

Uniwersytet Wrocławski
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Katedra Prawa Finansowego
Wieczorowe Studia Prawa
jednolite magisterskie

Bartłomiej Birski

**PRAWNOPODATKOWE ASPEKTY KRYPTOWALUT NA
PRZYKŁADZIE BITCOINA**

Praca magisterska napisana pod kierunkiem
prof. nadzw. UWr dr hab. Pawła Borszowskiego

Wrocław 2017

Spis treści

Wstęp.....	- 4 -
1. Kryptowaluty i waluty wirtualne jako przykład pieniądza prywatnego – geneza, pojęcie, podział oraz sposób funkcjonowania	- 6 -
1.1. Ewolucja pieniądza	- 6 -
1.2. Definicja waluty wirtualnej i kryptowaluty	- 11 -
1.3. Bitcoin i inne kryptowaluty jako przykład walut wirtualnych	- 21 -
2. Charakter prawny kryptowalut na przykładzie bitcoina	- 29 -
2.1. Status prawny kryptowalut w zagranicznych systemach prawnych	- 29 -
2.2. Kwalifikacja prawna kryptowalut w polskim porządku prawnym	- 33 -
2.3. Kryptowaluty jako przedmiot stosunków prywatnoprawnych.....	- 52 -
3. Prawnopodatkowe aspekty obrotu oraz kreacji kryptowaluty na gruncie podatku dochodowego	- 64 -
3.1. Wykładnia prawa podatkowego w odniesieniu do kryptowalut	- 64 -
3.2. Granice opodatkowania podatkiem dochodowym, możliwości opodatkowania kryptowalut	- 69 -
3.3. Charakter przychodu uzyskanego w kryptowalucie w związku z wykorzystaniem jej w obrocie jako środka płatniczego	- 72 -
3.4. Opodatkowanie podatkiem dochodowym wymiany kryptowalut.....	- 74 -
3.5. Opodatkowanie wykopywania kryptowalut.....	- 84 -
3.6. Kryptowaluty w działalności gospodarczej a podatek dochodowy.	- 90 -
3.7. Kryptowaluty w podatku dochodowym – postulaty <i>de lege ferenda</i>	- 97 -
4. Kryptowaluty a podatek od towarów i usług	- 101 -
4.1. Wpływ prawa unijnego oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na polskie przepisy prawnopodatkowe w zakresie podatku od towarów i usług.....	- 101 -
4.2. Opodatkowanie wymiany kryptowalut podatkiem od towarów i usług - Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14 w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi	- 102 -
4.3. Charakter prawny kryptowalut na gruncie orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14 w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi.....	- 107 -
4.4. Skutki orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14 w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi dla polskiego prawa	

podatkowego oraz praktyki organów podatkowych i sądów administracyjnych w zakresie podatku podatków od towarów i usług.....	- 114 -
4.5. Przekazanie kryptowaluty w zamian za towar lub usługę na gruncie podatku VAT.....	- 118 -
4.6. Kreacja kryptowaluty na gruncie VAT	- 125 -
4.7. Kryptowaluty, a VAT – postulaty <i>de lege ferenda</i>	- 127 -
5. Inne prawnopodatkowe aspekty kryptowalut – zagadnienia wybrane	- 129 -
5.1. Kryptowaluty a podatek od czynności cywilnoprawnych.....	- 129 -
5.2. Kryptowaluty a podatek od spadków i darowizn	- 133 -
5.3. Prowadzenie dokumentacji transakcji z wykorzystaniem kryptowalut	- 134 -
5.4. Wykorzystywanie kryptowaluty do uchylania się od opodatkowania.	- 136 -
5.5. Wygaśnięcie zobowiązania podatkowego z wykorzystaniem kryptowaluty	- 140 -
5.6. Wpływ rozwoju kryptowalut na system podatkowy	- 142 -
Podsumowanie.....	- 147 -
Bibliografia	- 153 -

Wstęp

Wybór tematu niniejszej pracy podyktowany był jego praktycznym znaczeniem dla rzeczywistości prawnej i gospodarczej oraz tym, że stanowi on materię nową i tym samym bardzo słabo zbadaną w doktrynie. Kryptowaluty to wynalazek rozwijający się bardzo dynamicznie, a w 2016 r. funkcjonowało, w przybliżeniu 623 różnych systemów kryptowalut.¹ Jednocześnie coraz więcej państw nie tylko uznaje legalność kryptowalut, ale i zasadniczo wspiera ich rozwój. Ponadto technologia wykorzystana do stworzenia kryptowalut ma znacznie szersze zastosowanie i umożliwia przykładowo stworzenie inteligentnych kontraktów (*ang. smart contracts*), czyli automatycznie wykonujących się stosunków prawnych. W tym kontekście, przypomnieć należy oczywistą prawidłowość o bardzo znaczącym wpływie systemu podatkowego na rozwój gospodarczy i technologiczny. Niepewność co do regulacji podatkowych jest jedną z najczęściej wymienianych przez przedsiębiorców obaw co do inwestowania w Polsce.²

Dlatego też podstawowym celem niniejszej pracy jest odpowiedź na pytanie jakie konsekwencje podatkowe w aktualnym stanie prawnym wywołuje używanie i kreacja kryptowalut. Zasadniczą, a jednocześnie daleko idącą tezę niniejszej pracy, jest stwierdzenie, że w obecnym stanie prawnym, na gruncie podatkowym kryptowaluty mogą być traktowane, z pewnymi wyjątkami, w sposób zbliżony do tradycyjnych walut. Ponadto należy postawić kolejną tezę, o tym, że ingerencja ustawodawcy w regulacje dotyczące pieniądza, a mające bezpośredni wpływ na opodatkowanie jest wskazana, nie tylko (choć przede wszystkim) z uwagi na fenomen kryptowalut. Natomiast w dalszej kolejności zaprezentowane zostaną postulaty *de lege ferenda* związane z regulacją prawną kryptowalut.

Aby spróbować udzielić odpowiedzi na powyższe pytania oraz odnieść się do stawianej tezy, należy zastanowić się czym są kryptowaluty oraz jakie jest ich miejsce

---

¹ P. Rosik, artykuł pt. *Nowy Święty Graal rynku walut wirtualnych*, Obserwatorfinansowy.pl, www.obserwatorfinansowy.pl, 20 marca 2017 r.

² K. Zacharzewski, K. Piech (red.) *Przegląd polskiego prawa w kontekście zastosowań technologii rozproszonych rejestrów oraz walut cyfrowych*, wydany w ramach projektu Strumień „Blockchain i kryptowaluty”, program rządowy „od papierowej do cyfrowej Polski”, Stanowisko Strumienia w sprawie kierunków ewentualnych prac legislacyjnych oraz działań regulacyjnych instytucji publicznych, s. 24, https://mc.gov.pl/files/przegląd_polskiego_prawa_w_kontekście_zastosowań_tehnologii_rozproszonych_rejestrow_oraz_walut_cyfrowych.pdf

w systemie prawa (przede wszystkim cywilnego), gdyż to zagadnienie ma kluczowy wpływ na opodatkowanie. Odpowiedź na pytanie o istotę kryptowalut nie jest łatwa, a w doktrynie oraz nawet w projektach aktów prawnych to pojęcie często nazywa się również walutami wirtualnymi, walutami cyfrowymi, walutami prywatnymi, elektronicznym pieniądzem prywatnym, środkiem płatniczym bez emitenta itd. Dlatego też w pierwszej kolejności należy dokonać systematyzacji tych pojęć i tym samym ustalić zakres dalszej analizy.

Zestawienie wynalazku jakim są kryptowaluty z przepisami prawa podatkowego ma ponadto jeszcze inny wymiar. Pierwotnym założeniem kryptowalut było stworzenie anonimowego i niezależnego od władzy publicznej systemu płatności. Natomiast system podatkowy cechuje powszechny przymus i administracyjnoprawna metoda regulacji, które prowadzą od odebrania obywatelom części ich dochodów na rzecz realizacji interesu publicznego. Warto więc zastanowić się czy niezależne, prywatne systemy płatnicze, jakim są systemy kryptowalut są w stanie funkcjonować w oderwaniu od systemu podatkowego (w tzw. szarej strefie), czy może ich anonimowość przyczyni się do wzrostu przestępczości podatkowej, a wreszcie czy technologia w nich zastosowana może w jakiś sposób udoskonalić system podatkowy.

W niniejszej pracy główną wykorzystywaną metodą jest metoda dogmatycznoprawna i analityczna, mająca na względzie zarówno poglądy doktryny i orzecznictwa jak i krytyczną ich analizę przez pryzmat zasad logiczno-językowych. Wykorzystana będzie również komparatystyka prawnicza (przedstawienie charakteru prawnego kryptowalut w zagranicznych porządkach prawnych) oraz ekonomiczna analiza prawa. Zastosowanie powyższych metod prowadzić będzie do ustalenia i zdefiniowania pojęć związanych z kryptowalutami, dokonania wykładni przepisów prawa unijnego oraz polskich przepisów prawa cywilnego, finansowego, podatkowego oraz bankowego. Istotne będzie też dokonanie analizy praktyki stosowania prawa przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, organy podatkowe oraz sądownictwo administracyjne. Pewną część niniejszej pracy będą stanowić również odniesienia do nauki ekonomii, w tym historii rozwoju pieniądza, służące zdefiniowaniu pojęć (głównie pojęcia pieniądza *sensu largo*) oraz dla poparcia tez stawianych w pracy. Ponadto obecne będą również nawiązania do nauki informatyki, które posłużą do koniecznego, z punktu widzenia celu badawczego, wyjaśnienia sposobu funkcjonowania kryptowalut.

1. Kryptowaluty i waluty wirtualne jako przykład pieniądza prywatnego – geneza, pojęcie, podział oraz sposób funkcjonowania

1.1. Ewolucja pieniądza

Poszczególne formy pieniądza będące swoistymi etapami w jego ewolucji radykalnie różniły się od siebie, a każda kolejna była przełomowa w stosunku do poprzedniej.³ W pierwotnych, prymitywnych społecznościach ludzkich obrót gospodarczy opierał się wyłącznie barterze. Kolejnym etapem było wykształcenie się konkretnych rodzajów towarów pełniących funkcję uniwersalnych zamienników.⁴ Takimi uniwersalnymi zamiennikami były najczęściej towary które cechowała wymierna wartość oraz „płynność” przejawiająca się w łatwości ich zbycia. Towary te miały pewne wspólne cechy: były standardowe, łatwo podzielne na mniejsze części i nie podlegające zepsuciu. Z czasem okazało się, że rzadkie kruszce spełniają te warunki w optymalnym stopniu.⁵ Do czasów nowożytnych monety funkcjonowały w obrocie jako pieniądz kruszcowy, którego wartość nominalna powinna odpowiadać rzeczywistej wartości zawartego w kruszcu.⁶ Aż do XVIII wieku problemem powyższego rozwiązania było tzw. psucie pieniędzy praktykowane przez władców, którzy następnie zmuszali użytkowników pieniądza do przyjmowania zepsutych monet według ich wartości nominalnej. Wraz z kolonizacją Ameryki znacząco wzrosła podaż pieniądza, a co za tym idzie spadła też jego wartość. Problemy te stały się przesłanką powstania teorii ilościowej. W wieku XVIII zaczął funkcjonować pieniądz papierowy, jednak łatwość w kreowaniu takiego pieniądza szybko doprowadziła do wielkich inflacji czemu dodatkowo sprzyjały częste w tamtych czasach wojny i rewolucje.⁷ W wieku XIX pieniądzem będącym w obiegu były banknoty, a kruszce były pokryciem emisji tych banknotów. Można powiedzieć, że emisja banknotów była w istocie formą udzielenia kredytu. Intensywnie rozwijały się banki akcyjne, powstała również idea banku centralnego jako końcowego źródła kredytu,

---

³ J. Ryfa, *Waluty Wirtualne – Problem Zdefiniowania I Klasyfikacji Nowego Środka Płatniczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Wrocław 2014, *Nauki o Finansach*, ISSN 2080-5993, s. 139.

⁴ W. Morawski, *Zarys powszechnej historii pieniądza i bankowości*, Wydawnictwo TRIO Warszawa, 2002, s. 9-11.

⁵ *Ibidem*, s. 9 – 11.

⁶ *Ibidem*, s. 9 – 11.

⁷ *Ibidem*, s. 9 – 11.

swoistego „banku banków”⁸ Niektóre kraje próbowały używać różnych kruszców jako pokrycia emisji banknotów (tzw. bimetalizm). Powodowało to trudne do przewyciężenia problemy, takie jak na przykład ustalenie relacji wartości tych kruszców względem siebie. Rozwiązaniem miał być Gold Standard, czyli wyłączność złota jako kruszcu, w którym pokrycie miał pieniądz papierowy. Gwałtowny rozwój technologiczny, konflikty zbrojne oraz problemy związane z inflacjami i globalnymi kryzysami skłoniły ludzkość do implementowania nowych rozwiązań. Próbowano wielu różnych koncepcji, takich jak przykładowo: system z Bretton Woods, interwencjonizm państwowy przez politykę monetarną, monetaryzm oraz wreszcie neoliberalne podejście do rynków pieniężnych. Na przełomie wieku XIX i XX w myśli ekonomicznej zwyciężył pogląd, że w skład definicji obiegu pieniężnego trzeba w jakiś sposób włączyć to, co robią z nim banki. Banki mają bowiem zdolność kreowania pieniądza. W tym okresie powszechnie funkcjonował pieniądz fiducyjny, czyli taki którego wartość opiera się na zaufaniu do jego emitenta. Jednocześnie wraz z rozwojem technologii informatycznych znaczenie pieniądza gotówkowego stopniowo malało. Popyt na pieniądz gotówkowy zaczął być postrzegany jako jeden ze wskaźników rozmiarów „szarej strefy”, bowiem „biała strefa” coraz rzadziej musiała się nim posługiwać.⁹ Poprzez regulacje prawne aktualni ustawodawcy nakładają na część podmiotów (głównie na przedsiębiorców) obowiązek posługiwania się pieniądzem bezgotówkowym w rozliczeniach. Można powiedzieć, że na tym etapie ewolucji pieniądza aktualnie się znajdujemy. Przedstawiciele tzw. austriackiej szkoły ekonomii wskazują, że główną rolą i celem pieniądza jest ułatwienie obrotu gospodarczego.¹⁰ Analizując historię systemów monetarnych nie sposób nie przyznać im racji. Warto przy tym podkreślić, że powstanie pieniądza było procesem nie zaplanowanym przez jakiekolwiek państwo. Pieniądz wykształcił się poprzez swobodę w kształtowaniu się stosunków handlowych. Pieniądz był po prostu potrzebny, aby ułatwić obrót, a u załączków swego istnienia przybierał formę zwykłego towaru, np. soli lub tytoniu. To nie państwo ani żaden ogólny imperatyw, czy też ustalony plan działania był motorem rozwoju pieniądza, ale była nim potrzeba realizacji, w coraz to lepszym stopniu, celu, dla którego pieniądz powstał – udoskonalenia obrotu gospodarczego. Niemniej jednak państwo zwykle pełnia rolę podmiotu regulującego stosunki monetarne. W pewnych okresach historii

---

⁸ Ibidem, s. 9 – 11.

⁹ Ibidem, s. 11.

¹⁰ L. von Mises, *Teoria pieniądza i kredytu*, Fijorr Publishing, Warszawa 2012, s. 316-327.

wykorzystywało instrumenty polityki monetarnej do interwencyjnego wpływania na gospodarkę np. na poziom zatrudnienia oraz na strukturę produkcji. W innych momentach historii rola państwa ograniczała się jedynie do walki z inflacją w myśl zasady monetaryzmu, tak aby zachować możliwość pełnienia przez pieniądź jego funkcji.

Mając na uwadze powyższe kwestie, można mówić o ewolucji pieniądza, czyli o dostosowywaniu się formy pieniądza do aktualnych potrzeb rzeczywistości. Z kolei charakter obrotu gospodarczego zmienia się wraz z rozwojem technologicznym cywilizacji. Pojawia się podaż całkiem nowych towarów i usług, których transport i produkcją stają się coraz wydajniejsze. Jak już było podkreślane istnieje silna korelacja między rozwojem technologicznym cywilizacji, a rozwojem pieniądza. Rysunek 1 (poniżej) przedstawia ewolucję stosowanych środków płatniczych na kolejnych etapach rozwoju. W tą ewolucję wpisuje się zależność pomiędzy aktualnie dominującą technologią a formą pieniądza. Z uwagi na to, że w aktualnych czasach obserwuje się wzrost znaczenia technologii informatycznych w życiu gospodarczym, występuje popyt na nowe rozwiązania dostosowanych do tychże technologii.¹¹ Jednocześnie coraz trudniejsze jest utrzymanie rozwiązań dawnych, częstokroć niepasujących do aktualnych realiów. Ewolucja pieniądza jest procesem występującym od początku jego istnienia, będąc odpowiedzią na zmieniającą się sytuację gospodarczą.¹² Gospodarka oparta na swobodzie przepływu informacji i kapitału wymaga równie płynnej, globalnej, szybkiej oraz bezkosztowej formy dokonywania płatności. Mając na uwadze rys. 1, jak również wcześniej określony rys historyczny oraz rozważania badaczy na temat pieniądza przyszłości na postępującą dematerializację pieniądza na każdym kolejnym etapie rozwoju, czyniąc go tworem coraz bardziej abstrakcyjnym. Dematerializacja, a w tym przypadku wirtualizacja pieniądza zdaje się więc nieuniknionym etapem jego rozwoju.¹³ Jednocześnie należy wskazać, że żaden system monetarny nie jest wieczny, zatem zarówno aktualne, jak i przyszłe formy pieniądza są tylko etapem w jego ewolucji.

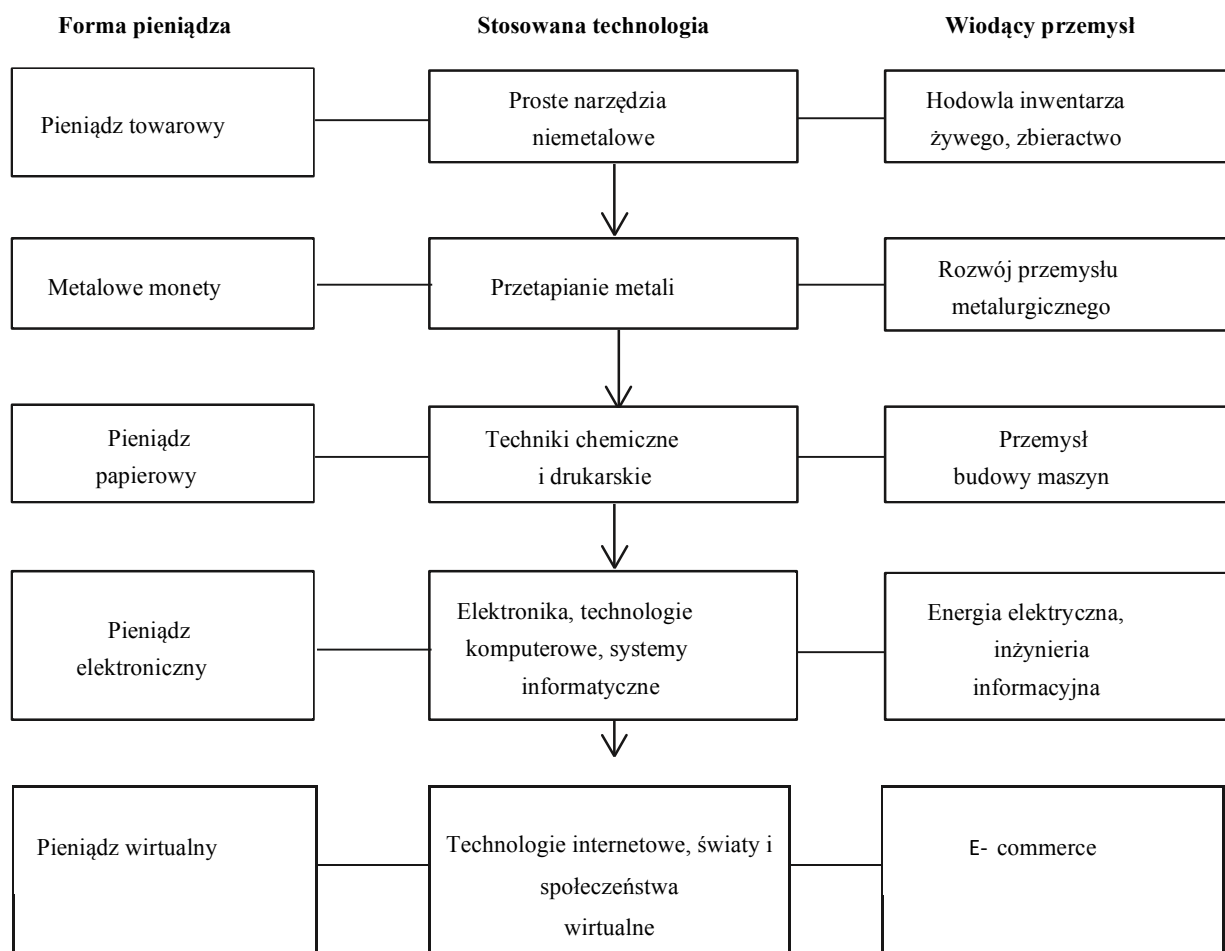
---

¹¹ J. Ryfa, *waluty wirtualne...*, op. cit. s. 139.

¹² Ibidem, s. 139.

¹³ A. Borcuch, *Pieniądz w ekonomii i socjologii*, CeDeWu Sp. z o. o., Wydanie I, Warszawa 2010, s. 45.

Rys. 1. Proces przekształcania środków płatniczych w pieniądz wirtualny, źródło: Chen, Wu 2009, s. 687 [w:] J.Ryfa, waluty wirtualne – problem zdefiniowania i klasyfikacji nowego środka płatniczego, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Wrocław 2014, Nauki o Finansach, ISSN 2080-5993, s 142.

Kolejnym czynnikiem determinującym rozwój pieniądza jest jego globalizacja. Ideę wspólnej waluty światowej można uznać za najwyższy stopień integracji państw świata w dziedzinie polityki monetarnej i globalizacji pieniądza. Koncepcja ta jest nadal bardzo daleka, ma wielu przeciwników i budzi wiele kontrowersji. Warto podkreślić, że zarówno dematerializacja jak i globalizacja służą przyspieszeniu i optymalizacji płatności i tym samym udoskonaleniu obrotu gospodarczego. Obecnie dzięki rozwojowi technologicznemu można obserwować ciekawe zjawisko. Krok w kierunku wyżej wspomnianej waluty światowej stanowi system wspólnej waluty europejskiej – Euro. Dla krajów wchodzących do strefy euro istnieje silnie zcentralizowana emisja i kontrola wspólnej waluty sprawowana przez Europejski Bank Centralny. Z kolei na

przeciwnym biegunie rozwija się idea walut całkowicie zdecentralizowanych, niezależnych od podmiotów państwowych – walut wirtualnych. Waluty wirtualne są po części urzeczywistnieniem neoliberalnych koncepcji o niezależności podaży pieniądza od zcentralizowanego aparatu państwowego. Jedną z znanych aktualnie form walut wirtualnych – kryptowaluty - realizuje forsowany przez monetarystów pogląd o neutralności pieniądza. Kryptowaluty są, a przynajmniej ich najpopularniejsi przedstawiciele (np. bitcoin, litecoin, dogecoin) całkowicie zdecentralizowane, co uniemożliwia realizację interwencyjnej polityki monetarnej z ich wykorzystaniem. Z kolei przedstawiciele austriackiej szkoły ekonomii, tacy, jak chociażby Carl Menger, Ludwig von Mises, Friedrich von Hayek wskazywali, że pieniądz jest towarem, mającym wyróżniające go swoiste cechy. Jedną z takich cech jest to, że wartość pieniądza wynika z pełnienia przez niego funkcji środka wymiany, a zwiększanie się jego ilości nie zwiększa bezpośrednio dobrobytu społeczeństwa. Jednocześnie wskazywali oni na konieczność niezależności pieniądza od władzy publicznej oraz odejście od mechanizmu kreacji pieniądza w systemie bankowym. Ze względu na wbudowany w system kryptowalut limit maksymalnej podaży, kryptowaluty cechuje odporność na inflację. F.A. Hayek postulował za całkowitą denacjonalizacją walut tj. za zniesieniem monopolu państwa na emisję prawnych środków płatniczych. Chciał on, aby każdy mógł emitować swoją własną walutę.¹⁴ Spowodowało by to powstanie wielu konkurencyjnych walut prywatnych rywalizujących ze sobą na wolnym rynku. W konsekwencji stwierdzić można, że idea kryptowalut – Bitcoina i wielu konkurencyjnych dla niego altcoinów realizuje postulaty szkoły austriackiej. Należy przy tym zauważyć, że idea ta rozwija się nieco inaczej niż postulowali to przedstawiciele szkoły austriackiej – nie poprzez zniesienie przez rządy przepisów o prawnych środkach płatniczych, lecz oddolnie, poprzez inicjatywę samych obywateli.

Okazuje się, że całkowicie niematerialna waluta, funkcjonująca wyłącznie dzięki sieci internetowej lub za pośrednictwem wirtualnych światów gier, może być akceptowana jako środek płatniczy i może posiadać wymierną wartość przyjmując postać nowej formy pieniądza alternatywnego. Zauważyć należy, że znane nam dzisiaj kryptowaluty z pewnością nie rozwiązują wszystkich problemów pieniądza

---

¹⁴ F.A. Hayek, *Denationalisation of Money, the institute of economic affairs*, 1990 r., https://mises.org/sites/default/files/Denationalisation%20of%20Money%20The%20Argument%20Refined_5.ppd, 10 stycznia 2017 r.

wskazywanych przez naukę ekonomii.¹⁵ Wspomnieć należy, że obecnie funkcjonujące kryptowaluty cechuje znaczna niestabilność kursów, podatność na spekulacje, czy też potencjalne problemy związane z niedostosowaniem prędkości ich emisji do poziomu wzrostu gospodarczego. Obecne systemy kryptowaluty nie są pozbawione także problemów czysto technologicznych takich, jak chociażby limity dokonywanych transakcji, duże zapotrzebowanie na moc obliczeniową, wysoka energochłonność procesu kreacji kryptowaluty czy też nawet poważniejsze problemy związane z błędami w samych transakcjach. Poprzez swoją anonimowość i decentralizację kryptowaluty mogą być również wykorzystywane do działań sprzecznych z prawem takich jak na przykład prawnie brudnych pieniędzy czy oszustwa podatkowe. Pamiętać jednak należy, że kryptowaluty, czy też szerzej – waluty wirtualne są rozwijają się dynamicznie, powstają nowe coraz doskonalsze systemy kryptowalut i wydaje się bardzo prawdopodobne, że wirtualne waluty przyszłości pozbawione będą problemów swych poprzedniczek. Ponadto aktualnie istniejące systemy kryptowaluty są programowalne i umożliwiają wprowadzanie do nich ulepszeń, choć wiąże się to z problemem konieczności uzyskania „zgody użytkowników” w ramach tzw. konsensusu (nie dotyczy to jednak wszystkich kryptowalut). Warto przytoczyć w tym miejscu prognozę M. Friedmana, który już pod koniec lat dziewięćdziesiątych wyraził pogląd, że Internet w przyszłości ograniczy państwa w systemie monetarnym i umożliwi stworzenie cyfrowego pieniądza, który pozwoli na anonimowe wykonywanie płatności.¹⁶

1.2. Definicja waluty wirtualnej i kryptowaluty

Aby określić prawnopodatkowe konsekwencje kreacji oraz używania kryptowaluty, w pierwszej kolejności należy odpowiedzieć na pytanie czym w sensie faktycznym jest wirtualna waluta oraz kryptowaluta oraz w jaki sposób te waluty funkcjonują.

Waluta wirtualna stanowi pojęcie nieostre i przede wszystkim nieusystematyzowane. Sama nazwa wskazuje na coś niematerialnego, nierzeczywistego, pozbawionego

---

¹⁵ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta. Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 105.

¹⁶ M. Friedman, *Monetary Economics*, Cambridge Mass, 1990; Pogląd o powstaniu niezależnej, internetowej waluty M. Friedman wyraził również w wywiadzie z 1999 r., <https://www.youtube.com/watch?v=mlwxdyLnMXM&feature=youtu.be>

odpowiednika w realnym świecie - wirtualnego. Według słownika języka polskiego PWN, przymiotnik „wirtualny” oznacza stworzony w ludzkim umyśle, ale prawdopodobnie istniejący w rzeczywistości lub mogący zaistnieć albo też wykreowany na ekranie komputera, telewizora, ale tak realistyczny, że wydaje się rzeczywisty.¹⁷ W przypadku walut wirtualnych bardziej odpowiednie wydaje się pierwsze znaczenie tego przymiotnika. Niemniej jednak w odniesieniu do całej koncepcji walut wirtualnych, przymiotnik „wirtualna” jest dosyć niefortunny, ponieważ eksponuje jedynie jedną z cech walut wirtualnych – ich, z reguły, „cyfrowy” charakter. Cecha ta nie jest jednak jedyną cechą decydującą o uznawaniu danego środka płatniczego jako walutę wirtualną. Dla przykładu należy w tym miejscu wskazać na stosowany przez banki system płatności – pieniądz elektroniczny, który również istnieje jedynie w systemie informatycznym jako zapis cyfrowy. Zgodnie z ustawą o usługach płatniczych¹⁸, pieniądz elektroniczny oznacza wartość pieniężną przechowywaną elektronicznie, w tym magnetycznie, wydawaną, z obowiązkiem jej wykupu, w celu dokonywania transakcji płatniczych, akceptowaną przez podmioty inne niż wyłącznie wydawca pieniądza elektronicznego. W takich systemach banki z reguły przyporządkowują danej wartości pieniężnej jej cyfrowy odpowiednik w systemie elektronicznym banku na podstawie, której bank dokonuje następnie określonych przez klienta zleceń, np. przelewu w elektronicznej formie bezgotówkowej. Te określone w systemie bankowym cyfrowe odpowiedniki znaków pieniężnych z pewnością nie będą jednak mieściły się w definicji waluty wirtualnej. Należy również podkreślić, że te zapisy w systemie bankowym są środkiem płatniczym o charakterze niesamoistnym, związanym z walutą tradycyjną oraz mają charakter obligacyjny w relacji użytkownika pieniądza elektronicznego i banku¹⁹ Ponadto pieniądze

---

¹⁷ *Słownik Języka Polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/wirtualny.html>, hasło: „Wirtualny”, 3 grudnia 2016 r.

¹⁸ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. 2011 nr 199 poz. 1175)

¹⁹ Pieniądz elektroniczny nie jest jednak sam w sobie zobowiązaniem, a w szczególności nie ma obligacyjnego charakteru w relacji użytkownik – użytkownik. Charakter obligacyjny pieniądza elektronicznego ujawnia się natomiast w relacji użytkownik – bank. Jak zauważono w doktrynie „*należy bowiem odróżnić istnienie pieniądza bezgotówkowego jako pieniądza od wierzytelności, jaka przysługuje określonym podmiotom, o zamianę pieniądza bezgotówkowego na pieniądz gotówkowy. Różnicę tę można łatwo wychwycić, analizując skutki prawne dokonania przelewu, w wyniku którego uznany zostaje rachunek jednej osoby (beneficjenta), a obciążony rachunek zleceniodawcy. Uznanie rachunku beneficjenta nie stanowi przelewu wierzytelności, jaką miał w stosunku do banku zleceniodawca, na odbiorcę przelewu, lecz musi być uznane za przeniesienia sumy pieniężnej wyrażonej w jednostkach pieniężnych z jednego rachunku na drugi.*” – T. Targosz, P. Podrecki (red.), *Prawo Internetu*, Opublikowano: LexisNexis 2007, [https://sip.lex.pl/#/monografia/369312509/134?keyword=pieni%C4%85dz&tocHit=1#art\(31\)&cm=REST&cm=RRES](https://sip.lex.pl/#/monografia/369312509/134?keyword=pieni%C4%85dz&tocHit=1#art(31)&cm=REST&cm=RRES), 2 stycznia 2017 r.

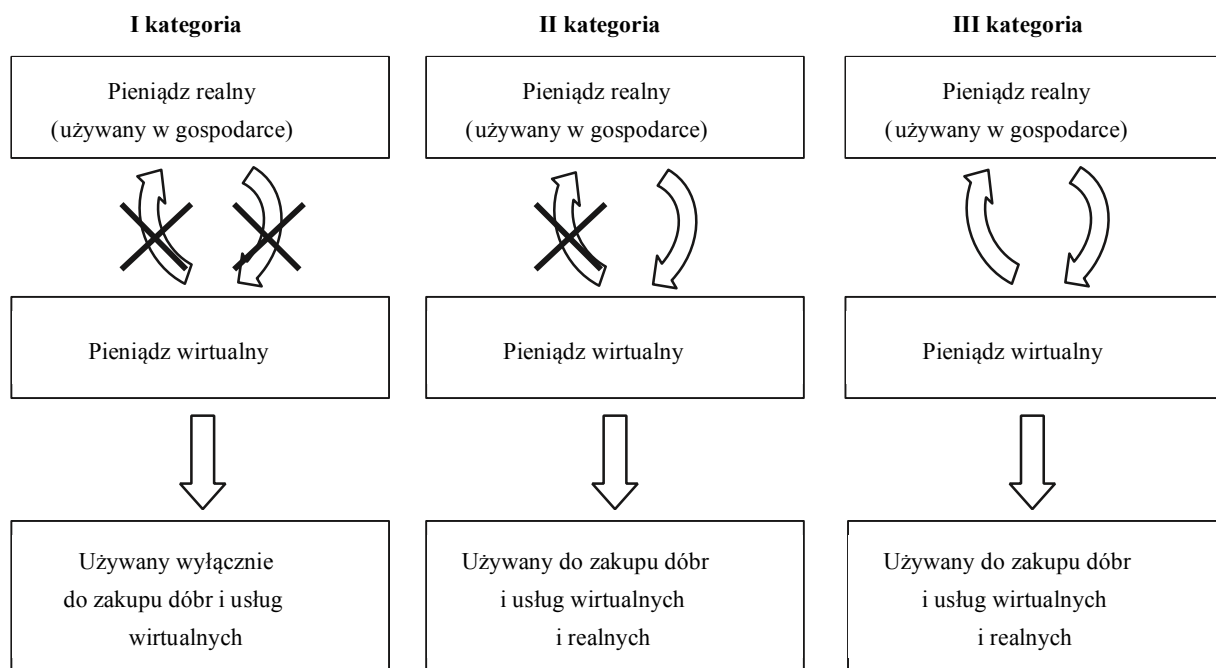
elektroniczne zawsze będą mieć swój odpowiednik w pieniądzu tradycyjnym oraz zwykle można je w dowolnej chwili z danego Banku wypłacić w formie gotówkowej.

Warto również podkreślić, że termin waluty wirtualne nie jest pojęciem jednorodnym. Wśród walut wirtualnych występują różne ich rodzaje. Ponadto występują też pojęcia graniczne w odniesieniu do których nie do końca wiadomo czy można uznać daną kategorię za walutę wirtualną. Pewnego rodzaju próbą systematyzacji pojęcia walut wirtualnych był podział wprowadzony przez Europejski Bank Centralny. Podział ten oparty jest o relacje waluty wirtualnej z tradycyjną gospodarką w oparciu kryterium wymienialności danej waluty wirtualnej na inne dobro, najczęściej na pieniądz tradycyjny.²⁰ Ze względu na możliwości wymiany danej waluty wirtualnej na pieniądz tradycyjny wyróżnia się:

1. Zamknięte systemy wirtualnej waluty, w których ograniczone są możliwości wymiany waluty wirtualnej na inne dobra, zwłaszcza na walutę tradycyjną.
2. Systemy walut wirtualnych przepływem jednokierunkowym, w których użytkownik może wyłącznie nabyć walutę wirtualną, lecz nie może jej zbyć. Za taką walutę wirtualną można nabyć jedynie określone towary bądź usługi. Waluta ta wykazuje duże podobieństwo do bonu towarowego.
3. Systemy wirtualnej waluty charakteryzujące się przepływem dwukierunkowym. Możliwości wymiany waluty wirtualnej nie są ograniczone. W praktyce obrotu waluty te funkcjonują tak samo jak waluty tradycyjne.

---

²⁰ Europejski Bank Centralny, *Virtual Currency Schemes*, Frankfurt nad Menem, Niemcy, październik 2012 r., s. 15.

Rys. 2. Kategorie walut wirtualnych, źródło: Europejski Bank Centralny, Virtual Currency Schemes, Frankfurt nad Menem, Niemcy, październik 2012 r., s. 15, s. 15, [w:] J.Ryfa, *waluty wirtualne – problem zdefiniowania i klasyfikacji nowego środka płatniczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Wrocław 2014, NAUKI O FINANSACH FINANCIAL SCIENCES, ISSN 2080-5993, s 142.

Wyżej przedstawiony podział, zaproponowany przez Europejski Bank Centralny jest jednak krytykowany przez wielu badaczy jako wprowadzony zbyt późno i pozbawiony aktualności. Warto jednak wskazać, że powyższy podział jest dosyć przydatny, gdyż obrazuje również ewolucję walut wirtualnych, ponieważ poszczególne kategorie powstawały zaczynając od pierwszej, kolejno po sobie.

Początków cyfrowych walut wirtualnych należy upatrywać w grach komputerowych. W grach, w które grają jednocześnie razem ze sobą setki osób istnieją waluty pozwalające graczom na handel wirtualnymi przedmiotami w ramach danej gry. Ograniczoną kontrolę nad taką walutą obowiązującą w grze sprawuje najczęściej administrator danej gry, którego można by przyrównać do państwa w realnym świecie. Kontrola ta sprowadza się zazwyczaj tylko do przeciwdziałania nadużyciom oraz do ograniczania inflacji. Między graczami w danej grze występuje swobodny przepływ waluty, a ponadto gracze sami kreują jej podaż. Przykładowo w grze *World of Warcraft* istnieje swoisty system monetarny oparty na wirtualnych jednostkach pieniężnych *gold, silver, copper* (ang. złoto, srebro, miedź) gdzie każda kolejna jest jednostką jest setną częścią poprzedniej. W ramach gry istnieje również dom aukcyjny, gdzie gracze mogą wystawiać zdobyte przez siebie przedmioty. Walutę „zarabia” się poprzez ww. handel

bądź wykonywanie zadań w grze. Podobnie funkcjonowały systemy monetarne również w wielu innych popularnych grach online (przykładowo: *Tibia*, *EVE Online*, *Diablo*). Do pewnego momentu systemy te były całkowicie zamknięte bądź też z jednokierunkowym przepływem (gracze mogli zasilić swoje konto w grze za realne pieniądze, czyli *de facto* kupić walutę wirtualną). W pewnym momencie gracze zaczęli wymieniać „zarobione” przez siebie w wirtualnych światach cyfrowe waluty w zamian za realne pieniądze. I chociaż najczęściej wiązało się to z łamaniem regulaminu gry, ten moment należałoby uznać za narodziny walut wirtualnych. W teorii nie istniała możliwość wyjścia waluty wirtualnej poza ramy danej gry jednak nie przeszkodziło to graczom nadać tej walucie konkretną wartość wyliczalną w realnym pieniądzu. W tym tkwi również wadliwość zaproponowanego wyżej podziału, jest on w pewnym stopniu sztuczny, ponieważ nawet w przypadku walut o teoretycznie jednokierunkowej wymienialności istnieje pośrednia możliwość ich odsprzedaży – wymiany. Ta możliwość zwykle jest jednak zakazana poprzez regulamin obowiązujący w grze, niemniej jednak możliwość wymiany istnieje i wśród graczy cieszy się dużą popularnością (przykładowo sprzedaż walut z gier na internetowych portalach aukcyjnych takich jak *Ebay* czy *Allegro*) - można tu mówić o swoistej szarej strefie. W kontekście rozważań nad dalszymi kategoriami walut wirtualnych warto wspomnieć o tym, że podaż walut wirtualnych występujących w grach online zazwyczaj zależy od samych graczy. Ilość dostępnej waluty na rynku nie jest z góry określona, a gracze wykonując zadania (z ang. *quests*) lub też powtarzalnie, przez długi czas zabijając sterowanych przez AI słabszych przeciwników (z ang. *farming*) generują dla siebie wirtualną walutę. Koncepcje rozproszonej podaży waluty dokonywanej przez samych użytkowników zostały zrealizowane m.in. w systemie kryptowaluty Bitcoin.

Przykładem należącym do drugiej kategorii mogą być waluty wirtualne funkcjonujące w ramach gier komputerowych, w których daną walutę można nabyć również za realne pieniądze. Można zaobserwować, że taka możliwość została wprowadzana przez wydawców gier w ramach realizowania poprzez nich modelu biznesowego opartego na tzw. mikropłatnościach. Model ten skierowany był do „leniwych graczy” preferujących szybkie uzyskanie korzyści w grze zamiast długotrwałego przesiadywania przed komputerem. W ramach tej kategorii można wyróżnić również wszelkiego rodzaju jednokierunkowe, najczęściej cyfrowe systemy płatności funkcjonujące u danego przedsiębiorcy podobnie do bonów towarowych.

Przykładem mogą być tzw. *amazon coins* funkcjonujące w ramach portalu sprzedażowego *Amazon*. Walutę tą można nabyć za tradycyjne pieniądze oraz można ją uzyskać poprzez różnego rodzaju promocje lub programy lojalnościowe oferowane przez serwis *Amazon*. Waluta ta jest również elementem strategii biznesowej twórcy tego serwisu i zgodnie z regulaminem pozwala na płatności wyłącznie za pewne kategorie produktów sprzedawanych w ramach portalu, jednak są to produkty odrębne, niezależne od portalu. W przypadku walut tej kategorii, bardzo rzadko występuje swobodny przepływ wirtualnych pieniędzy między użytkownikami, a kurs waluty, czyli cena, za którą możemy kupić np. złote monety, jest z góry ustalony przez operatora gry lub serwisu społecznościowego i nie jest płynnie kształtowana przez prawo popytu i podaży. Do tej kategorii należą również wszelkie inne bony bądź waluty które można nabyć za realne pieniądze i płacić nimi u danego przedsiębiorcy za oferowane przez niego usługi. W ramach tej kategorii również zwykle występuje regulaminowy zakaz zbywania wirtualnej waluty bezpośrednio za realne pieniądze.

Z kolei trzecia kategoria to waluty w pełni wymienne, których swobodna wymiana nie jest ograniczona żadnymi zakazami i która odbywa się w ramach otwartego systemu. Proces wymiany jest uregulowany, nie stanowi więc szarej strefy jak w przypadku pierwszej kategorii. Walut tych można używać bezpośrednio do zakupu dóbr rzeczywistych, niezwiązanych z wirtualnym światem. Kategoria ta stanowi najwyższe stadium rozwoju walut wirtualnych. Przykładem takich walut są przede wszystkim kryptowaluty funkcjonujące w ramach systemów kryptowalut takich jak: Bitcoin, Dogecoin, Litecoin itd. Ilekroć w dalszych częściach niniejszego opracowania mowa będzie o walutach wirtualnych, będą przez to rozumiane waluty wirtualne z przepływem dwukierunkowym tj. w pełni wymienne na tradycyjne waluty, chyba że wyraźnie wskazane będzie, że chodzi o walutę innej kategorii.

Wdaje się, zatem że istota walut wirtualnych tkwi nie tylko w ich niematerialnym, wirtualnym charakterze, ale przede wszystkim w tym kto sprawuje nad nimi kontrolę oraz w ich bardziej prawnorzeczowym niż obligacyjnym charakterze, choć to ostatnie kryterium wymaga szerszego rozwinięcia w ramach określenia bardziej szczegółowej kwalifikacji prawnej. Z kolei kryterium sprawowania kontroli nad daną walutą jest nierozłącznie związane z pojęciem emitenta. W przypadku tradycyjnych walut fiducjarnych emitent jest zcentralizowany i z reguły jest nim państwo. To na zaufaniu do państwa opierać ma się wartość danej waluty fiducjarnej. W wielkim uproszczeniu

wartość tradycyjnego pieniądza opiera się na zaufaniu do jego centralnego emitenta. Z kolei obecnie znane waluty wirtualne cechuje brak centralnego, publicznego emitenta. W przypadku niektórych rodzajów walut wirtualnych brak jest centralnego emitenta w ogóle, a przynajmniej brak jest emitenta w tradycyjnym rozumieniu tego słowa. W odniesieniu do walut wirtualnych pierwszej i drugiej kategorii można jedynie mówić o podmiotach sprawujących nad nimi ograniczoną kontrolę (administratorzy) a w przypadku trzeciej kategorii brak jest jakiegokolwiek pojedynczego, centralnego podmiotu sprawującego kontrolę. I tak w przypadku najbardziej rozpoznawalnej waluty wirtualnej - bitcoina, podaż tej waluty następuje za bezpośrednią przyczyną samych jej użytkowników w tzw. procesie wykopywania bitcoinów. Każdy użytkownik tej waluty jest w stanie wykorzystać moc obliczeniową swojego komputera, aby pozyskać kolejne wirtualne bitmonety, które następnie może wykorzystać w obrocie. W tym też widoczne są wyraźne podobieństwa do walut wirtualnych obecnych w grach komputerowych.

Pierwsze próby definiowania walut wirtualnych dotyczyły głównie walut funkcjonujących wyłącznie w masowych grach komputerowych (pierwsza kategoria). Spotyka się również używanie tego samego terminu do opisu punktowych programów lojalnościowych, mil lotniczych i kart podarunkowych, w przypadku których z biegiem czasu samoczynnie wykształcił się uproszczony system wymiany pomiędzy użytkownikami (druga kategoria)²¹. Jedną z definicji stanowi, że „waluta wirtualna to środek płatniczy niewyemitowany przez żadną instytucję bankową, będący jednostką wymiany pomiędzy emitentem oraz użytkownikiem lub pomiędzy grupą użytkowników, odgrywając rolę uniwersalnego ekwiwalentu w danej sieci, w ściśle określonych granicach i służy głównie do zakupu przedmiotów wirtualnych”.²² Jednak tak zakreślona definicja odpowiada jedynie walutom wirtualnym obecnym w komputerowych grach online, definicja ta wyklucza bowiem użycie tych walut do zakupu dóbr innych niż wirtualne poza granicami danego wirtualnego świata. Wedle definicji zaproponowanej przez Europejski Bank Centralny w 2012 r. „wirtualna waluta stanowi rodzaj nieregulowanego, cyfrowego pieniądza, emitowanego przez jego twórców, wykorzystywanego i akceptowanego przez uczestników danej społeczności czy wirtualnego świata.” Późniejsza definicja stworzona przez grupę Financial Action Task

²¹ PricewaterhouseCoopers (PwC), *Virtual Currencies: Out of the deep web, into the light*, 5 marca 2014, s. 2.

²² L. Chen, H. Wu, *The Influence of Virtual Money to Real Currency: A Case-based Study*, Beijing University of Posts and Telecommunications, 2009 International Symposium on Information Engineering and Electronic Commerce., s. 3.

Force, a następnie poszerzona i dopracowana przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego w 2014 r. stanowi, że „waluta wirtualna jest cyfrową reprezentacją wartości, która może być przekazywana za pomocą technologii IT i stosowana jako środek wymiany, jednostka rozrachunkowa czy środek przechowywania wartości, jednak nie ma statusu oficjalnego środka płatniczego – tzn. jej wartość nie jest gwarantowana przez żaden rząd czy Bank Centralny, jednak może podlegać regulacjom państwa.”²³ Definicja ta jest w zasadzie właściwa i co do zasady oddaje ona idee walut wirtualnych. Ciekawe cechy walut wirtualnych dostrzega również J. Ryfa w zaproponowanej przez siebie definicji, bowiem według tego autora „walutami wirtualnymi określa się specyficzną kategorię pieniądza elektronicznego, posiadającą co najmniej kilka subkategorii, opartego wyłącznie na zaufaniu użytkowników, przez co nie występuje oficjalna instytucja będąca jego gwarantem, pełniącego rolę środka wymiany i przechowywania wartości. Pieniądz ten jest wysoce elastyczny (podatny na udoskonalenia i modyfikacje), często dostosowany do najnowszych technologii internetowych, zapewniając wysoką mobilność i swobodę przepływu wartości bez pośrednictwa osoby trzeciej (np. bankowości internetowej). W zależności od swojej kategorii działa w obrębie bardzo wąskich granic – zamkniętego systemu – lub szeroko, w granicach zasięgu Internetu, dając możliwość swobodnej wymiany na inne waluty i zakup dóbr.”²⁴ Swoistą definicję walut wirtualnych, na przykładzie Bitcoina, zbudował również Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej na potrzeby rozpatrzenia pytania prejudycjalnego. Trybunał akcentuje, że waluty wirtualne to waluty z dwukierunkowym przepływem stanowiące bezpośredni środek płatniczy pomiędzy stronami, które je akceptują, przy czym jedynym przeznaczeniem wirtualnej waluty jest funkcja środka płatniczego. W skrócie TSUE nazywa waluty wirtualne umownym środkiem płatniczym.²⁵ Przy czym Trybunał nie posługuje się pojęciem kryptowaluty.

---

²³ The Financial Action Task Force (FATF), Raport, Virtual Currencies: Key Definitions and Potential AML/CFT Risks, FATF/OECD, czerwiec 2014, dostępny pod adresem <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>.; Por. również J. Ryfa, *Waluty wirtualne – problem zdefiniowania i klasyfikacji nowego środka płatniczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Wrocław 2014, Nauki o Finansach, ISSN 2080-5993; Europejski Urząd Nadzoru Bankowego, *EBA Opinion on 'virtualcurrencies'*, 4 lipca 2014, dostępny pod adresem: http://www.eba.europa.eu/documents/10180/657547/EBA-Op-2014_08+Opinion+on+Virtual+Currencies.pdf.

²⁴ J. Ryfa, *Waluty Wirtualne – Problem Zdefiniowania I Klasyfikacji Nowego Środka Płatniczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Wrocław 2014, nauki o finansach, ISSN 2080-5993, s. 139.

²⁵ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14, LEX.

W lipcu 2016 roku Komisja Europejska przedstawiła projekt zmiany dyrektywy 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. W tym projekcie Komisja postuluje rozszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych do stosowania określonych standardów oraz procedur. W szczególności chodzi tu o gromadzenie informacji o dokonywanych transakcjach oraz o weryfikowanie użytkowników występujących w tych transakcjach. Do kręgu zobowiązanych podmiotów mają być dodani pośrednicy w obrocie kryptowaluty, tzw. giełdy kryptowalut oraz dostawcy aplikacji (portfeli kryptowalut). Komisja postrzega pośredników jako swoiste punkty węzłowe, czy też centra dokonywania wszystkich operacji z wykorzystaniem walut wirtualnych. W ramach tego projektu została zbudowana definicja walut wirtualnych. Według projektu „waluty wirtualne oznaczają cyfrowe wyznaczniki wartości, które nie są emitowane przez bank centralny ani organ publiczny, nie muszą być powiązane z walutą fiducjarną, lecz są przyjmowane przez osoby fizyczne lub prawne jako środek płatniczy i mogą być przekazywane, przechowywane lub sprzedawane drogą elektroniczną” (ang. „*virtual currencies*” means a digital representation of value that is neither issued by a central bank or a public authority, nor necessarily attached to a fiat currency, but is accepted by natural or legal persons as a means of payment and can be transferred, stored or traded electronically).²⁶ Problemem tej definicji jest to, że wprowadzie zawiera ona wymóg możliwości elektronicznego transferu, przechowywania oraz sprzedaży, co wyklucza z niej wszystkie systemy barterowe oraz waluty wirtualne funkcjonujące w grach komputerowych, niemniej jednak za bardzo zbliża się do pojęcia pieniądza elektronicznego.²⁷

Z kolei projekt polskiej ustawy o centralnej bazie rachunków stanowi, że waluta wirtualna *oznacza zbywalne prawo majątkowe, którego przedmiotem jest cyfrowa reprezentacja wartości, posiadająca swój ekwiwalent w środku płatniczym, traktowana jako środek wymiany i jednostka rozrachunkowa, nieposiadające statusu legalnego środka płatniczego i niebędące pieniądzem elektronicznym w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, które może być przekazywane,*

---

²⁶ W. Srokosz, artykuł na blogu z dnia 26 sierpnia 2016 r., <http://prawo-finansowe.home.pl/autoinstalator/wordpress2/?p=774>, 3 stycznia 2017 r.

²⁷ Ibidem.

*przechowywane lub sprzedawane za środki płatnicze drogą elektroniczną.*²⁸ Wskazać należy, że definicja ta jest dosyć trafna, swoim zakresem obejmując w zasadzie większość walut wirtualnych z dwukierunkowym przepływem (trzeciej kategorii). Jednocześnie definicja ta nie ogranicza się wyłącznie do kryptowalut i może normować także przyszłe systemy niezależnego, prywatnego pieniądza funkcjonującego w oparciu o technologię inną niż ta wykorzystana do stworzenia kryptowalut. Wydaje się jednak, że ww. definicji należałoby użyć sformułowania „nie stanowi prawnego środka płatniczego” gdyż kryptowaluty są w polskim porządku prawnym niezakazane (legalne), natomiast ustawowe pojęcie prawnych środków płatniczych oraz innych niż prawne środków płatniczych może wobec sformułowania „nie są legalnym środkiem płatniczym” budzić pewne wątpliwości.

Nawiązując do wcześniejszych rozważań na temat klasyfikacji walut wirtualnych, należałoby wskazać, że idea umownych środków płatniczych - walut niezależnych od państwa istniała na długo przed pojawieniem się walut wirtualnych. Japoński badacz międzynarodowych systemów walutowych, Miguel Yasuyuki Hirota twierdzi, że na świecie istnieje około 5 tysięcy różnych systemów quasi-barterowych z których niektóre opierają się właśnie na dedykowanym dla nich systemie monetarnym.²⁹ Część z tych walut była w istocie odpowiedzią na kryzysy i zubożenie społeczeństwa. Badacz wskazuje przy istotne wadliwości walut tradycyjnych. Alternatywne waluty rozwijające się w Ameryce Południowej, głównie w Brazylii miały postać drukowanych banknotów lub bonów. Nazwy tych walut inspirowane są głównie światem przyrody przykładowo „Kapibary” czy „Palmy”.³⁰ Innym szczególnie popularnym modelem alternatywnego systemu płatności są tzw. banki czasu. W ramach takiego banku czasu, praca czy usługa zostaje przeliczona na jednostkę czasu za którą „kupić” można od innej osoby jej pracę lub usługę wycenioną w podobny sposób. Większość z tych alternatywnych systemów płatności ma jednak lokalny i społeczny charakter. Zwykle takie waluty pojawiają się w niewielkich społecznościach lub w miejscach dotkniętych kryzysami wpływającymi na wartość oficjalnej waluty państwowej. Niemniej jednak, jakkolwiek idea walut

---

²⁸ Projekt ustawy o Centralnej Bazie Rachunków, w wersji z dnia 14 grudnia 2016 r., strona Rządowego Centrum Legislacyjnego, data utworzenia 22-12-2016, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12293403/katalog/12400913>, 1 grudnia 2017 r.

²⁹ M. Yasuyuki Hirota, *Practices of social and complementary currencies in Europe and the world - with regard to the promotion of social enterprises*, *Universitat de València*, The 3rd International Conference on Social Enterprise in Asia, July 4th-6th, 2014 Yonsei University Wonju Campus.

³⁰ Ibidem.

niezależnych nie jest nowa, tak warto zauważyć, że dopiero rozwój technologii internetowych umożliwił rozwój alternatywnych walut na globalną, właściwą tradycyjnym walutom skalę. Zatem należy stwierdzić, że technologia w jakiej funkcjonują kryptowaluty jest narzędziem, dzięki którym może rozwijać się dawniej znana idea walut pozapaństwowych, niezależnych od częstokroć doraźnej i nieprzemyślanej polityki monetarnej państwa, która co gorsza czasem nastawiona jest na cele polityczne konkretnych ugrupowań.

Podsumowując wyżej wymienione, należałoby uznać, że waluta wirtualna to oparty na akceptacji uczestników obrotu zdematerializowany środek płatniczy, pozbawiony centralnego emitenta, funkcjonujący w ramach otwartego lub zamkniętego systemu, który nie musi wykazywać powiązania z innymi środkami płatniczymi.

1.3. Bitcoin i inne kryptowaluty jako przykład walut wirtualnych

Badacze nie są całkowicie jednomyślni co do tego czy kryptowaluty należy kwalifikować jako waluty wirtualne. Niektórzy uznają, że kryptowaluty stanowią modelowy przykład walut wirtualnych³¹ inni zaś twierdzą, że kryptowaluty są tak dalece zaawansowaną formą walut wirtualnych, że należałoby utworzyć dla nich odrębną kategorię.³² Nie ulega wątpliwości, że kryptowaluty spełniają wszystkie cechy walut wirtualnych, niemniej jednak pojęcia walut wirtualnych oraz kryptowalut nie są tożsame. Można powiedzieć, że każda kryptowaluta będzie walutą wirtualną, ale już nie każda waluta wirtualna będzie mogła być kryptowalutą. Kryptowaluta to rodzaj wirtualnej waluty, który funkcjonuje w oparciu o technologię rozproszonego rejestru (*ang. distributed ledger technology*, w skrócie DLT) w ramach systemu informatycznego, nazywanego system kryptowaluty. W ramach takiego systemu możliwy jest obrót jednostkami kryptowaluty stanowiącymi cyfrową reprezentację wartości zbywalnego prawa majątkowego jakim jest kryptowaluta. Przykładem rozproszonego rejestru jest *blockchain*, a technologia ta zastosowana jest m.in. w systemie Bitcoin. Zasadniczo technologia rozproszonego rejestru to pojęcie nieco szersze niż *blockchain*, niemniej jednak idea obu jest podobna i w wielkim uproszczeniu sprowadza się do stworzenia

³¹ Takie ujęcie prezentuje przede wszystkim Europejski Bank Centralny w zaproponowanym przez siebie podziale zaprezentowanym w niniejszej pracy, s. 14.

³² To drugie stanowisko wydaje się prezentować W. Srokosz [w:] S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016.

rozproszonej bazy danych, w której informacje są współdzielone między użytkownikami w ramach konsensusu.

Blockchain (z ang. łańcuch bloków) to rozproszona baza danych, która zawiera nieustannie rosnącą ilość informacji pogrupowanych w bloki, które są ze sobą połączone w nierozzerwalny łańcuch.³³ Pojedynczy blok zawiera informacje o dokonanej transakcji. Bloki pogrupowane są w taki sposób, że każdy blok zawiera również oznaczenie czasu, kiedy został stworzony oraz odnośnik do poprzedniego bloku, który zawiera informację stanowiącą streszczenie (*ang. hash*) jego zawartości. Dzięki takiej konstrukcji nie ma możliwości zmiany wcześniejszych, dokonanych już transakcji bowiem bloki zawierające w sobie transakcje razem tworzą integralną całość. Możliwe jest natomiast wykonywanie nowych transakcji. Aby umożliwić nieodwracalność i poprawność transakcji w bitcoinie zastosowano rozwiązanie oparte na dowodzie pracy (*ang. proof of work*). Znalezienie, czy też odkrycie nowego bloku wymaga podania prawidłowego rozwiązania równania przez komputer. Możliwych rozwiązań jest wiele, a trudność równania rośnie wraz ze wzrostem mocy obliczeniowej dostępnej w systemie kryptowaluty. Tym samym wraz ze wzrostem mocy obliczeniowej wzrasta poziom zabezpieczenia transakcji. Każdy nowo odkryty blok zostaje podpisany (w nagłówku) tak aby pasował do pozostałych. Zabezpiecza to przed zapłaceniem tymi samymi jednostkami danej kryptowaluty dwa razy. W ujęciu całego systemu danej kryptowaluty, można powiedzieć, że każda wykonana transakcja musi „pasować” do wszystkich pozostałych zapisanych w systemie w ramach konsensusu. Proces zwany wykopywaniem (*ang. mining*) kryptowaluty służy kreacji nowych jednostek kryptowaluty oraz potwierdzeniu (czy też autoryzacji) nowo dokonywanych transakcji w systemie kryptowaluty, w ten sposób, wykopujący kryptowalutę użytkownicy wykorzystują moc obliczeniową komputerów do wyżej opisanego znalezienia rozwiązania równania za co zostają nagrodzeni przez system odpowiednią ilością jednostek kryptowaluty. Mówi się, że *blockchain* to rozproszona baza danych, ponieważ zawarte w niej informacje są współdzielone, replikowane i zsynchronizowane w ramach konsensusu (multiplikowane informacje o transakcjach są

---

³³ K. Piech (red.), *Leksykon pojęć na temat technologii blockchain i kryptowalut* – dokument wydany przez Strumień „Blockchain i Kryptowaluty” w ramach projektu rządowego „Od papierowej do cyfrowej Polski”, s. 5, https://mc.gov.pl/files/leksykon_pojec_na_temat_tehnologii_blockchain_i_kryptowalut.pdf

ze sobą zgodne) między różnymi podmiotami – osobami fizycznymi, firmami i instytucjami, które nierzadko rozproszone są po całym świecie.³⁴

Dla zabezpieczenia systemu kryptowaluty przez nieuprawnioną ingerencją stosowanie jest szyfrowanie. Szyfrowanie zastosowane w technologii *blockchain* można zestawić z tradycyjną metodą szyfrowania, gdzie dwie osoby spotykają się ze sobą i w sposób poufny ustalają wspólne hasło, aby następnie bezpiecznie wymieniać się informacjami.³⁵ Rozwiązanie matematyczne wykorzystane w *blockchain* (znane między innymi pod nazwą RSA) jest jednak doskonalsze, ponieważ uczestnicy transakcji nie muszą ustalać wspólnego hasła. Hasłem czy inaczej – kluczem jest dla każdego z użytkowników jego osobisty klucz prywatny oraz udostępniony wszystkim użytkownikom klucz publiczny.³⁶ Za pomocą publicznego oraz prywatnego klucza można przekazywać dane w systemie. „Jeżeli chcemy wysłać komuś wiadomość, to używamy jego publicznego klucza, który jest publicznie znany i szyfrujemy nim dane. Natomiast te dane można deszyfrować tylko prywatnym kluczem, które zna tylko i wyłącznie adresat wiadomości.”³⁷ Wyżej opisane rozwiązanie szyfrowania jest tworem dziedziny wiedzy nazywanej kryptografią i stąd bierze swój początek nazwa kryptowalut.

System kryptowaluty to uprzednio zaprojektowany wedle przyjętych założeń, autonomiczny i zdecentralizowany układ, w ramach którego dokonywany jest obrót jednostkami kryptowaluty. System kryptowaluty należy postrzegać w ujęciu matematycznym i informatycznym. Jest to w zasadzie pewien sposób funkcjonowania wszystkich jego elementów wzajemnie, w oparciu o wyżej opisane rozwiązania z dziedziny informatyki i matematyki. Każdy z systemów kryptowaluty posiada swoje unikalne cechy nadane mu przez jego twórcę bądź twórców takie jak m.in. maksymalna ilość waluty w obiegu, szybkość jej kreacji, sposób potwierdzania prawidłowości transakcji, warunki dokonywania zmian w systemie itd. Należy odróżnić system kryptowaluty (np. Bitcoin, Litecoin, Dogecoin) od jednostek kryptowaluty (np. bitcoin, litecoin, dogecoin). Jednostki kryptowaluty z uwagi na swoją naturę nie mogą funkcjonować poza systemem. Jednostka kryptowaluty to rodzaj cyfrowego zapisu w rejestrze blockchain. Jednostka kryptowaluty jest nośnikiem jej ekonomicznej wartości i

---

³⁴ Ibidem, s. 5.

³⁵ Ibidem, s. 13.

³⁶ Ibidem, s. 13.

³⁷ Dąbkowski J., M. Olszański, *Modele i kwestie finansowe e-biznesu* [w:] K. Piech, M. Olszański (red.), *E-biznes – innowacje w usługach. Teoria, praktyka, przykłady*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012, s. 96.

miarą określenia tej wartości. Jednostka kryptowaluty zwykle jest „wbudowana” w *blockchain* gdzie stanowi zapis w łańcuchu bloków, choć założenia poszczególnych systemów kryptowalut mogą się w tym zakresie od siebie różnić. System kryptowaluty zwykle funkcjonuje w ramach technologii *peer to peer* (P2P) co oznacza, że członkowie tego systemu współdziałają ze sobą bezpośrednio tj. bez pośrednictwa centralnego serwera.

W tym miejscu warto wskazać, że technologia *blockchain*, oraz szerzej, technologia rozproszonych rejestrów (DLT) może być wykorzystana nie tylko do stworzenia systemu kryptowaluty, ponieważ technologie te to nic innego jak sposób przekazywania informacji w sieci. Ponadto rozwiązania te mogą być modyfikowane i udoskonalane, a ww. opis sposobu ich działania odnosi się w zasadzie tylko do modelowego przykładu, zastosowanego w najpopularniejszej obecnie kryptowalucie – bitcoinie. W przypadku innych systemów kryptowalut mogą występować znaczące różnice. Przykładowo powyżej wspomniany konsensus, niezbędny do wprowadzenia zmian w systemie kryptowaluty, może funkcjonować w sposób różnych dla poszczególnych systemów kryptowalut.

Powyżej opisana technologia i jej pochodne mają olbrzymie znaczenie dla Internetu, handlu elektronicznego, świata finansów oraz prawa. Przykładowo umożliwiają tworzenie tzw. inteligentnych kontraktów (*ang. smart contracts*), czyli stosunków prawnych tworzonych, monitorowanych oraz egzekwowanych w sposób zautomatyzowany (o czym szerzej w ostatnim rozdziale). Dzięki technologii *blockchain* oraz szyfrowaniu RSA można przekazywać informacje w sieci bez obawy o to, że osoba nieupoważniona będzie mogła je odczytać bądź zmodyfikować. Warto wspomnieć, że technologia *blockchain* zrewolucjonizowała w niektórych krajach administrację publiczną w zakresie dostępności E-usług rządowych (na szerszą skalę wprowadziła je przykładowo Estonia)³⁸. Również polska administracja rozważa implementację tego systemu w ramach e-administracji. Z punktu widzenia niniejszej pracy istotne jest natomiast wykorzystanie technologii zastosowanej w kryptowalutach dla poprawienia ściągalności podatków oraz uczynienia systemu podatkowego bardziej przejrzystym i przystępnym dla podatnika.

Za modelowy, najpopularniejszy przykład kryptowaluty należy uznać system Bitcoin (gdzie jednostką waluty jest jeden bitcoin, w skrócie BTC). Oprócz Bitcoina w obrocie

---

³⁸ http://pwc.blogs.com/health_matters/2017/03/estonia-prescribes-blockchain-for-healthcare-data-security.html, 15 maja 2017 r.

funkcjonują również inne systemy kryptowalut. Twórcy niektórych z nich, tak jak w przypadku Bitcoina pozostają anonimowi, natomiast innych, są powszechnie znani (tak jak w przypadku Litecoin, Dogecoin). Powstanie niektórych kryptowalut było bardzo spontaniczne, najczęściej działo się to z inicjatywy społeczności internetowych. Dogecoin funkcjonował początkowo jako społecznościowy żart, był obrazkiem publikowanym w Internecie przedstawiającym pyszczek psa rasy Shiba z różnego rodzaju humorystycznymi podpisami. Popularność tych obrazków wykorzystał pracownik firmy informatycznej Jackson Palmer, który wspólnie z Billy Markusem stworzyli system kryptowaluty Dogecoin. Powyższy przykład obrazuje w zasadzie dwa istotne czynniki – po pierwsze w zasadzie każdy posiadający odpowiednią wiedzę z dziedziny informatyki i kryptografii może być architektem systemu kryptowaluty. Po drugie najistotniejszym czynnikiem dla rozwoju i pomyślnego funkcjonowania kryptowaluty jest jej powszechna aprobata i akceptacja wśród użytkowników.

Za twórcę Bitcoina uznaje się Satoshiego Nakamoto – osobę lub grupę bliżej niezidentyfikowanych osób, którzy w 2009 r. opublikowali na jednej ze stron internetowych zasadę funkcjonowania tej waluty.³⁹ Jak większość walut wirtualnych, bitcoin nie posiada centralnego emitenta oraz jest zdematerializowany, a więc nie występuje pod postacią banknotów czy monet. Bitcoin jest systemem kryptowaluty, który został stworzony o opisaną wcześniej technologię *blockchain* i szyfrowanie RSA. Jeden bitcoin (w ujęciu jako jednostka waluty, w skrócie BTC) jest niepowtarzalnym i zaszyfrowanym zapisem w ciągu znaków, który funkcjonuje za pośrednictwem zdecentralizowanego systemu Bitcoin.⁴⁰ Jak było wspomniane system ten ma charakter sieci peer-to-peer w której transfer danych następuje bezpośrednio pomiędzy użytkownikami z pominięciem centralnego serwera. Stąd też bierze się zdecentralizowany charakter tej waluty. Z technicznego punktu widzenia użytkownik może posługiwać się jednostkami kryptowaluty (bitcoinami) za pośrednictwem aplikacji zainstalowanej na swoim komputerze, umożliwiającej generowanie klucza publicznego. Oprócz tego użytkownik posiada również klucz prywatny, który, jak już było wspomniane jest tajny dla innych użytkowników, a użytkownik uprawniony sprawuje nad nim wyłączną kontrolę. Klucz publiczny umożliwia identyfikację danego użytkownika w sieci. Aplikacja tą można porównać do portfela, choć w istocie jest ona programem

---

³⁹ S. Nakamoto, 2009, Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, <http://www.bitcoin.org>, 18.01.2015.

⁴⁰ E. Wiszniowski, *Waluty wirtualne w rachunkowości, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 390, 2015 r., DOI: 10.15611/pn.2015.390.27, s. 277 – 279.

komputerowym zarządzającym kluczami publicznymi i prywatnymi. Może być to aplikacja mobilna, urządzenie, serwis internetowy czy nawet kartka papieru (*ang. paper wallet*) zawierająca zaszyfrowane informacje o posiadanej ilości jednostek kryptowaluty kryptowaluty. Zatem bitcoiny nie muszą być wyłącznie cyfrowe, przechowywać można je również w formie fizycznej, w formie zapisu na kartce papieru.⁴¹

Z kolei jednostki kryptowaluty, jak już było wspomniane, są zapisane w rejestrze *blockchain*. W przypadku bitcoina te zapisy księgowe nie stanowią jednak teoretycznej, rachunkowej informacji o stanie konta, ale to właśnie te zapisy w systemie elektronicznym Bitcoin są jednostkami kryptowaluty. W związku z powyższym przekazywanie bitcoinów można uznać za transfer informacji z jednego konta (od jednego użytkownika) na inne (do drugiego użytkownika). System Bitcoin zawiera informacje o wszystkich dokonanych wcześniej transakcjach, a tym samym przykładowo nie jest możliwe podwójne zapłacenie tymi samymi bitcoinami za daną usługę. Pojedynczy blok można porównać do zapisu w tradycyjnej księdze rachunkowej, na której zaewidencjonowano różne i niepowtarzalne operacje gospodarcze o określonej wartości, których suma na danej stronie może być tylko jedna.⁴² Na kolejnej stronie księgi dokonywane są zapisy kolejnych niepowtarzalnych zdarzeń (różnych niż poprzednie), a ich suma musi być także tylko jedna i różna od wcześniejszej.⁴³

W opisanym powyżej modelu bitcoiny przechowywane są bezpośrednio w portfelach na dyskach komputerów należących do korzystających z nich użytkowników (lub też w formie zapisów fizycznych). Jednakże istnieją jeszcze inne, popularne metody obrotu i przechowywania bitcoinów. W przestrzeni wirtualnej funkcjonują specjalne portale internetowe tzw. „giełdy walut wirtualnych”. Takie portale stanowią w istocie połączenie kantoru wymiany walut, giełdy i banku. Cała wirtualna waluta korzystających z takiego portalu przechowywana jest w portfelach (klientach Bitcoin) znajdujących się na serwerach należących do giełdy, natomiast użytkownicy mogą wymieniać pomiędzy sobą walutę wirtualną na tradycyjne pieniądze czy też na inną kryptowalutę w ramach i za pośrednictwem danej giełdy. W tym układzie giełda dysponuje też kluczami prywatnymi,

⁴¹ K. Piech (red.) *Leksykon pojęć...*, op. cit., s. 5.

⁴² E. Wiszniewski, *Waluty wirtualne w rachunkowości* [w:] Z. Luty, M. Chmielowiec-Lewczuk (red.), *Rachunkowość – polityka makroekonomiczna – globalizacja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2015, s. 277-278.

⁴³ *Ibidem*, s. 277, s. 277-278.

a więc jest realnym dysponentem całej zgromadzonej kryptowaluty (stąd też podobieństwo do prowadzenia rachunku bankowego). Z reguły takie giełdy oferują również możliwość „wyplacenia” zgromadzonych na niej środków bezpośrednio na dysk komputera użytkownika lub też realizację płatności walutą wirtualną na rzecz innych podmiotów. Istnieje również możliwość korzystania ze zdalnego klienta Bitcoin znajdującego się na serwerze danego portalu służącego do obrotu bitcoinami. W takim układzie użytkownicy dysponują własnymi kluczami prywatnymi, a sam serwis nie jest w stanie dokonywać operacji z udziałem bitcoinów za użytkowników.

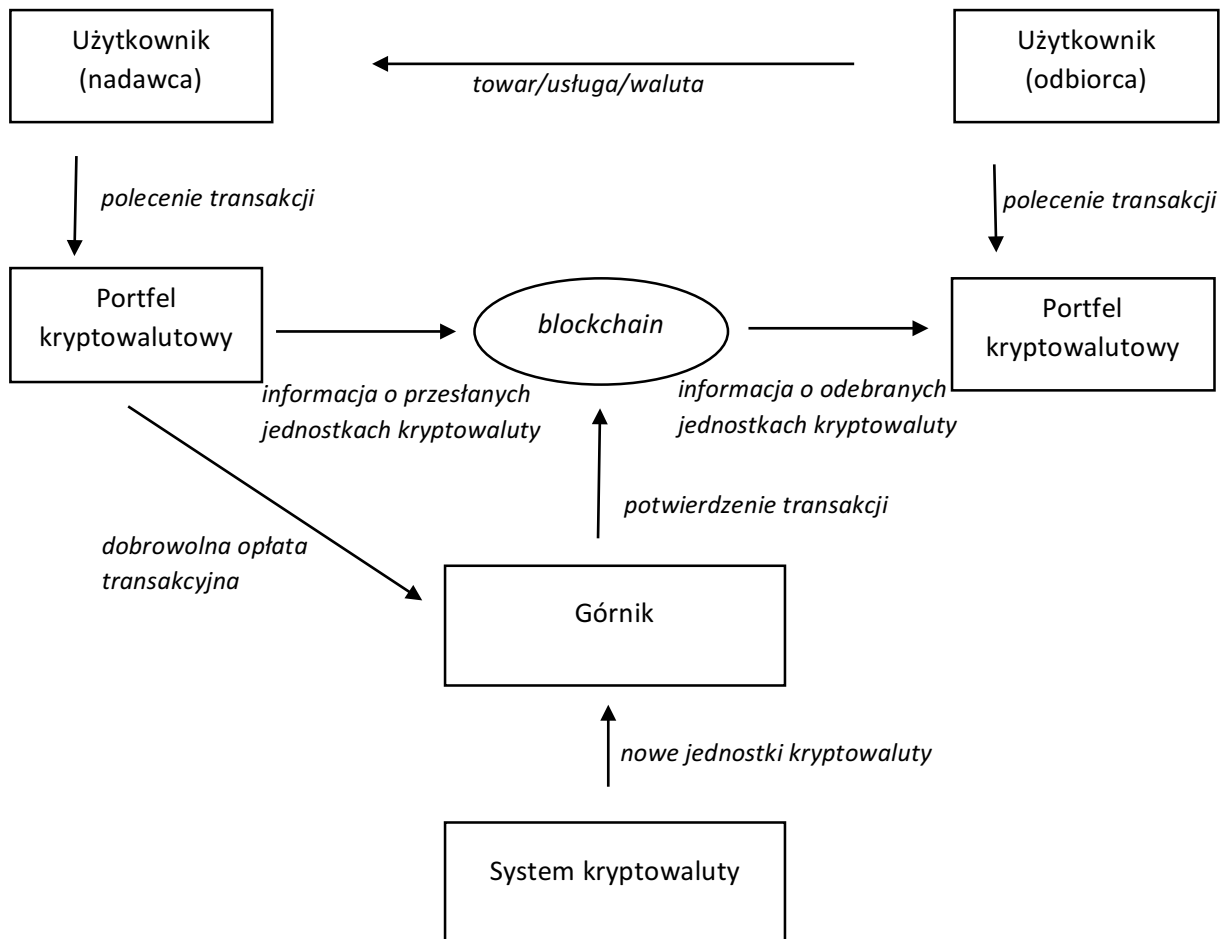
Jednostki kryptowaluty można uzyskać na dwa sposoby. Pierwszy poprzez nabycie od wcześniejszego posiadacza (opisane powyżej) i w zasadzie typowe dla każdej tradycyjnej waluty, oraz w drugi sposób poprzez ich wytworzenie co jest charakterystyczne wyłącznie dla walut wirtualnych. Owo wytworzenie, w przypadku kryptowalut, nazywane jest wykopywaniem (*ang. mining*), co przywodzi na myśl oczywistą analogię do poszukiwania złota, które jest metalem cennym, a w przeszłości służyło za materiał, z którego tworzono walutę. Użytkownik dostarczający mocy obliczeniowej do kopania kryptowaluty nazywany jest górnikiem, urządzenie informatyczne służące do wydobywania kryptowaluty (komputer, serwer, chmura) - koparką. Proces wykopywania kryptowaluty, z punktu widzenia całego systemu Bitcoin służy weryfikowaniu transakcji wykonywanych pomiędzy użytkownikami. Z technicznego punktu widzenia moc obliczeniowa koparki wykorzystywana jest do znajdowania rozwiązań obliczeń matematycznych służących odkrywaniu nowych bloków pasujących pozostałych (w których to te transakcje zostaną następnie zapisane). Za udostępnienie mocy obliczeniowej górnik nagradzany jest przez system jednostkami kryptowaluty w ilości zgodnie z przewidzianym algorytmem, których tak realizowana emisja nie może przekroczyć 21 milionów sztuk.⁴⁴ Ponadto w systemie Bitcoin użytkownicy mogą wraz z dokonaniem transakcji wnieść drobną opłatę w kryptowalucie w celu zwiększenia priorytetu transakcji⁴⁵, a co za tym idzie przyspieszenia transferu bitcoinów. W przyszłości, gdy maksymalny limit bitcoinów zostanie osiągnięty koniecznością może okazać się wnoszenie opłat na rzecz górników (jako jedynej rekompensaty dla działalności górników) albo zmiana założeń systemu Bitcoin poprzez odejście od

---

⁴⁴ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta. Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 77-78.

⁴⁵ Transakcje w systemie Bitcoin są bezpłatne. W uproszeniu są one weryfikowane w kolejności przez górników, a wniesienie opłaty pozwala nadać danej transakcji wyższy priorytet w kolejce.

opisanego wcześniej mechanizmu dowodu pracy (*proof of work*) na rzecz rozwiązań alternatywnych. Bitcoin został podzielony na mniejsze jednostki „pieniężne”, a najmniejszą z nich jest satoshi, odpowiadająca 10^{-8} bitcoina.⁴⁶

Rys. 3 Schemat funkcjonowania kryptowaluty na przykładzie Bitcoin, opracowanie własne; Komisja Europejska, komitet ds. VAT (do art. 398 dyrektywy 2006/112/EC), working paper no 892, Bruksela, 4 lutego 2016 r., <https://circabc.europa.eu/sd/a/add54a49-9991-45ae-aac5-1e260b136c9e/892%20-%20CJEU%20Case%20C-264-14%20Hedqvist%20-%20Bitcoin.pdf>

⁴⁶ Ibidem, s. 77-78.

2. Charakter prawny kryptowalut na przykładzie bitcoina

2.1. Status prawny kryptowalut w zagranicznych systemach prawnych

Wiedząc już czym są kryptowaluty, jakie są ich cechy oraz w jaki sposób one funkcjonują, możliwa jest próba dokonania kwalifikacji prawnej kryptowalut. Warto przy tym dokonać zestawienia z obcymi porządkami prawnymi, zaś w odniesieniu do polskiego porządku prawnego, konieczne jest przeanalizowanie instytucji cywilnoprawnych w kontekście kryptowalut. Choć sama regulacja prawnopodatkowa dokonywana jest za pomocą metody administracyjnoprawnej, to skutkiem realizacji norm prawa cywilnego jest najczęściej powstanie stanów faktycznych rodzących obowiązek podatkowy⁴⁷. Ponadto doktryna i orzecznictwo często odwołują się do instytucji cywilnoprawnych w praktyce stosowania prawa. Zatem wyjaśnienie funkcjonowania kryptowalut w konstrukcjach prawa cywilnego jest konieczne, ze względu na potrzebę określenia stosunków mogących rodzić obowiązek podatkowy oraz dla późniejszego dokonania wykładni przepisów podatkowych w kontekście kryptowalut.

Posługiwanie się kryptowalutami, do końca 2015 r. nie było formalnie zakazane w żadnym z państw świata.⁴⁸ Pewne ograniczenia w stosunku dla przedsiębiorców posługujących się Bitcoinem zostały wprowadzone w Chinach w formie zaleceń wystosowany przez instytucje odpowiedzialne za politykę monetarną.⁴⁹ W Rosji natomiast istnieją plany wprowadzenia sankcji karnych za posługiwanie się kryptowalutami.⁵⁰ W Stanach Zjednoczonych podejście do problematyki Bitcoina i technologii *blockchain* jest mocno zróżnicowane, co wynika ze specyfiki systemu prawnego tego kraju. Federalna jednostka *Internal Revenue Service* zajmująca się kwestiami podatkowymi, traktuje bitcoin, jak przedmiot prawa własności w rozumieniu przepisów podatkowych.⁵¹ Z kolei regionalne jednostki stanowe prezentują zróżnicowane, podejście do kwalifikacji bitcoina. W Teksasie wprowadzono ogólne

---

⁴⁷ Mastalski R., *Prawo podatkowe*, C.H Beck, Warszawa 2014 r., s. 29.

⁴⁸ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta. Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 118.

⁴⁹ Ibidem, s. 118-119.

⁵⁰ Ibidem, s. 119.

⁵¹ Internal Revenue Bulletin: 2014-16, April 14, 2014 Notice 2014-21 *IRS Virtual Currency Guidance*, https://www.irs.gov/irb/2014-16_IRB/ar12.html, 3 maja 2017 r.

wytyczne w ramach *Virtual Currency Guidance* w celu wskazania różnic prawnych, w tym prawnopodatkowych, pomiędzy legalnym środkiem płatniczym, a kryptowalutami. Jak podkreśla doktryna taki zabieg wpłynął pozytywnie na relacje między lokalnymi bankami, a osobami i podmiotami zajmującymi się bitcoinami i technologią blockchain.⁵² Także w Teksasie zapadł istotny dla kryptowalut wyrok w sprawie karnej, w której twórcę piramidy finansowej sędzia Amos Mazzant uznał za winnego zarzucanego mu czynu, przyjmując, że bitcoin jest walutą albo jakąś formą pieniądza.⁵³ Z kolei w innej sprawie karnej w stanie Floryda sędzia Teresa Mary Pooler nie uznała bitcoin za pieniądź.⁵⁴ Najbardziej rozbudowaną i obowiązującą na tę chwilę regulacją w Stanach Zjednoczonych jest tak zwana „BitLicense” w stanie Nowy Jork. Regulacja ta określa katalog podmiotów (*Virtual Currency Business Activity*), których działalność wymaga uzyskania zgody (*Bitlicense*) po spełnieniu przez licencjobiorcę szeregu obowiązków (np. dostosowania się do przepisów związanych z przeciwdziałaniem praniu brudnych pieniędzy).⁵⁵ Łącznie, od momentu wejścia w życie regulacji, na bazie jej przepisów wydano zaledwie dwie zgody na prowadzenie działalności związanej z kryptowalutami: Circle Internet Financial Inc. (ważna od 22 września 2015 r.) oraz XRP II, LLC (ważna od 13 czerwca 2016 r.).⁵⁶

Problematyka zbyt skomplikowanych lub zbyt surowych przepisów dotyczących prawa bankowego i finansowego spowodowała pojawienie się koncepcji nazywanej *regulatory sandbox*.⁵⁷ Koncepcja polega na ochronie prawnej startupów wprowadzających innowacje w dziedzinie finansów, z uwagi na to, że ze względu na wysokie ryzyko niepowodzenia tych przedsięwzięć biznesowych przy jednoczesnym dużym znaczeniu dla gospodarki, istnieje konieczność sprawowania nad nimi szczególnej kontroli i opieki.⁵⁸

Aby nie ograniczać tego typu i tak już bardzo wymagających dla przedsiębiorców inicjatyw, trzeba stworzyć startupom działającym w branży finansowo-technologicznej

---

⁵² K. Zacharzewski, K. Piech (red.), *Przegląd polskiego prawa...*, op. cit. s. 9.

⁵³ Wyrok w sprawie nr. 4:13-CV-416: Security and Exchange Commission versus Trendon T. Shavers and Bitcoin Saving and Trust, <https://www.sec.gov/litigation/litreleases/2014/lr23090.htm>

⁵⁴ Wyrok w sprawie 10 F14-2923: The State of Florida versus Michell Abner Espinoza, [http://www.miamiherald.com/latest-news/article91701087.ece/BINARY/Read%20the%20ruling%20\(.PDF\)](http://www.miamiherald.com/latest-news/article91701087.ece/BINARY/Read%20the%20ruling%20(.PDF))

⁵⁵ Treść dokumentu dostępna pod adresem http://www.dfs.ny.gov/legal/regulations/revise_vc_regulation.pdf

⁵⁶ K. Zacharzewski, K. Piech (red.) *Przegląd polskiego prawa...*, op. cit., s. 9-11.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 9-11.

⁵⁸ *Ibidem*, s. 9-11.

szczególne warunki dla ich rozwoju. Stąd też sandboxem zarządza z założenia organ nadzoru finansowego danego kraju, który z jednej strony ma za zadanie chronić konsumentów, ale i tworzyć równocześnie swoje wewnętrzne regulacje lub wytyczne dane dla prowadzonego przez niego sandboxa.⁵⁹ W ten sposób obniża się negatywne oddziaływanie obowiązujących w danym kraju ram prawnych, w jakich musiałyby funkcjonować startup z zakresu *FinTech* w normalnych warunkach.⁶⁰ Pierwszy regulatory sandbox został wprowadzony w Wielkiej Brytanii w odniesieniu do kryptowalut.⁶¹ Planuje się utworzenie takiej konstrukcji również w Stanach Zjednoczonych oraz w Zjednoczonych Emiratach Arabskich.⁶²

Również Japonia jest krajem, który zetknął się bezpośrednio z problematyką prawnych aspektów bitcoina – w 2014 r. zamknięta została jedna z większych giełd wymiany kryptowalut - MtGox i rozpoczęcia postępowania upadłościowego spółki, która tą platformą zarządzała. Po sprawie „MtGoxa” w Japonii podjęto szereg prac nad zmianami w prawie w stosunku do podejścia do problematyki platform zajmujących się kryptowalutami. W aktualnym stanie prawnym, bitcoin w Japonii uznawany jest za legalny środek płatniczy co umożliwia w tym kraju łatwiejsze rozliczenia księgowe i podatkowe.⁶³ Planuje się także wprowadzenie kolejnych sprzyjających kryptowalutom regulacji.⁶⁴

Na świecie istnieją również miejsca w których można regulować zobowiązania podatkowe za pomocą bitcoina. Takim miejscem jest szwajcarskie miasto Zug⁶⁵, które stało się swoistym rajem podatkowym dla kryptowalut. Dlatego też przeniosło się tam wiele firm prowadzących działalność w oparciu o kryptowaluty, a samo miejsce nazywane jest przez „Doliną Krypto”.

W Wielkiej Brytanii wydano zezwolenie dla Circle Internet Financial Inc. zajmującej się kryptowalutami (ta sama spółka, która od 2015 r. posiada *BitLicense*) na działalność w

---

⁵⁹ Ibidem, s. 9-11.

⁶⁰ Ibidem, s. 9-11.

⁶¹ Regulatory Innovation - Fintech Law Report May/June 2016, https://issuu.com/katherinefoote/docs/fintech_law_report_may_june_2016

⁶² [http://www.jsbarefoot.com/podcasts/2016/1/16/the-regulatory-sandbox-bmos-nitish-pandey;consultation paper no. 2 of 201610 may 2016 policy consultation on a regulatory framework to support participants deploying innovative technology within the financial services sector](http://www.jsbarefoot.com/podcasts/2016/1/16/the-regulatory-sandbox-bmos-nitish-pandey;consultation%20paper%20no.%202%20of%20201610%20may%202016%20policy%20consultation%20on%20a%20regulatory%20framework%20to%20support%20participants%20deploying%20innovative%20technology%20within%20the%20financial%20services%20sector), https://www.adgm.com/media/70182/adgm-consult-paper-no-2-of-2016_reg-framework-for-fintech-final.pdf, K. Zacharzewski, K. Piech (red.) Przegląd polskiego prawa..., op. cit., s. 9-11.

⁶³ <http://www.coindesk.com/japan-bitcoin-law-effect-tomorrow>, 29 maja 2017 r.

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ <http://fortune.com/2016/05/09/zug-bitcoin-services>, 29 maja 2017 r.

formie licencjonowanego dostawcy usług płatniczych emitującego instrumenty płatnicze w formie pieniądza elektronicznego.⁶⁶

W Niemczech, w celu prowadzenia np. platformy wymiany kryptowalut, należy zarejestrować działalność w tamtejszym organie nadzoru finansowego. Wytyczne, które rodzaje działalności gospodarczych związane z kryptowalutami objęte są ustawowymi ograniczeniami, ze względu na nadzór państwowy, zostały opublikowane w Niemczech już w 2013 r.⁶⁷ Zaś samego bitcoina uznano za jednostkę rozliczeniową (*Rechnungseinheiten*), a co za tym idzie za instrument finansowy (*Kreditwesengesetz*), co przybliżyła tę kryptowalutę do środka płatniczego.⁶⁸

Problematyka kryptowalut budzi również zainteresowanie w instytucjach Unii Europejskiej. Sprawa VAT i bitcoina znalazła swój finał przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Orzekł on w wyroku C-264/14, że transakcja wymiany walut tradycyjnych na bitcoin korzysta ze zwolnienia z podatku od towarów i usług. Jednocześnie, jak wskazuje doktryna uzasadnienie wyroku pozostawia ze względu na użytą argumentację pole pod dyskusję nad traktowaniem bitcoina jako waluty (więcej o tym orzeczeniu w rozdziale 3).⁶⁹ Z kolei Komitet ds. VAT działający przy Komisji Europejskiej dokonał analizy skutków w podatku VAT różnego rodzaju transakcji z udziałem kryptowalut, przy czym zwykle prezentuje on pogląd podobny tego wskazywanego w ramach niniejszego opracowania.⁷⁰

Wiele instytucji państwowych i międzynarodowych dopiero bada tematykę walut wirtualnych. Należy wskazać, że instytucje zajmujące się nadzorem finansowym, takie jak Europejski Bank Centralny, banki centralne Europejskiego Systemu Banków Centralnych, Europejski Urząd Nadzoru Bankowego, Bank Centralny Federacji Rosyjskiej, Bank Centralny Singapuru przedstawiają generalnie sceptyczne stanowisko wobec walut wirtualnych. Instytucje te wskazują przede wszystkim na zagrożenia płynące z anonimowego charakteru walut wirtualnych, takie jak pranie brudnych pieniędzy,

⁶⁶ <http://www.coindesk.com/circles-uk-license-blockchain-impact/>, 25 kwietnia 2017 r.

⁶⁷ <https://bitcoinmagazine.com/articles/regulation-bitcoins-germany-first-comprehensive-statement-bitcoins-german-federal-financial-supervisory-authority-bafin-1391637959/>, 25 kwietnia 2017 r.

⁶⁸ E. Wiszniowski, Waluty wirtualne w rachunkowości [w:] Z. Luty, M. Chmielowiec-Lewczuk (red.), *Rachunkowość – polityka makroekonomiczna – globalizacja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2015, s. 280

⁶⁹ K. Zacharzewski, K. Piech (red.), *Przegląd polskiego prawa...*, op. cit., 9 – 11 s.

⁷⁰ Komisja Europejska, komitet ds. VAT (do art. 398 dyrektywy 2006/112/EC), working paper no 892, Bruksela, 4 lutego 2016 r., <https://circabc.europa.eu/sd/a/add54a49-9991-45ae-aac5-1e260b136c9e/892%20-%20CJEU%20Case%20C-264-14%20Hedqvist%20-%20Bitcoin.pdf>

finansowanie terroryzmu czy też oszustwa podatkowe. To właśnie na potrzeby przeciwdziałania działalności przestępczej tworzone są najczęściej definicje walut wirtualnych i kryptowalut (przykładowo w prawie unijnym – definicja z projektu zmiany dyrektywy 2015/849⁷¹ oraz w prawie polskim projekt ustawy o centralnej bazie rachunków).

Poza kwestiami związanymi z prawną regulacją samych kryptowalut coraz częściej pojawiają się informacje o inicjatywach prywatnych i rządowych dotyczących wykorzystania technologii *blockchain*. W Singapurze administracja publiczna oraz banki planują zaadaptować technologię *blockchain* do stworzenia szybkich w użyciu i tanich podpisów elektronicznych do wykorzystania na fakturach, a w Estonii pracuje się nad zastosowaniem technologii *blockchain* w systemach służby zdrowia i tzw. e-administracji.⁷²

2.2. Kwalifikacja prawna kryptowalut w polskim porządku prawnym

W odniesieniu do polskiego porządku prawnego, należy stwierdzić, że nie ma większych wątpliwości co do tego, że posługiwanie się kryptowalutami jest dozwolone. Takie stanowisko jest powszechnie akceptowane zarówno w doktrynie jak i w orzecznictwie.⁷³ Wskazuje się, że możliwość posługiwania się kryptowalutą w transakcjach między stronami jest konsekwencją zasady swobody umów.

Polskie regulacje prawne nie odnoszą się wprost do pojęcia walut wirtualnych (choć planowane są stosowne regulacje) ani tym bardziej do pojęcia kryptowalut. Sama idea stojąca u podstaw stworzenia kryptowalut, sposób w jaki są używane oraz sama ich nazwa sugeruje konotację z pojęciem pieniądza czy też waluty.

---

⁷¹ sprawozdanie z 9 marca 2017, PE 593.836v02-00 A8-0056/2017, w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu i zmieniającej dyrektywę 2009/101/WE, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2017-0056+0+DOC+XML+V0//PL>

⁷² <http://www.coindesk.com/blockchain-perfect-government-services-heres-blueprint/>, 6 maja 2017 r.

⁷³ Stanowisko to wprost wyrażą badacze tacy jak: S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, J. Prokurat, K. Zacharzewski, K. Piech. Stanowisko to podzielają również Sądy Administracyjne, przykładowo w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2015 r., sygn. I SA/Gd 1551/15, LEX, organy podatkowe, przykładowo w interpretacji indywidualnej z dnia 1 lutego 2017 r. Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.730.2015.2015.WCX.1213 oraz Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14., EUR-Lex.

W polskim porządku prawnym nie istnieje definicja legalna pieniądza *sensu largo*. Konstytucja RP⁷⁴ oraz ustawa o NBP⁷⁵ definiuje jedynie pojęcie pieniądza *sensu stricte* tzw. prawnego środka płatniczego jakim w polskim porządku prawnym jest pieniądz polski. Warto przy tym nadmienić, że Konstytucja jest w tym względzie bardzo ogólna i tym samym dosyć liberalna w zakresie pojęcia pieniądza polskiego. Konstytucja nie precyzuje jaka konkretnie waluta jest pieniądzem polskim oraz w jakiej formie taka waluta ma występować. W konsekwencji Konstytucja dopuszcza daleko idącą ingerencję na poziomie ustawowym, taką jak np. zmiana nazwy pieniądza polskiego, modyfikacja sposobu w jaki dokonany jest podział na jednostki pieniężne,⁷⁶ a nawet jak się wydaje odejście od materialnej postaci pieniądza. Zasadniczym wymogiem konstytucyjnym jest jednak to, żeby Narodowy Bank Polski posiadał wyłączność w dziedzinie emisji pieniądza polskiego oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Natomiast bardziej precyzyjna jest regulacja pieniądza polskiego na poziomie ustawy o NBP. Zgodnie z art. 31 i 32 tej ustawy, znakami pieniężnymi Rzeczypospolitej Polskiej są banknoty i monety opiewające na złote i grosze, które to są emitowane przez NBP i stanowią prawny środek płatniczy na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Tak sformułowane przepisy pozwalają z całą stanowczością stwierdzić, że kryptowaluty nie są prawnym środkiem płatniczym, a zamiana regulacji w tym zakresie wymagałaby zmian na poziomie konstytucyjnym, przede wszystkim z uwagi na zdecentralizowany sposób emisji kryptowalut, którego to NBP nie byłoby w stanie kontrolować.

Jak już było wspomniane jeden bitcoin jest zbiorem danych w postaci zapisu w rejestrze blockchain. Zapis ten funkcjonuje w zasadzie wyłącznie w postaci elektronicznej i posiada pewną wymiarną wartość na rynku, a wartość ta jest subiektywna i zależy od klasycznego prawa popytu i podaży w swojej czystej postaci. Bitcoin posiada wymiarną wartość (kurs) w odniesieniu do walut tradycyjnych oraz może stanowić przedmiot obrotu w transakcjach pomiędzy stronami. Wychodząc od pojęcia najszerszego, w ujęciu cywilnoprawnym, bitcoin tak jak każda kryptowaluta stanowi prawo podmiotowe. Na gruncie art. 44 kodeksu cywilnego (dalej k.c.)⁷⁷ bitcoin jest

---

⁷⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U.1997.78.483 z dnia 1997.07.16.

⁷⁵ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r., o Narodowym Banku Polskim, Dz. U. 2013 poz. 908 t.j. z dnia 2013.08.09.

⁷⁶ M. Haczkowska (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Opublikowano: LexisNexis 2014.

⁷⁷ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93)

mieniem, a niektórzy badacze wskazują, że jest szczególną postacią mienia.⁷⁸ Bitcoin zgodnie z art. 45 k.c. nie jest rzeczą z uwagi na to, że nie posiada materialnego charakteru. Nie budzi również większych wątpliwości to, że bitcoin jest zbywalnym prawem majątkowym. Taka kwalifikacja przyjmowana jest też przez większość doktryny i judykatury.⁷⁹ Również proponowana, wcześniej wspomniana definicja walut wirtualnych z projektu ustawy o centralnej bazie rachunków określa waluty wirtualne jako zbywalne prawa majątkowe.⁸⁰ Zauważyć należy, że katalog praw majątkowych (na gruncie przepisów kodeksu cywilnego) ma charakter otwarty, a zatem obejmuje również inne, nie wymienione wprost w tym przepisie prawa majątkowe, także nieznanne ustawodawcy, w chwili tworzenia przepisów. Ta kwalifikacja pozwala również stosować do kryptowalut instytucje prawa cywilnego takie jak przykładowo dziedziczenie. Użytkownik bitcoina wykonuje władztwo faktyczne nad kluczem prywatnym, a przysługująca mu ochrona obejmująca zakaz naruszeń klucza prywatnego ma charakter powszechny i rozciąga się także na samego bitcoina, z którego można korzystać wyłącznie posiadając klucz prywatny. Pozbawiony posiadania właściciel klucza prywatnego może zastosować skargę windykacyjną przeciwko posiadającemu niewłaścicielowi (art. 222 § 1 k.c.) Warto jednak wskazać, że po użyciu klucza (przekazaniu bitcoina) przez osobę do tego nieuprawnioną skarga windykacyjna będzie już praktycznie bezcelowa i nieskuteczna z uwagi na wysoki stopień anonimowości przekazywania bitcoinów. Z uwagi na powyższe wskazać należy, że kryptowaluty mogą być przedmiotem praw, przedmiotem świadczenia, mogą przechodzić ze zbywcy na nabywcę, wchodzić w skład wspólnego majątku małżeńskiego, wchodzić w skład masy spadkowej.

Jak już było wspomniane ani kryptowaluty ani waluty wirtualne nie są polskimi prawnymi środkami płatniczymi. Prawne środki płatnicze to w danym państwie banknoty i monety emitowane przez bank centralny danego państwa. Normy zawarte w art. 227 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. 1 oraz art. 4 i 32 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim 2 rozstrzygają, że emisja

---

⁷⁸ K. Zacharzewski, *Bitcoin jako przedmiot stosunków prawa prywatnego*, Monitor prawniczy 4/2015, s. 1133, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2866/46.pdf?sequence=1>

⁷⁹ Stanowisko takie lub podobne prezentowane jest w zasadzie we wszystkich cytowanych w niniejszej pracy publikacjach dotyczących zagadnień prawnych oraz w większości orzeczeń.

⁸⁰ Projekt ustawy o Centralnej Bazie Rachunków, w wersji z dnia 14 grudnia 2016 r., strona Rządowego Centrum Legislacyjnego, data utworzenia 22-12-2016, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12293403/katalog/12400913>, 2017 r.

prawnych środków płatniczych na terytorium Polski należy wyłącznie do Narodowego Banku Polskiego (dalej NBP), podczas gdy kryptowaluty są emitowane w sposób zdecentralizowany i poza jakimkolwiek oficjalnymi strukturami publicznymi.⁸¹ Prawne środki płatnicze cechują się tym, że wierzyciel podlegający władzy publicznej nie może odmówić przyjęcia prawnych środków płatniczych od dłużnika, a wraz z ich przyjęciem zobowiązanie wygasa i w tym znaczeniu prawne środki płatnicze mają powszechną moc umarzania zobowiązań.⁸² Z kolei katalog innych niż prawne środków płatniczych jest otwarty a wśród nich znajdzie się miejsce również dla kryptowalut.

Kryptowaluty nie mają charakteru instrument finansowego. Zamknięty katalog instrumentów finansowych wskazuje ustawa o obrocie instrumentami finansowymi⁸³, natomiast kryptowaluty nie mieszczą się w żadnej z wymienionych w tym katalogu kategorii. Jednostka kryptowaluty, a przynajmniej bitcoina zwykle jest jednocześnie nośnikiem jej bezpośredniej wartości. Nie jest również możliwe wskazanie osoby, która wyemitowała (wystawiła, wykreowała) jednostkę kryptowaluty i z tego tytułu uzyskała status dłużnika względem „posiadacza” wyemitowanej jednostki znajdującej się w obiegu.⁸⁴ Dlatego regulacja ustawy o obrocie instrumentami finansowymi nie powinna obejmować kryptowalut.⁸⁵ Wspólną cechą konstrukcyjną instrumentów finansowych jest bowiem fakt istnienia stosunku prawnego (o zróżnicowanym charakterze) pomiędzy wystawcą (emitentem) instrumentu finansowego oraz jego „posiadaczem” (finalnym nabywcą, tzw. inwestorem).⁸⁶ W przypadku kryptowalut, nie wyłączając bitcoina, taka konfiguracja zależności obligacyjnych zazwyczaj nie zachodzi.⁸⁷

Kryptowaluty nie wchodzą w zakres pojęcia „środków pieniężnych” w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych.⁸⁸ Sama ustawa nie wyjaśnia tego pojęcia, jednak pojęcie środków pieniężnych wywodzi się z definicji „środków” z dyrektywy PSD.⁸⁹ „Środki”

---

⁸¹ J. Prokurat, Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami, Opublikowano: Przegląd Podatkowy, 2015/3/24-37, LEX.

⁸² S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta. Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 107

⁸³ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. 2005 nr 183 poz. 1538)

⁸⁴ K. Zacharzewski, K. Piech (red.) Przegląd polskiego prawa..., op. cit., s. 21.

⁸⁵ Ibidem, s. 21-22.

⁸⁶ Ibidem, s. 21-22.

⁸⁷ Ibidem, s. 21-22.

⁸⁸ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. 2011 nr 199 poz. 1175)

⁸⁹ Dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r., w sprawie usług płatniczych (Dz. U. UE. L 319/1 z dnia 2007.12.05. z późn. zm.)

oznaczają banknoty i monety, zapis księgowy i pieniądz elektroniczny, przy czym nie ma wątpliwości, że kryptowaluty nie są banknotami ani monetami. Nie mieszczą się także w zakresie definicji „pieniądza elektronicznego”, przewidzianej w art. 2 pkt 21a ustawy o usługach płatniczych. Zgodnie z tą ustawą pieniądz elektroniczny jest to wartość pieniężna przechowywana elektronicznie, w tym magnetycznie, wydawana z obowiązkiem jej wykupu, w celu dokonywania transakcji płatniczych, akceptowana przez podmioty inne niż wyłącznie wydawca pieniądza elektronicznego. Kryptowaluty zwykle nie posiadają wydawcy oraz nie istnieje w stosunku do nich obowiązek wykupu. Pewne wątpliwości wywołuje zawarta w definicji pojęcia „środki” kategoria „zapisu księgowego”. Analiza innych wersji językowych tego terminu (*ang. scriptural money; niem. girogeld*) wskazuje jednak na to, że chodzi tu o tzw. pieniądz bankowy.⁹⁰ W tym miejscu nadmienić należy, że pieniądz bankowy jest również swoistym pieniądzem prywatnym kreowanym przez prywatne banki nad którymi nadzór sprawują bank centralny. Istnieją koncepcje wprowadzenia systemu kryptowaluty, w których prywatny podmiot bądź instytucja publiczna będzie gwarantem ich wartości.⁹¹ Gwarancją tą może być zabezpieczenie aktywami (i zaufaniem) do wystawcy. Zabezpieczeniem roszczenia mogą być np. akcje, złoto, diamenty, ale także wyłącznie sama reputacja firmy (obietnica spłaty).⁹² W przypadku takich systemów istnieje możliwość, aby spełniały one znamiona definicji pieniądza elektronicznego albo instrumentu finansowego. Ponadto w przypadku niektórych walut wirtualnych (tych z przepływem jednokierunkowym lub w systemie zamkniętym) w pewnych sytuacjach możliwe jest domaganie się od podmiotu sprawującego kontrolę nad daną walutą otrzymanie stosownego ekwiwalentu ekonomicznego. Podmiot sprawujący kontrolę nad daną walutą wirtualną jest wówczas zobowiązany do wypłaty ekwiwalentu na żądanie użytkownika lub też innych okolicznościach. Jest tak na przykład w niektórych grach online, gdzie gracze mogą za pośrednictwem podmiotu kontrolującego daną walutę (najczęściej administratora gry) „wypłacić” ją z systemu, tj. zamienić ją na walutę tradycyjną na zasadach określonych przez administratora.⁹³ W przypadku tego rodzaju walut wirtualnych nie można jednak mówić o pieniądzu elektronicznym. Z uwagi na to, że system takiej waluty posiada

⁹⁰ K. Zacharzewski, K. Piech (red.) *Przegląd polskiego prawa...*, op. cit., s. 22.

⁹¹ Por. założenia projektu Hyperledger, <https://www.hyperledger.org/>, 17 marca 2017 r.

⁹² K. Piech (red.) *Leksykon pojęć...*, op. cit., s. 15.

⁹³ Interesujące rozwiązanie funkcjonowało przez pewien okres w grze Diabło 3. Gracze, za pośrednictwem domu aukcyjnego wewnątrz gry mogli zamieniać wirtualne złoto na odpowiednik waluty tradycyjnej funkcjonujący wewnątrz gry. Następnie tą walutę (funkcjonującą w zasadzie jako wierzitelność) mogli wypłacić z systemu gry za odpowiednią prowizją dla administratora.

jednokierunkowy, bądź też przepływ w teorii dwukierunkowy jednak ze znacznymi ograniczeniami. Takiej waluty nie można kwalifikować jako pieniądza *sensu largo* czy jakkolwiek zrównywać ze środkami pieniężnymi z uwagi na to, że nie spełniają one funkcji płatniczej, w tym nie spełniają one przesłanki *w celu dokonywania transakcji płatniczych* w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych. W odniesieniu do takich walut, czynności polegająca na rozporządzeniu nimi może być kwalifikowana jako przelew wierzytelności, a same tego typu waluty można kwalifikować jako wierzytelności. Jednocześnie do rozporządzenia nimi wymagany jest akt konwencjonalny (o którym mowa w 555 k.c.) polegający na zachowaniu się w sposób określony w regulaminie danego systemu waluty wirtualnej (np. gry online), przykładowo na wykorzystaniu funkcjonalności specjalnego domu aukcyjnego wewnątrz gry.

W przypadku kryptowalut, nie mamy do czynienia z emitentem ani nawet z jakimkolwiek podmiotem sprawującym kontrolę. Bitcoin jak już było wspomniane jest zwykłym prawem majątkowym, niemniej jednak nie należy utożsamiać go z pojęciem wierzytelności, mimo że takie stanowisko niekiedy pojawia się w doktrynie. Bitcoina nie można uznać za wierzytelność, ponieważ nie istnieje podmiot obowiązany do określonego zachowania się w stosunku do "dysponenta" bitcoina. Innymi słowy brakuje w tym stosunku dłużnika wierzytelności. Tak jak wydobywca złota nie ma długu względem natury tak właściciel bitcoina nie ma długu względem systemu waluty wirtualnej który jest zdecentralizowany. W tym kontekście bliżej do wierzytelności znajdują się waluty tradycyjne za których wartości i możliwość używania w obrocie odpowiada państwo – emitent.

Niemniej jednak wydaje się, że kryptowaluta spełnia definicję „środków finansowych” przewidzianej w art. 2 pkt 27b tej ustawy. Środki finansowe zostały zdefiniowane jako środki pieniężne oraz środki niepieniężne o wiarygodnie określonej wartości i stopniu płynności umożliwiającym niezwłoczne pokrycie ryzyka lub straty środkami pieniężnymi uzyskanymi z tych środków niepieniężnych. Jak podkreśla K. Zacharzewski kryterium wiarygodności, stanowi kryterium płynne i podlegające ocenie przez pryzmat przekonań subiektywnych.⁹⁴ Natomiast o wiarygodności wartości bitcoina świadczy coraz większa jego popularność. Do udzielenia odpowiedzi pytanie o stopień

---

⁹⁴ K. Zacharzewski, *Praktyczne znaczenie bitcoina na wybranych obszarach prawa prywatnego*, Monitor prawniczy 4/2015, s. 193-194, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2867/48.pdf?sequence=1>

wiarygodności wyceny bitcoinów może przybliżyć obserwacja praktyczna.⁹⁵ Wiodące w skali światowej ośrodki wymiany bitcoina (giełdy) funkcjonują legalnie i wywiązują się ze swoich zobowiązań podatkowych.⁹⁶ Z kolei wysoki stopień płynności, sprowadza się do nieograniczonej możliwości zbycia (wymiany). Wydaje się, że w przypadku kryptowalut ten warunek jest spełniony, co obrazuje ilość dziennych transakcji wymiany walut na giełdach kryptowalut. W praktyce bitcoin cechuje się znaczącymi wahaniami kursów w relatywnie krótkich jednostkach czasu - a zatem z tego powodu potencjalnie mogą istnieć ograniczenia co do zbycia bitcoina za cenę nieodbiegającą od oczekiwań z chwili decyzji o zawarciu umowy. Również w doktrynie podkreśla się tego rodzaju problemy, co jednak może ulec zmianie po ustabilizowaniu notowań bitcoina w stosunku do wiodących mierników wartości o postaci pieniężnej (tj. walut światowych).⁹⁷ Pomyślnie przeprowadzenie takiego zakwalifikowania nie ma jednak poważniejszego praktycznego znaczenia, ponieważ ustawodawca definiuje „środki finansowe”, ale na przestrzeni całej ustawy ani razu nie posługuje się tą frazą w kontekście świadczenia usług płatniczych, lecz tylko w związku z licencjonowaniem instytucji pieniądza elektronicznego.

Należy zastanowić się czy kryptowaluty mogą być uznane za walutę obcą o której mowa w art. 358. § 1 kodeksu cywilnego oraz czy do zobowiązań wyrażonych w bitcoinie ma zastosowanie zasada walutowości z tego artykułu. Kodeks cywilny nie definiuje pojęcia waluty obcej. Doniosłe znaczenie na gruncie prawa cywilnego i podatkowego ma definicjach walut obcych stworzona w ustawie prawo dewizowe.⁹⁸ Ustawa tworzy przy tym zbiorcze pojęcie wartości dewizowych tj. obcych środków płatniczych wśród których znajdują się takie pojęcia jak waluty obce, traktowane z nimi na równi wymienialne jednostki pieniężne, dewizy oraz złoto dewizowe i platyna dewizowa. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 10 prawa dewizowego walutami obcymi są znaki pieniężne (banknoty i monety) będące poza krajem prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianie; na równi z walutami obcymi traktuje się wymienialne rozrachunkowe jednostki pieniężne stosowane w rozliczeniach międzynarodowych, w szczególności jednostkę rozrachunkową Międzynarodowego Funduszu Walutowego (SDR). Zgodnie z literalną treścią przepisu nawet uznanie, w

---

⁹⁵ Ibidem, s. 193-194.

⁹⁶ Ibidem, s. 193-194.

⁹⁷ Ibidem, s. 193-194.

⁹⁸ Ustawa z dnia 27 lipca 2002 prawo dewizowe (Dz.U. 2002 nr 141 poz. 1178)

którymś z państw na świecie, bitcoina jako prawnego środka płatniczego nie spowoduje przez to uznanie go za walutę obcą w polskim prawie dewizowym, ponieważ bitcoin nie występuje w formie znaku pieniężnego (banknotu lub monety)⁹⁹. Uznanie bitcoina za prawny środek płatniczy przez jakiegokolwiek inne państwo jest kwestią otwartą, niemniej jednak bitcoin i każda inna kryptowaluta występuje w postaci zdematerializowanej, co wobec precyzyjności regulacji prawa dewizowego pozwala stwierdzić, że kryptowaluty nie są walutą obcą na gruncie prawa dewizowego. Ponadto w myśl prawa dewizowego walutą obcą jest również pieniądz, który nie posiada waloru prawnego środka płatniczego bowiem został już wycofany z obiegu. Do tej kategorii również nie można zaliczyć kryptowalut bowiem musiałyby one w przeszłości być prawnym środkiem płatniczym oraz jak się wydaje, musiałyby mieć materialny odpowiednik. Warto przy tym zauważyć pewien dysonans. Uznanie bitcoina za prawny środek płatniczy w jakimkolwiek z państw nie uczyni go walutą obcą, mimo iż będzie on w tym państwie prawnym środkiem płatniczym. Niemniej jednak zauważyć należy, że katalog wymienialnych jednostek rozrachunkowych jednostek pieniężnych stosowanych w rozliczeniach międzynarodowych jest otwarty na co wskazuje użyty zwrot „w szczególności.” Co za tym idzie również katalog wartości dewizowych ma charakter katalogu otwartego.¹⁰⁰ Należy zatem zastanowić się czy kryptowaluta może być wartością dewizową.

Zgodnie z art. 2. ust. 1 pkt 10 prawa dewizowego na równi z walutami obcymi traktuje się wymienialne rozrachunkowe jednostki pieniężne stosowane w rozliczeniach międzynarodowych, w szczególności jednostkę rozrachunkową Międzynarodowego Funduszu Walutowego (SDR). Ustawowo wymienionym przykładem dla jednostek rozrachunkowych jest SDR, czyli specjalne prawo ciągnione, emitowane przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy, stanowiące umowną jednostkę pieniężną istniejącą jedynie w postaci zapisów księgowych. Istnieją podobieństwa między tą jednostką rozrachunkową a walutami wirtualnym. Przykładowo brak materialnego odpowiednika, globalny oraz umowny charakter. Do różnic natomiast zaliczyć należy w zasadzie brak możliwości stosowania SDR jako środka płatniczego przez podmioty prywatne (choć możliwe jest stosowanie go przez podmioty prywatne jako miernik wartości – przykładowo w konwencji transportowej CMR oraz emisję i kontrolę SDR przez

---

⁹⁹ Na marginesie wskazać należy, że istnieje wprawdzie kolekcjonerska moneta z symbolem Bitcoin jednak funkcjonuje ona jako symboliczny, kolekcjonerski znak systemu Bitcoin, a nie jako reprezentacja wartości bitcoina.

¹⁰⁰ Z. Ofiarski, *Prawo dewizowe*, Zakamcze, Kraków 2003 r., s. 46.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Niemniej jednak ustawodawca poprzez sformułowanie treści przepisu prawa dewizowego wskazał, że istnieją również inne, używane w międzynarodowych rozliczeniach jednostki pieniężne. Niegdyś jednostką taką było ECU (European Currency Unit), zastąpione następnie przez EURO. Co więcej ustawodawca wskazał, że jednostka pieniężna nie musi posiadać materialnego reprezentanta w postaci banknotu czy monety – SDR takiego odpowiednika nie posiada, a wymieniany jest jako przykład jednostki pieniężnej. Wreszcie na gruncie samej tylko wykładni językowej pojawia się wątpliwość czy zwrot „używana w obrocie międzynarodowym” oznacza obrót wyłącznie na szczeblu międzypaństwowym czy również obrót z udziałem podmiotów prywatnych. Ponadto do otwartego katalogu wartości dewizowych zaliczana jest platyna dewizowa oraz złoto dewizowe. Większość przedstawicieli doktryny stoi na stanowisku, że kryptowalut nie można uznawać na równi z walutami obcymi na podstawie przepisów prawa dewizowego i tym samym, że kryptowaluty nie stanowią wartości dewizowej. Przykładowo wskazuje się, że literalnie interpretując przepisy ustawy - prawo dewizowe, nie ma podstaw do zaliczenia umownych konstrukcji kryptowaluty do katalogu wartości dewizowych. Niemniej jednak przy zastosowaniu wykładni funkcjonalnej stwierdzenie to mogłoby okazać się już zbyt daleko idące i nad wyraz restrykcyjne.¹⁰¹ Zdaniem niektórych przedstawicieli doktryny wartość dewizową stanowi każdy pieniądz, który nie jest w kraju prawnym środkiem płatniczym, a nie tylko pieniądz będący prawnym środkiem płatniczym za granicą lub taki, który nie ma takiego waloru, ale nadal podlega wymianie.¹⁰² Ponadto na gruncie podatku VAT, Ministerstwo finansów stwierdza wprost, że *sprzedaż (zamiana) waluty obcej - w przedmiotowym przypadku bitcoinów - nie podlega opodatkowaniu*.¹⁰³ Nie wiadomo jednak w jakim znaczeniu ministerstwo używa zwrotu waluty obce. Kontekst wskazywałby na użycie terminu waluty obce w potocznym rozumieniu, gdyż w uzasadnieniu stanowiska, ministerstwo w żadnym punkcie nie powołuje przepisów prawa dewizowego.

Ewentualnie uznanie kryptowalut za wartość dewizową oznaczałoby poddanie jej reglamentacji dewizowej, przykładowo działalność polegająca na wymianie

---

¹⁰¹ W. Pływaczewski (red.) M. Mariański, Przeciwdziałanie patologiom na rynkach finansowych, opublikowano: LEX 2015, Ryzyka związane z rozwojem obrotu wirtualnymi walutami. Analiza na gruncie obecnie obowiązujących przepisów, Wirtualna waluta jako elektroniczny środek płatniczy.

¹⁰² F. Prusak, Prawo Dewizowe, Komentarz, Polskie Wydawnictwo Prawnicze luris, Poznań 2001, s. 78.

¹⁰³ Interpretacja indywidualna z dnia 21 grudnia 2016 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.732.2015.1215, <http://sip.mf.gov.pl>

kryptowalutów nosiłaby znamiona regulowanej działalności kantorowej. Ponadto znacząca część obowiązków związanych z dokumentowaniem przepływu kryptowalut, z uwagi na ich anonimowość mogłyby być niemożliwa do wyegzekwowania.

W kontekście powyższego zauważyć należy wadliwość oraz archaizm obecnej definicji legalnej walut obcych, nie tylko w kontekście kryptowalut. Istnieją bowiem kraje, które wycofują z obiegu pieniądź materialny zastępując go instrumentami obrotu bezgotówkowego, takimi jak np. pieniądź elektroniczny oraz płatności mobilne. Przykładowo w Szwecji już w 2016 r. analizy prowadzone przez Królewski Instytut Technologiczny w Sztokholmie¹⁰⁴ wskazywały, że 80% sklepowych płatności dokonywanych jest za pomocą kart płatniczych, natomiast większość firm i instytucji w ogóle nie akceptują płatności gotówkowych. Według tych samych analiz, po roku 2030 prognozuje się całkowite zniknięcie w tym kraju pieniądza gotówkowego.¹⁰⁵ Wobec powyższego, definicja walut obcych, dotycząca cyrkulacji pieniądza zagranicznego i uznającego za taki pieniądź wyłącznie środek płatniczy który posiada materialną reprezentację wartości jest niedostosowana do współczesnych realiów obrotu gospodarczego. Warto przy tym zaznaczyć, że również w Polsce, udział obrotu bezgotówkowego, w tym z użyciem pieniądza elektronicznego wynosił 86% w stosunku do całego obrotu pieniężnego w gospodarce.¹⁰⁶ Co więcej, obecna definicja przedkłada materialną reprezentację w postaci banknotu lub monety ponad walor bycia prawnym środkiem płatniczym (bowiem walutą obcą jest też waluta wycofana z obiegu byle tylko miała formę banknotu lub monety) co wydaje się co najmniej nieuzasadnione i pozbawione spójności.

Z uwagi na powyższe zaaprobować należy projekt zmiany definicji walut obcych zawarty w projekcie zmian prawa dewizowego oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 czerwca 2016 r.¹⁰⁷ Zgodnie z tym projektem definicja walut obcych otrzymuje brzmienie:

---

¹⁰⁴ N. Arvidsson, *The route towards a cashless society – the case of Sweden*, March 17, 2016, <http://www.ingos.pl/public/userfiles/pdf/The%20route%20towards%20a%20cashless%20society%20-%20the%20case%20of%20Sweden%20N%20Arvidsson%20March%2017%202016%20final%20version.pdf>, 7 kwietnia 2017 r.

¹⁰⁵ Ibidem.

¹⁰⁶ Dane NBP na koniec 2015 r., <http://poznaj.nbp.pl/ile-pieniedzy-krazy-w-gospodarce.html#view>, 1 marca 2017 r.

¹⁰⁷ Projekt dotyczy uporządkowania ram prawnych funkcjonowania rynku usługi wymiany walut tzw. e-kantorów i kantorów internetowych, 23-06-2015 skierowany do opinii BL; 23-06-2015 skierowany do opinii BAS- zgodność z prawem UE; 14-07-2015 zwrócono się do przedstawiciela wnioskodawców o uzupełnienie uzasadnienia (art. 34 ust. 2 pkt 6 regulaminu Sejmu); 14-07-2015 w celu przeprowadzenia

„walutami obcymi są znaki pieniężne (banknoty i monety) będące poza krajem prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianie oraz zapisy księgowe i pieniądze elektroniczne w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych wyrażone w walutach obcych”. W kontekście kryptowalut szczególnie istotne jest pojęcie zapisu księgowego, które jak się wydaje może objąć swoim zakresem również kryptowaluty. Jednostkami kryptowaluty są bowiem zapisy w rejestrze *blockchain*, który funkcjonuje podobnie jak system księgowy, jak było wskazywane zawiera informacje o przeprowadzonych transakcjach, dane o wykonawcach poszczególnych transakcji oraz czas ich przeprowadzenia. Przez niektórych system kryptowalut nazywany jest systemem rozproszonej księgowości elektronicznej. Definicja walut obcych nie wymaga, aby zapis księgowy był prawnym środkiem płatniczym. Ponadto z językowego brzmienia tej definicji nie wynika czy „wyrażone w walutach obcych” muszą być tylko pieniądze elektroniczne czy dotyczy to też zapisów księgowych. Wydaje się, że powyżej proponowana definicja (choć jest krokiem do dobrego kierunku) obciążona jest wadliwością tj. definicja *ignotum per ignotum* – „walutą obcą jest zapis księgowy oraz pieniądz elektroniczny wyrażony w walucie obcej”. Wreszcie ustawa nie precyzuje, czy pojęcie zapis księgowy należy rozumieć podobnie jak to użyte na gruncie dyrektywy PSD, gdzie uważa się je za dotyczące bankowego pieniądza bezgotówkowego.

Definicja walut obcych ma istotne znaczenie na gruncie prawa cywilnego oraz podatkowego. Uznanie danego środka płatniczego za walutę obcą wydaje się być zasadniczym argumentem przemawiającym za możliwością kwalifikowania zobowiązania wyrażonego w tym środku płatniczym za zobowiązaniem o charakterze pieniężnym¹⁰⁸, daje dłużnikowi chcącemu zwolnić się ze zobowiązania wyrażonego w walucie obcej prawo wyboru waluty oraz umożliwia zastosowanie tzw. klauzuli efektywnej zapłaty.¹⁰⁹ Powyższe kwestie mają istotny wpływ na późniejsze zasady opodatkowania. Ponadto na gruncie przepisów prawa podatkowego, kwalifikowania

---

procedury notyfikacyjnej; 14-07-2015 skierowany do opinii (Europejski Bank Centralny); 14-07-2015 skierowany do konsultacji, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/Projekty/7-020-1382-2015/\\$file/7-020-1382-2015.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/Projekty/7-020-1382-2015/$file/7-020-1382-2015.pdf), 2 maj 2017 r.

¹⁰⁸ Niemniej jednak kwestii tej nie przesądzają, por. dalsze rozważania w tym przedmiocie, zwłaszcza podrozdział 3.1., dotyczący wykładni prawa podatkowego.

¹⁰⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., sygn. III CSK 273/11, <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/Orzeczenia2/III%20CSK%20273-11-1.pdf>

danego środka płatniczego jako walutę obcą umożliwiła rozliczenie tzw. różnic kursowych które, jak stanowią te przepisy, muszą być wyrażone w walutach obcych.

Na gruncie niejednorodnych poglądów doktryny pojawia się zasadnicze pytanie, czy kryptowalutę należy kwalifikować jako pieniądź w szerokim ujęciu. Niezwykle trudna jest odpowiedź pytanie czy kryptowaluty mogą być uznane na gruncie kodeksu cywilnego za pieniądź (*sensu largo*) oraz czy świadczenie wyrażone bezpośrednio w kryptowalucie jest świadczeniem pieniężnym. Jak było już wspomniane, zgodnie z art. 227 ust. 1 Konstytucji RP, centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski. Przysługuje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość polskiego pieniądza. Przepis ten nie dookreśla samego pojęcia pieniądza, co ma miejsce na poziomie ustawy o NBP – która zgodnie z konstytucją stanowi o wyłącznym prawie emisji pieniądza przez NBP oraz stanowi, że pieniądzem polskim są banknoty i monety, którymi są polskie złote. Pieniądź w tym ujęciu rozumiany jest jako prawny środek płatniczy, niemniej jednak inne przepisy prawa mogą posługiwać się pojęciem pieniądza w znaczeniu szerszym – ekonomicznym.¹¹⁰ Nie ulega wątpliwości, że pieniądzem będą prawne środki płatnicze oraz waluty obce. W tym miejscu warto wspomnieć, że w historii istniały przypadki, kiedy to prawny środkiem płatniczy nie był pieniądzem *sensu largo*. Przypadki takie są niezwykle rzadkie.¹¹¹ Jako przykład można wskazać bony paliwowe, które na mocy wcześniejszej wersji ustawy o podatku od towarów i usług¹¹² uznawane były za prawny środek płatniczy służący do nabywania oleju napędowego.¹¹³ Istotą prawnego środka płatniczego jest to, że posiada on zdolność umarzania zobowiązań nadaną mu przez prawodawcę, a co za tym idzie wierzyciel nie może odmówić przyjęcia zapłaty w prawnym środku płatniczym dokonanej w celu uregulowania wymagalnej wierzytelności. Bon paliwowy nie jest z kolei pieniądzem (zarówno w ujęciu wąskim jak i szerokim), ponieważ nie spełnia on funkcji płatniczej. Wprawdzie możliwa jest zapłata za towar w określonej ilości bonem towarowym reprezentującym określoną wartość, ale tylko za taki towar i w takiej wartości jakie zostały określone przez wystawcę bonu (przykładowo w

---

¹¹⁰ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroczniczne instrumenty płatnicze bez emitenta. Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wrocław 2016 r. s. 135.

¹¹¹ D. Cyman, *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo uczestników rynku finansowego*, Wolters Kluwer, 2013 r., s. 55.

¹¹² Ustawa z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług, tekst jedn. (Dz. U. z 1993 r. Nr 11, poz. 50 z późn. zm.)

¹¹³ *Ibidem*.

umowie pomiędzy wystawcą bonu a nabywcą). Powyższą sytuację, w której prawny środek płatniczy nie był pieniądzem, należy jednak uznać za sytuację niepożądaną i nieprzystającą do realiów współczesnej gospodarki opartej na mechanizmach wolnego rynku.

Poza prawnym środkiem płatniczym, który co do zasady jest pieniądzem państwowym posiadającym zcentralizowanego emitenta, wyróżnia się jeszcze pieniądz w znaczeniu szerokim (*sensu largo*), jednak w obowiązującym prawie nie istnieje jego definicja. W nauce prawa cywilnego, gdzie pojęcie pieniądza (zarówno w znaczeniu wąskim i szerokim) ma duże znaczenie z punktu widzenia zobowiązań pieniężnych stanowiących kategorię normatywnie wyodrębnioną, próbuje się określić pieniądz za pomocą funkcji, jakie pełni w obrocie.¹¹⁴ Zwraca się więc uwagę na ekonomiczną istotę i cechy pieniądza. Zatem, jako że żaden akt prawny nie zawiera wyczerpującego katalogu ani nawet nie definiuje pojęcia pieniądza w znaczeniu szerokim należy rozpatrywać tę kategorię również w oparciu o funkcje jakie pieniądz spełnia oraz w oparciu o jego ekonomiczną istotę.

Problemem jest jednak również to, że nawet na gruncie czysto ekonomicznym pieniądz nie ma jednej definicji. M. Friedman definiuje pieniądz jako aktywo, które przechowuje siłę nabywczą.¹¹⁵ Zdaniem F.S. Mishkina pieniądzem jest wszystko, co powszechnie akceptuje się jako zapłatę za dobra i usługi, a także jako środek spłaty długu.¹¹⁶ W obecnej teorii ekonomii wskazuje się trzy podstawowe funkcje, które powinien pełnić pieniądz: 1) środek wymiany, co oznacza, że pośredniczy w transakcjach handlowych; 2) miernik wartości – stanowi wspólną miarę wartości dla wszystkich dóbr, wyrażoną poprzez cenę; 3) środek tezauryzacji, to znaczy jest dobrem, za którego pomocą możemy przechowywać oszczędności i majątek.¹¹⁷ L. von Mises wskazuje, że pieniądz definiuje się poprzez pryzmat głównej funkcji jaką on spełnia.¹¹⁸ Mises wskazuje przy tym, że rolą, samą esencją pieniądza, jest bycie środkiem wymiany i z tej funkcji wyrastają wszystkie inne. Fakt, iż coś staje się środkiem wymiany, prowadzi do

---

¹¹⁴ Z. Radwański, *Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 1995, s. 69, 70.

¹¹⁵ M. Friedman, *Monetary Economics*, Cambridge Mass, 1990, s. 100.

¹¹⁶ F.S. Mishkin, *Ekonomika pieniądza, bankowości i rynku finansowych*, PWN, Warszawa 2002., s. 85.

¹¹⁷ T. Gruszecki, *Teoria pieniądza i polityka pieniężna. Rys historyczny i praktyka gospodarcza*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2014 r., s. 70.

¹¹⁸ L. von Mises L. [2007], *Ludzkie działanie. Traktat o ekonomii*, Instytut Ludwiga von Misesa, Warszawa, wyd. 1, *Human Action: A Treatise on Economics*, Yale University Press 1949

wytworzenia także innych funkcji.¹¹⁹ Pieniądz w ujęciu Misesa jest przy tym w istocie szczególnego rodzaju towarem, który, tak jak każdy inny towar podlega prawom rynku.¹²⁰ Podejście L. von Misesa pozwala na stwierdzenie, że „ogólna i jednoznaczna” odpowiedź na pytanie czym jest pieniądz istnieje, bowiem pieniądzem jest w zasadzie wszystko to co spełnia funkcję środka wymiany, a funkcje tą zaczyna pełnić to dobro, które w danych okolicznościach miejsca i czasu, w danej społeczności jest „najbardziej płynnym towarem wymiennym”.¹²¹ Autor ten wypowiada o sporze dotyczącym istoty pieniądza dosyć zasadniczo, stwierdzając, że „to proste stwierdzenie, że pieniądz jest towarem, którego ekonomiczną funkcją jest ułatwianie wymiany dóbr i usług, nie satysfakcjonuje tych autorów, którzy zainteresowani są raczej akumulacją materiału, a nie przyrostem wiedzy. Wielu badaczy sądzi, że niewystarczająca uwaga zwrócona będzie na nadzwyczajną rolę pieniądza w życiu gospodarczym, jeśli uznamy jedynie jego rolę jako środka wymiany; nie wydaje im się, że należny szacunek zostanie okazany znaczeniu pieniądza, dopóki nie zostanie wymieniona połowa tuzina jego funkcji – tak jakby w porządku ekonomicznym, którego fundamentem jest wymiana dóbr, mogła istnieć ważniejsza funkcja niż bycie najbardziej płynnym środkiem wymiany”¹²² Funkcja środka wymiany, jako fundamentalna, podkreślana jest także w doktrynie prawa cywilnego.¹²³ Nie sposób nie zgodzić się z tymi poglądami, bowiem w praktyce, niezależnie od tego czy w pieniądzu lokujemy swoje oszczędności, czy określamy wartość jakiegoś dobra lub też dokonujemy w nim zapłaty, pełnienie wszystkich tych funkcji umożliwia właśnie funkcja środka wymiany.

Kryptowaluta niewątpliwie spełnia funkcję środka wymiany, gdyż może być ona wymieniona na dowolny towar lub usługę, a także na inny prawny środek płatniczy. Systemy kryptowalut umożliwiają bardzo szybkie i nieskomplikowane w swych założeniach przekazywanie kryptowalut pomiędzy użytkownikami, niezależnie od tego w jakim kraju się oni znajdują i jaka odległość ich dzieli. Pod tym względem kryptowaluta

---

¹¹⁹ L. von Mises [1981], *The Theory of Money and Credit*, Liberty Fund, Indianapolis, s. 47.

¹²⁰ *Ibidem*.

¹²¹ M. Mrowiec, *Koncepcja pieniądza i kredytu Ludwiga von Misesa – pieniądz fiducyjny jako forma interwencji w mechanizm wolnego rynku*, Zeszyty Naukowe, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, ISSN 1898-6447

Zesz. Nauk. UEK, 2013; 914: 5–19

¹²² L. von Mises [1981], *The Theory of Money and Credit*, Liberty Fund, Indianapolis, s. 47.

¹²³ K. Pietrzykowski, *Kodeks Cywilny, Tom I*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 1133.

jest najbardziej płynnym i najszybszym środkiem płatniczym z do tej pory istniejących.¹²⁴ Kryptowaluta jest wykorzystywana przez jej użytkowników w sposób tożsamy z tradycyjnymi środkami płatniczymi: do gromadzenia oszczędności, jako lokata kapitału, jako forma zapłaty za towar lub usługę. Przy czym należy przypomnieć, że kryptowaluty nie mają zdolności umarzania zobowiązań, w przypadku braku stosownej konstrukcji umownej. Ten atrybut przysługuje wyłącznie walucie polskiej jako prawnemu środkowi płatniczemu. Przypisywana znakom pieniężnym emitowanym przez NBP moc umarzania zobowiązań pieniężnych ma charakter przymusowy.¹²⁵ Istnieje więc obowiązek ich przyjmowania jako prawnego środka płatniczego¹²⁶, a skutek w postaci umorzenia zobowiązania następuje nieuchronnie, niezależnie od woli lub porozumienia stron¹²⁷. Wierzyciel nie może więc odmówić przyjęcia świadczenia bez popadnięcia w zwłokę (art. 486 § 2 k.c.). Jeśli chodzi o kryptowaluty, to, co do zasady obydwie strony muszą zgodzić się na zapłatę w kryptowalucie, aby płatność w tej walucie była możliwa ze skutkiem wykonania zobowiązania. Podobnie jest w przypadku dokonywania płatności w walutach obcych na terytorium kraju. Warto zauważyć, że w odróżnieniu od dóbr takich jak złoto, srebro czy bursztyn, bitcoin realizuje funkcje takie jak pieniądź, a po za tymi funkcjami nie ma innych zastosowań. Nie jest więc pieniądzem towarowym. Ponadto w doktrynie i orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że do środków płatniczych zalicza się również czeki, weksle, złoto, srebro itd. Środki te, co oczywiste, pełnią funkcję wymiany bowiem są wykorzystywane do dokonywania płatności za nabywane towary i usługi. Co więcej funkcja wymiany ww. środków jest w równym stopniu ograniczona jak w przypadku kryptowalut – zapłata nimi w celu wykonania zobowiązania wymaga akceptacji stron. Wreszcie, co wydaje się najistotniejsze, każda waluta, nawet ta uznawana za prawny środek płatniczy, w demokratycznym państwie prawnym jest walutą umowną. W przypadku bitcoina umowność ta ma charakter bezpośredni, a poszczególni użytkownicy lub całe ich grupy, korzystając ze swobody umów posługują się bitcoinem. Natomiast w przypadku prawnego środka płatniczego – waluty tradycyjnej umowa ta ma charakter umowy społecznej i przybiera postać normatywną. Umowa ta jest zatem

---

¹²⁴ Systemy kryptowalut cechują się różnym stopniem szybkości dokonywania transakcji, istnieją takie w których dzieje się to w ułamkach sekund. W przypadku bitcoina uzależnione jest to od kilku czynników, przede wszystkim od priorytetu danej transakcji. W standardowym przypadku transfer trwa około kilkunastu minut lub krócej.

¹²⁵ P. Zawadzka (red.), Ustawa o Narodowym Banku Polskim, Komentarz, Opublikowano: LexisNexis 2013

¹²⁶ Uchwała SN z 14 lutego 2002 r., III CZP 81/01, LexPolonica nr 354014, OSNC 2002, nr 11, poz. 131, LexisNexis nr 354014)

¹²⁷ M. Olechowski, Normatywne podstawy przymusowego umarzania zobowiązań pieniężnych, PiP 2004, nr 5, s. 69

wysoce sformalizowana i pośrednia, bowiem zapisana z reguły w ustawie zasadniczej danego państwa i tak też jest w przypadku Polski. Nie zmienia to jednak faktu, że suwerenem w tym układzie jest naród, który korzystając z odpowiednich mechanizmów demokracji pośredniej i bezpośredniej może na kształt tej umowy wpływać. W przypadku walut wirtualnych należałoby wyróżnić ich dwa aspekty. Pierwszy, materialny, związany z ww. powszechną uznawalnością poprzez użytkowników i drugi, formalny wyrażany poprzez klauzulę na ich użycie w danej umowie zawartej między stronami. Aspekt formalny wynika w tym przypadku z zasady swobody umów. Dyskusyjne jest czy kryptowaluty cechuje przy tym powszechna akceptowalność. Niewątpliwie są one używane w celach takich samych jak prawny środek płatniczy przez znaczące grono użytkowników, których nie można w sposób konkretny wyliczyć. Nie sposób przy tym zgodzić się z twierdzeniem, że kryptowaluta bitcoin nie spełnia tego warunku, ponieważ użytkownicy bitcoina stanowią niewielką część społeczeństwa.¹²⁸ Na początku roku 2017 r. ilość wszystkich bitcoinów w obiegu wynosiła około 16 mln jednostek¹²⁹, co przy aktualnym kursie bitcoina¹³⁰ daje około 140 mld złotych. Wartość ta, w porównaniu do walut tradycyjnych jest bardzo niewielka, przykładowo wartość będących w obiegu złotych wynosi 1155 mld.¹³¹, choć już w zestawieniu z ilością pieniądza gotówkowego będącego w obiegu (162 mld na koniec roku 2015) ta dysproporcja nie jest już tak znacząca. Niemniej jednak, nie wydaje się zasadne, aby jakiś konkretny próg kapitalizacji danej kryptowaluty miał przesądzać o tym czy jest ona powszechnie uznawalnym środkiem płatniczym. Należy przy tym pamiętać, że kryptowaluty znajdują się jeszcze we wczesnej fazie rozwoju. Proces rozwoju, jak większość procesów społecznych i przemian ekonomicznych dokonuje się w stopniowo w danym okresie czasu. Nie można powiedzieć, że powszechna akceptowalność zaistnieje dopiero na końcu tego procesu, ani nawet, nie jest możliwe precyzyjne określenie momentu, w którym to się dokona. Bitcoin akceptowany jest jako forma płatności przez część przedsiębiorców w ujęciu globalnym. W przestrzeni publicznej istnieją specjalne bankomaty umożliwiające wymianę kryptowalut.¹³² Ponadto powszechne są usługi umożliwiające płatność rachunków w

---

¹²⁸ A. Piotrowska, Bitcoin a definicja i funkcje pieniądza, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, czasopismo *Annales H – Oeconomia*, s. 279, <http://oeconomia.annales.umcs.pl>, 2017 r.

¹²⁹ https://blockchain.info/charts/totalbitcoins?timespan=all&showDataPoints=false&daysAverageString=1&show_header=true&scale=0&address=

¹³⁰ Kurs na dzień dla kursu na dzień 23 maja 2017 r., z giełdy Bitbay.pl, <https://www.bitbay.net/>, 2017 r.

¹³¹ Dane NBP na koniec 2015 r., <http://poznaj.nbp.pl/ile-pieniedzy-krazy-w-gospodarce.html#view>, 2017 r.

¹³² E. Wiszniowski, Waluty wirtualne w rachunkowości, *Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 390, 2015 r., DOI: 10.15611/pn.2015.390.27, s. 277;

waluta tradycyjnych za pomocą bitcoina.¹³³ Należy zatem wskazać, iż systemy kryptowalut, zarówno ze względu na swoją techniczną konstrukcję (opisaną wcześniej) jak i sposób w jaki są używane oraz stale rosnącą wartość¹³⁴, są systemem dążącym do powszechności w ujęciu globalnym. Kryptowaluty stanowią również miernik wartości bowiem możliwe jest oszacowanie w nich ceny innych dóbr, przy czym należy wskazać z uwagi na znaczną niestabilność kursu obecnych kryptowalut użytkownicy dokonujący płatności bezpośrednio w kryptowalutach z reguły określają cenę towarów w walutach tradycyjnych. Zaznaczyć jednak należy, że wybrane dobro będące aktualnie pieniądzem nie zawsze w równym stopniu było w stanie spełniać wszystkie pochodne funkcje pieniądza¹³⁵ (np. funkcja tezauryzacyjna tytoniu czy obecnych tradycyjnych walut fiducjarnych jest znacznie bardziej ułomna niż złota czy srebra, które są powszechnie uważane jako dobra lokata kapitału), jednak w każdym przypadku spełniona była pierwotna funkcja „najbardziej płynnego towaru wymiennego”. Kryptowaluty, z uwagi na to, że są dobrem rzadkim którego limit jest z góry ustalony (tak jak w przypadku bitcoina na 21 mln bitcoinów) spełniają funkcję tezauryzacyjną. Z uwagi na rosnącą wartość są postrzegane przez wielu ich użytkowników jako lokata kapitału czy też forma inwestycji.

Wobec braku definicji legalnej pieniądza w szerokim ujęciu, nie można uznać, że elementem niezbędnym do uznania kryptowalut za pieniądze jest zmonopolizowany dla władzy proces emisji i nadzoru nad danym środkiem płatniczym. H. Zandora wskazuje, że sam nakaz prawny bez akceptacji społecznej sprawi, że tylko kwestią czasu jest wyeliminowanie z obiegu danego pieniądza i zastąpienie go pieniądzem darzonym zaufaniem społecznym.¹³⁶ To właśnie aspekt powszechnej akceptacji i zaufania użytkownikowi jest decydujący w zakresie możliwości uznawania danego „towaru” jako pieniądza.

<http://www.tuwroclaw.com/wiadomosci,we-wroclawiu-stanal-pierwszy-bankomat-bitcoin-zlotowki-wymienisz-w-nim-na-wirtualna-walute,wia5-3273-21623.html>

¹³³ Tak, jak chociażby na <https://inpay.pl/rachunki/>, 1 marca 2017 r.

¹³⁴ Podczas gdy 02.06.2011 - Kurs 1BTC wynosił około 10\$, na początku roku 2017 przerósł on cenę jednej uncji złota, natomiast w maju 2017 jest to 1570 \$ - dane na podstawie giełdy kryptowalut CEX.IO, <https://cex.io/>.

¹³⁵ M. Friedman, *Intrygujący pieniądz. Z historii systemów monetarnych*, wyd. 2, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1994, s. 19.

¹³⁶ H. Zandora, *Droga do pieniądza współczesnego*, [w:] H. Zandora, T. Zieliński, *Pieniądz współczesny a kryzysy finansowe*, Difin, Warszawa 2012, s.46

Istotę pojęcia pieniądza obrazuje geneza samej nazwy pieniądz. Pieniądz (*łac. Pecunia*) pochodzi od łacińskiego *pecus* co oznacza bydło rogate, wykorzystywane w czasach rzymskich jako środek pośredniczący w wymianie.¹³⁷ Nawiązując do historii rozwoju pieniądza wskazać należy, że państwowy monopol na podaż pieniądza pojawił się dopiero na pewnym etapie. Przykładowo złoto czy srebro używane niegdyś jako waluta nie miały swojego emitenta i występowały naturalne dobro utworzone poprzez siły przyrody.

Nie bez znaczenia jest również stanowisko TSUE w przedmiocie kwalifikacji prawnej kryptowalut. O kryptowalucie bitcoin Trybunał wypowiada się również w sposób następujący: „*waluta wirtualna „bitcoin” jest umownym środkiem płatniczym.*” TSUE podkreśla, że istotą umownego charakter waluty wirtualnej jest jej powszechna uznawalność. Ponadto TSUE o kryptowalucie wypowiada się jak o walucie zrównując ją nawet z prawnymi środkami płatniczymi. TSUE powtarza przy tym stanowisko prezentowane przez rzecznik generalną Juliane Kokott, o tym, że „*to, co obowiązuje w stosunku do prawnych środków płatniczych, powinno też obowiązywać wobec innych środków płatniczych, których funkcja się do tego ogranicza.*” Na powyższe stanowisko powołują się również przedstawiciele doktryny, wskazując, że *stanowią one [kryptowaluty] inny niż pieniądz miernik wartości w rozumieniu art. 358 1 § 2 kodeksu cywilnego („Strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości”)* – *jeśli nie sam pieniądz (vide Wyrok TSUE).*¹³⁸ Istotne jest również to, że częstokroć podmioty nie posiadające statusu państwa emitują środek płatniczy, uznawany w sensie prawnym za walutę (Unia Europejska, Międzynarodowy Fundusz Walutowy).

Istotne jest również stanowisko Europejskiego Banku Centralnego, który podkreśla, że z prawnego punktu widzenia pieniądzem jest wszystko co jest szeroko używane jako środek wymiany wartości w transakcjach (*From a legal perspective, money is anything that is used widely to exchange value in transactions*).¹³⁹

---

¹³⁷ B. Pietrzak, Z. Polański, W. Woźniak, *System finansowy w Polsce*, Warszawa 2008, s. 59.

¹³⁸ K. Zacharzewski, K. Piech (red.) *Przegląd polskiego prawa...*, op. cit., s. 13.

¹³⁹ European Central Bank, *Virtual currency schemes – a further analysis*, February 2016 r., s. 24.

Główny Urząd Statystyczny w aktualnym stanie prawnym traktuje działalność gospodarczą w zakresie emisji i obrotu kryptowalutami jako „Pozostałe pośrednictwo pieniężne” (PKD 64.19.Z) oraz „Pozostałe pośrednictwo pieniężne, gdzie indziej niesklasyfikowane” – wg PKWiU 2008 i PKWiU 2015.¹⁴⁰ Co za tym idzie wydaje się, że skoro w uznaniu GUS działalność polegająca na obrocie i wykopywaniu kryptowaluty jest pośrednictwem pieniężnym, zatem kryptowaluta musi stanowić pieniądz (*sensu largo*).

Najogólniej rzecz biorąc za pieniądz można uznać uniwersalny miernik wartości.¹⁴¹ Nie są pieniędzmi, w związku z wyżej przedstawionym stanowiskiem, jedynie swoiste surogaty pieniądza, gdyż nie spełniają one warunku uniwersalności, służąc nabywaniu tylko ściśle określonych dóbr.¹⁴² Za surogaty pieniądza należy uznać karty telefoniczne, różnego rodzaju żetony, vouchery czy talony na zakup określonych towarów. Pełnią one wprawdzie funkcję płatniczą, ale tylko w pewnym zakresie.¹⁴³ Natomiast kryptowaluty cechuje uniwersalności i otwartość ich systemu. Cechy te umożliwiają zapłatę kryptowalutami każdemu i za dowolny towar i usługę, w tym także za prawne środki płatnicze (co oznacza wymianę kryptowalut na prawne środki płatnicze).¹⁴⁴ Na marginesie zaznaczyć należy, że te cechy odróżniają kryptowaluty od systemów barterowych, w których najpierw trzeba przystąpić do systemu barterowego, a dopiero potem można dokonywać płatności w wewnętrznej walucie tego systemu.

Podsumowując, w systemie polskiego prawa cywilnego przyjmuje się wąskie i szerokie rozumienie pieniądza.¹⁴⁵ W ujęciu szerokim (*sensu largo*) za pieniądz uznaje się wszelkie występujące w obrocie środki płatnicze, a zatem pieniądz krajowy i zagraniczny (banknoty i monety), czeki weksle, listy zastawne, obligacje i inne papiery wartościowe wystawione w jednostkach pieniężnych. W wąskim znaczeniu są to wyłącznie takie

---

¹⁴⁰ Komunikat na stronie GUS, <http://stat.gov.pl/metainformacje/interpretacje-klasyfikacji/interpretacje-informacje-o-zmianach/>

¹⁴¹ Stec Piotr (red.), Załucki Mariusz (red.), 50 lat kodeksu cywilnego, Opublikowano: LEX 2015.

¹⁴² Ibidem.

¹⁴³ M. Chajda, Ewolucja zasad rządzących zobowiązaniem pieniężnym (w:) Wyzwania w systemie bankowym w XXI wieku, red. A. Piotrowska-Piątek, P. Ruczkowski, Kielce 2009, s. 184.

¹⁴⁴ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroczniczne instrumenty płatnicze bez emitenta, Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wrocław 2016 r.

¹⁴⁵ J. Skorupka, *Jeszcze o pojęciu pieniądza w przestępstwie z art. 310 k.k.*, Prokuratura i Prawo 2, 2009 r. s. 5-10, <http://www.ies.krakow.pl/wydawnictwo/prokuratura/pdf/2009/02/1skorupka.pdf>

środki płatnicze, które mają moc umarzania zobowiązań nadaną aktem prawnym.¹⁴⁶ Podobnie w prawie finansowym, za pieniądź uznaje się wszystko, co powszechnie akceptuje się jako zapłatę za dobra i usługi, a także jako środek spłaty długu.¹⁴⁷ W prawie dewizowym istnieje ponadto autonomiczna definicja¹⁴⁸ walut obcych, która częstokroć znajduje swoje odniesienie do przepisów prawa cywilnego oraz podatkowego. W konsekwencji, kryptowaluty należy uznać za umowny środek płatniczy, który wraz z ich coraz dalej idącym upowszechnieniem należałoby zacząć traktować tak jak pieniądź *sensu largo*, który nie jest prawnym środkiem płatniczym w kraju (o ile już nie można ich tak traktować). Istotą pieniądza nie jest bowiem jego forma, lecz obszar zastosowań.¹⁴⁹ Kryptowaluty stanowią środek wymiany – mogą być używane w transakcjach handlowych jako zapłata za towar lub usługę, w tym są wymienialne na prawne środki płatnicze. Kryptowaluty są uniwersalnym miernikiem wartości innych dóbr, co oznacza, że możliwe jest określenie ceny danego dobra za pomocą kryptowaluty. Możliwe jest również gromadzenie i przechowywanie oszczędności w kryptowalucie. Należy jednak zwrócić szczególną uwagę na okoliczność, że kryptowaluty nie są prawnym środkiem płatniczym, a zatem w razie wątpliwości interpretacyjnych, należy określić w drodze wykładni, czy budzący wątpliwości przepis stanowi wyłącznie o prawnych środkach płatniczych, czy też mówi o pieniądzu w szerokim ujęciu, do którego należałoby również zaliczyć kryptowaluty. *De lege lata* wydaje się, że kryptowaluty nie stanowią walut obcych, choć możliwa jest argumentacja przeciwna.

2.3. Kryptowaluty jako przedmiot stosunków prywatnoprawnych

Kryptowaluta może być używana jako środek zapłaty albo jako przyjmowana w zamian za zapłatę w sytuacji nabywania kryptowaluty np. za prawne środki płatnicze (tzw. wymiana walut). Kryptowaluta może być więc przedmiotem świadczenia zarówno kupującego (kryptowaluta jako cena), jak i sprzedającego (kryptowaluta jako przedmiot

---

¹⁴⁶ Ibidem.

¹⁴⁷ T. Gruszecki, *Teoria pieniądza i polityka pieniężna*, Kraków 2004, s. 70; F.S. Mishkin, *Ekonomika pieniądza i bankowości i rynków finansowych*, Warszawa 2002, s. 85.

¹⁴⁸ J. Skorupka, *Jeszcze o pojęciu pieniądza w przestępstwie z art. 310 k.k.*, *Prokuratura i Prawo* 2, 2009 r.

¹⁴⁹ A. Piotrowska, *Bitcoin a definicja i funkcje pieniądza*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, *Czasopismo UMCS Annales*, sekcja H – Oeconomia, s. 279, <http://oeconomia.annales.umcs.pl>, 2017 r.

sprzedaży). Patrząc przez pryzmat elementów przedmiotowo istotnych umowy sprzedaży, odróżniających tą umowę od umowy zamiany, wskazać należy, że art. 535 k.c. wymaga ceny jako ekwiwalentu świadczenia sprzedającego, natomiast cena ma być wyrażona w pieniądzu, choć możliwe jest wskazanie podstaw do jej ustalenia. Zobowiązanie kupującego do zapłaty ceny ma więc charakter pieniężny. Zobowiązaniem pieniężnym jest zobowiązanie, którego przedmiotem jest świadczenie pieniężne. Przedmiotem świadczenia pieniężnego jest określona wartość ekonomiczna pod postacią sumy pieniężnych wyrażonej w jakichś jednostkach pieniężnych.¹⁵⁰ Umorzenie zobowiązanie pieniężnego następuje poprzez prawidłowe spełnienie świadczenia przez dłużnika, a więc poprzez przeniesienie z jego majątku do majątku wierzyciela określonej wartości ekonomicznej pod postacią sumy pieniężnej wyrażonej w jednostkach pieniężnych.¹⁵¹ Może to nastąpić bądź przez przeniesienie na wierzyciela własności odpowiedniej ilości znaków pieniężnych i ich wydanie, bądź przez rozliczenie pieniężne za pośrednictwem szeroko rozumianych instytucji finansowych.¹⁵² O charakterze świadczenia jako pieniężnego nie przesądza bowiem jego substrat fizyczny, lecz wartość ekonomiczna, jaką ono reprezentuje.¹⁵³

Aby kwalifikować dane świadczenie jako świadczenie pieniężne nie ma istotnego znaczenia czy świadczenie to zostanie spełnione poprzez przekazanie gotówki czy np. z użyciem pieniądza elektronicznego, gdyż i tak ostatecznie wartość ekonomiczna tego świadczenia wyrażona jest w pieniądzu. Zasadnicze pytanie sprawozda się do tego czy wartość tego świadczenia (w przypadku sprzedaży – ceny sprzedaży) musi być wyrażona w prawnym środku płatniczym czy też może być wyrażona w pieniądzu w znaczeniu szerokim. Samo pojęcie pieniądza, jak było wcześniej opisane, może być rozpatrywane w ujęciu wąskim (pieniądz polski – prawny środek płatniczy) lub szerokim (środek wymiany). W ujęciu szerokim jako pieniądz uznawane są wszelkie środki płatnicze jakich używa się w obrocie, a więc: prawne środki płatnicze, waluty obce, papiery wartościowe takie jak weksle lub czeki, listy zastawne, obligacje opiewające na pewne sumy pieniężne.¹⁵⁴ W doktrynie podkreśla się, że cena sprzedaży musi być wyrażona w

---

¹⁵⁰ K. Pietrzykowski, *Kodeks Cywilny*, Tom I, wydanie 8, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 1133.

¹⁵¹ P. Zawadzka (red.), *Ustawa o Narodowym Banku Polskim, Komentarz*, Opublikowano: LEX.

¹⁵² T. Dybowski [: w] *Prawo zobowiązań - część ogólna*, red. Z. Radwański, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1981, s. 127.

¹⁵³ A. Socha, Bankowe rozliczenia pieniężne a świadczenie pieniężne, „Radca Prawny” 2000, s. 73.

¹⁵⁴ J. Skorupka, *Jeszcze o pojęciu pieniądza w przestępstwie z art. 310 k.k.*, Prokuratura i Prawo 2, 2009 r., s. 5-10, <http://www.ies.krakow.pl/wydawnictwo/prokuratura/pdf/2009/02/1skorupka.pdf>

pieniądzu oraz określona w walucie polskiej lub obcej.¹⁵⁵ Zgodnie z niektórymi poglądami doktryny może okazać się, że w przypadku umowy nabycia rzeczy w zamian za bitcoiny, strony zawarły umowę zamiany (art. 603 k.c.), do której przepisy o umowie sprzedaży znajdują zastosowanie odpowiednie (art. 604 k.c.).¹⁵⁶ W tym ujęciu pewien obszar skutków umowy przewidującej świadczenie w postaci bitcoina nie będzie mógł więc zostać ukształtowany przez kodeksowe przepisy o umowie sprzedaży.¹⁵⁷

W innym ujęciu można kwalifikować taką umowę jako barter. Warunkiem ważności umowy barterowej, tak jak przy zamianie, jest to, aby strony umowy barteru posiadały wszelkie prawa do oferowanych towarów i usług oraz aby prawa te nie były obciążone zobowiązaniami wobec osób trzecich. Barter nie może być jednak traktowany jak umowa zamiany, ponieważ jest to równoważąca się wartościowo wymiana towaru na towar, usługi na usługę, towaru na usługę czy też usługi na towar.¹⁵⁸ Ponadto przedmiotem umowy zamiany nie może być świadczenie usług.

Ostatnie możliwe stanowisko jest znacznie dalej idące i prowadzi do uznania, że świadczenie wyrażone w kryptowalucie jest świadczeniem pieniężnym. W konsekwencji umowa nabycia rzeczy w zamian za kryptowalutę jest umową sprzedaży. Stanowisko to zasługuje na aprobatę głównie z uwagi na wskazane wcześniej argumenty przemawiające za uznawaniem kryptowalut za pieniądze. Nie sposób bowiem uznać, że umowa, w której w kupujący w zamian za rzecz przenosi własność określonej ilości pieniędzy (w tym przypadku kryptowaluty) jest umową zamiany czy też umową barterową. W tym ujęciu możliwe byłoby też zastosowanie tzw. klauzuli efektywnej zapłaty w kryptowalucie. Dopuszczalność takiej konstrukcji wynikałaby bezpośrednio z zasady swobody umów. W takim ujęciu kryptowaluty, pieniądź bezgotówkowy, a także inne środki płatnicze, które pełnią funkcje pieniądza, nie są prawnym środkiem płatniczym i nie korzystają z atrybutu przymusowego umarzania zobowiązań pieniężnych. Wierzyciel nie ma więc obowiązku przyjmowania zapłaty za pomocą rozliczeń bezgotówkowych, jeżeli nie wyraża na to zgody¹⁵⁹, chyba że przepisy szczególne w sposób wyraźny wprowadzają obowiązek

---

¹⁵⁵ J. Ciszewski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz, wyd. II*, Opublikowano: LexisNexis 2014 r., LEX.

¹⁵⁶ K. Zacharzewski, *Praktyczne znaczenie bitcoina na wybranych obszarach prawa prywatnego*, Monitor prawniczy 4/2015, s. 187-189, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2867/48.pdf?sequence=1>, 2017 r.

¹⁵⁷ Ibidem, s. 187-189.

¹⁵⁸ Wyrok SN z 26 sierpnia 2004 r., sygn. akt I CK 210/04, Biul. SN 2005/2/13.

¹⁵⁹ Uchwała SN z 14 lutego 2002 r., III CZP 81/01, LexPolonica nr 354014, OSNC 2002, nr 11, poz. 131, LexisNexis nr 354014.

regulowania zobowiązań pieniężnych np. poprzez rozliczenia pieniężne w formie bezgotówkowej.¹⁶⁰ Przymusowa moc umarzania zobowiązań pieniężnych w odniesieniu do rozliczeń pieniężnych w kryptowalucie ustępuje miejsca mocy zależnej od woli stron.

Niezależnie od powyższego, wskazać należy, że czym innym jest przedmiot świadczenia a czym innym sposób wykonania tego świadczenia. Cena musi być zatem wyrażona w pieniądzu, lecz jej zapłata może nie mieć formy pieniężnej, a sprzedawca może przyjąć na poczet ceny inne świadczenie.¹⁶¹ Przy czym do spełnienia świadczenia w kryptowalucie w przypadku umowy sprzedaży zastosowanie ma art. 453 k.c. (*datio in solutum*). Świadczenie w miejsce wykonania może być dokonywane w ramach wszelkiego typu zobowiązań o charakterze cywilnoprawnym, a więc wynikających z czynności prawnych, w tym również jednostronnych czynności prawnych, z deliktów, z bezpodstawnego wzbogacenia, a także innych źródeł, których katalog jest otwarty.¹⁶² Skuteczność tak powziętego porozumienia co do tego, że w miejsce dotychczasowego świadczenia dłużnik zaoferuje inne świadczenie, a wierzyciel to świadczenie przyjmie, oparta jest na ogólnych wymaganiach, jakie są stawiane wobec ważności umów.¹⁶³ Zgoda stron może tu być w zasadzie wyrażona przez każde zachowanie się stron, z którego wynika, nawet w sposób dorozumiany, zamiar umorzenia zobowiązania dotychczasowego.¹⁶⁴ Należy wskazać, że w praktyce obrotu kryptowalutami, do transakcji nabywania różnego rodzaju dóbr za kryptowalutę dosyć często zastosowanie ma instytucja *datio in solutum*. Bardzo często jest bowiem tak, że z uwagi na zmienny kurs kryptowalut, sprzedający określają ceny w prawnych środkach płatniczych przy jednoczesnym oświadczeniu, że przyjmują płatności w kryptowalucie.¹⁶⁵

Ponadto zauważyć należy, że do kryptowalut znajduje zastosowanie art. 358¹ § 2 k.c. W rozumieniu tego przepisu kryptowaluty mogą być kwalifikowane jako inny niż

---

¹⁶⁰ Na przykład art. 22 ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej; tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 ze zm.

¹⁶¹ A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część szczególna*, wyd. II, Opublikowano: LEX 2014.

¹⁶² P. Drapała, *Świadczenie w miejsce wykonania (datio in solutum)*, PiP 2003, z. 12, s. 28.

¹⁶³ J. Dąbrowa (w:) *System prawa cywilnego*, t. III, cz. 1, s. 852.

¹⁶⁴ A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna*, wyd. II, Opublikowano: LEX 2014.

¹⁶⁵ Tak jak przykładowo operator T-Mobile, <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/t-mobile-pozwala-na-platnosc-w-bitcoinach-to,218,0,1715930.html>. Istnieją ponadto pośrednicy, którzy oferują usługi umożliwiające zapłatę bitcoinem za dowolny rachunek. W tym przypadku przyjmujący płatność otrzymuje faktycznie złotówki po kursie przeliczonym przez pośrednika. <https://inpay.pl/>

pieniądz miernik wartości.¹⁶⁶ Otwiera to drogę do możliwości umownego ustalenia wysokości zobowiązania w oparciu o daną kryptowalutę. Możliwe są więc przykładowo kredyty indeksowane kursem kryptowaluty czy też umowy leasingu przewidujące ustalanie wysokości zobowiązania w oparciu o ten kurs. Należy jednak podkreślić, że powyższa kwalifikacja nie implikuje tezy, że kryptowaluty nie są pieniądzem (*sensu largo*) a jedynie miernikiem wartości. Zwolennicy takiej tezy wskazują, że *bardziej niż pieniądzem [bitcoin] jest cyfrowym odpowiednikiem występujących w naturze darów ziemi. Zbliżony charakter prawny ma np. bursztyn, który nie jest przecież kwalifikowany jako pieniądz, lecz niewątpliwie stanowi miernik wartości (za jaki najczęściej jest uważane złoto).*¹⁶⁷ Zawarty w § 2 art. 358¹ k.c. zwrot „według innego niż pieniądz” dotyczy jedynie waluty polskiej, a więc w tym przepisie o pieniądz *sensu stricto* – prawny środek płatniczy w Polsce.¹⁶⁸ Takie rozumienie tego przepisu jest w zasadzie jednolicie podkreślane w doktrynie i orzecznictwie Sądu Najwyższego.¹⁶⁹ I tak możliwe jest stosowanie klauzul waloryzacyjnych w oparciu o § 2 art. 358¹ k.c. zarówno do kryptowalut oraz do obcych walut tradycyjnych (USD, CHF, EUR), a przecież nie ulega wątpliwości, że tym ostatnim przymiotu pieniądza nie można odmówić.

Momentem wykonania zobowiązania z wykorzystaniem kryptowaluty jest moment, od którego odbiorca płatności w kryptowalucie może dysponować przekazaną mu kryptowalutą.

Należy również zastanowić się nad prawnymi aspektami kreacji kryptowalut. Wykopywanie bitcoina to z punktu widzenia technicznego proces dokonywania zapisu w rejestrze *blockchain*. Algorytm systemu Bitcoin za poprawnie wykonane obliczenie

---

¹⁶⁶ Stanowisko to jest aprobowane w doktrynie, a podziela je między innymi K. Zacharzewski [: w] *Praktyczne znaczenie bitcoina na wybranych obszarach prawa prywatnego*, Monitor prawniczy 4/2015, s. 1133, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2867/48.pdf?sequence=1>, 10 lutego 2017 r.

¹⁶⁷ K. Zacharzewski, *Bitcoin jako przedmiot stosunków prawa prywatnego*, Monitor prawniczy 4/2015, s. 1135, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2867/48.pdf?sequence=1>, 10 lutego 2017 r.

¹⁶⁸ J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga trzecia. Zobowiązania* Opublikowano: LexisNexis 2013, <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587429886/227326/gudowski-jacek-red-kodeks-cywilny-komentarz-ksiega-trzecia-zobowiazania?pit=2017-01-02>

¹⁶⁹ Por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 1992 r., sygn. I PZP 14/92, <http://prawo.legeo.pl/prawo/i-pzp-14-92/>, gdzie Sąd Najwyższy stwierdził, że nie można przyjąć argumentu, że taka wykładnia sformułowania "świadczenia pieniężne", "pieniądz", użytego w art. 358¹ § 3 k.c., prowadziłaby do eliminacji możliwości ustanawiania przez strony klauzuli walutowej (art. 358¹ § 2 k.c.). art. 358¹ § 2 k.c. należy bowiem rozumieć w ten sposób, że strony mogą umownie zastrzec, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądz, na który opiewa to świadczenie, miernika wartości. Tego rodzaju zastrzeżenie ustawowe, że miernik waloryzacji (klauzula) ma być "inny niż pieniądz" nie było konieczne i należy je rozumieć jako swoiste podkreślenie przez ustawodawcę rodzaju tego miernika.

przydziela górnikowi określoną jednostkę kryptowaluty. Obliczenia tego dokonuje program komputerowy dedykowany do wykopywania kryptowaluty zainstalowany na komputerze wydobywającego kryptowalutę użytkownika. Ani system kryptowaluty ani program komputerowy zainstalowany na komputerze w obecnym stanie prawnym nie posiada osobowości prawnej, a więc nie może zaciągać zobowiązań, nie może być też podmiotem praw i obowiązków. Twórca tego programu może posiadać jednak do niego prawa autorskie. Z reguły jednak kryptowaluty i oprogramowanie służące do ich kreacji rozwijane są *non profit*, a deweloperzy udostępniający aktualizacje do programów działają w formie wolontariatu. Istnieje jednak możliwość, aby autorskie prawa majątkowe do konkretnego programu wydobywającego kryptowalutę przysługiwały konkretnej osobie. W przypadku waluty wirtualnej o systemie zamkniętym, scentralizowanym takiej jak złoto w grach online istnieje możliwość kreacji waluty przez użytkowników danej waluty – graczy. Gracze mogą przez pewien szereg czynności doprowadzić do kreacji danej wirtualnej waluty (przykładowo klikając wirtualnym kilofem na wirtualną skałę). Zwykle regulaminy takich gier przewidują, że własność takiej waluty wraz z całym kontem gracza przysługuje administratorom gry, niemniej jednak nie można powiedzieć, że gracz wykonując czynności wydobywania wirtualnej waluty otrzymał tę walutę od twórców systemu. W przypadku kryptowalut system jest zdecentralizowany i nie posiada swojego administratora czy właściciela ani też nie posiada wiążącego użytkowników regulaminu tego systemu. Proces wykopywania bitcoinów jest w dużym stopniu zautomatyzowany niemniej jednak wymaga on pewnego udziału użytkownika. Przykładowo użytkownik musi wejść w posiadanie programu do wydobywania bitcoinów a następnie uruchomić taki program na komputerze. Można powiedzieć, że użytkownik musi mieć wiedzę jak wydobywać kryptowalutę oraz działać z zamiarem jej wydobycia. Wreszcie musi akceptować uczestnictwo w systemie kryptowaluty poprzez udostępnienie mocy obliczeniowej swojego komputera. Słuszne zatem jest stanowisko, że działania podjęte przez użytkownika w celu wydobycia waluty wirtualnej mogą prowadzić do złożenia oświadczenia woli. Wola osoby dokonującej czynności prawnej może być każdym zachowaniem się manifestującym wolę sposób dostateczny, w tym także wola może ujawniać się w postaci elektronicznej. W doktrynie prawa cywilnego stwierdza się, że oświadczeniem woli jest także przejaw woli bez podania go do wiadomości jakiegokolwiek innej osoby.¹⁷⁰ Przykładem może tu być objęcie

---

¹⁷⁰ A. Wolter, *Prawo Cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1982, s. 246-247.

w samoistne posiadania rzeczy niczyjej (art. 180 k.c.). Przy wydobywaniu bitcoina takie oświadczenie woli nie ma swojego adresata, a w literaturze wskazuje się, że do procesu kreacji kryptowaluty możliwa jest analogia do objęcia w samoistne posiadanie rzeczy niczyjej (art. 180 k.c.)¹⁷¹ z tą jednak różnica, że kryptowaluty nie są rzeczą w rozumieniu przepisów prawa cywilnego. Wskazać można również na analogię z wytworzeniem rzeczy ruchomej z własnych materiałów (192 k.c.). Materiałami jest tutaj przede wszystkim energia elektryczna oraz moc obliczeniowa komputera użytego do wydobywania bitcoinów. Inni przedstawiciele nauki wskazują również na podobieństwo wydobywania walut wirtualnych do uczestnictwa w grach losowych¹⁷² choć jest to wątpliwe i wymagałoby właściwie odrębnego opracowania.

Zgodnie z powyższą koncepcją, w procesie wydobywania kryptowalut, własność kryptowaluty przypada temu, kto ją wytworzył tj. temu kto zachował się w sposób określony zmierzający do wytworzenia kryptowaluty. Posiadaczem może być natomiast wyłącznie ten kto kontroluje klucz prywatny, gdyż tylko w tym przypadku może być mowa o faktycznym władztwie nad jednostkami kryptowaluty. W modelowym przypadku użytkownik korzystający z własnego urządzenia i wykorzystując oprogramowanie przypisujące jemu wydobyte jednostki (zapisy w systemie) kryptowaluty staje się ich posiadaczem samoistnym oraz właścicielem. Możliwe są jednak inne sytuacje. Użytkownik może za pomocą specjalistycznego oprogramowania udostępnić moc obliczeniową swojego komputera grupie użytkowników wydobywających kryptowalutę. Taki użytkownik nie uzyskuje posiadania kryptowaluty, gdyż ta przypisana jest dysponentowi klucza prywatnego. Ma jednak on roszczenie o przekazanie określonej ilości kryptowaluty na podstawie umowy łączącej jego wydobywającą bitcoiny grupą lub w przypadku sytuacji bezumownej wszyscy wydobywający stają się współwłaścicielami wydobytej wspólnie kryptowaluty, natomiast posiadaczem kryptowaluty będzie w dalszym ciągu podmiot, który może nią dysponować za pomocą klucza prywatnego.

W praktyce może zdarzyć się sytuacja, w której określona osoba (fizyczna, prawna) w żaden sposób nie uczestniczy w procesie wydobywania kryptowaluty, nie udostępnia swojego urządzenia do wydobywania ani mocy obliczeniowej tego urządzenia, lecz jedynie nabywa prawa do kryptowaluty poprzez „najem” samej mocy

---

¹⁷¹ S. Bala T. Kopyściański W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroczniczne instrumenty płatnicze bez emitenta, Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wrocław 2016 r. s. 126.

¹⁷² Ibidem, s. 127.

obliczeniowej. W takim przypadku w sytuacji bezumownej własność waluty nabywa osoba ją faktycznie wydobywająca (zwykle korzystający z mocy). Występują także przypadki, w których osoba dysponująca komputerem nie ma świadomości, że urządzenie jest wykorzystywane do wydobywania kryptowaluty. Taka sytuacja występuje najczęściej w wyniku ataku hakerskiego z użyciem złośliwego oprogramowania zawierającego w sobie program do wydobywania kryptowaluty, która następnie jest transferowana do hakera. W takim układzie haker wchodzi w posiadania kryptowaluty (dysponuje kluczem prywatnym) natomiast własność pozostaje przy osobie, której urządzenie zostało w złej wierze wykorzystane do wydobywania kryptowaluty (art. 192 § 2 k.c.). Właściciel może w tym przypadku zwrócić się z roszczeniem o zwrot w ten sposób wydobytych bitcoinów na podstawie art. 192 k.c., choć w praktyce, z uwagi na anonimowy charakter kryptowalut będzie to bardzo utrudnione.

Interesujący jest również przypadek pożyczki udzielonej w kryptowalucie. Zgodnie z kodeksem cywilnym, przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Zgodnie z konserwatywnym poglądem występującym w doktrynie, pieniądze oznaczają w tym przepisie jedynie znaki pieniężne (banknoty lub monety), a więc nawet nie elektroniczne instrumenty płatnicze.¹⁷³ Pogląd odmienny wskazuje, że pieniądz na gruncie art. 720 k.c. powinien być rozumiany w ujęciu szerokim, a więc kwalifikowane byłyby tu także elektroniczne instrumenty płatnicze¹⁷⁴ oraz, jak się wydaje, kryptowaluty. Zwolennicy tradycyjnego poglądu wskazują między innymi na to, iż ustawodawca, jeżeli chce uczynić pieniądz bezgotówkowy przedmiotem stosunku prawnego, używa terminu środki pieniężne, a ponadto pieniądz bezgotówkowy jest w zasadzie wierzytelnością posiadacza rachunku bankowego wobec banku o wypłatę ilości tych środków w gotówce (znakach pieniężnych którymi są prawne środki płatnicze).¹⁷⁵ Pogląd tradycyjny jest wobec kryptowalut dalece nieaktualny – kryptowaluty, jak było opisane, nie mogą być kwalifikowane ani jako wierzytelności, ani jako pieniądz elektroniczny, ani też jako rzeczy. Natomiast teza o ograniczeniu przedmiotu umowy pożyczki do jedynie materialnych reprezentacji

---

¹⁷³ J. Panowicz – Lipska (red.), W. Pyziół, *Prawo zobowiązań – część szczegółowa. System Prawa Prywatnego. Tom 8*, C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 314.

¹⁷⁴ Ibidem, s. 314-315.

¹⁷⁵ Ibidem, s. 314-315.

pieniądza jest podejściem archaicznym. Zgodnie z jeszcze innym poglądem art. 720 k.c. nie rozróżnia (*lege non distinguente*) przedmiotów pożyczki, gdyż wymaga tylko ich rodzajowego skwantyfikowania, a bitcoin ten warunek spełnia (ze względu na atrybut zmienności przypominając rzecz zamienną).¹⁷⁶ Stwierdzenie to jest jednak w pewnym zakresie nieprawidłowe. W doktrynie wskazuje się bowiem, że przedmiotem pożyczki mogą być papiery wartościowe, jedynie wyjątkowo, wyłącznie wtedy, gdy mają one postać dokumentu materialnego (czyli stanowią rzecz). Jakkolwiek bitcoin nie jest papierem wartościowym (nawet zdematerializowanym) jednak przede wszystkim nie posiada on materialnego charakteru, koniecznego do uznania za rzecz oznaczoną co do gatunku. Jak było wskazywane, pożyczką będzie ww. umowa, w której przedmiot stanowi waluta tradycyjna waloryzowana kursem kryptowaluty. Natomiast umowa podobna w swej konstrukcji do umowy pożyczki, której przedmiotem jest kryptowalutą jest z całą pewnością dopuszczalna. Z uwagi na możliwość kształtowania stosunków obligacyjnych w ramach zasady swobody umów dopuszczalność zawarcia takiej umowy jest raczej niekwestionowana. Wydaje się przy tym, że odpowiednie zastosowanie do takiej umowy będą miały przepisy dotyczące pożyczki, bowiem umowa ta jest najbliższa w swojej istocie do umowy pożyczki (o ile nią nie jest). Ponadto należy podkreślić, iż opisywana w tym akapicie umowa, jest najbardziej tożsama jedynie z umową pożyczki (w przeciwieństwie do opisywanych wcześniej możliwości kwalifikacji nabywania rzeczy za kryptowalutę). Pieniądze - jako środek płatniczy - nie mogą być przedmiotem użyczenia, albowiem nie da się zrealizować "używania" (art. 710 k.c.) pieniędzy i zwrotu tych samych pieniędzy (art. 718 § 1 k.c.). Nie można bowiem używać pieniędzy inaczej niż przez "puszczenie" ich w obieg, a wówczas niemożliwe jest zwrócenie tych samych pieniędzy.¹⁷⁷ To samo odnosi się do kryptowaluty, tym bardziej, że w wraz z dokonaniem transakcji zmienia się zapis w rejestrze *blokchain*, a co za tym idzie można powiedzieć, że „ta sama jednostka kryptowaluty” z momentem dokonania transakcji przestaje istnieć. W przypadku ww. transakcji oprocentowanie jako wynagrodzenie pożyczkodawcy, powinno zostać wyrażone w bitcoinie albo co powinno wynikać z umowy - w innym mierniku wartości, ale wówczas z zastrzeżeniem umownego waloryzowania kursu waluty oprocentowania z kursem bitcoina w terminie wymagalności roszczenia o zwrot

---

¹⁷⁶ K. Zacharzewski, *Praktyczne znaczenie bitcoina na wybranych obszarach prawa prywatnego*, *Monitor Prawniczy* 4/2015, s. 188, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2867/48.pdf?sequence=1>

¹⁷⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 1998 r., sygn. III CKN 49/98, LEX nr 35536

pożyczki. Wydaje się zatem, że nie ma żadnych racjonalnych argumentów przeciw uznawaniu wyżej opisanej umowy wyrażonej w kryptowalucie za umowę pożyczki.

Należy zwrócić uwagę również na regulację dotyczącą depozytu nieprawidłowego z art. 845 k.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli z przepisów szczególnych albo z umowy lub okoliczności wynika, że przechowawca może rozporządzać oddanymi na przechowanie pieniędzmi lub innymi rzeczami oznaczonymi tylko co do gatunku, stosuje się odpowiednio przepisy o pożyczce (depozyt nieprawidłowy). W konsekwencji, analogicznie jak dla pożyczki, doniosłe znaczenie ma dokonanie interpretacji pojęcia pieniądza użytego w tym przepisie w odniesieniu do kryptowalut. Przy czym rozważania dotyczące pożyczki są tu w zasadzie analogiczne. Depozyt nieprawidłowy upodabnia się do umowy pożyczki (por. art. 720-724), lecz zasadniczo różni się od niej celem gospodarczym, właściwym umowie przechowania, a także uprawnieniem składającego do żądania zwrotu rzeczy w każdym czasie, nawet jeśli depozyt nieprawidłowy złożono na czas oznaczony; przepisy o pożyczce zatem stosuje się tylko odpowiednio.¹⁷⁸ Warto nadmienić, że praktyczne znaczenie tej konstrukcji umownej dla obrotu kryptowalutą jest wysokie w szczególności jeśli chodzi o pośredników obrotu kryptowalutami (giełdy). Cechy depozytu nieprawidłowego nosi również umowa rachunku bankowego, skoro bank może obracać, a więc rozporządzać - w rozumieniu art. 845 k.c. - środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku bankowym¹⁷⁹, natomiast umowy rachunku bankowego z wykorzystaniem kryptowalut zawrzeć nie można.

Ponadto wskazać należy, że zastosowana w kryptowalutach technologia blockchain – jako sposobu komunikacji – może prowadzić do składania oraz odbierania oświadczeń woli (pod warunkiem, że odbiorca mógł zapoznać się z treścią oświadczenia). Należy wskazać, że aktualnie obowiązujące regulacje prawa prywatnego wydają się uwzględniać tę formę komunikacji, ponieważ wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej.

Banki nie mogą posługiwać się kryptowalutami w ten sposób, że w kryptowalutach miałyby zostać wyrażone zobowiązania wynikające z czynności bankowych

---

¹⁷⁸ J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga trzecia. Zobowiązania*, Opublikowano: LexisNexis 2013.

¹⁷⁹ *Ibidem*.

przewidzianych w katalogu ustawowym.¹⁸⁰ Zniesienie tej zasady wymagałoby poszerzenia definicji pieniądza w rozumieniu przepisów publicznego prawa bankowego (głównie ustawy o Narodowym Banku Polskim) albo zdefiniowania bitcoina oraz poszerzenia ustawowego katalogu czynności bankowych.¹⁸¹ Niemniej jednak wprowadzenie takich regulacji wydaje się sprzeczne z ideą kryptowalut, jako walut niezależnych i zdecentralizowanych. W konsekwencji, przykładowo, bank na podstawie umowy rachunku bankowego (art. 725 k.c.) nie może zobowiązać się do prowadzenia rachunku bankowego w kryptowalucie. Podobną funkcję do banków sprawują pośrednicy obrotu kryptowalutami nie będący jednocześnie instytucjami bankowymi. Pośrednicy Ci realizują płatności w kryptowalucie na rzecz swoich klientów. W praktyce obrotu, w zależności od przyjętego modelu biznesowego, pośrednicy Ci mogą działać w różnych konfiguracjach. Pośrednik może działać wyłącznie na rachunek klienta jako agent. W drugim modelu pośrednik jednorazowo nabywa kryptowalutę lub walutę tradycyjną od klienta, który ceduje na pośrednika wierzytelność z tytułu zapłaty za zbywane towary lub usługi, stając się jej właścicielem.¹⁸² W jeszcze innym ujęciu pośrednik przyjmuje od klienta kryptowalutę lub walutę tradycyjną jednocześnie zobowiązując się do wypłaty na żądanie klienta wpłaconej w ten sposób ilości kryptowaluty (lub waluty tradycyjnej) oraz do dokonywania płatności kryptowalutą na rzecz innych podmiotów na żądanie klienta. Konstrukcja ta podobna jest w swej istocie do umowy rachunku bankowego. Wreszcie rola pośrednika może ograniczać się wyłącznie do dostarczania sprzętu lub oprogramowania, a sam pośrednik w tym przypadku nie jest zaangażowany bezpośrednio w proces przyjmowania płatności w kryptowalucie (przykładowo utrzymuje serwer, na którym znajdują się portfele kryptowalutowe).¹⁸³ Wynagrodzenie pośredników w trzech pierwszych przypadkach najczęściej przyjmuje charakter prowizji od wartości dokonanych operacji. Każdy z powyższych wariantów może podlegać dalszym modyfikacjom oraz współwystępować z innym.¹⁸⁴

Na gruncie prawa spadkowego status kryptowalut jest w miarę przejrzysty. Kryptowaluty jako zbywalne prawa majątkowe mogą stanowić składnik majątkowy

---

¹⁸⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. 1997 nr 140 poz. 939)

¹⁸¹ K. Zacharzewski, *Praktyczne znaczenie bitcoina na wybranych obszarach prawa prywatnego*, Monitor prawniczy 4/2015, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2867/48.pdf?sequence=1>

¹⁸² J. Prokurat, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Opublikowano: Przegląd Podatkowy, 2015/3/24-37, LEX.

¹⁸³ Ibidem.

¹⁸⁴ Ibidem.

spadkodawcy i jako takie wchodzi do spadku, gdyż mieszczą się w zakresie art. 922 k.c. W sytuacji, gdy spadkodawca przed śmiercią zaciągnął zobowiązanie, natomiast dług wynikający z tego zobowiązania wyrażony był w jednostkach kryptowaluty wchodzi do spadku.¹⁸⁵ W zakresie dziedziczenia pewne problemy praktyczne stanowić może fakt, że do zadysponowania bitcoinem niezbędna jest znajomość klucza prywatnego. Odtworzenie klucza prywatnego w przypadku jego utraty nie jest możliwe. Jeżeli zatem spadkodawca nie wyjawiał klucza prywatnego przed śmiercią albo nie zastrzegł jego udostępnienia (*mortis causa*) w testamencie, wówczas spadkobiercy znajdą się więc w położeniu sukcesorów osoby, która ukryła mienie w zapomnianym przez siebie i nikomu nieznanym miejscu. Prowadzi to do wniosku, że bitcoin wejdzie do majątku spadkobierców na skutek dziedziczenia wyłącznie wtedy, gdy spadkodawca przekaze przed śmiercią albo w testamencie klucz prywatny, a także wtedy, gdy uprawnieni do dziedziczenia wejdą w posiadanie tego klucza w inny sposób (np. znajdując go na dysku komputera spadkodawcy).¹⁸⁶

Ponadto wspomnieć należy, że technologia zastosowana na potrzeby kryptowalut może doprowadzić do zrewolucjonizowania całego systemu prawa prywatnego. Z uwagi na to, że zagadnienie to nie mieści się w zakresie niniejszego rozdziału (do nie dotyczy *stricto* kryptowalut, a jedynie zastosowanej w nich technologii), zostało ono opisane w ostatnim punkcie IV rozdziału, dotyczącym wpływu rozwoju kryptowalut na system podatkowy.

---

¹⁸⁵ K. Zacharzewski, *Praktyczne znaczenie bitcoina na wybranych obszarach prawa prywatnego*, Monitor prawniczy 4/2015, s. 190-193,

<https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2867/48.pdf?sequence=1>

¹⁸⁶ *Ibidem*.

3. Prawnopodatkowe aspekty obrotu oraz kreacji kryptowaluty na gruncie podatku dochodowego

3.1. Wykładnia prawa podatkowego w odniesieniu do kryptowalut

Niezależnie od tego w jaki sposób ustalimy moment, w którym w procesie stosowania prawa zachodzi sytuacja wykładni tj. czy stosować będziemy koncepcję klaryfikacyjną czy derywacyjną, uznać należy, że stan faktyczny związany z opodatkowaniem kryptowalut zwykle powodował będzie konieczność zastosowania wykładni. Problematyka opodatkowania kryptowalut, jak już było wielokrotnie podkreślane jest zagadnieniem nowym, słabo zbadanym i nie uregulowanym w przepisach prawa. Przy czym często zachodzić będzie konieczność odwołania się do pozajęzykowych dyrektyw wykładni.

System prawa podatkowego nie funkcjonuje w oderwaniu do całego systemu prawa, a tym samym inne gałęzie prawa, takie jak przykładowo prawo cywilne mają silny wpływ na system prawa podatkowego. Definicje w akcie normatywnym z zakresu prawa podatkowego są wiążące jedynie na gruncie tego aktu oraz aktów wykonawczych do niego.¹⁸⁷ Definicje w aktach normatywnych z innych dziedzin prawa, co do zasady nie są wiążące przy dokonywaniu wykładni prawa podatkowego, chyba, że przepis prawa podatkowego bezpośrednio odsyła do definicji z innej ustawy.¹⁸⁸ Cel poszczególnych aktów prawnych wpływa bowiem na kształt zamieszczonych w nich definicji. Przykładowo akt prawny mający na celu przeciwdziałanie przestępnym działaniom inaczej może rozumieć pojęcie walut wirtualnych od aktu regulującego kwestie podatkowe. Niemniej jednak w praktyce stosowania prawa sytuacja ta jest znacznie bardziej złożona. Definicje z „obcych” aktów prawnych mogą mieć znaczenie pomocnicze, służące doprecyzowaniu określonego pojęcie podatkowego.¹⁸⁹ Doktryna i orzecznictwo przykładowo uznają definicję walut obcych z prawa dewizowego jako znaczącą również na gruncie prawa

---

¹⁸⁷ B. Brzeziński, *Podstawy wykładni prawa podatkowego*, ODDK, Gdańsk, 2008 r., s. 72.

¹⁸⁸ *Ibidem*, s. 74-75.

¹⁸⁹ *Ibidem*, s. 75.

podatkowego. Zabieg wywołuje sporo kontrowersji zwłaszcza mając na uwadze odmienną funkcję i cel prawa dewizowego od przepisów podatkowych.

Niemniej jednak w praktyce, w przypadku, gdyby uznać, że dotychczas recypowana z prawa dewizowego na grunt przepisów prawa podatkowego definicja walut obcych powinna być autonomiczna, może powstać konflikt z zasadą pewności prawa. W innym ujęciu, w odniesieniu do kryptowalut, rozumienie podatkowego pojęcia walut obcych w sposób w jaki definiowane jest to w prawie dewizowym może prowadzić do niedopuszczalnego odstępstwa od wykładni językowej, bowiem zasadniczo pogarsza to sytuację podatkową użytkownika kryptowaluty. Z kolei w języku powszechnym nazwanie kryptowaluty walutą obcą jest dopuszczalne bowiem, z punktu widzenia obywatela danego państwa, kryptowaluta jest obca, w przeciwieństwie do waluty krajowej oraz jest walutą, ponieważ używa się jej jak pieniędzy. W języku powszechnym pojęcia waluta oraz pieniądze używane są zamiennie. Nawet Ministerstwo finansów stwierdza wprost, że *sprzedaż (zamiana) waluty obcej - w przedmiotowym przypadku bitcoinów - nie podlega opodatkowaniu*.¹⁹⁰ Niemniej jednak definicje "obce" mogą mieć w tym przypadku znaczenie pomocnicze, pozwalając na znalezienie i sprecyzowanie znaczenia potocznego terminu.¹⁹¹

Z kolei, gdy pojęcie jest definiowane w ustawie „obcej”, a jest to pojęcie swoiście prawne (przykładowo sprzedaż, zamiana, pożyczka, depozyt nieprawidłowy) - istnieje domniemanie, że tożsame są także pojęcia w obu ustawach.¹⁹² Dlatego też tak ważna jest dokonanie kwalifikacji prawnej na gruncie cywilnoprawnym np. transakcji nabycia towaru lub usługi w zamian za kryptowalutę. W praktyce stosowania prawa istnieje możliwość obalenia tego domniemania.¹⁹³ Tym samym wskazuje się, że przykładowo autonomiczne jest pojęcie najmu na gruncie wspólnotowego systemu VAT.¹⁹⁴ Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził natomiast, że wyrażenie "pożyczka (kredyt)" należy rozumieć każdą formę zadłużenia, funkcjonującą w obrocie gospodarczym, a definicja ta, na użytek stosowania normy zawartej w art. 16 ust. 1 pkt 60 i pkt 61 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (dalej u.p.d.o.p.)¹⁹⁵, jest szersza, niż definicja pojęcia

---

¹⁹⁰ Interpretacja indywidualna z dnia 21 grudnia 2016 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.732.2015.1215, <http://sip.mf.gov.pl>.

¹⁹¹ B. Brzeziński, *Podstawy wykładni prawa podatkowego*, ODDK, Gdańsk, 2008 r., s. 75.

¹⁹² Ibidem, s. 81.

¹⁹³ Ibidem, s. 64.

¹⁹⁴ Wyrok TSUE z dnia 18 lipca 2013 r., C-210/11 i C-211/11, EUR-lex.

¹⁹⁵ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. 1992 nr 21 poz. 86)

"pożyczka", zawarta w kodeksie cywilnym.¹⁹⁶ Wreszcie gdy brak definicji, wówczas przyjmuje się znaczenie języka powszechnego, np. zaczerpnięte ze słowników języka polskiego.

Podstawową rolę w wykładni prawa podatkowego odgrywają językowe dyrektywy wykładni.¹⁹⁷ Wykładnia językowa jest punktem wyjściowym procesu wykładni, a ponadto wyznacza ona granice dla pozostałych dyrektyw wykładni. Granice te nie są jednak nieprzekraczalne w sytuacji, gdy istnieje bardzo silne uzasadnienie aksjologiczne.¹⁹⁸ Ponadto możliwe jest odejście od rezultatów interpretacji językowej w sytuacji, gdy nie dostarcza ona jednoznacznych rezultatów bądź gdy występuje luka w prawie, a w odniesieniu do kryptowalut sytuacja taka występować będzie nader często. Priorytet wykładni językowej można byłoby zaakceptować jedynie w warunkach dużej spójności systemu prawa i dyscypliny legislacyjnej ustawodawcy.¹⁹⁹ Polski system prawa tych warunków nie spełnia, przez co wykładnia językowa dawać musi wyniki niepewne. Musi w związku z tym być wspierana wykładnią systemową i funkcjonalną. Wykładnia gramatyczno-językowa jest tylko jednym ze sposobów wykładni, a wnioski z niej płynące mogą być mylące i prowadzić do rezultatów merytorycznie błędnych, niezgodnych z intencjami ustawodawcy, a czasami do rezultatów niesprawiedliwych i krzywdzących. Dlatego też musi być ona uzupełniona wnioskami płynącymi z zastosowania innych rodzajów wykładni: historycznej, systemowej, funkcjonalnej, logicznej, a wreszcie - jeśli nie przede wszystkim - celowościowej.²⁰⁰ Z kolei w odniesieniu do orzecznictwa *stricte* podatkowego wskazać należy, że mimo deklaracji o zasadniczym primacie wykładni gramatycznej, poglądy prezentowane w orzecznictwie są znacząco zróżnicowane co do relacji pomiędzy wzajemnymi relacjami metod wykładni.²⁰¹ Praktyczne znaczenie wykładni językowej jest tym większe, im bardziej jej rezultaty, w konkretnym przypadku są zgodne z hierarchią wartości przyjętą przez interpretatora.²⁰² *A contrario* znaczenie wykładni językowej maleje, w sytuacji gdy występuje konflikt jej rezultatów z wartościami preferowanymi przez interpretatora.

---

¹⁹⁶ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 3 listopada 2016 r., II FSK 3131/14, LEX nr 2190523.

¹⁹⁷ B. Brzeziński, Podstawy wykładni prawa podatkowego, ODDK, Gdańsk, 2008 r., s. 89-90.

¹⁹⁸ Ibidem, s. 65.

¹⁹⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 1995 r., III ARN 22/95, OSNP 1995/24/297, LEX

²⁰⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z 8 stycznia 1993 r., III ARN 84/92, <http://prawo.lego.pl/prawo/iii-arn-84-92/>

²⁰¹ B. Brzeziński, Podstawy wykładni prawa podatkowego, ODDK, Gdańsk, 2008 r., s. 63-65.

²⁰² Ibidem, s. 65.

Zasadniczo, w odniesieniu do kryptowalut będzie prowadziło to do zastosowania wykładni celowościowej służącej doprecyzowaniu rezultatów wykładni językowej. Większość przypadków wykładni związanych z kryptowalutami będzie neutralna z punktu widzenia celu fiskalnego, natomiast znaczące będą względy gospodarcze – uproszczenie obrotu i umożliwienie rozwoju nowych technologii.

Istotne będzie również zastosowanie analogii, która zasadniczo jest dopuszczalna na gruncie prawa podatkowego.²⁰³ Wnioskowanie w drodze analogii opiera się na założeniu, że fakty w istotny sposób do siebie podobne powinny pociągać za sobą takie same lub zbliżone do siebie konsekwencje. Chodzi przede wszystkim o sytuację wykopywania kryptowaluty, która, jako że stanowi swoisty, niespotykany dotąd fenomen, rozpatrywana będzie w kontekście sytuacji podobnych, wiążących się z konsekwencjami podatkowymi. Należy jednak podkreślić, że stosowanie analogii w prawie podatkowym powinno mieścić się w zakresie normowania ustawy podatkowej.²⁰⁴ Prawo podatkowe jako regulacja ingerująca w wolność jednostki powinna być maksymalnie spójna i jednoznaczna, a ekspansja opodatkowania na obszary znajdujące się poza granicami opodatkowania nie jest dopuszczalna. Z drugiej strony również katalog zwolnień podatkowych w ramach danej ustawy nie może być interpretowany zbyt szeroko, tak zachować obowiązywanie zasady powszechności opodatkowania.

W drodze wykładni przepisów prawa podatkowego należy dążyć do realizacji zasady pewności prawa oraz sprawiedliwości podatkowej.²⁰⁵ Zasada pewności prawa powinna być realizowana na etapie tworzenia prawa oraz jego stosowania, a więc w procesie wykładni. Pewność prawa to jego niezmiennosc z legislacyjnego punktu widzenia, jednolite rozumienie przez różne organy podatkowe, tworzenie się spójnych linii orzeczniczych. W ostatecznym efekcie pewność prawa jest wytworem jego konkretyzacji dokonywanej przez podmioty stosujące prawo – administrację i sądy.²⁰⁶ Pewność prawa podatkowego ma swoje bezpośrednie przełożenie na ekonomiczne skutki opodatkowania.²⁰⁷ Podmioty gospodarcze planują bowiem swoją działalność z uwzględnieniem ciężarów podatkowych, a system podatkowy zasadniczo wpływa na rozwój gospodarczy. Jak już było wspomniane niepewność co do regulacji podatkowych

---

²⁰³ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2014, s. 124.

²⁰⁴ *Ibidem*, s. 124.

²⁰⁵ *Ibidem*, s. 122.

²⁰⁶ *Ibidem*, s. 123.

²⁰⁷ *Ibidem*, s. 123.

jest jedną z najczęściej wymienianych przez przedsiębiorców obaw co do inwestowania w Polsce.²⁰⁸ Dlatego też niezwykle istotna jest spójna praktyka orzecznicza w odniesieniu do opodatkowania kryptowalut. Może okazać się, że zmiana raz przyjętej kwalifikacji źródła przychodu w transakcji wymiany kryptowalut, będzie rodziła więcej negatywnych konsekwencji niż dalsze budowanie linii orzeczniczej w oparciu niedoskonałą kwalifikację. Może tak być w odniesieniu do źródła przychodu w wymiany kryptowalut. Z kolei zasada sprawiedliwości zakłada przede wszystkim równość podmiotów znajdujących się w podobnej sytuacji faktycznej, zakaz nieuprawnionej dyskryminacji, a także uwzględnienie ekonomicznych, społecznych i etycznych aspektów opodatkowania.²⁰⁹ Realizacja zasady sprawiedliwości wymaga dostosowania wykładni prawa do zmieniających się warunków życia społecznego i gospodarczego.²¹⁰ Preferowane są tu więc teorie dynamiczne wykładni. Postulat traktowania kryptowalut na gruncie prawa podatkowego w sposób zbliżony do walut tradycyjnych ma swoje uzasadnienie między innymi w zasadzie sprawiedliwości opodatkowania. Podatnicy korzystający z nowego, alternatywnego środka płatniczego jakim są kryptowaluty, nie powinni być podatkowo dyskryminowani, gdyż ich sytuacja jest zbliżona do podatników, którzy korzystają z rozwiązania starszego – z walut tradycyjnych. Jak już było wskazane (i na co zwracał uwagę również TSUE), kryptowaluty i waluty tradycyjne są w praktyce obrotu używane w sposób tożsamy. Powyższy postulat jest słuszny, zwłaszcza że niepożądany czynnik podatkowo dyskryminujący kryptowaluty nie jest jednocześnie związany z interesem fiskalnym państwa, tylko z niedostosowaniem treści przepisów prawa do postępu technologicznego. Powyższy postulat wydaje się konsekwencją zastosowania wykładni gospodarczej. Dyrektywa interpretacyjna będąca werbalizacją idei wykładni gospodarczej nakazuje przy ustaleniu znaczenia przepisów prawa podatkowego preferowanie takiego ich rozumienia, które nie prowadzi do nieadekwatnego dla danej sytuacji gospodarczej obciążenia podatkowego.²¹¹ Z taką nieadekwatnością będziemy mieć do czynienia w sytuacji opodatkowania zapłaty kryptowalutą za towar lub usługę tak jak umowy barterowej zamiast w sposób podobny do sprzedaży. Jak było bowiem wskazywane, w takim przypadku, w ujęciu gospodarczym, takie wykorzystanie kryptowaluty jest bardziej zbliżone do zapłaty niż do szeroko pojętej wymiany.

---

²⁰⁸ K. Zacharzewski, K. Piech (red.) *Przegląd polskiego prawa...*, op. cit., s. 24.

²⁰⁹ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2014, s. 124.

²¹⁰ *Ibidem*, s. 124.

²¹¹ B. Brzeziński, *Podstawy wykładni prawa podatkowego*, ODDK, Gdańsk, 2008 r., s. 149-150.

3.2. Granice opodatkowania podatkiem dochodowym, możliwości opodatkowania kryptowalut

Opodatkowaniu podatkami dochodowymi podlega co do zasady każdy uzyskany dochód o ile nie jest od opodatkowania zwolniony. Tym samym możliwa jest sytuacja, w której powstanie zobowiązanie podatkowe w związku ze zdarzeniem, w którym uczestniczą kryptowaluty. Pojawia się pytanie o to na ile użycie kryptowalut w danej transakcji czy zdarzeniu prawnym wpływa na istnienie i treść obowiązku podatkowego w stosunku do sytuacji, gdyby zamiast kryptowaluty użyta została tradycyjna waluta. W tą zależność wpisuje się również sprzężenie zwrotne, bowiem powstanie obowiązku podatkowego może mieć wpływ na celowość korzystania z kryptowalut, przy czym głównie chodzić tu będzie o aspekt ekonomiczny wyrażający się w opłacalności wykorzystania konkretnego środka płatniczego. Niektóre regulacje prawnopodatkowe mogą znacząco ograniczać możliwość praktycznego wykorzystania kryptowalut, natomiast inne mogą stwarzać preferencyjne warunki dla użycia walut wirtualnych ponad tradycyjnymi środkami płatniczymi.

Aby dokonać analizy powyższych kwestii, w pierwszej kolejności należy zidentyfikować charakter przychodu uzyskanego w kryptowalucie. W następnej kolejności trzeba określić należy źródło uzyskania tego przychodu w odniesieniu do konkretnych zdarzeń. Wyróżnić przy tym należy następujące przypadki: 1) przychód uzyskany na skutek wymiany kryptowalut na inne waluty, 2) przychód otrzymany bezpośrednio w kryptowalucie w zamian za towar lub usługę, 3) wykopywanie kryptowalut, 4) działalność gospodarczą w której przedsiębiorca wykorzystuje kryptowalutę w rozliczeniach, 5) działalność gospodarczą polegającą dotyczącą kryptowalut np. polegającą na profesjonalnym, zorganizowanym wykopywaniu kryptowalut albo pośrednictwie w obrocie kryptowalutami (giełda kryptowalutowa). W pewnym ograniczonym zakresie warto również przybliżyć kwestię związane z ustaleniem stawki podatku. Wreszcie warto wskazać postulaty *de lege ferenda*, które wydają się być

niezbędne do usystematyzowania niespójnych przepisów i stworzenia środowiska umożliwiającego rozwój nowych technologii związanych z kryptowalutami, a także w szerszym kontekście umożliwiającego rozwój gospodarczy w ogóle.

Ustawodawca wyznaczając przedmiot opodatkowania normatywnie wskazał jakie sytuacje faktyczne i prawne występujące u danych podatników powodują powstanie obowiązku podatkowego. Zgodnie z generalną zasadą przyjętą w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, podatkowi podlegają wszelkie dochody osiągnięte przez osoby fizyczne, za wyjątkiem tych, które są od tego podatku wyraźnie zwolnione.²¹² Dochodem co do zasady jest nadwyżka sumy przychodów nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w roku podatkowym. Tym samym przychód jest podstawową kategorią kreującą dochód i stanowi punkt odniesienia dla jego określenia.²¹³ Drugim elementem jest pojęcie kosztów uzyskania przychodu, które pozwala na określenie dochodu. Warto również wspomnieć, że ze względu na rodzaj źródła przychodów ustawodawca kształtuje sposób ustalenia dochodu poprzez ograniczenia w uznaniu kosztów ich uzyskania.²¹⁴ W niektórych sytuacjach ustawa w ogóle nie przewiduje uwzględnienia kosztów, co powoduje, że w takiej sytuacji przychód podatkowy tożsamy jest z dochodem. Wreszcie w określeniu granic opodatkowania istotnym elementem są również zwolnienia podatkowe, ponieważ są to konstrukcje prawa podatkowego chroniące źródło opodatkowania poprzez skonkretyzowane wyznaczenie obszarów wolnych od opodatkowania. Na potrzeby rozważenia opodatkowania kryptowalut szczególnie istotne będą zwolnienia przedmiotowe. Nie będą natomiast miały istotnego znaczenia kwestie dotyczące podmiotu opodatkowanego w związku z używaniem i kreacją kryptowalut. Wspomnieć jedynie należy, że kryptowalutami mogą posługiwać się zarówno osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej jak i przedsiębiorcy, w tym osoby prawne, które są podatnikiem podatku od osób prawnych.

Przychodem, zgodnie z art. 11 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (dalej u.o.d.o.f.)²¹⁵ są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. Definicja przychodu wyprowadzona na

---

²¹² R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2014, s. 408

²¹³ W. Nykiel i A. Mariański (red.) *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, Gdańsk 2015 r. s. 172.

²¹⁴ *Ibidem*, s. 173.

²¹⁵ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 1991 nr 80 poz. 350)

podstawie przepisów art. 11 u.p.d.o.f. ma charakter ogólny, a zatem będzie ona w użyciu wówczas, gdy zastosowania nie będą znajdować regulacje szczegółowe, inaczej opisujące danego rodzaju przychód. Ponadto ustawodawca wskazuje rodzaje źródeł przychodów oraz określa poszczególne rodzaje źródeł przychodów w ramach norm szczegółowych. Normatywne pojęcia przychodu oraz źródła przychodu funkcjonują we wzajemnym powiązaniu. Ustanowienie jako odrębnej kategorii przychodów z innych źródeł czy też praw majątkowych pozwala na elastyczne i pełne objęcie opodatkowaniem wszelkich kategorii przychodowych – także obecnie nieistniejących, a mogących powstać w przyszłości.²¹⁶ Niemniej jednak istnienie takich katalogów, w kontekście zasady pewności prawa budzi pewne wątpliwości, ponieważ potencjalnie może być źródłem zbyt daleko idącej swobody organów podatkowych w procesie stosowania prawa podatkowego.

Przepisy art. 11 u.p.d.o.f. trzeba interpretować w powiązaniu z przepisami art. 10 oraz 12-20 u.p.d.o.f., co pozwala na ustalenie, czy dana kwota lub świadczenie przynależą do któregośkolwiek ze źródeł przychodów podatkowych. Jeżeli nie będzie możliwe przyporządkowanie danego świadczenia do jakiegokolwiek źródła przychodu (w tym również do "innych źródeł przychodu" - art. 20 u.p.d.o.f.), to nie będzie ono mogło być uznane za przychód podatkowy, choćby nawet odpowiadało ogólnej definicji przychodu zawartej w przepisach art. 11 u.p.d.o.f.²¹⁷

Przychód, rozumiany w sensie ekonomicznym jako wpływ korzyści majątkowej powiększającej stan majątku (czy też zysk) może być uzyskany bezpośrednio w kryptowalucie bądź też może powstać w związku z wymianą kryptowaluty na tradycyjny środek płatniczy.²¹⁸ W pierwszym przypadku, przychód uzyskiwany w kryptowalucie może powstać w skutek otrzymania kryptowaluty przez użytkownika od innego użytkownika tej waluty (np. w związku transakcją handlową albo innym zdarzeniem) bądź też może powstać w skutek „wykopywania” kryptowaluty.

Problematyka określania granic opodatkowania zwykle wiąże się z konfliktem występującym na etapie stosowania prawa pomiędzy interesem publicznym, przykładowo interesem fiskalnym państwa a interesem prywatnym podatnika, który ponosi ciężar

---

²¹⁶ W. Nykiel i A. Mariański (red.) *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, Gdańsk 2015 r. s. 172.

²¹⁷ Bartosiewicz Adam, Kubacki Ryszard, PIT. Komentarz, wyd. V, LEX 2015

²¹⁸ S. Bala T. Kopyściański W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta*, Wrocław 2016 r. s. 152.

opodatkowania. W przypadku kryptowalut konflikt ten jest znacznie bardziej złożony, ponieważ zarówno interes publiczny jak i prywatny występuje po obu stronach tego konfliktu. Argumenty przychylne kryptowalutom akcentują zasadę swobody umów, swobody prowadzenia działalności gospodarczej oraz inne wolności obywatelskie oraz względy publiczne takie jak rozwój gospodarczy i technologiczny państwa, w tym struktur państwowych, także administracji publicznej (o czym szerzej w ostatnim rozdziale). Argumenty przeciwne kryptowalutom można by zbiorczo opisać pojęciem „bezpieczeństwo”. Są to kwestie takie jak zwalczanie działań nielegalnych, w tym także przestępczości podatkowej, suwerenność monetarna państwa oraz bezpieczeństwo finansowe obywateli. Jako że na aktualnym etapie rozwoju cywilizacyjnego, podmiotem, który ostatecznie stosuje prawo jest człowiek, zatem kierunek rozwiązania tego konfliktu ostatecznie uzależniony będzie od wartości preferowanych przez interpretatora.

3.3. Charakter przychodu uzyskanego w kryptowalucie w związku z wykorzystaniem jej w obrocie jako środka płatniczego

Przychód uzyskany w kryptowalucie mieści się w ogólnej definicji przychodu z art. 11 u.p.d.o.f. oraz art. 12 u.p.d.o.p. Jest tak z uwagi na zasadę kompletności opodatkowania, w myśl której opodatkowaniu powinny podlegać niemal wszelkie przysporzenia majątkowe, a nie tylko te wyrażone w prawnym środku płatniczym.

W tym miejscu pojawia się pytanie czy na gruncie definicji przychodu w ustawie o podatku dochodowym, przychód osiągnięty w kryptowalucie jest przychodem w pieniądzu, przychodem w wartości pieniężnej, przychodem będącym wartością świadczeń w naturze czy też świadczeniem nieodpłatnym.

W doktrynie prezentowane jest stanowisko, że pieniądź na gruncie prawa podatkowego to powszechny środek płatniczy sankcjonowany prawnie i emitowany przez bank emisyjny.²¹⁹ Mimo to nie można kategorycznie stwierdzić, że przychód osiągnięty w kryptowalucie nie jest przychodem w pieniądzu z uwagi na problematykę prawnej definicji pieniądza oraz waluty obcej, natomiast zgodnie z przepisami ustaw o podatku dochodowym podatnik może osiągać dochód również w walucie obcej. Niemniej jednak

---

²¹⁹ W. Nykiel i A. Mariański (red.) *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, Gdańsk 2015 r. s. 178.

w sytuacji, w której NBP nie publikuje kursu kryptowalut, trudno, aby art. 11a u.p.d.o.f. miał praktyczne zastosowanie.

Możliwy jest pogląd, że z uwagi na cechy kryptowalut – umowną moc umarzania zobowiązań oraz funkcję płatniczą, przychód uzyskany w kryptowalucie jest przychodem w wartości pieniężnej. Jako przykład wartości pieniężnych zwykle wskazuje się wszelkiego rodzaju instrumenty o charakterze finansowym, które mogą pełnić funkcję płatniczą, tzn. mają moc umarzania zobowiązań. Wśród instrumentów finansowych można wymienić m.in. weksle, czeki, czeki podróżnicze, akredytywy, polecenia zapłaty, przekazy oraz niektóre papiery wartościowe. Kryptowaluty nie mają charakteru instrumentów finansowych, niemniej jednak nie istnieje ustawowa definicja wartości pieniężnych. Zgodnie ze zwolennikami tego stanowiska można przyjąć, że wartość pieniężna to rodzaj aktywów finansowych, które mogą być używane do regulowania zobowiązań pieniężnych jako substytut pieniądza, mimo że nie są pieniądzem.²²⁰ Wartości pieniężne wyrażają istnienie prawa majątkowego o określonej wartości. Posłużenie się wartościami pieniężnymi zamiast pieniądza wymaga zgody wierzyciela.²²¹

Możliwy jest również pogląd, że przychód osiągnięty w kryptowalucie to przychód będący wartością świadczeń w naturze. Świadczenia w naturze to wszelkie takie świadczenia, w przypadku których przedmiot świadczenia jest inny niż pieniądz lub wartość pieniężna. Będą to w szczególności różnego rodzaju świadczenia rzeczowe, chociaż przedmiotem świadczenia mogą być również prawa.²²² Kryptowalut jako prawo majątkowe wpisują się również w ten katalog. Niewątpliwą zaletą tego stanowiska jest możliwość zastosowania wprost przepisów pozwalających ustalić wartość przychodu jako cenę rynkową kryptowaluty jako prawa majątkowego, chociaż pewnych trudności może przysporzyć określenie czasu i miejsca uzyskania przychodu w kryptowalucie (dla u.p.d.o.f. jest to art. 11 ust. 2).

Wreszcie zgodnie z ostatnią możliwością, świadczenie uzyskane w kryptowalucie to świadczenie nieodpłatne. Taki pogląd ma jednak rację bytu jedynie w niektórych, szczególnych stanach faktycznych, kiedy następuje przysporzenie bez wcześniejszego obowiązku ekwiwalentnego świadczenia wynikającego z łączącego strony stosunku

---

²²⁰ Ibidem, s. 154.

²²¹ Tak również J. Marciniuk, Komentarz do art. 11 u.p.d.o.f., Podatek dochodowy od osób fizycznych. Komentarz, Warszawa 2015, LEX.

²²² Bartosiewicz Adam, Kubacki Ryszard, PIT. Komentarz, wyd. V, LEX 2015

umownego. Nieodpłatne świadczenie obejmuje wszystkie zjawiska gospodarcze i zdarzenia prawne, których następstwem jest uzyskanie korzyści kosztem innego podmiotu, lub też te wszystkie zdarzenia prawne i gospodarcze w działalności osób prawnych, których skutkiem jest nieodpłatne, to jest niezwiązane z kosztami lub inną formą ekwiwalentu, przysporzenie majątku tej osobie mające konkretny wymiar majątkowy czy finansowy.²²³ Z taką sytuacją będziemy mieć do czynienia w przypadku nieoprocentowanej pożyczki udzielonej w kryptowalucie.

Podsumowując ten wątek należy podkreślić, że kryptowaluta pełni przede wszystkim funkcję płatniczą – jest to środek płatniczy alternatywny względem prawnych środków płatniczych, którego użycie wymaga zgody wierzyciela. Na gruncie podatku dochodowego otrzymanie kryptowaluty powinno być kwalifikowane podobnie jak otrzymanie prawnego środka płatniczego.²²⁴ Wydaje się zatem, że najwłaściwszym jest drugi pogląd dotyczący przychodu w wartościach pieniężnych i taki też pogląd (z zastrzeżeniem przypadku z akapitu poprzedniego) powinien być przyjmowany. Zasadniczym argumentem za tym przemawiającym jest to, że zapłata kryptowalutą (a tym bardziej przekazanie kryptowaluty w zamian za inną walutę), tak jak w przypadku zapłaty wartością pieniężną wymaga zgody wierzyciela, bowiem kryptowaluta nie jest prawnym środkiem płatniczym.

Bardziej złożona jest z kolei kwestia określenia źródła przychodu, która jednak powinna być rozważana w odniesieniu do konkretnej kategorii zdarzeń faktycznych z udziałem kryptowalut.

3.4. Opodatkowanie podatkiem dochodowym wymiany kryptowalut

Stwierdzenie, że przychód uzyskany w kryptowalucie mieści się w ogólnej definicji przychodu jest niewystarczające, bowiem dla przesądzenia czy taki przychód podlega opodatkowaniu niezbędne jest również określenie jego źródła. Źródło przychodu, daje się określić jedynie w odniesieniu do danej kategorii stanów faktycznych. W pierwszej kolejności, warto rozważyć transakcje wymiany walut jako istotną z punktu widzenia praktyki obrotu gospodarczego. Wymianę walut należy odróżnić od transakcji, w której

---

²²³ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 grudnia 2008 r., sygn. II FSK 1361/07, ONSAiWSA 2010/3/51, LEX

²²⁴ S. Bala T. Kopyściański W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektrońniczne instrumenty płatnicze bez emitenta*, Wrocław 2016 r. s. 153.

kryptowaluta otrzymywana jest w zamian za towar lub usługę. Podatkowe konsekwencje takiej transakcji analizowane będą w podrozdziale 3.6. dotyczącym działalności gospodarczej z uwagi na to, że w praktyce doniosłe podatkowe konsekwencje takiej transakcji będą występować zwykle w warunkach działalności gospodarczej.

Transakcja wymiany kryptowaluty jest transakcją nabycia (zamiany) waluty tradycyjnej albo kryptowaluty w zamian za posiadaną przez użytkownika kryptowalutę. Transakcja taka może występować bezpośrednio między użytkownikami kryptowaluty albo z udziałem pośrednika, którym najczęściej jest giełda wymiany kryptowalut. Ilość nabywanej waluty uzależniona jest od kursu kryptowaluty, który ustalany jest przez giełdy kryptowalut albo bezpośrednio negocjowany pomiędzy użytkownikami. Z punktu widzenia ekonomicznego użytkownik wymieniający kryptowalutę może uzyskać zysk (rozumiany jako powiększenie się jego majątku) w walucie tradycyjnej albo jeżeli kryptowaluta wymieniana jest na inną kryptowalutę – również w tej kryptowalucie na którą nastąpiła wymiana.

Na gruncie przepisów o podatkach dochodowych ww. zysk, wyrażony w walucie tradycyjnej i w kryptowalucie (por. pkt. 2.2.) może stanowić przychód w rozumieniu art. 11 u.p.d.o.f. Kwestią budzącą wątpliwości jest natomiast określenie rodzaju źródła tego przychodu. Ustawodawca w art. 10 w sposób ogólny wylicza rodzaje źródeł przychodów, a ich interpretacja musi być dokonywana w połączeniu z interpretacją dalszych, szczegółowych przepisów określających każdy z rodzajów źródeł, przy czym nierzadko także z zastosowaniem wykładni systemowej.²²⁵

Jak zostało wskazane w rozdziale poprzednim bitcoin i inne kryptowaluty stanowią prawa majątkowe i co do tego nie ma w zasadzie większych wątpliwości, sporna może być natomiast dalej idąca kwalifikacja kryptowalut (przykładowo czy stanowią one walutę obcą, która to sama w sobie również mieści się w bardzo obszernym katalogu praw majątkowych). W orzecznictwie podatkowym pojęcie praw majątkowych jest zwykle rozumiane w podobnie jak w prawie cywilnym. Zgodnie z jednym z wyroków Naczelnego Sądu Administracyjnego, o zaliczeniu danego prawa do kategorii prawa

---

²²⁵ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2014 r., s. 410 - 414

majątkowego rozstrzygają łącznie dwie przesłanki: czy dane prawo może być przedmiotem obrotu oraz czy posiada ono dającą się określić wartość majątkową.²²⁶

W zakresie kategorii źródeł przychodów z art. 10 ust. 1 pkt 7 u.p.d.o.f. ustawodawca grupuje przychody pochodzące z kapitałów pieniężnych oraz praw majątkowych. Przychody te jednak wykazują istotne różnice. Doprecyzowany normami z art. 17 u.p.d.o.f. katalog przychodów z kapitałów pieniężnych jest katalogiem wyczerpującym i nie jest możliwe rozszerzanie go o inne źródła przychodów w nim niewymienione. W konsekwencji przychód uzyskiwany z wymiany kryptowaluty nie będzie stanowił przychodu kapitałów pieniężnych. Kryptowaluty nie mają charakteru instrumentów finansowych ani papierów wartościowych, a transakcja wymiany kryptowalut nie mieści się w żadnym ze źródeł przychodów które wyliczone zostały przez ustawodawcę w ramach źródła przychód z kapitałów pieniężnych.

W praktyce organów podatkowych oraz w orzecznictwie podatkowym dominujący jest pogląd, że przychód uzyskany z wymiany kryptowaluty na walutę tradycyjną zaliczany jest do źródła przychodu z praw majątkowych. Ministerstwo podkreśliło, że przychody z wymiany jednostek bitcoin na walutę (krajową lub zagraniczną), *co do zasady zaliczane są do źródła przychodu, jakim są prawa majątkowe, o których mowa w art. 18 cytowanej ustawy, w przypadku, gdy transakcje z użyciem Bitcoin odbywają się w ramach działalności mającej cechy wymienione w art. 5a pkt 6 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (m.in. jest prowadzona we własnym imieniu przez podatnika w sposób zorganizowany i ciągły) i nie zachodzą przesłanki określone w art. 5b ust.1 pkt ustawy PIT tj. pozarolniczej działalności gospodarczej.*²²⁷ Ministerstwo argumentowało, że katalog praw majątkowych z art. 18 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych ma charakter katalogu otwartego, zatem może należeć do niego również bitcoin, który ma charakter prawa majątkowego. Taka kwalifikacja prawna prezentowana jest również w orzecznictwie sądów administracyjnych, przy czym w orzeczeniach również częstokroć wskazywany jest otwarty charakter katalogu praw majątkowych z ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.²²⁸

---

²²⁶ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 20 czerwca 2006 r., II FSK 839/2005, LexPolonica nr 2211667.

²²⁷ Odpowiedź Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 2 listopada 2016 r., syng. FN7.701.53.2016, na interpelację poselską.

²²⁸ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2015 r. sygn. I SA/Gd 1551/15, LEX nr 1940749.

W tym miejscu wspomnieć należy, że wymiana walut tradycyjnych w praktyce organów podatkowych jak i w orzecznictwie kwalifikowana jest jako tzw. przychód z innych źródeł w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 9 i normy szczegółowej z art. 20 u.p.d.o.f. przy czym również katalog „innych źródeł” ma charakter katalogu otwartego.²²⁹ Tym samym należy zastanowić się czy i ewentualnie dlaczego zasadnym jest kwalifikowanie przychodu z wymiany kryptowalut do „przychodu z praw majątkowych” zwłaszcza, że istnieje praktyka aby wymianę walut tradycyjnych kwalifikować jako „przychód z innych źródeł”.

Zarówno kategoria źródła przychodu „inne źródła” (art. 20 w zw. z art. 10 ust. 1 pkt 9 u.p.d.o.f.) jak i „prawa majątkowe” (art. 18 w zw. z art. 10 ust. 1 pkt. 7 u.p.d.o.f.) mają charakter otwartego katalogu. Również dla obu tych kategorii źródeł przychodów ustawodawca wylicza przykładowe rodzaje przychodów, które w szczególności stanowią przychód z danej kategorii. Ustawodawca wytycza zatem granice pomiędzy tymi źródłami poprzez sprecyzowanie przychodów zaliczanych do poszczególnych źródeł, jednak jest to wyliczenie jedynie przykładowe, co rodzi trudności w precyzyjnym rozgraniczeniu tych źródeł. Podstawową zasadą prawa podatkowego jest miarkowanie opodatkowania podatkowo prawnym stanem faktycznym.²³⁰ Zasada ta nakazuje konieczność precyzyjnego tworzenia przepisów prawa podatkowego, w sposób zbliżony do prawa karnego.²³¹ Dokonując wykładni językowej należy ustalić możliwy sens słów użytych przez prawodawcę w sformułowaniach „inne źródła” oraz „prawa majątkowe”. Tego sensu należy poszukiwać w wymienionych przez ustawodawcę przykładowo konkretnych źródłach przychodu, wychodząc z założenia, że u podstaw ich wyliczenia leżały określone przesłanki.²³² Granice otwartego katalogu „innych źródeł” oraz „praw majątkowych” wyznaczyć należy w oparciu o możliwe do ustalenia przesłanki wynikające z wyliczenia określonych w przepisach przykładowych źródeł.

Przykładowe wyliczenie źródeł przychodu z praw majątkowych z art. 18 zawiera podobne do siebie kategorie: przychody z praw autorskich i praw pokrewnych w rozumieniu odrębnych przepisów, praw do projektów wynalazczych, praw do topografii

---

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 września 2015 r., sygn. III SA/Wa 3374/14, LEX nr 1940733.

²²⁹ Interpretacja indywidualna z dnia 30 listopada 2008 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Bydgoszczy, sygn. ITPB1/415-482/08/WM, <https://interpretacje-podatkowe.org/>

²³⁰ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2014, s. 413.

²³¹ Ibidem, s. 413.

²³² Ibidem, s. 413.

układów scalonych, znaków towarowych i wzorów zdobniczych wskazują na pojęcie przedmiotów tak zwanej własności intelektualnej. Jednostki kryptowaluty, nie mogą być w żaden sposób zaliczane do przedmiotów własności intelektualnej z uwagi na to, że nie stanowią one rezultatu twórczej działalności ludzkiej. Mogłoby to prowadzić do wniosku, że zaliczenie do kategorii przychodu z praw majątkowych innego przychodu niż z przedmiotów własności intelektualnej jest niedopuszczalne. Takie stanowisko wydaje się jednak zbyt daleko idące. W doktrynie podkreśla się, że konsekwencją otwartości katalogu praw majątkowych, wskazanych w art. 18 u.p.d.o.f., jest to, że przychodem z praw majątkowych będzie każdy przychód, którego bezpośrednim źródłem jest prawo majątkowe, nawet jeśli prawo to nie zostało w sposób wyraźny wskazane w ustawie.²³³ Przychody z praw majątkowych będą niejednorodne i oparte na różnych stosunkach prawnych. Niejednorodny jest bowiem charakter praw majątkowych, co sprawia, że różnoraki będzie sposób ich gospodarczego wykorzystania. Prawa majątkowe mogą być bowiem źródłem przychodów w rozlicznych konfiguracjach.²³⁴ Również w orzecznictwie stwierdza się, że artykuł 18 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, który wymienia jedynie przykładowo, bo używa zwrotu "w szczególności", kilka rodzajów praw majątkowych, zalicza do nich prawa autorskie, prawa do projektów wynalazczych, prawa do topografii układów scalonych, znaków towarowych i wzorów zdobniczych. Jest to jednak, co już podkreślono, katalog otwarty, a zatem jest możliwe zaliczenie do niego także innych praw, nigdzie w ustawie niewymienionych.²³⁵

Z uwagi na powyższe, zauważyć należy, że istnieje praktyka organów podatkowych, aby do źródła przychodów z praw majątkowych kwalifikować przychody uzyskane ze źródeł zupełnie innych niż tych związanych z wykonywaniem bądź zbyciem praw własności intelektualnej. Przykładowo przychód uzyskany z zamiany wierzytelności na rzeczowe prawa majątkowe będzie przychodem z praw majątkowych.²³⁶ Przychód z praw majątkowych powstanie również w wyniku sprzedaży przedpłaty (dokonania cesji) na samochód osobowy stanowi sprzedaż prawa majątkowego.²³⁷ Również w sytuacji gdy osoba fizyczna lub spółka cywilna osób fizycznych zawierają umowę o przeniesienie

---

²³³ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT. Komentarz*, wyd. V, Opublikowano: LEX 2015.

²³⁴ *Ibidem*.

²³⁵ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 28 maja 1997 r., sygn. I SA/Ka 102/96, LEX nr 29829.

²³⁶ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 1 marca 2002 r., sygn. III SA 14/01, LEX nr 71826.

²³⁷ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 28 lutego 1994 r., SA/Po 3055/93, LEX nr POP 1996, z. 2. -W stanie faktycznym z tego wyroku chodziło o sprzedaż istniejących niegdyś przedpłat na samochody osobowe, w istocie o dokonanie cesji do rachunku przedpłat.

(przelew, cesję) wierzytelności, uzyskane z tego tytułu przychody nabywcy wierzytelności kwalifikuje się do przychodów z praw majątkowych. Przychodem z praw majątkowych w takim przypadku jest uiszczona przez dłużnika kwota wierzytelności.²³⁸ Przychodem z prawa majątkowego będzie przychód ze sprzedaży spółdzielczego własnościowego prawa do miejsca postojowego.²³⁹ Do przychodów z praw majątkowych w rozumieniu art. 18 zaliczany jest również przychód ze sprzedaży prawa do nasadzeń znajdujących się na działce w przypadku umowy dzierżawy działkowej w rozumieniu ustawy o rodzinnych ogrodach działkowych.²⁴⁰

Inaczej niż w przypadku źródła przychodu z praw majątkowych, katalog innych źródeł nie zawiera wyliczenia jednorodnych kategorii. Do tej kategorii należą bowiem m.in. zasiłki pieniężne z ubezpieczenia społecznego, przychody z działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie wyrobu wina, alimenty oraz inne nieodpłatne świadczenia, których katalog również jest otwarty. Ponadto ustawodawca podatkowy nie jest całkowicie konsekwentny w przydzielaniu przychodów do poszczególnych źródeł. Na przykład alimenty zostały wskazane jako przychód z innych źródeł, gdy tymczasem są one rodzajem przychodu z prawa majątkowego.²⁴¹ W przypadku innych źródeł wyznaczenie granic tego katalogu jest zatem jeszcze trudniejsze niż w przypadku praw majątkowych.

Do innych źródeł organy podatkowe kwalifikują również wspomnianą wcześniej wymianę walut tradycyjnych w przypadku, gdy wymiany dokonują osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej.²⁴² Niemniej jednak istnieją również jednostkowe stanowiska organów podatkowych o tym, że taka wymiana walut nie rodzi obowiązku podatkowego.²⁴³

Z kolei możliwość zakwalifikowania przychodu z wymiany walut tradycyjnych do przychodu z praw majątkowych uzależniona jest od uznania waluty tradycyjnej za prawo majątkowe. Kwestia uznania waluty tradycyjnej za prawo majątkowe wielokrotnie

---

²³⁸ Wyjaśnienie Ministra Finansów z dnia 28 marca 1996 r., Ministerstwo Finansów, PO 2/4-8010-01407/94, Biul. Skarb. 1996, nr 6, s. 8.

²³⁹ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT. Komentarz*, wyd. V, Opublikowano: LEX 2015.

²⁴⁰ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 2 lutego 2016 r., sygn. I SA/Po 812/15, LEX nr 1998654.

²⁴¹ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT. Komentarz*, wyd. V, Opublikowano: LEX 2015.

²⁴² Interpretacja indywidualna z dnia 30 października 2008 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Bydgoszczy, sygn. ITPB1/415-482/08/WM.; Interpretacja indywidualna z dnia 19 kwietnia 2010 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPB2/415-54/10-2/MG, <https://interpretacje-podatkowe.org/>

²⁴³ Interpretacja indywidualna z dnia 21 grudnia 2009 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Bydgoszczy, sygn. ITPB1/415-801/09/TK, <https://interpretacje-podatkowe.org/>

pojawiała się w orzecznictwie sądów administracyjnych przede wszystkim w związku ustaleniem podatkowych konsekwencji pożyczki. Zaznaczyć należy, że kwestia ta nie jest jednolita, a stanowisko przeciwne uznaniu pieniędzy za prawo majątkowe wskazuje zwykle wskazuje na pogląd, iż pieniądze stanowią rzeczy *sui generis*.²⁴⁴ Kwestia ta jest sporna również w doktrynie. Niemniej jednak zauważyć należy, że kryptowaluty z uwagi na swój niematerialny charakter nie wykazują żadnego związku z rzeczami, podczas gdy pieniądze tradycyjne mają (lub potencjalnie mogą mieć) materialną reprezentację swojej wartości w postaci banknotu albo monety i stąd też pojawiają się ich prawnorzeczowe konotacje. Jakkolwiek poza przedmiotem niniejszej pracy jest rozstrzygnięcie kwalifikacji prawnej walut tradycyjnych, tak stwierdzić należy, że kryptowaluty w obecnym stanie nie mogą być uznane za rzeczy (nawet za rzeczy *sui generis*). Wydaje się zatem, że organy podatkowe kwalifikują wymianę walut tradycyjnych do innych źródeł z uwagi na nierozstrzygnięty dotąd problem charakteru prawnego pieniądza jako prawa majątkowego albo rzeczy *sui generis*. Innymi słowy w przypadku wymiany walut tradycyjnych organy podatkowe wolą unikać rozstrzygnięcia dylematu dotyczącego charakteru prawnego walut tradycyjnych i kwalifikują przychód uzyskany w drodze wymiany walut tradycyjnych do innych źródeł. Niemniej jednak również taka kwalifikacja tego przychodu nie jest pozbawiona wątpliwości. Warto chociażby przypomnieć, że w odniesieniu do przedsiębiorców, przepis nakazujący rozliczać różnice kursowe powoduje objęcie zakresem opodatkowania także wymianę walut. W odniesieniu do osób nieprowadzących działalności gospodarczej brak jest podobnego przepisu, co może prowadzić do wniosku, że ustawodawca celowo pominął przychód mogący powstać w drodze wymiany walut, a tym samym nie podlega on opodatkowaniu.

W odniesieniu do kryptowalut nie istnieje dylemat związany z niemożliwością ich kwalifikowania jako praw majątkowych. Tym samym uznać można, że przychód z ich wymiany stanowi przychód z praw majątkowych. Inne ewentualne stanowisko to uznanie przychodu z wymiany kryptowalut za przychód z innych źródeł. Dwa powyższe stanowiska stanowią jednocześnie przyznanie prymatu zasadzie powszechności i równości opodatkowania. Opozycyjne do nich stanowisko wskazuje na niebezpieczeństwo elastycznego rozszerzania katalogów źródeł przychodów. W

---

²⁴⁴ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 listopada 2010 r., II FSK 1301/09, LEX nr POP 2011/2/190-191.

konsekwencji w myśl tego stanowiska, dochód z wymiany kryptowalut niemieszczący się w żadnym ze źródeł uzyskania przychodów nie podlega opodatkowaniu.

Odnosząc się do pierwszego, najpopularniejszego w orzecznictwie warto wskazać, że sądy administracyjne opowiadają się w tym przypadku za rozszerzaniem katalogu źródeł z praw majątkowych. W orzecznictwie podatkowym podkreśla się, że prawa majątkowe to prawa podmiotowe związane z interesem ekonomicznym uprawnionego i charakteryzujące się dwoma kluczowymi cechami: zbywalnością (mogą być przedmiotem obrotu) oraz posiadaniem określonej wartości majątkowej.²⁴⁵ Co jednak najistotniejsze podkreśla się, że pozostałe źródła przychodów mają w pewnym sensie charakter szczególny względem "praw majątkowych". Przychód powinien być kwalifikowany do tego źródła niejako w ostateczności, gdy nie można go zakwalifikować do innego źródła. Wydaje się, że pozostaje ono źródłem ogólnym nawet względem "pozostałych źródeł przychodu". Wskazane bowiem przykładowo niektóre przychody z pozostałych źródeł, takie jak alimenty czy też prawo do środków pozostawionych przez zmarłego w funduszu emerytalnym, również pochodzą z praw majątkowych. Ustawodawca wyraźnie wskazuje na jedną tego rodzaju zależność, stanowiąc, iż przychodem z praw majątkowych jest zbycie praw innych niż wymienione w pkt 8 lit. a-c (nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub użytkowego oraz prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej, prawa wieczystego użytkowania gruntów).²⁴⁶ Wyraźnie wskazuje się zatem na wzajemną relacją katalogu źródeł z praw majątkowych oraz innych źródeł przy czym inne źródła (oraz te źródła, które stanowią prawa majątkowe) są w relacji *lex specialis* do źródeł z praw majątkowych.

Z kolei stanowisko o zaliczeniu przychodu z wymiany kryptowalut do innych źródeł w praktyce trudno jest uzasadnić. Mimo iż wymiana walut tradycyjnych jest kwalifikowana do innych źródeł, motywy tej kwalifikacji są podyktowane praktycznymi względami związanymi z dylematem dotyczącym charakteru prawnego walut tradycyjnych. Dylemat ten nie istnieje w odniesieniu do kryptowalut. Kryptowaluty w zestawieniu z ogólną definicją przychodu mogą być kwalifikowane jako wartości

---

²⁴⁵ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2015 r., sygn. I SA/Gd 1551/15, LEX nr 1940749; A. Gomułowicz, J. Małecki, *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, Warszawa 2010, s. 93, 153-154.

²⁴⁶ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2015 r., sygn. I SA/Gd 1551/15, LEX nr 1940749, Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 września 2015 r., LEX nr 1940733.

pieniężne które jednak ze względu na swoje specyficzne cechy nie będą stanowiły rzeczy. Z kolei na gruncie źródeł przychodów są one prawem majątkowym, bowiem nie dają się zaklasyfikować do szczególnych kategorii praw majątkowych (takich jak np. alimenty, dywidenda, obligacje itp.).

Odnosząc się do opozycyjnego stanowiska o nieopodatkowaniu wymiany kryptowalut należy przede wszystkim wskazać na ochronę interesów podatnika. Niebezpieczeństwo istnienia elastycznych katalogów otwartych do których można potencjalnie zaliczyć bardzo wiele przejawów ludzkiej działalności wiąże się z oddaniem zbyt dużej władzy organom podatkowym. Niemniej jednak w doktrynie podkreśla się, że „przedmiotowy zakres podatku dochodowego od osób fizycznych nie ma charakteru trwałego, w znacznym stopniu określany jest bowiem metodą negatywną, poprzez swobodne kształtowanie przez ustawodawcę listy przedmiotowych zwolnień podatkowych. Dobitnie świadczyć może o tym fakt, iż w okresie obowiązywania ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych brzmienie art. 21, zawierającego podstawowy katalog zwolnień podatkowych, poddane było zmianom ponad stukrotnie²⁴⁷ W konsekwencji można by stwierdzić, że jeżeli przychód nie jest z opodatkowania zwolniony, wówczas podlega opodatkowaniu, natomiast źródło jego powstania w praktyce sądów i organu zawsze będzie dało się zaliczyć do któregoś z otwartych katalogów. Nie znaczy to oczywiście, że dokonanie kwalifikacji źródła przychodu jest bez znaczenia. Zakwalifikowanie konkretnych przychodów podatnika do poszczególnych źródeł skutkować może określonymi – niekiedy istotnymi – odmiennościami w zasadach ich opodatkowania. Zasady ustalania wielkości przychodów, płynących z poszczególnych źródeł są bowiem zróżnicowane, a zatem prawna kwalifikacja osiąganego przez podatnika przychodu może istotnie rzutować na jego sytuację.²⁴⁸ Z zakwalifikowaniem przychodu do odpowiedniego źródła związane są także istotne konsekwencje w zakresie kosztów uzyskania owego przychodu, możliwości opłacania podatku dochodowego w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, rozliczania straty, uiszczania zaliczek itp.²⁴⁹ W tych warunkach szczególnie istotna jest możliwość precyzyjnego dokonania takiej kwalifikacji z uwagi na ochronę interesów podatnika.

---

²⁴⁷ K. Koperkiewicz-Mordel, W. Nykiel, *Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych. Komentarz*, Opublikowano: LexisNexis 2006, LEX

²⁴⁸ Ibidem.

²⁴⁹ Ibidem.

W przypadku niektórych źródeł przyjęto bowiem metodę wyliczenia przykładowego (np. przychody z praw majątkowych), podczas gdy inne źródła zdefiniowane są poprzez wyliczenie enumeratywne (np. przychody z działalności wykonywanej osobiście czy z kapitałów pieniężnych). Rodzi to istotne problemy interpretacyjne, w sytuacji, gdy na przykład przychód faktycznie pochodzący z kapitałów pieniężnych nie został przez ustawodawcę zaliczony do tej kategorii. W orzecznictwie reprezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym we wskazanej sytuacji obowiązek podatkowy nie powstaje²⁵⁰, co wydaje się pozostawać w sprzeczności z ogólną zasadą objęcia opodatkowaniem wszystkich dochodów, z wyjątkiem dochodów ustawowo zwolnionych od podatku. Jediną acz nader kontrowersyjną alternatywą pozostaje jednak zaliczenie tego rodzaju przychodów do otwartego katalogu przychodów z innych źródeł.²⁵¹ Wyżej wskazany przykład, mimo iż w świetle dzisiejszego stanu prawnego utracił aktualność, obrazuje istotę przedstawionego problemu. Z jednej strony zgodnie z generalną zasadą opodatkowane są wszystkie dochody, co rodzi konieczność przyporządkowania źródła do konkretnego przychodu, a wobec trudność z ustaleniem zakresów tych katalogów i konsekwencji wynikającej z dokonanej kwalifikacji może to rodzić niekorzystną sytuację dla podatnika. Tym bardziej, że w przypadku wymiany walut, w odniesieniu do przedsiębiorców istnieje przepis szczególny określający obowiązek rozliczenia różnic kursowych. Z drugiej strony niezakwalifikowanie wymiany kryptowalut do żadnego źródła i tym samym nieopodatkowanie wymiany kryptowalut podatkiem dochodowym prowadziłyby do nieuzasadnionego ich uprzywilejowania względem walut tradycyjnych. Skoro bowiem w założeniach kryptowaluty mają być alternatywą dla walut tradycyjnych to jako środki pieniężne powinny znajdować się w podobnej sytuacji prawnej jak tradycyjne pieniądze. Przemawiałaby za tym również zasada opodatkowania wszystkich dochodów które nie są z opodatkowania wprost zwolnione. Niemniej jednak, wobec wyżej wymienionych dylematów i możliwości kwalifikacji, praktyka organów podatkowych powinna być niezwykle konsekwentna i spójna.

Pewne wątpliwości rodzi również przypadek wymiany jednej kryptowaluty na inną kryptowalutę. Zgodnie z aprobowanym w orzecznictwie poglądem, o tym, że

---

²⁵⁰ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 grudnia 1994 roku, sygn.akt III SA 518/94, LEX nr 1688056; R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2000 r. s. 328.

²⁵¹ K. Koperkiewicz-Mordel, W. Nykiel, *Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych. Komentarz*, Opublikowano: LexisNexis 2006, LEX.

kryptowaluta to prawo majątkowe, taka transakcja, na gruncie podatku dochodowego byłaby w istocie zamianą jednego prawa majątkowego na inne. Zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, przychodem z zamiany nieruchomości lub praw majątkowych jest wartość rynkowa nieruchomości, rzeczy lub prawa zbywanego w drodze zamiany - u każdej ze stron umowy.

Podstawą opodatkowania w przypadku wymiany walut jest dochód, który stanowi przychód (wartość kryptowaluty albo waluty tradycyjnej otrzymanej w zamian) pomniejszony o koszty jego uzyskania. Dochód ze zbycia kryptowalut, co do zasady, podlega kumulacji z dochodami uzyskanymi w ciągu roku podatkowego ze wszystkich innych źródeł przychodów opodatkowanych na tzw. zasadach ogólnych, np. ze stosunku pracy. Natomiast kosztem mogą być w tym przypadku koszty nabycia zamienianej kryptowaluty. Przy czym o kwalifikacji wydatku jako kosztu decyduje przede wszystkim racjonalny zamiar podatnika, o ile na tle całokształtu okoliczności faktycznych i prawnych można uznać, że zamiar ten ma cechę realności. Wydatki będą miały charakter racjonalny wówczas, gdy w momencie podejmowania decyzji o ich poniesieniu podatnik może w sposób racjonalny uzasadnić swoje przekonanie o związku wydatku z przychodem lub zachowaniem albo zabezpieczeniem źródła przychodów. Aby wydatki mogły być uznane za koszt podatkowy, działania podatnika powinny mieć cechę starannego działania.²⁵²

3.5. Opodatkowanie wykopywania kryptowalut

W przypadku wykopywania kryptowaluty mamy do czynienia z nabyciem pierwotnym prawa majątkowego. Na gruncie prawa cywilnego można powiedzieć, że przed wykopaniem prawo to w ogóle nie istniało. W odniesieniu do skutków cywilnoprawnych sytuacja wykopania kryptowaluty podobna jest do zawłaszczenia rzeczy niczyjej (pod warunkiem nabycia własności również do znalezienia rzeczy) z tą jednak różnicą, że kryptowaluty są wartościami niematerialnymi. Kreacja kryptowaluty w pewnym zakresie podobna jest również do wytworzenia praw majątkowych w drodze emisji, choć kryptowaluty nie można przyrównywać bezpośrednio przykładowo do

---

²⁵² Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 25 lutego 2009 r., sygn. I SA/Lu 675/08, LEX nr 503172.

obligacji, gdyż nie jest ona instrumentem finansowym.²⁵³ Nie należy ich również jakkolwiek porównywać do przedmiotów tak zwanej własności intelektualnej.

W tym względzie pojawia się istotna wątpliwość na jakich zasadach oraz czy w ogóle wykopywanie kryptowaluty podlega opodatkowaniu. Wydaje się, że najbliższym możliwym analogicznym przykładem do wykopania bitcoina zdarzeniem jest odnalezienie wartości pieniężnych w postaci banknotów lub monet bądź w przypadku zbycia wykopanej kryptowaluty, do emisji prawa majątkowego. W odniesieniu do rzeczy znalezionej albo zawłaszczonej, pomijając wszelkie zawłości związane z momentem nabycia własności, należy zauważyć, że takie zdarzenie może powodować obowiązek podatkowy na gruncie podatku dochodowego. Zgodnie z poglądem prezentowanym przez Ministerstwo Finansów, przychodem podlegającym opodatkowaniu jest tylko znaleźne i wynagrodzenie za znalezienie skarbu.²⁵⁴ Będzie ono klasyfikowane jako przychód z innych źródeł. Co jednak najistotniejsze, przychody w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie będzie natomiast wartością rzeczy znalezionej, która po upływie określonych przepisami prawa okresów staje się własnością znalazcy. Stosownie bowiem do art. 11 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, z zastrzeżeniem art. 14-16, art. 17 ust. 1 pkt 6 i 9, art. 19 i art. 20 ust. 3, przychodami są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń.²⁵⁵ Zauważyć również należy, że wytworzenie (emisja) prawa majątkowego, do którego również porównywane jest wydobycie bitcoinów nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym. W myśl przepisów o podatku dochodowym, opodatkowane jest dopiero zbycie takich praw. Wydaje się, że istota problemu leży w ustawowym stwierdzeniu otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika. Przychodami, z zastrzeżeniem art. 14-15, art. 17 ust. 1 pkt 6, 9 i 10 w zakresie realizacji praw wynikających z pochodnych instrumentów finansowych, art. 19, art. 25b i art. 30f, są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych

---

²⁵³ Interpretacja indywidualna z dnia 29 września 2015 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu, sygn. ILPP1/4512-1-517/15-2/AS, <http://ipodatkowe.pl/interpretacja-40782-ilpp14512-1-51715-2as-podatek-od-towarow-i-uslug-w-zakresie-opodatkowania-transakcji-zbycia-alternatywnych-srodkow-platniczych-bitcoin.html>

²⁵⁴ Odpowiedź na wystąpienie Wicemarszałka Senatu z dnia 16 lutego 2010 r., Minister Finansów, sygn. DD2/0602/5/KBF/10/BMI9-807, <http://ww2.senat.pl/k7/dok/sten/oswiad/ludwiczuk/4702o.pdf>

²⁵⁵ Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Finansów - z upoważnienia ministra - na interpelację nr 17542 w sprawie opodatkowania tzw. znaleźnego z dnia 6 czerwca 2013 r.

nieodpłatnych świadczeń. Z przepisu tego da się wyprowadzić twierdzenie, że aby były uznane za przychody, wartości pieniężne oraz pieniądze mogą być przez podatnika otrzymane albo też pozostawione podatnikowi do dyspozycji natomiast w odniesieniu do świadczeń w naturze i świadczeń nieodpłatnych samo pozostawienie do dyspozycji nie wystarczy bowiem podatnik musi te świadczenia otrzymać.²⁵⁶ Zatem kryptowaluty, jako wartości pieniężne, aby były uznane za przychód mogą być przez podatnika zarówno otrzymane jak i pozostawione podatnikowi do dyspozycji. Mimo że nie wynika to wprost z brzmienia przepisu art. 11 ust. 1 u.p.d.o.f., za przychody podatkowe mogą być uznane tylko takie świadczenia, które nie mają charakteru zwrotnego.²⁵⁷ Zgodnie ze Słownikiem Języka Polskiego PWN otrzymać oznacza «dostać coś w darze» «dostać coś, co się należy, na co się zasługuje lub do czego się dąży» «stać się odbiorcą jakiegoś polecenia» «uzyskać coś z czegoś».²⁵⁸ W odniesieniu do pozostawienia do dyspozycji należy uznać, że zwrot ten oznacza innymi słowy udostępnienie komuś czegoś w taki sposób aby ta osoba mogła, przynajmniej potencjalnie z tego korzystać. Możliwy sens tych zwrotów obejmuje swoim zakresem wydobywanie kryptowalut. W przypadku otrzymania poprawne językowo będzie stwierdzenie, że ktoś otrzymał kryptowalutę w skutek jej wykopywania. Poprawne językowo również będzie stwierdzenie, że na skutek procesu wykopywania kryptowaluta została wydobywającemu ją pozostawiona do dyspozycji. Niemniej jednak na gruncie prawa podatkowego te stwierdzenia są nieprawidłowe. W praktyce organów podatkowych i w orzecznictwie sądów stwierdzenia otrzymać i pozostawić do dyspozycji odnoszą się wyłącznie do sytuacji, w której występują przynajmniej dwie strony. Przykładowo przyjmuje się, że pozostawienie do dyspozycji środków pieniężnych w postaci pieniądza elektronicznego następuje z chwilą uznania rachunku bankowego podatnika tj. z chwilą, z którą podatnik mógł tymi środkami zadysponować.²⁵⁹ Wykonanie przelewu, jakkolwiek może odbywać się w sposób zautomatyzowany, bez fizycznego udziału człowieka, tak zawsze wykonywane jest pomiędzy stronami. W przypadku kryptowalut nie istnieje właściciel ani administrator systemu. Ponadto sama treść art. 11. u.p.d.o.f. sugeruje, że chodzi o świadczenia –

²⁵⁶ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 24 października 2011 r., III SA/Wa 555/2011, LexisNexis nr 3846905

²⁵⁷ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT. Komentarz*, wyd. V, Opublikowano: LEX 2015

²⁵⁸ <http://sjp.pwn.pl/szukaj/otrzym%C4%87.html>, 20 maja 2016 r.

²⁵⁹ J. Marciniak (red.), *Podatek dochodowy od osób fizycznych, Komentarz*, C.H. Beck 2015, s. 107; *podaje, że przez pojęcie „pozostawienie do dyspozycji” należy rozumieć takie pozostawienie podatnikowi przysługujących mu pieniędzy i wartości pieniężnych, aby mógł z nich swobodnie korzystać. Przykładowo, w przypadku obrotu bezgotówkowego momentem postawienia do dyspozycji będzie dzień uznania jego rachunku bankowego jako rachunku wierzyciela.*

niezależnie czy świadczenia w naturze, świadczenia nieodpłatne czy też pieniądze albo wartości pieniężne rozumiane właśnie jako świadczenia w pieniądzu. W odniesieniu do kryptowalut nie można powiedzieć, że w związku z wykopywaniem kryptowalut system jest świadczeniodawcą wykopującego. System działa w sposób autonomiczny, jednak nie jest on podmiotem prawa, nie może składać oświadczeń woli ani podejmować jakichkolwiek świadomych decyzji. Wreszcie, w odniesieniu do sytuacji analogicznych, na gruncie podatkowym, niezależnie czy znalezienie rzeczy albo pieniędzy będzie rezultatem celowego czy przypadkowego działania to nie można powiedzieć by znalazła rzecz od kogokolwiek otrzymał albo też, ażeby była mu ona pozostawiona do dyspozycji. Za powyższymi stwierdzeniami przemawiają również argumenty dotyczące ekonomicznych aspektów opodatkowania. Jeżeli bowiem uznać, że w skutek wykopywania kryptowaluty użytkownik uzyskuje przychód w rozumieniu przepisów podatkowych, wówczas nie istniałby by żadne przeszkody do uznania, że każdy użytkownik jakiegokolwiek gry komputerowej w której występują wirtualne waluty również uzyskiwałby przychód na skutek przykładowo farmienia złota (jeżeli tylko wirtualna waluta występująca w grze byłaby mieściłaby się w pojemnym pojęciu przychodów). Sytuacja ta byłaby niezwykle dotkliwa dla podatników i z pewnością nie byłaby zamierzeniem racjonalnego ustawodawcy. Zatem należy uznać, że samo wykopywanie kryptowaluty nie jest opodatkowane podatkiem dochodowym z uwagi na to, iż kryptowaluta otrzymana w procesie wykopywania nie spełnia definicji przychodów w myśl przepisów podatkowych. W konsekwencji słuszne jest ogólne stwierdzenie, że kreacja wirtualnych walut nie generuje skutków podatkowych dla ich „twórcy”.²⁶⁰ Stanowisko to podzielają co do zasady przedstawiciele doktryny oraz organy podatkowe, choć te ostatnie nie wskazują argumentów za tym przemawiających.²⁶¹ W doktrynie występuje również argument o tym, że dla celów podatku dochodowego samo wykopywanie bitcoina albo inne pierwotne nabycie wirtualnej waluty nie stanowi wymiernego definitywnego przysporzenia po stronie wydobywającego.²⁶² Argument ten jednak należy uznać za nietrafiony z uwagi na to, że zbywalność, a co więcej, nawet istnienie na prywatnych giełdach konkretnych kursów kryptowalut przesądza o tym, że

---

²⁶⁰ J. Prokurat, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Przegląd Podatkowy, 2015/3/24-37, LEX

²⁶¹ J. Prokurat, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Przegląd Podatkowy, 2015/3/24-37, LEX; Wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z 16 grudnia 2015 r., sygn. I SA/Gd 1551/15, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych.

²⁶² Prokurat Joanna, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Przegląd Podatkowy, 2015/3/24-37, LEX.

przychód uzyskany w kryptowalucie jest wymierny, to znaczy możliwy do określenia. „Przychód” uzyskany w kryptowalucie w skutek wykopania jej jest również definitywny tj. nie ma on charakteru zwrotnego. Użytkownik nie może z mocą wsteczną anulować procesu wykopywania kryptowaluty, nie może jej też do systemu w żaden sposób zwrócić.

Należy jednak wskazać, że przychód powstanie w momencie wymiany wykopanej kryptowaluty na walutę tradycyjną bądź też na inną kryptowalutę albo w przypadku zakupu za kryptowalutę innych dóbr bądź usług. Z tymi sytuacjami wiąże się problematyka kosztów podatkowych w związku z wydobywaniem kryptowaluty. Proces wydobywania kryptowalut nie jest bowiem bezkosztowy. Wymienić można przykładowo koszty energii elektrycznej, nabycia oprogramowania lub zużycia sprzętu komputerowego.

Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych nie przewiduje szczególnego sposobu ustalania kosztów uzyskania przychodów dla przychodów uzyskiwanych ze źródła jakim są prawa majątkowe, a więc również kryptowaluta. Oznacza to, że w tym przypadku zastosowanie będą miały ogólne reguły dotyczące ustalania kosztów uzyskania przychodów. Na podstawie art. 22 ust. 1 u.p.d.o.f., kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 23. Kosztami uzyskania przychodów z tytułu odpłatnego zbycia bitcoinów zakwalifikowanych do przychodów z praw majątkowych będą - zgodnie z cytowanym uprzednio przepisem art. 22 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych - koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, z wyjątkiem tych wymienionych w art. 23.²⁶³ Stanowisko to jest aprobowane przez administrację podatkową. *W przypadku nabycia jednostek „kryptowaluty bitcoin” - koszt ich nabycia można wykazać jako koszt uzyskania przychodu z praw majątkowych, o których mowa w art. 18 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.*²⁶⁴

W praktyce organów podatkowych istnieje wątpliwe stanowisko o tym, że w przypadku nabycia za wykopaną kryptowalutę waluty tradycyjnej, kosztem podatkowym

---

²⁶³ Ibidem.

²⁶⁴ Interpretacja indywidualna, z dnia 21 grudnia 2015 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi, sygn. IPTPB1/4511-583/15-4/MD, <https://interpretacje-podatkowe.org/przychod/iptpb1-4511-583-15-4-md>

może być wyłącznie koszt nabycia kryptowaluty, a przypadku wykopywania kryptowaluty taki koszt nie występuje. Stanowisko takie zwykle argumentowane jest niespełnieniem kryterium celowości, o którym mowa w art. 22 ust. u.p.d.o.f., ściślej, kwestionowane jest wystąpienie związku przyczynowego pomiędzy kosztami poniesionymi na zakup sprzętu do wykopywania kryptowaluty, a przychodem uzyskanym ze zbycia wykopanej kryptowaluty. Innymi słowy, skoro wykopanie bitcoina albo kreacja innej wirtualnej waluty nie powoduje powstania przychodu, zatem brakuje podstawy opodatkowania ewentualnym podatkiem dochodowym. Jednocześnie brak przychodu podatkowego powoduje, że również koszty związane z kreacją wirtualnych walut, np. koszty energii elektrycznej, nabycia oprogramowania lub zużycia sprzętu komputerowego, na tym etapie pozostają nierozpoznane w wyniku podatkowym.²⁶⁵ To rozumowanie wydaje się niepoprawne z uwagi na to, że jest przeprowadzone niejako od tyłu, podczas gdy właściwszym byłoby wskazanie jako przychodu wartości świadczeń, pieniędzy czy wartości pieniężnych otrzymanych albo pozostawionych do dyspozycji podatnikowi w zamian za wykopaną kryptowalutę. To w odniesieniu do zbycia kryptowaluty rozpatrujemy kwestię kosztów uzyskania przychodów a nie w odniesieniu do procesu ich wykopania. Tym samym aktualny pozostaje warunek działania w celu osiągnięcia przychodu. Warunek ten jest spełniony wtedy, gdy pomiędzy kosztami a przychodem istnieje związek.²⁶⁶ Związek ten nie musi być bezpośredni.²⁶⁷ Można sformułować generalny wniosek: wydatek stanowi koszt uzyskania przychodu, jeżeli służy osiągnięciu jakiegoś celu gospodarczego związanego z prowadzoną przez podatnika działalnością gospodarczą i został poniesiony w sposób racjonalny, tzn. stwarzający szansę na pozytywny wynik ekonomiczny. W orzecznictwie podkreśla się, że działanie podatnika będzie pozbawione przymiotu "celowości", jeżeli w chwili dokonywania wydatku istniały obiektywne przesłanki pozwalające stwierdzić, że poniesiony wydatek nie może przyczynić się do powstania lub zwiększenia przychodu. Za koszt uzyskania przychodu należy traktować te wydatki, których poniesienie przez podatnika było spowodowane racjonalnym dążeniem i obiektywną możliwością osiągnięcia przychodu,

---

²⁶⁵ J. Prokurat, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Przegląd Podatkowy 2015/3/24-37, LEX

²⁶⁶ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2014, s. 420

²⁶⁷ Interpretacje indywidualne: z dnia 6 kwietnia 2017r., Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej, sygn. 0461-ITPB3.4510.35.2017.1.MK oraz z dnia 10 maja 2017 r., Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej, sygn. 1462-IPPB1.4511.103.2017.2.IF, opublikowane na <https://interpretacje-podatkowe.org/koszty-uzyskania-przychodow>

choćby sam przychód nie wystąpił.²⁶⁸ Z kolei w dosyć interesującym stanie faktycznym z wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku,²⁶⁹ podatnik, który nie prowadził działalności gospodarczej zakupił sprzęt komputerowy i zużył energię elektryczną, aby wykopywać kryptowalutę nad którą następnie prowadził badania naukowe chcąc sprawdzić możliwość złamania jej szyfrowania. Po zakończeniu badań podatnik postanowił zbyć wykopaną kryptowalutę. Sąd jednak zakwestionował możliwość zaliczenia wydatków na sprzęt komputerowy z uwagi na kryterium celowości.²⁷⁰ Wydaje się, że Sąd w tym przypadku miał na uwadze przede wszystkim okoliczność, że w chwili zakupu sprzętu komputerowego, podatnik w ogóle nie planował osiągnięcia przychodu z tytułu zbycia kryptowaluty zatem nie mógł działać w takim celu. Jednak w odniesieniu do sytuacji, w której podatnik nabywa sprzęt komputerowy, ponosi wydatki na energię elektryczną w celu wykopania kryptowaluty którą ma w planach zbyć należy uznać, iż tego rodzaju wydatek będzie mógł być zakwalifikowany jako koszt uzyskania przychodu ze sprzedaży kryptowaluty.

Niemniej jednak wydaje się opodatkowanym przychodem będą opłaty transakcyjne dokonane na rzecz górników przez użytkowników systemu, którzy wykonują transakcję. Opłaty te można porównać do dobrowolnych datków czy też napiwków, które co do zasady podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym. W przypadku, gdy kryptowalutę wykopuje osoba fizyczna będzie to przychód w wartości pieniężnej z praw majątkowych.

3.6. Kryptowaluty w działalności gospodarczej a podatek dochodowy

Kryptowaluty mogą być z powodzeniem wykorzystywane w prowadzeniu działalności gospodarczej. Z uwagi na podmiot mogący prowadzić działalność gospodarczą należy rozpatrywać dwie reżimy opodatkowania podatkiem dochodowym – od osób fizycznych oraz od osób prawnych. Z kolei mając na uwadze względy praktyki prowadzenia działalności gospodarczej należy wyróżnić działalność prowadzoną z wykorzystaniem kryptowalut (czyli w zasadzie każdy rodzaj działalności gospodarczej w którym przedsiębiorca używa kryptowalut w rozliczeniach) oraz działalność gospodarczą

²⁶⁸ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z 10 września 2013 r., sygn. akt I SA/Kr 936/13, LEX nr 1369981.

²⁶⁹ Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2015 r. sygn. I SA/Gd 1551/15, LEX nr 1940749.

²⁷⁰ Ibidem.

prowadzoną w oparciu o kryptowalutę - giełdę wymiany kryptowalut oraz działalność polegającą na wykopywaniu kryptowalut.

Jeżeli osoba fizyczna wykonuje we własnym imieniu w sposób zorganizowany i ciągle działalność z wykorzystaniem kryptowaluty bądź działalność stricte opartą o kryptowalutę, bez względu na jej rezultat (faktyczne osiągnięcie zysku) należy uznać, że mogą zachodzić przesłanki do uznania tych działań za działalność gospodarczą, z której przychody podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych (albo prawnych) w ramach wspólnego dla nich źródła przychodów z działalności gospodarczej. Co istotne należy zauważyć, że jeżeli ww. operacje polegają na wykopywaniu kryptowaluty bądź wymianie kryptowalut, natomiast przychód uzyskiwany jest w walucie tradycyjnej bądź bezpośrednio w kryptowalucie również należy uznać że przychody podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych w ramach źródła przychodów z działalności gospodarczej, z tym jednak zastrzeżeniem, że w przypadku wykopywania kryptowaluty przychód powstanie w momencie otrzymania do dyspozycji przez podatnika świadczenia w zamian za wydobytą kryptowalutę. Źródło przychodu z prowadzenia działalności gospodarczej niejako zawiera w sobie inne źródła (np. z praw majątkowych, dywidendy, działalności artystycznej, pieniężnych środków kapitałowych), których wyszczególniania nie jest konieczne. W przypadku prowadzenia działalności gospodarczej nie istnieje zatem dylemat związany z problemem wskazania konkretnego źródła przychodów z kryptowalut.

Istnieje wiele sposobów na wykorzystanie kryptowaluty w działalności gospodarczej *stricte* z nią nie związanej. W pierwszej kolejności należy rozważyć sytuację, w której przedsiębiorca przyjmuje w kryptowalucie płatność za towar albo usługę. Jak było wspomniane, istotna jest cywilnoprawna kwalifikacja takiej transakcji. Na gruncie podatku dochodowego kwalifikacja tej transakcji jako barter rodzi znacznie więcej trudności dla podatnika – przedsiębiorcy. W przypadku barteru opodatkowany jest dochód uzyskany w cenie usług i towarów, a nie różnica wartości poszczególnych świadczeń, które znajdują się w umowie zawartej między kontrahentami.²⁷¹ Zatem w opodatkowaniu umowy barteru po obu stronach transakcji występuje przychód, co już samo w sobie powoduje konieczność bardziej złożonych operacji księgowych. Ponadto kolejny istotny problem występuje w sytuacji, gdy stroną transakcji z przedsiębiorcą jest

---

²⁷¹ Interpretacja indywidualna z dnia 20 czerwca 2006 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Sopocie, sygn. PDOP/423-7/06, <https://www.podatki.biz/interpretacje/0106452.txt>

osoba nieprowadząca działalności gospodarczej. W takiej sytuacji, w przypadku zakwalifikowania takiej transakcji jako barter, przychód powstanie po obydwu stronach transakcji, jednak konsument nie będzie miał możliwości wystawienia faktury, a tym samym nie będzie istniała możliwość zaliczenia kosztów uzyskania przychodu. Pewną możliwością jest w takim przypadku zawieranie umów zlecenia (np. o przekazanie kryptowaluty) jednak umowa taka wiąże się z obowiązkiem zapłaty również innych danin publicznych i tym samym nie wydaje się korzystana dla przedsiębiorcy. Z uwagi na powyższe, w obecnym stanie prawnym, w przypadku stanowiska o barterze, przyjmowanie płatności w kryptowalucie od konsumenta w obecnym stanie prawnym napotyka na istotną barierę podatkową i oraz wiąże trudnościami księgowymi. Tym samym, kwalifikowanie opisanej w tym akapicie transakcji jako sprzedaż na gruncie podatku dochodowego wydaje się postulatem racjonalnym i wskazanym z punktu widzenia potrzeby uwzględnienia interesu przedsiębiorców oraz uproszczenia obrotu gospodarczego w sposób umożliwiający przedsiębiorcom swobodę doboru środków płatniczych. Za słuszością takiej kwalifikacji przemawia również zasada sprawiedliwości podatkowej. Skoro kryptowaluty jako alternatywny względem prawnych środków płatniczy, nie są zakazane, to ich używanie nie powinno rodzić dodatkowych trudności na gruncie podatkowym. Przy czym trudności te nie wynikają z celowego zabiegu ustawodawcy podatkowego polegającego np. na opodatkowaniu transakcji kryptowalutowych wyższą stawką podatkową z uwagi na jakiś cel społeczny, lecz z niedoskonałości samego prawa (braku regulacji lub niedostosowaniu tych regulacji do rzeczywistości). Taka sytuacja jest niepożądana i powinna być eliminowana w poprzez odpowiednią wykładnię (głównie wykładnię gospodarczą) albo poprzez ingerencję ustawodawcy. Postulat ten, w zakresie opisanym w tym akapicie będzie spełniony poprzez kwalifikowanie opisanej tu transakcji nabycia towaru za kryptowalutę jako sprzedaży. Postulat ten jest tym bardziej słuszny, jeżeli uznamy potrzebę wspierania rozwoju kryptowalut i technologii *blockchain*.

Ponadto dla przedsiębiorcy duże trudności mogą rodzić różnice kursowe, które występują w rozliczeniach realizowanych z wykorzystaniem kryptowalut. Zgodnie z przepisami ustaw o podatku dochodowym, różnice kursowe zwiększają odpowiednio przychody jako dodatnie różnice kursowe albo koszty uzyskania przychodów jako ujemne różnice kursowe. Wynikająca z przepisów możliwość uwzględniania różnic kursowych przy obliczaniu dochodu jest swoistym elementem waloryzacji zobowiązania

podatkowego w podatku dochodowym. Innymi słowy przedsiębiorca, zapłaci wyższy podatek w sytuacji, gdy zarobi więcej niż przewidywał na skutek wahań kursów walut i odpowiednio niższy podatek w sytuacji, gdy straci na skutek wahań kursów walut. Zagadnienie to ma istotne znaczenie praktyczne z uwagi na to, że kurs kryptowalut (w szczególności bitcoina) cechuje się dużą niestabilnością.

W orzecznictwie podkreśla się, że możliwość uwzględnienia kursów walut nie występuje w przypadku transakcji barterowych.²⁷² Przepisy dotyczące różnic kursowych nie mogą mieć zastosowania do umów barterowych, charakteryzujących się tym, że wprawdzie wartość ich wyraża się w walutach obcych, lecz wzajemne świadczenia pomiędzy stronami tych umów realizowane są w naturze, a nie w drodze faktycznych płatności w tych walutach. Należy zauważyć, że nawet w przypadku potraktowania, na gruncie prawa cywilnego, transakcji z udziałem kryptowalut podobnie jak tych z udziałem tradycyjnych walut (co jest wysoce wskazane), wówczas nadal istnieje problem dotyczący uznawalności kryptowalut za waluty obce na gruncie przepisów podatkowych. Przepisy art. 24c u.p.d.o.f. oraz art. 15b u.p.d.o.f., o różnicach kursowych, zarówno przychodowych, kosztowych, jak i od środków własnych, odwołują się do kursu walutowego oraz do wartości przychodu i kosztu podatkowego wyrażonego w walucie obcej. W przypadku różnic kursowych od środków własnych przepisy te dodatkowo wskazują, że dotyczą one otrzymanych lub nabytych środków lub wartości pieniężnych (w walucie obcej). W konsekwencji doniosłego znaczenia nabiera problematyka uznania kryptowalut za walutę obcą. W praktyce stosowania prawa przyjmuje się bowiem, że pojęcie walut obcych używane w prawie podatkowym powinno być rozumiane zgodnie z definicją walut obcych z prawa dewizowego. Zgodnie z dotychczasowym stanowiskiem Ministra Finansów kryptowaluta, jest jednostką wirtualną, której nie można na gruncie polskiego prawa dewizowego traktować na równi z walutami obcymi.²⁷³ Za przedstawicielami doktryny, należy jednak zauważyć, że takie stanowisko może wymagać aktualizacji.²⁷⁴ W dotychczasowych stanowiskach Minister Finansów wskazywał, że obowiązujące przepisy nie pozwalają na uznanie kryptowalut (bitcoina) za walutę obcą, ponieważ nie jest to prawny środek płatniczy w żadnym istniejącym

---

²⁷² Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 sierpnia 1995 r., sygn. III SA 71/95, LEX nr 26905; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 16 października 2009 r., sygn. I SA/Lu 404/09, LEX nr 550456.

²⁷³ Interpretacja indywidualna z 19 grudnia 2013 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi, sygn. nr IPTPB3/423-370/13-2/IR, www.mofnet.gov.pl

²⁷⁴ J. Prokurat, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Przegląd podatkowy, 2015/3/24-37, LEX

państwie. Co do powyższej kwestii również orzecznictwo w przeważającej większości opowiada się za niemożliwością kwalifikowania kryptowalut jako walut obcych i tym samym możliwości zastosowania do nich możliwości uwzględnienia różnic kursowych. Mimo to istniałaby teoretyczna możliwość odejścia od takiego rozumienia walut obcych na gruncie przepisów prawa podatkowego, jednak z uwagi na zasadę pewności prawa byłoby to rozwiązanie dosyć kontrowersyjne. Prowadziłoby bowiem do potrzeby ponownego określenia zakresu terminologicznego pojęcia walut obcych na potrzeby podatku dochodowego. Jeżeli pojęcie to miałyby również obejmować kryptowalutę wówczas trudności te byłyby jeszcze bardziej nasilone. Niemniej jednak argumentami przemawiającymi za uznaniem możliwości kwalifikowania kryptowalut jako walut obcych na gruncie podatku dochodowego są argumenty z wykładni gospodarczej, prezentowane już w odniesieniu do dylematu dotyczącego konsekwencji podatkowych zapłaty kryptowalutą za towar bądź usługę.

Jeszcze innym problemem jest to, że przepisy dotyczące rozliczania różnic kursowych przewidują ustalanie kursów walut według kursu NBP, który, jak na razie, nie publikuje kursów kryptowalut.

Inną możliwością, istotną z punktu widzenia praktyki prowadzenia działalności gospodarczej jest przekazanie kryptowaluty z wykorzystaniem instytucji *datio in solutum*, co na gruncie prawa cywilnego jest dopuszczalne. Na gruncie prawa podatkowego instytucja *datio in solutum* w przeszłości wywoływała wiele kontrowersji zarówno w doktrynie jak i w orzecznictwie. Ustawodawca w nawiązaniu do powyższej instytucji wprowadził od 1 stycznia 2015 r. do ustaw podatkowych nowe regulacje, jako jednoznaczną, profiskalną odpowiedź wobec korzystnej dla podatników linii orzeczniczej.²⁷⁵ Opisuując krótko genezę wprowadzenia powyższej regulacji, podkreślić trzeba, że w latach poprzednich, zgodnie z utrwalonym poglądem sądów administracyjnych²⁷⁶, wobec dłużnika (spółki) "wypłacającego" w ramach *datio in solutum* dywidendę rzeczową w postaci np. nieruchomości nie powstawał przychód, ponieważ nie otrzymywał on od wierzyciela żadnego ekwiwalentnego przysporzenia.²⁷⁷ Zgodnie z obowiązującą regulacją, w przypadku gdy podatnik przez wykonanie

---

²⁷⁵ A. Krajewska i in., Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz, wyd. IV Opublikowano: WK 2016, LEX.

²⁷⁶ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 lutego 2012 r., II FSK 1384/10, LEX nr 1104752; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 lipca 2013 r., II FSK 2312/11, LEX nr 1374770.

²⁷⁷ Ibidem.

świadczenia niepieniężnego reguluje w całości lub w części zobowiązanie, w tym z tytułu zaciągniętej pożyczki (kredytu), dywidendy, umorzenia albo zbycia w celu umorzenia udziałów (akcji), przychodem takiego podatnika jest wysokość zobowiązania uregulowanego w następstwie takiego świadczenia. W tym miejscu należy jednak zwrócić uwagę, że określenie „inne świadczenie”, o którym mowa w art. 453 zd. 1 K.C, wskazuje, że świadczenie substytucyjne powinno być innego rodzaju lub innej treści niż pierwotne.²⁷⁸ W ramach *datio in solutum* dłużnik może np. w miejsce świadczenia niepieniężnego spełnić świadczenie pieniężne lub odwrotnie, względnie strony mogą dokonać zmiany waluty w ramach świadczenia pieniężnego.²⁷⁹ Natomiast przepisy dotyczące podatku dochodowego odnoszą się do świadczenia niepieniężnego. W konsekwencji decydujące znaczenie dla odpowiedzi na pytanie czy powstanie przychód po stronie spełniającego świadczenie w kryptowalucie w ramach *datio in solutum*, ma kwalifikacja świadczenia w kryptowalucie jako pieniężnego bądź niepieniężnego. Choć budzi to wiele wątpliwości, ze względu na argumenty przedstawione w rozdziale 1, kryptowalutę należy kwalifikować jako pieniądź w ujęciu szerokim, a świadczenie w niej wyrażone jako świadczenie pieniężne. Warto przy tym nadmienić, że zapłatę ceny sprzedaży można wyrazić nie tylko w pieniądzu, lecz również poprzez inne określenie jej wartości, w tym m.in. poprzez zwolnienie z długu, czy też przez potrącenie wymagalnych wierzytelności. Taki sposób rozliczenia się sprzedającego i kupującego nie pozbawia zawartej umowy tego elementu, jakim jest określenie ceny.²⁸⁰ W nowszych interpretacjach podatkowych (głównie na gruncie podatku VAT) takie stanowisko znajduje coraz szersze uznanie. Przykładowo Minister Rozwoju i Finansów stwierdza, że waluta bitcoin spełniała funkcję środka płatniczego – w walucie tej kontrahenci dokonali zapłaty za wykonane przez Wnioskodawcę na ich rzecz usługi.²⁸¹ W konsekwencji spełnienie świadczenia w ramach *datio in solutum* poprzez zapłatę wyrażoną w kryptowalucie nie powinno wiązać się z powstaniem przychodu u spełniającego takie świadczenie, bowiem istotą przekazania kryptowaluty jest zapłata, natomiast świadczenie spełnienie w kryptowalucie ma charakter świadczenia pieniężnego. Stanowisko przeciwne wiązałoby się z powstaniem po stronie przedsiębiorcy zasadniczych trudności przedstawionych w rozważaniach wcześniejszych.

²⁷⁸ J. Ciszewski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, wyd. II, Opublikowano: LexisNexis 2014, LEX.

²⁷⁹ P. Drapała, *Świadczenie w miejsce wykonania (datio in solutum)*, Państwo i Prawo 2003, Nr 12, s. 28.

²⁸⁰ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 kwietnia 1997 r., SA/Gd 2258/95, Legalis.

²⁸¹ Interpretacja z dnia 21 grudnia 2016 r., Minister Finansów, sygn. PT8.8101.732.2015.1215, www.mofnet.gov.pl

Odnosząc się do działalności gospodarczej wykonywanej w oparciu o kryptowaluty wskazać należy, że wykopanie kryptowaluty dokonane w ramach działalności gospodarczej, podobnie jak w przypadku, gdy kryptowalutę wykopuje nieprzedsiębiorca, nie jest opodatkowane. Nawet gdyby uznać, że przedsiębiorca wykopujący kryptowalutę prowadzi swoistą działalność wytwórczą, również wtedy brak jest opisywanego wcześniej elementu dwustronności, który jest niezbędny dla powstania przychodu. Obowiązek podatkowy powstanie dopiero w momencie wprowadzenia wykopanej kryptowaluty do obrotu.

Ponadto za przedsiębiorców prowadzących działalność *stricte* związaną z kryptowalutami należy uznać wszelkiego rodzaju giełdy kryptowalut oraz innych pośredników w obrocie kryptowalutami. Działalność takich podmiotów jest niezwykle różnorodna i w zasadzie trudna do sklasyfikowania. Na potrzeby niniejszego opracowania wskazane zostaną jedynie podstawowe zasady związane z opodatkowaniem takiej działalności. Zysk pośredników obrotu kryptowalutą (giełd), zależy od modelu w jakim działa pośrednik. Przykładowo, jeżeli działalność pośrednika przypomina działalność agenta, a pośrednik nie staje się właścicielem wirtualnej waluty, jego zysk pochodzi z prowizji potrącanej od akceptanta lub jego klienta (w zależności od sformułowań poszczególnych umów) lub różnicy z tytułu kursów wymiany kryptowalut. Prowizja wyrażona bezpośrednio w kryptowalucie mieścić się będzie w kategorii przychodów z działalności gospodarczej jako świadczenie w wartości pieniężnej otrzymane przez podatnika. Natomiast wymiana na tradycyjną walutę będzie traktowana, zgodnie z utrwalonym już poglądem jako zbycie prawa majątkowego, przy czym kosztem będzie wartość zbywanej w zamian kryptowaluty. Jeżeli natomiast chodzi o działalność pośrednika w której nabywa on własność kryptowaluty to zwykle w takiej konstrukcji mogą pojawić się takie elementy jak: 1) wierzytelności o zapłatę kryptowaluty, co powoduje konieczność wyceny wierzytelności wyrażonej w kryptowalucie. 2) depozytu nieprawidłowego kryptowaluty lub konstrukcji umownej do niego podobnej, która w zależności od kwalifikacji może wywoływać skutki również na gruncie podatku od czynności cywilnoprawnych.

Przechodząc do kwestii związanej z określeniem stawki podatku, wskazać należy, że dochody przedsiębiorcy z tytułu operacji dotyczących kryptowalut wykonywanych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej mogą podlegać opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych według tzw. zasad ogólnych albo według

liniowej stawki. Zastosowanie ryczału od przychodów ewidencjonowanych wymaga, oprócz spełnienia wymogów podmiotowych, odpowiedniej klasyfikacji prowadzonej działalności. Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym²⁸², ryczałt od przychodów ewidencjonowanych może być zastosowany w stosunku do działalności usługowej w zakresie handlu, gdy przedsiębiorca sprzedaje nieprzetworzone, nabyte wcześniej produkty i towary. W przeszłości organy podatkowe uznawały możliwość zastosowania ryczału do działalności polegającej na obrocie kryptowalutami.²⁸³ Organy uznawały taką działalność przykładowo za sprzedaż detaliczną towarów niekonsumpcyjnych, nieżywnościowych gdzie indziej niesklasyfikowanych (47.00.89 Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług). Jednak dnia 12 grudnia 2016 r. GUS opublikował opinię zmieniającą podstawową klasyfikację dla działalności polegającej na obrocie bitcoinami.²⁸⁴ Obecnie zdaniem GUS, emisja oraz wymiana kryptowalut jest klasyfikowana w grupowaniu PKWiU 64.19.30.0 jako „Pozostałe pośrednictwo pieniężne, gdzie indziej niesklasyfikowane”. Natomiast pośrednictwo pieniężne stanowi usługę finansową, która nie może podlegać opodatkowaniu zryczałtowanym podatkiem dochodowym. W konsekwencji obrót kryptowalutami, w aktualnym stanie prawnym nie podlega opodatkowaniu ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych.²⁸⁵

3.7. Kryptowaluty w podatku dochodowym – postulaty *de lege ferenda*

Rozwój kryptowalut i związanej z nimi technologii *blockchain* jest procesem na tyle dynamicznym, że próba ujęcia w ramy definicji prawnej pojęcia kryptowaluty, która z punktu widzenia tworzenia przepisów podatkowych musi być dosyć precyzyjna, może prowadzić do stworzenia definicji bardzo szybko tracącej swoją aktualność. Jak pokazuje praktyka, istniejąca obecnie, bardzo kazuistyczna i szczegółowa regulacja podatków

---

²⁸² Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. 1998 nr 144 poz. 930)

²⁸³ Interpretacja indywidualna z dnia 18 lipca 2014 r., Dyrektor Izby skarbowej w Łodzi, sygn. IPTPB1/415-220/14-5/KSU, www.mofnet.gov.pl; interpretacja indywidualna z dnia 18 lipca 2014 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi, sygn. IPTPB1/415-221/14-10/KSU, www.mofnet.gov.pl

²⁸⁴ Komunikat na stronie Głównego urzędu statystycznego, <http://stat.gov.pl/metainformacje/interpretacje-klasyfikacji/interpretacje-informacje-o-zmianach/>, 29 kwietnia 2017 r.

²⁸⁵ J. Prokurat, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Opublikowano: Przegląd Podatkowy 2015/3/24-37, LEX.

dochodowych wcale nie eliminuje wątpliwości interpretacyjnych i luzu decyzyjnego. Tym samym rola organów podatkowych i sądów administracyjnych nie sprowadza się wyłącznie do zestawienia stanu faktycznego i normy podatkowej i następnie przedstawienia wyniku tego prostego zestawienia w postaci orzeczenia. Można powiedzieć, że wykładnia jest w pewnym sensie procesem twórczym a rola i władztwo organów i sądów podatkowych znacząco wpływa na sytuacje prawną podatników. Z kolei pewnym wyznacznikiem jakości orzecznictwa jest jego spójność i konsekwencja, które to wprost przekładają się na stabilność systemu podatkowego i pewność prawa. Te ostatnie są istotnymi warunkami dla prowadzenia inwestycji i rozwoju gospodarczego państwa. Praktyką stosowania prawa powinno być kwalifikowanie transakcji nabycia za kryptowalutę towaru jako umowy sprzedaży na potrzeby podatku dochodowego natomiast płatność kryptowalutą w ramach *datio in solutum* powinna być uznawana jako zapłata dokonywana w ramach świadczenia pieniężnego. Taka wykładnia pozwoli na uniknięcie części problemów związanych z praktyką obrotu gospodarczego, zwłaszcza z udziałem konsumentów.

W ustawach o podatkach dochodowych winno się dokonać rozstrzygnięcia czy wymiana walut niezwiązana w prowadzeniu działalności gospodarczej podlega opodatkowaniu. W zależności od kierunku obranego przez ustawodawcę, należałoby wprowadzić nową kategorię źródła przychodu - wymianę walut albo zwolnienie przedmiotowe z opodatkowania wymiany walut. W przypadku opodatkowania wskazane byłoby określenie dodatkowych zasad dotyczących opodatkowania z tego źródła – przykładowo sposób rozliczania różnic kursowych oraz sposób dokumentowania pomocą formularza PIT-8C albo podobnego, wystawianego przez osobę do tego zobowiązaną przez ustawę – np. przez giełdę. Wprowadzenie tego źródła (bądź zwolnienia) jest istotne ze względu na zasadę pewności prawa i wątpliwości występujące w praktyce stosowania prawa w sytuacji, gdy wymiany dokonuje osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej. Ponadto nowo wprowadzone źródło przychodu z wymiany walut (bądź zwolnienie) powinno swoim zakresem objąć również kryptowaluty.

Ponadto należałoby ujednoczyć definicję pieniądza, waluty i środków pieniężnych i świadczenia pieniężnego, gdyż to w definicji tych pojęć ma swoje źródło większość problemów związanych z opodatkowaniem kryptowalut podatkiem dochodowym (oraz innymi podatkami). Postulat ten można zrealizować na wiele sposobów. Należy przy tym zachować konsekwencję pojęciową. Jednym z przykładowych sposobów byłoby

wprowadzenie prawnej definicji pieniądza *sensu largo*. Najbardziej ogólna definicja pieniądza powinna odwoływać się do dorobku austriackiej szkoły ekonomii oraz nauki prawa cywilnego, akcentując rolę pieniądza jako powszechnego środka wymiany. Przy czym powszechna wyraża się w uznawaniu przez bliżej nieokreślone grono osób, społeczność czy państwo danej waluty jako środka płatniczego. Wymienialność to kryterium które wyraża się przede wszystkim w swobodnej cyrkulacji danej waluty w otwartym systemie między użytkownikami. Jednocześnie kryterium to eliminuje od uznania za walutę instrumentów takich jak waluty wirtualne funkcjonujące w ramach gier komputerowych. Funkcja płatnicza wyraża się w tym, że w danym okresie znacząca większość użytkowników danej waluty korzysta z niej w celu uproszczenia obrotu. Warto zauważyć, że to kryterium w dzisiejszych czasach eliminuje od uznania za walutę metali szlachetnych oraz instrumentów takich jak weksel, ale nie zamyka drogi do uznania ich za walutę w przyszłości (wystarczy tylko aby zaczęły powszechnie pełnić funkcję płatniczą). Zbudowanie powyższej definicji na pojęciach niedookreślonych stwarza pole do rozwinięcia tej definicji przez doktrynę i orzecznictwo wobec przyszłych zmian w gospodarce i technologii. Ponadto zmienić należałoby definicję waluty obcej w przepisach prawa dewizowego, w pierwszej kolejności zrywając archaiczny związek z banknotami i monetami. Definicja waluty obcej powinna przy tym zawierać odwołanie do wprowadzonej obok definicji pieniądza *sensu largo*.

W przypadku rezygnacji z warunku upaństwowienia, tak skonstruowana definicja waluty obcej powinna prowadzić do uznawania za walutę obcą dla celów podatkowych nie tylko kryptowalut oraz tradycyjnych, fiducjarnych walut obcych, ale również wszystkiego co kiedykolwiek w przyszłości będzie uznane przez daną społeczność za środek płatniczy. W ślad za ujednoczeniem pojęć pieniądza należałoby uregulować sposoby ustalania różnic kursowych w transakcjach z wykorzystaniem kryptowalut. Wystarczające może okazać się sformułowanie wytycznych na podstawie ukształtowanych w polskich realiach dobrych praktyk. Kurs kryptowalut względem PLN albo innych legalnych środków płatniczych, który byłby miarodajny dla organów podatkowych, może opierać się na prowadzonych przez giełdy (uznawane przez Polskie Stowarzyszenie Bitcoin) rejestrach takich kursów. Na dokumentach księgowych (fakturach) należałoby określić kurs wymiany, miejsce jego ogłoszenia (stronę internetową giełdy albo giełd przy kursie uśrednionym) oraz datę ogłoszonego kursu. Taki sposób dokumentowania kursu nie zależy od indywidualnego przeświadczenia

strony transakcji i gwarantuje przejrzystość procesu – czyli ma te same cechy, jak kursy walut ogłaszane przez NBP.²⁸⁶

Podsumowując, należy zgodzić się z twierdzeniem, że na gruncie podatków dochodowych poddanie *walut cyfrowych* [kryptowalut] takim samym zasadom rozliczeń jak walut obcych tradycyjnych, jest rozwiązaniem racjonalnym.²⁸⁷

---

²⁸⁶ K. Zacharzewski, K. Piech (red.), *Przegląd polskiego prawa...*, op. cit., s. 25.

²⁸⁷ Należy wskazać, że autorzy zamiast pojęcia *kryptowaluty* używają pojęcia *waluty cyfrowe*, przy czym wydaje się, że zdaniem autorów *waluty cyfrowe* są szerszą kategorią niż *waluty wirtualne*.

4. Kryptowaluty a podatek od towarów i usług

4.1. Wpływ prawa unijnego oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na polskie przepisy prawnopodatkowe w zakresie podatku od towarów i usług

Inaczej niż w przypadku podatku dochodowego, opodatkowanie kryptowalut podatkiem od towarów i usług należy rozpatrywać uwzględniając dwa systemy prawne – polski i unijny. Podatek od towarów i usług znajduje się w obszarze harmonizacji porządków prawnych krajów członkowskich Unii Europejskiej. Aby było możliwe realizowanie daleko posuniętej współpracy gospodarczej i integracji krajów członkowskich w oparciu o swobody rynku wewnętrznego podatek od towarów i usług wraz z podatkiem akcyzowym jest w bardzo znaczącym zakresie uregulowany na poziomie ponad krajowym – unijnym. Należy przy tym wskazać, że akty prawne wydawane przez organy unijne stanowią samodzielny porządek prawny, którego normy nie są ani normami prawa wewnętrznego ani międzynarodowego.²⁸⁸ Istnieje domniemanie zgodności prawa krajowego z prawem unijnym, a elementem realizacji tego domniemania jest odpowiednia, proeuropejska wykładania prawa krajowego. W przypadku niedającej się usunąć sprzeczności, normy prawa europejskiego mają pierwszeństwo stosowania. Oznacza to, że normy prawa unijnego w razie sprzeczności nie uchylają obowiązywania norm krajowych, a jedynie wymuszają swoje zastosowanie w konkretnym przypadku. Z uwagi na powyższe, bardzo istotna jest wykładania prawa unijnego. Organem uprawnionym do dokonywania takiej wykładni jest Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE). Orzeczenia TSUE nie mają *stricte* charakteru precedensu skutecznego *erga omnes*, ale dzięki m.in. instytucji pytania prejudycjalnego w praktyce mają charakter quasi-prawotwórczy bardzo zbliżony do precedensu. Sąd krajowy w przypadku wątpliwości co do wykładni prawa unijnego powinien (a w niektórych przypadkach nawet ma taki obowiązek) zawiesić postępowanie i zwrócić się do TSUE z zapytaniem w trybie prejudycjalnym. Natomiast w sytuacji, gdy dane zagadnienie było już przedmiotem rozważań TSUE, Sąd krajowy zwolniony jest z

---

²⁸⁸ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, C.H. Beck, Warszawa 2014 r. s. 112

obowiązku zadawania pytania prejudycjalnego i może dokonać wykładni zgodnie z zapadłym już w podobnej sprawie wyrokiem TSUE w ramach doktryny *acte éclairé*.²⁸⁹ Powoduje to, że w rzeczywistości Trybunał bardzo daleko współtworzy prawo unijne, zwłaszcza zaś gdy chodzi o praktyczny jego kształt. Można więc przyjąć, iż orzecznictwo TSUE, choć formalnie nie jest źródłem prawa unijnego, w znacznej mierze wpływa – procesie interpretacji i stosowania prawa unijnego – na źródła tego prawa.²⁹⁰ Wpływ ten jest dalece większy niż wpływ sądów polskich na źródła prawa krajowego.²⁹¹

4.2. Opodatkowanie wymiany kryptowalut podatkiem od towarów i usług - Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14 w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi

Problematyka opodatkowania kryptowalut podatkiem od towarów i usług była przedmiotem rozważania TSUE. Orzeczenie TSUE w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi (nazywane dalej sprawą *Hedqvist*)²⁹² jest o tyle istotne, że jego skutki w zakresie opodatkowania VAT kryptowalut dalece wykraczają poza zakreślony w sprawie stan faktyczny. Trybunał często w ramach wykładni, nie tylko wyjaśnia niejasne przepisy czy wątpliwości interpretacyjne, ale również tworzy brakujące w prawie unijnym definicje. Ponadto Trybunał kształtuje liczne zasady prawa podatkowego chroniące podatników w postępowaniach przed organami i sądami. Wprowadzanie nowych definicji oraz kształtowanie zasad dokonywane jest przez TSUE w ramach budowania linii orzeczniczych (przykładowo w ten sposób, że dana definicja przechodzi proces udoskonalania w kolejnych orzeczeniach TSUE).

Stan faktyczny który był podstawą do wydania tego orzeczenia dotyczył opodatkowania VAT transakcji wymiany kryptowalut na waluty tradycyjne. Szwedzki przedsiębiorca zamierzał dokonywać za pośrednictwem Internetu kupna i sprzedaży kryptowaluty bitcoin, płacąc za nią koronami szwedzkimi. Każdorazowa cena za bitcoiny miała wynikać z kursu wymiany obowiązującego na określonym portalu wymiany, powiększonego lub pomniejszonego o określoną stawkę procentową, stanowiącą

²⁸⁹ A. Wyrozumska, J. Barcz, M. Górka, *Instytucje i prawo Unii Europejskiej*, LexisNexis, Warszawa 2012, s. 423-428.

²⁹⁰ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, C.H. Beck, Warszawa 2014 r. s. 112-113.

²⁹¹ *Ibidem*, s. 112-113.

²⁹² Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14 w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi, EUR-Lex.

wynagrodzenie za wymianę. Przed podjęciem działalności, przedsiębiorca wystąpił do szwedzkiej komisji prawa podatkowego (Skatterättsnämnd) o wydanie interpretacji w celu ustalenia, czy będzie musiał uiszczać podatek VAT w związku z przedstawionym kupnem i sprzedażą bitcoinów. W interpretacji uznano kupno i sprzedaż bitcoinów za odpłatne świadczenie usługi, która jest jednak zwolniona z podatku, gdyż bitcoiny stanowią środek płatniczy, który jest wykorzystywany tak jak prawny środek płatniczy. Jednakże szwedzka administracja finansowa wniosła skargę na tę decyzję. Wobec wątpliwości co do wykładni prawa europejskiego, szwedzki sąd administracyjny skierował pytanie prejudycjalne do TSUE. Sąd odsyłający przedstawił TSUE dwa zapytania: 1) *Czy art. 2 ust. 1 dyrektywy VAT należy interpretować w ten sposób, że transakcje polegające na wymianie waluty wirtualnej na walutę tradycyjną i waluty tradycyjnej na walutę wirtualną, dokonywane za wynagrodzeniem uwzględnianym przez usługodawcę w obliczeniu kursu wymiany, stanowią odpłatne świadczenie usług?* 2) *W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pierwsze pytanie, czy art. 135 ust. 1 dyrektywy VAT należy interpretować w ten sposób, że opisane powyżej transakcje wymiany są zwolnione z podatku VAT?*

Wymiana kryptowaluty na walutę tradycyjną i odwrotnie, z pewnością nie stanowi dostawy towaru i tak też stwierdził TSUE. Wirtualna waluta z dwukierunkowym przepływem, która zostanie wymieniona na waluty tradycyjne w ramach transakcji wymiany, nie może być uznana za „rzecz” w rozumieniu art. 14 dyrektywy VAT²⁹³, ponieważ, jak stwierdziła rzecznik generalna²⁹⁴, jej jedynym przeznaczeniem jest funkcja środka płatniczego. Podobnie jest z walutami tradycyjnymi, o ile chodzi o pieniądze, które są prawnymi środkami płatniczymi.²⁹⁵ Bitcoin jest zaszyfrowanym ciągiem zapisów w rejestrze blockchain, którego przepływ odbywa się za pośrednictwem systemu kryptowaluty. W przeciwieństwie do walut tradycyjnych, bitcoin nie ma również żadnego odpowiednika w świecie rzeczywistym. Jeśli zatem przedmiotowa transakcja wymiany

---

²⁹³ Dyrektywa 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz. U. UE. L 347/1 z dnia 2006.12.11. z późn. zm.)

²⁹⁴ J. Kokott, Opinia rzecznika generalnego z dnia 16 lipca 2015 r., w sprawie C-264/14, Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi, pkt. 17, baza danych EUR-LEX, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A62014CC0264>

²⁹⁵ Wyrok TSUE (wcześniej ETS) w sprawie *First National Bank of Chicago*, sygn. C-172/96, EU:C:1998:354, opublikowany w bazie danych EUR-LEX, <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:61996CJ0172>

nie jest dostawą towaru, to może stanowić jedynie świadczenie usług. Dla definicji usługi na potrzeby opodatkowania VAT, niezbędny jest odpłatny charakter usługi świadczonej przez przedsiębiorcę. Odpłatność ta pozostaje w bezpośrednim związku ze świadczoną usługą wymiany walut. TSUE wskazuje, że do celów ustalenia odpłatnego charakteru świadczenia usług nie ma znaczenia fakt, czy takie wynagrodzenie nie przybiera formy zapłaty prowizji lub zapłaty szczególnych opłat. Takie stwierdzenie należy uznać za potrzebne i słuszne. W przedmiotowej transakcji zamiany walut, opłata za usługę przebiera formę marży dla giełdy. Marża wynika z różnicy pomiędzy ceną, po jakiej dany przedsiębiorca nabywa walutę, a ceną, po jakiej sprzedaje ją klientom. Istotą transakcji jest bowiem usługa polegająca na wymianie jednej waluty na inną za wynagrodzeniem dla przedsiębiorcy. To wynagrodzenie jako wartość usługi podlega opodatkowaniu VAT (jeśli oczywiście nie jest z niego zwolnione). W sensie ekonomicznym marża ta stanowi element przedmiotu wymiany, natomiast w sensie prawnym marża ta jest właśnie opłatą za usługę. Ww. założenie wpisuje się również w jednolitą linię orzecniczą TSUE, dotyczącą istoty pojęcia *odpłatności*.²⁹⁶ W konsekwencji TSUE stwierdził, że wymiana waluty wirtualnej na kryptowalutę i odwrotnie, stanowi odpłatne świadczenie usług w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. c) dyrektywy VAT. Z taką kwalifikacją należy się w pełni zgodzić. Powyższe stanowisko, które (w ramach odpowiedzi na pierwsze pytanie) zaprezentował Trybunał, nie powinno w zasadzie budzić wątpliwości.

W kwestii zwolnienia z VAT istnieją trzy możliwe decyzje interpretacyjne. Pierwszy wariant - uznanie, że wymiana walut stanowi „normalną”, niepodlegającą zwolnieniu usługę i jest opodatkowana VAT. Drugi wariant - uznanie na podstawie art. 135 ust. 1 lit. d) albo f) dyrektywy VAT, że bitcoin jest albo zbywalnym instrumentem finansowym albo papierem wartościowym i na którejś z tych podstaw podlega zwolnieniu. Oraz trzeci wariant, czyli uznanie bitcoina za walutę w rozumieniu przepisu art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy VAT i w konsekwencji zwolnienie z VAT. Trybunał opowiedział się za ostatnią z możliwości.

Przypomnieć należy, że bitcoin nie może być uznany za jakikolwiek instrument finansowy. Sam Trybunał wskazuje na bezpośredni charakter bitcoina, jako płatności między przedsiębiorcami, którzy go akceptują. Powyższy argument wymaga doprecyzowania, wszak istnieją również bezpośrednie instrumenty finansowe. Bitcoin stanowi wartość samą w sobie, niezależną od innych wskaźników. Należy również

---

²⁹⁶ Ibidem.

podkreślić, że wspólną cechą wszystkich instrumentów finansowych jest ich zobowiązaniowy charakter. W wyniku zaciągnięcia takiego zobowiązania u jednej z jego stron powstają aktywa finansowe, a u drugiej zobowiązania finansowe lub instrumenty kapitałowe. Bitcoin takowych cech nie posiada. W momencie „wydobycia” bitcoina, staje się on samodzielną, niezależną jednostką płatniczą, której wartość wynika w głównej mierze z powszechności jego akceptacji i dopuszczalności. Osoba, która „wydobyła” bitcoin, w momencie, gdy „wypuści go w obieg” nie ma żadnej kontroli nad jego dalszym losem. Tym samym bitcoin nie może stanowić bezpośredniego instrumentu finansowego, ponieważ nie ma obligacyjnego charakteru.

W odniesieniu do zwolnień przewidzianych w art. 135 ust. 1 lit. f) dyrektywy VAT, podkreślić należy, że przepis ten dotyczy w szczególności transakcji, których przedmiotem są „akcje, udziały w spółkach lub związkach i obligacje”, czyli tytuły przyznające prawo własności w odniesieniu do osób prawnych, a także do „innych papierów wartościowych”, które należy uznać za mające charakter porównywalny z innymi wyraźnie wymienionymi w tym przepisie tytułami. Z kolei kryptowaluty nie stanowią ani tytułu przyznającego prawo własności osobom prawnym, ani tytułu o podobnym charakterze.

Art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy VAT przewiduje, że państwa członkowskie zwalniają transakcje (wraz z pośrednictwem) dotyczące między innymi „walut, banknotów i monet używanych, jako prawny środek płatniczy”. Trybunał przyjął, że skoro przepis ten ma różne brzmienie w różnych wersjach językowych (o czym w podrozdziale następnym), zatem należy zastosować pozajęzykowe metody wykładni, przy czym interpretacja zawężająca częściowo pozbawiłaby tego przepisu jego skutków. Jednocześnie, TSUE kierował się względami celowościowymi i tzw. gospodarczą wykładnią prawa, wspomnianą w pierwszej części niniejszego opracowania. Trybunał stwierdził, że wymiana kryptowalut zwolniona jest na podstawie art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy VAT i wskazał, że przyjęcie przeciwnego stanowiska, oznaczałoby w praktyce olbrzymie trudności w ustaleniu podstawy opodatkowania. Przede wszystkim w sposób nieuzasadniony dyskryminowałoby użytkowników kryptowalut tylko ze względu na to, że środek płatniczy którego używają nie pochodzi od państwa. Przy czym w przedmiotowym zwolnieniu wymiany walut z VAT chodzi przede wszystkim o uproszczenie obrotu natomiast zarówno kryptowaluty jak i waluty tradycyjne pełnią w obrocie podobne funkcje – jak podkreślił TSUE – funkcję płatniczą.

W kontekście wyżej wymienionego, istotne znaczenie ma również zasada neutralności podatkowej, która stanowi motyw przewodni harmonizacji opodatkowania VAT na terenie Unii Europejskiej. Realizacja zasady neutralności w podatku od towarów i usług wyraża się w stworzeniu takich regulacji prawnych, zgodnie z którymi podatek naliczony (zapłacony) przez podatnika w cenie nabytych towarów i usług w ramach prowadzonej działalności opodatkowanej tym podatkiem, może zostać odliczony, nie stanowiąc tym samym dla podatnika obciążenia jako koszt. Jeśli, w przedmiotowej sprawie, przedsiębiorca chciałby sprzedać (wymienić) walutę wirtualną innemu przedsiębiorcy, to ten ostatni w praktyce miałby bardzo duże trudności z odliczeniem podatku naliczonego. Konieczność przestrzegania tej zasady w systemach podatkowych państw członkowskich Unii Europejskiej bardzo wyraźnie akcentowana jest w linii orzeczniczej TSUE²⁹⁷

Kolejny istotny argument za zwolnieniem transakcji wymiany kryptowalut ma swoje oparcie w zasadzie niezakłócania konkurencji, z której z kolei wynika zakaz dyskryminacji działalności gospodarczej po przez opodatkowanie. Chodzi na przykład o sytuację, w której dany przedsiębiorca prowadzi giełdę walutową, na której poza wymianą walut tradycyjnych świadczy również usługę wymiany waluty wirtualnej. Gdyby ww. przedsiębiorca nie miał możliwości zwolnienia z VAT transakcji wymiany waluty wirtualnej, byłby w istocie dyskryminowany. Dopuszczalność takiej dyskryminacji, nie jest wyrażona *explicite* w prawie unijnym. Aktualne prawo unijne nie zna bowiem pojęcia walut wirtualnych. Zatem należy przyjąć, że takie wybiórcze opodatkowanie niektórych rodzajów działalności gospodarczej jest niedopuszczalne. Należy mieć na względzie również to, że głównym celem wprowadzenia jakiegokolwiek opodatkowania powinien być cel fiskalny. Względy pozafiskalne, takie jak stymulowanie gospodarki czy reglamentacja powinny być traktowane raczej jako wyjątki.²⁹⁸ TSUE wyraźnie wskazał, że zwolnienia z powszechnego opodatkowania usług muszą być interpretowane w sposób ścisły. Niemniej jednak istnieją określone rodzaje działalności podlegające takiemu zwolnieniu, tak jak np. wymiana walut w przedmiotowej sprawie. Przyjęcie odmiennego założenia spowodowałoby, że przedsiębiorca, który normalnie podlegałby zwolnieniu z VAT z uwagi na rodzaj pełnionej działalności, zostałby go pozbawiony wyłącznie dlatego, że rozszerzył przedmiot swojej działalności na waluty niekontrolowane przez

²⁹⁷ J. Iwin-Garzyńska, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 632, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 33, rok 2010, s. 115

²⁹⁸ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, wyd. 8, C.H. Beck, rok 2014, s. 10

państwo, które jednak spełniają wszystkie funkcje takie jak waluty tradycyjne. Tym samym usługi wymiany walut świadczone przez szwedzkiego przedsiębiorcę nie różnią się niczym od tradycyjnych usług wymiany walut (np. prowadzenia kantoru czy giełdy), poza tym, że ich przedmiotem są kryptowaluty. Zatem nie jest dopuszczalne zastosowanie tu wyjątku od zasady zakazu naruszania konkurencji i różnicowanie tych samych rodzajów działalności poprzez ograniczanie dopuszczalności zwolnienia z VAT.

Podsumowując, należy zgodzić się z kwalifikacją prawną dokonaną przez TSUE w ramach orzeczenia w sprawie *Hedqvist*. Kwalifikacja ta dokonana była przede wszystkim w oparciu dynamicznej teorii wykładni, mając za zasadniczą podstawę względy natury celowościowej oraz gospodarczą wykładnię prawa. W zasadzie argumenty przedstawione w podrozdziale dotyczącym wykładni prawa dotyczącej podatku dochodowego są aktualne w odniesieniu do VAT, z tym jednak zastrzeżeniem, że wymagają uzupełnienia o kwestie swoiste dla podatku VAT.

4.3. Charakter prawny kryptowalut na gruncie orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14 w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi

Wyrok TSUE w sprawie *Hedqvist* jest tak istotny z uwagi na to, że rozstrzyga zasadniczy problem polegający na określeniu prawnopodatkowego statusu kryptowalut. Mimo iż stan faktyczny i wypowiedź TSUE dotyczy zakwalifikowania odpłatnej wymiany korony szwedzkiej na bitcoina jako usługi oraz możliwości uznania jej za zwolnioną od podatku VAT, lecz są to kwestie wtórne względem wyjaśnienia zagadnienia podstawowego.²⁹⁹ Trybunał przesądził, że bitcoin (przynajmniej na gruncie VAT) jest pieniądzem oraz co więcej, jak się wydaje – traktowanym tak samo jak prawny środek płatniczy. TSUE stwierdził wprost, że wirtualna waluta z dwukierunkowym przepływem „bitcoin”, nie może być uznana za rzecz w rozumieniu art. 14 dyrektywy VAT, ponieważ jej jedynym przeznaczeniem jest funkcja środka płatniczego (kontekst całego uzasadnienia wyroku pozwala stwierdzić uzupełniająco, że w uznaniu TSUE spełnia on także pozostałe funkcje pieniądza).³⁰⁰ TSUE w uzasadnieniu wyroku

---

²⁹⁹ P. M. Dudek, Glosa do wyroku TS z dnia 22 października 2015 r., C-264/14, EPS 2016/6/38-43, LEX.

³⁰⁰ Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14 w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi, pkt 24, EUR-Lex.

wypowiada się o bitcoinie jako, jako o walucie z dwukierunkowym przepływem [...], wskazuje, że bitcoin stanowi bezpośredni środek płatniczy pomiędzy przedsiębiorcami, którzy go akceptują, oraz że [...] bezsporne jest, że jedynym przeznaczeniem wirtualnej waluty „bitcoin” jest funkcja środka płatniczego oraz że jest ona w tym celu akceptowana przez niektórych przedsiębiorców. Ponadto, co również istotne TSUE w zasadzie w całości aprobuje i powtarza tezy rzecznika generalnego J. Kokott z opinii w tej sprawie wydanej na potrzeby orzeczenia. Tym samym zasadniczą tezę zarówno opinii jak i orzeczenie jest stwierdzenie, że *to co obowiązuje w stosunku do prawnych środków płatniczych, powinno też obowiązywać wobec innych środków płatniczych, których funkcja się do tego ogranicza.*³⁰¹ Nawet w wypadku gdy takie środki czysto płatnicze nie są gwarantowane i kontrolowane przez prawo, w kontekście prawa podatku VAT spełniają jednak takie same funkcje jak prawne środki płatnicze i powinno się z nimi postępować.³⁰² W zasadzie teza ta wpisuje się w pogląd prezentowany przez tego rzecznika również w przeszłości, np. w opinii w sprawie Granton Advertising BV v Inspecteur van de Belasting-dienst Haaglanden/kantoor Den Haag.³⁰³ Nie dotyczyła ona kryptowalut, lecz specjalnych kart rabatowych, a Rzecznik Generalny stwierdził w motywie 41 tej opinii, że *moim zdaniem chodzi tutaj o to, aby prawa, które są traktowane w obrocie podobnie jak pieniądze, traktować pod względem podatku VAT tak jak wręczenie samych pieniędzy. Niewątpliwie wręczenie pieniędzy jako takie nie jest opodatkowane, lecz stanowi tylko świadczenie wzajemne za świadczenie opodatkowane, czy to z tego względu, że nie chodzi przy tym ani o dostawę towarów, ani o usługę w rozumieniu art. 2 pkt 1 szóstej dyrektywy czy to z tego względu, że jest ono zwolnione z opodatkowania na mocy art. 13 część B lit. d) pkt 4 tej dyrektywy.*³⁰⁴

Okoliczność, że TSUE uznał bitcoina za prawny środek płatniczy wynika z konstrukcji wniosku zastosowanego przez Trybunał. Na gruncie stanu faktycznego z przedmiotowego orzeczenia, problem interpretacyjny stwarzał przepis z art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy VAT. Przepis ten w niektórych wersjach językowych stanowił, że tylko

---

³⁰¹ J. Kokott, Opinia rzecznika generalnego z dnia 16 lipca 2015 r., w sprawie C-264/14, Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi, pkt. 15, baza danych EUR-LEX, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A62014CC0264>

³⁰² Ibidem.

³⁰³ J. Kokott, Opinia Rzecznika Generalnego z dnia 24 października 2013 w sprawie Granton Advertising BV v Inspecteur van de Belasting-dienst Haaglanden/kantoor Den Haag, sygn. C-461/12, EUR-Lex, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:62012CC0461&from=PL>

³⁰⁴ W. Srokosz, Artykuł na blogu z 28 sierpnia 2015 r., http://www.witoldsrokosz.pl/?page_id=2, 2 kwietnia 2017 r.

wymiana waluty, która jest uznawana za prawny środek płatniczy w państwach członkowskich, może być zwolniona z opodatkowania VAT. Tymczasem bitcoin w żadnym z państw UE na dzień dzisiejszy nie jest uznany ustawowo za prawny środek płatniczy. Ponadto pojawia się pytanie czy dla zwolnienia z VAT konieczne jest, aby obydwie waluty, które są przedmiotem wymiany były uznawane za prawny środek płatniczy, czy wystarczy, że uznawana będzie tylko jedna z nich. Brzmienie tego przepisu znacząco różni się w poszczególnych językach państw członkowskich Unii Europejskiej. Jak stwierdza w przedmiotowej sprawie rzecznik generalna, Juliane Kokott, niemiecka wersja językowa tego przepisu może być tak rozumiana, iż oba środki płatnicze, które są przedmiotem wymiany, muszą być prawnymi środkami płatniczymi. Jednakże już w angielskiej wersji językowej jest mowa jedynie o „*currency*” w liczbie pojedynczej. Angielskiemu brzmieniu odpowiadałaby zatem już wymiana, której przedmiotem jest tylko z jednej strony prawny środek płatniczy – tak jak w niniejszej sprawie korona szwedzka. Jeszcze szerzej sformułowana jest fińska wersja językowa, która wymaga, aby waluty w formie banknotów i monet były prawnymi środkami płatniczymi, natomiast w formie bezgotówkowej zwolnieniem z podatku mogą być objęte wszystkie waluty – także wirtualne, jak bitcoiny.³⁰⁵

W konsekwencji zauważyć należy że: po pierwsze pojęciem prawnego środka płatniczego posługuje się sama dyrektywa VAT przy czym wobec różnorodności w językowym brzmieniu nie jest możliwe ustalenie czy dla zwolnienia konieczne jest aby obydwie wymieniane waluty stanowiły prawny środek płatniczy; po drugie w przypadku dokonania ustalenia, że co najmniej jedna z walut musi stanowić prawny środek płatniczy należałoby wskazać zakres drugiego elementu takiej transakcji tj. określić definicję środka płatniczego w ogólności. Po trzecie możliwa jest transakcja wymiany jednej kryptowaluty na inną kryptowalutę, a w odniesieniu do tej kwestii, w kontekście uzasadnienia przedstawionego przez TSUE nie istnieje żaden racjonalny argument za niedopuszczalnością zastosowania zwolnienia również do takiej transakcji; po czwarte orzeczenia TSUE mają moc obowiązywania w takim samym stopniu w wszystkich krajach członkowskich UE, a więc także i w krajach, w których literalne brzmienie dyrektywy VAT stanowi, że wymagane jest, aby obydwie wymieniane waluty były prawnymi środkami płatniczymi. TSUE stwierdził, że *transakcje dotyczące walut*

---

³⁰⁵ J. Kokott, Opinia rzecznika generalnego z dnia 16 lipca 2015 r., w sprawie C-264/14, Skatteverket Przeciwko Davidowi Hedqvistowi, pkt 30-33, baza danych EUR-LEX, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A62014CC0264>

*nietrydycyjnych, czyli innych niż pieniądze, które są prawnymi środkami płatniczymi w jednym lub kilku krajach, o ile waluty te zostały zaakceptowane przez strony transakcji jako alternatywny środek płatniczy wobec prawnych środków płatniczych i ich jedynym przeznaczeniem jest funkcja środka płatniczego, stanowią transakcje finansowe.*³⁰⁶

Trybunał stwierdził zatem, że bitcoin stanowi środek płatniczy, a transakcje z jego udziałem jest transakcją finansową. Jak podkreślają niektórzy badacze, aby spójna była argumentacja, że operacja wymiany bitcoina jest transakcją finansową podlegającą zwolnieniu z VAT, należy przyjąć, że bitcoin jest nie tylko środkiem płatniczym, ale i prawnym środkiem płatniczym.³⁰⁷ To stanowisko budzi jednak pewną wątpliwość z uwagi na to, że w przedmiotowej sprawie występował jeden prawny środek płatniczy, którego udział w transakcji w myśl jednego z możliwych poglądów może wystarczyć do zastosowania art. 135 ust. 1 lit. e).

Trybunał stwierdził, że *w wypadku różnic językowych nie można określać zakresu danego wyrażenia wyłącznie na podstawie wykładni literalnej. Należy interpretować owo wyrażenie w świetle kontekstu, w jaki się ono wpisuje oraz w świetle celów i systematyki dyrektywy VAT.*³⁰⁸ Zatem z uwagi na te względy, w uznaniu TSUE należało zastosować zwolnienie, ponieważ zwolnienia z art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy VAT służą w szczególności zaradzeniu trudnościom związanym z ustaleniem podstawy opodatkowania i kwoty podlegającego odliczeniu podatku VAT, które powstają w ramach opodatkowania transakcji finansowych, a objęcie tym przepisem transakcji dotyczących wyłącznie walut tradycyjnych częściowo pozbawiłoby ten przepis skutków. Natomiast jedynym przeznaczeniem wirtualnej waluty „bitcoin” jest funkcja środka płatniczego oraz jest ona w tym celu akceptowana przez niektórych przedsiębiorców. Zatem w praktyce obrotu gospodarczego podmioty posługują się kryptowalutą dokładnie tak samo (w sensie ekonomicznym) jak walutą tradycyjną, która to z uwagi właśnie na tę ekonomiczną funkcjonalność została z opodatkowania VAT zwolniona. W konsekwencji, mając na względzie zasadę równego traktowania, która nakazuje traktować tak samo podmioty znajdujące się w sytuacji podobnej oraz z uwagi na zasadę neutralności VAT nie byłoby zasadne opodatkowywać wymianę bitcoina, jeżeli takie same transakcje dotyczące

---

³⁰⁶ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14, Pkt 49, EUR-Lex.

³⁰⁷ P. M. Dudek, Glosa do wyroku TS z dnia 22 października 2015 r., C-264/14, Opublikowano: EPS 2016/6/38-43, LEX.

³⁰⁸ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14, Pkt 47-49, EUR-Lex.

prawnych środków płatniczych są zwolnione. Jak wskazują niektórzy przedstawiciele doktryny można postawić tezę, że priorytetem jest tu realizacja swobody przepływu kapitału bez względu na formę, jaką on przybierze.³⁰⁹

Trybunał nie wyjaśnił jednak w jaki sposób zaliczył transakcje wymiany kryptowaluty do zwolnień związanych z wymianą walut tj. nie wyraził wprost stanowiska o tym czy kryptowaluta jest prawnym środkiem płatniczym i z tego względu wpisuje się w zakres zwolnień czy też, że np., zakresem może być objęta transakcja z udziałem tylko jednego prawnego środka płatniczego, którym nie jest bitcoin. Innymi słowy Trybunał skoncentrował się na skutkach i celu ewentualnego zwolnienia z VAT nie rozważając szczegółowo poszczególnych przesłanek tego zwolnienia w uzasadnieniu. Co również istotne Trybunał nie rozważył wystarczająco szeroko celu, dla którego unijny prawodawca wprowadził zwolnienie z VAT transakcji wymiany walut. Z wyroku da się wywnioskować jedynie, że celem tym jest uproszczenie obrotu. TSUE nie zajmował się również tym zagadnieniem w przeszłości.

Jedną z możliwości jest to, że Trybunał zastosował rozumowanie abdukcyjne, czyli wnioskowanie od stwierdzenia, które ma być wyjaśnione do hipotezy, która je najlepiej wyjaśnia. Jeżeli rezultatem wyjaśnienia ma być zwolnienie z VAT z uwagi względy przedstawione powyżej to należało zmodyfikować definicję prawnych środków płatniczych rozszerzając je o kryptowaluty.

W innym ujęciu, którym mógł posłużyć się TSUE, chodzi o zbudowanie definicji pieniądza, który może być uznawany za prawny środek płatniczy albo też jako równy z prawnym środkiem płatniczym. Nie tyle zatem o modyfikację pojęcia prawny środek płatniczy, lecz o wprowadzenie nowego pojęcia z nim równoważnego (przynajmniej na gruncie VAT). Wskazać również należy na stanowisko zaprezentowane w doktrynie, że zaproponowana w sprawie *Hedqvist* definicja³¹⁰ prawnego środka płatniczego jest niekryterialna, co oznacza, iż nie dostarcza probierza, czyli zestawu cech, które należy posiadać, aby być desygnatem nazwy „legalny środek płatniczy” przez jednostkę rozliczeniową algorytmu elektronicznego systemu płatności.³¹¹ Z tym stanowiskiem należy zgodzić się jedynie co do tego, że zbudowana przez TSUE definicja środka

³⁰⁹ P. M. Dudek, Glosa do wyroku TS z dnia 22 października 2015 r., C-264/14, Opublikowano: EPS 2016/6/38-43, LEX.

³¹⁰ Ibidem, Mimo, że autor glosy używa terminu „legalny środek płatniczy” wydaje się, że uważa on, że TSUE dokonał modyfikacji definicji prawnych środków płatniczych.

³¹¹ Ibidem.

płatniczego traktowanego jak prawny środek płatniczy jest wysoce niedoskonała. Bowiem definicja ta została wyrażona przez TSUE nie wprost i z użyciem nieostrych kryteriów. Niemniej jednak na podstawie treści uzasadnienia jest możliwe wyszczególnienie pewnych wyraźnie zaakcentowanych przez TSUE elementów, które mogłyby tworzyć taką definicję. Wedle TSUE cechami kluczowymi dla uznawania kryptowalut na równi z prawnymi środkami płatniczymi jest po pierwsze powszechna oraz dwustronna akceptacja jej użytkowników. TSUE zauważa, że aby zaistniała możliwość traktowania kryptowaluty na równi z prawnym środkiem płatniczym, kryptowaluta musi być akceptowana w bliżej nieokreślonym szerszym gronie jej użytkowników oraz musi być zaakceptowana przez same strony transakcji³¹² Po drugie istotne według TSUE jest pełnienie wyłącznie funkcji płatniczej. TSUE ten warunek wyraża wprost, przy czym wydaje się, że TSUE chodzi o pełnienie funkcji wyłącznie takich jak pieniądź tradycyjny, a nie jedynie funkcji płatniczej bowiem pieniądź nie pełni wyłącznie funkcji płatniczej. Pieniądź może pełnić poszczególne swoje funkcje w różnym stopniu.³¹³ Trybunał zestawia kryptowaluty i pieniądź tradycyjny stwierdzając, że w sensie ekonomicznym są podobne³¹⁴ *A contrario* TSUE wskazuje, że monety kolekcjonerskie wedle przepisów dyrektywy VAT nie są zwolnione z opodatkowania, ponieważ ich funkcja ekonomiczna jest zupełnie inna. Po trzecie niezbędna jest dwukierunkowość/dwustronność przepływu, przy czym chodzi w zasadzie o cechę systemu kryptowaluty, a nie samych jednostek kryptowaluty. System kryptowaluty posiada dwustronność przepływu, jeżeli jest systemem otwartym, czyli dopuszcza możliwość swobodnego nabywania i zbywania kryptowaluty przez użytkowników.³¹⁵ Ostatnią niezbędną cechą jest wymierna bezpośrednia wartość. TSUE wskazuje, że w odróżnieniu od długów, czeków i innych zbywalnych instrumentów finansowych bitcoin stanowi bezpośredni środek płatniczy.³¹⁶ Zatem bezpośredniość powinna być rozumiana, w sposób taki, że dana waluta stanowi wartość samą w sobie, niezależną od żadnego wskaźnika bazowego i nie posiada obligacyjnego charakteru.

---

³¹² Por. rozważania dotyczące aspektu formalnego i materialnego, o którym mowa w podrozdziale 2.2., s. 47 niniejszego opracowania.

³¹³ M. Friedman, *Intrygujący pieniądź. Z historii systemów monetarnych*, wyd. 2, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1994, s. 19.

³¹⁴ Pkt. 24 i 25 Wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14

³¹⁵ Szerzej również w rodz. I

³¹⁶ Pkt. 42 Wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14

W konsekwencji, w uznaniu TSUE transakcje wymiany walut nietradycyjnych, o ile waluty te zostały zaakceptowane przez strony transakcji jako alternatywny środek płatniczy i o ile ich jedynym przeznaczeniem jest funkcja środka płatniczego, stanowią transakcje finansowe. Zgodnie z opinią rzecznik generalnej J. Kokott, właściwie zaaprobowaną i powtórzoną przez TSUE w orzeczeniu, zwolnienie z VAT operacji wymiany walut dotyczy każdej waluty na świecie. Ponadto zwolnienia przedmiotowe przewidziane w art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy VAT powinny być interpretowane i stosowane w sposób jednolity w świetle wersji przyjętych we wszystkich językach Unii.³¹⁷ Wobec problemów interpretacyjnych wynikających z różnic językowych występujących w tych wersjach, TSUE wyjaśnia znaczenie zwrotów użytych w poszczególnych przepisach³¹⁸, a wyjaśnienie to ma charakter prawotwórczy i wedle samego Trybunału przepisy dyrektywy VAT powinny być stosowane w sposób jednolity (taki jaki wskazał TSUE) we wszystkich krajach Unii Europejskiej.

W teorii Bitcoin albo inna kryptowaluta może w przyszłości zostać uznana w którymś z państw członkowskich za prawny środek płatniczy. Z uwagi na to orzeczenie w sprawie *Hedqvist* nie traci swojej aktualności również w aspekcie *pro futuro*. Być może taki był właśnie zamiar TSUE, który z jednej strony chciał wyczerpująco wyjaśnić kwestie opodatkowania VAT, a z drugiej nie chciał ograniczać suwerenności państw w zakresie problematyki ogólnej definicji prawnej kryptowalut, które jak już podkreślano, rozwijają się bardzo dynamicznie.

Podsumowując ten wątek wskazać należy, że TSUE w odniesieniu do kryptowalut uznał, że:

- 1) bitcoin jest pieniądzem, tak samo jak każda inna kryptowaluta, która spełni określone cechy,

---

³¹⁷ Pkt. 45 Wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14

³¹⁸ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wcześniej ETS) z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie *Velvet & Steel Immobilien*, C-455/05, EU:C:2007:232, pkt 16, EUR-Lex; Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wcześniej ETS) z dnia 26 września 2013 r. Komisja/Hiszpania, C-189/11, EU:C:2013:587, pkt 56, EUR-Lex, TSUE w orzeczeniu w sprawie *Hedqvist* powołuje się na te wyroki. Występowały w nich podobne trudności językowo-interpretacyjne jak w sprawie kryptowalut. TSUE również dokonał twórczego procesu wykładni i wskazał, że skutkiem tej wykładni powinno być jednolite stosowanie tych przepisów na terenie całej UE.

- 2) bitcoin oraz każda inna kryptowaluta, która spełnia określone cechy powinna być traktowana tak samo jak prawny środek płatniczy. Stanowisko to jest aprobowane przez niektórych przedstawicieli doktryny.³¹⁹
- 3) bitcoin nie jest rzeczą, instrumentem finansowym ani jakimkolwiek innym prawem zależnym,
- 4) transakcja oraz pośrednictwo w transakcjach polegających na wymianie bitcoina na walutę tradycyjną (a istnieją silne argumenty o tym, że również na inna kryptowalutę) jest na gruncie dyrektywy VAT transakcją finansową stanowiącą świadczenie usług,
- 5) wyżej wymieniona transakcja jest zwolniona z VAT na podstawie art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112,
- 6) do wyżej wymienionej transakcji nie mają zastosowania przepisy art. 135 ust. 1 lit. d) i f) dyrektywy 2006/112
- 7) pojęcia zastosowane w art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112, który przewiduje, że państwa członkowskie zwalniają transakcje dotyczące między innymi walut, banknotów i monet używanych jako prawny środek płatniczy powinny być interpretowane i stosowane w sposób jednolity w świetle wersji przyjętych we wszystkich językach Unii.

4.4. Skutki orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14 w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi dla polskiego prawa podatkowego oraz praktyki organów podatkowych i sądów administracyjnych w zakresie podatku podatków od towarów i usług

Zasada lojalności nakłada na państwa członkowskie obowiązek stosowania prawa unijnego w ramach porządku krajowego, zakaz stanowienia prawa sprzecznego z prawem unijnym oraz obowiązek eliminowania z prawa krajowego przepisów sprzecznych z

---

³¹⁹ Np. przez P. Dudek, [w:] Glosa do wyroku TS z dnia 22 października 2015 r., C-264/14, Opublikowano: EPS 2016/6/38-43, LEX.

prawem unijnym.³²⁰ Z kolei zgodnie z zasadą pierwszeństwa stosowania prawa unijnego, w przypadkach niedających się usunąć sprzeczności prawa krajowego i unijnego, prawo unijne (a w tym konkretnie przypadku podstawie art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy VAT) ma pierwszeństwo zastosowania. Z kolei organem kompetentnym do dokonywania wiążącej wykładni prawa unijnego jest TSUE. Jak było wcześniej wspomniane przedmiotowe przeczenie TSUE ma skutek szerszy niż tylko odnoszący się do określonego w nim stanu faktycznego oraz do innych podobnych spraw dotyczących wymiany kryptowalut w ramach zastosowania doktryny *acte éclairé*. Znajduje to również potwierdzenie w stanowisku Ministerstwa Finansów, które postuluje, że pojęcie walut używanych jako prawny środek płatniczy (dla celów podatku od towarów i usług) obejmuje również walutę bitcoin³²¹ i tym samym wpisuje się w normę art. 43 ust. 1 pkt 7 ustawy o podatku od towarów i usług (zwanej dalej ustawą o VAT).³²²

Zakres ten nie ogranicza się jedynie do podatku od towarów i usług. Można powiedzieć, że granica ta przebiega w tym samym miejscu, gdzie przebiega granica wpływu prawa unijnego na krajowy porządek prawny. Oprócz podatku VAT, będzie to przede wszystkim obszar regulacji dotyczący rynku finansowego oraz usług płatniczych. Te obszary są bowiem regulowane z poziomu unijnego. Niemniej jednak, przedmiotowe rozważania TSUE nie mogą być, co do zasady przenoszone na grunt podatku dochodowego. Jest tak z uwagi na to, że zakres ingerencji Unii Europejskiej w suwerenność państw członkowskich jest ograniczony. VAT znajduje się w obszarze ingerencji, natomiast podatek dochodowy w znaczącej części już nie. Jeśli chodzi o podatek dochodowy, to obszar unijnej ingerencji ogranicza się w ogólności, do aspektów transgranicznych związanych z tym podatkiem. Niemniej jednak definicje mające swoje źródło w prawie unijnym są również obecne na gruncie podatku dochodowego (przykładowo te związane z usługami płatniczymi). W takim przypadku orzecznictwo TSUE może mieć wpływ również na przepisy dotyczące podatku dochodowego oraz może stanowić istotną wskazówkę interpretacyjną dla organów podatkowych i sądów administracyjnych.

Polskie organy podatkowe i sądy administracyjne są zobowiązane nie tylko stosować prawo unijne, ale i uwzględniać przy tym wspólnotową praktykę stosowania

---

³²⁰ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, wyd. 8, C.H. Beck, rok 2014, s. 10.

³²¹ Interpretacja indywidualna z dnia 1 lutego 2017 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.20.2016.WCX.63, <https://www.podatki.biz/interpretacje/0388992.txt>

³²² Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. 2004 nr 54 poz. 535)

prawa podatkowego, a więc w szczególności orzecznictwo TSUE w zakresie podatku od towarów i usług. Służą ku temu nie tylko zasady i normy prawa unijnego, ale również regulacje krajowe. Art. 14e ordynacji podatkowej³²³ nakazuje wydawać interpretacje indywidualne przy uwzględnieniu orzecznictwa TSUE. Zgodnie z tym przepisem Szef Krajowej Administracji Skarbowej (we wcześniejszym stanie prawny minister ds. finansów) może z urzędu zmienić wydaną interpretację ogólną, interpretację indywidualną lub objaśnienia podatkowe, jeżeli stwierdzi ich nieprawidłowość, uwzględniając w szczególności orzecznictwo sądów, Trybunału Konstytucyjnego lub Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. W konsekwencji wiele z wcześniejszych interpretacji w przedmiocie opodatkowania VAT obrotu kryptowalutami zostało zmienionych.³²⁴ Ponadto warto również wskazać na instytucję wznowienia postępowania podatkowego z uwagi na wydane orzeczenie TSUE.

W światowej literaturze powszechny jest pogląd, że czynności wymiany, kupna i sprzedaży kryptowalut nie rodzą obowiązku na gruncie VAT, z uwagi na to, że kryptowaluty są środkiem płatniczym uznawanym i wykorzystywanym pomiędzy niektórymi przedsiębiorcami, a tym samym podobieństwo pomiędzy kryptowalutami a walutami tradycyjnymi jest w aspekcie pełnionych przez nie funkcji bardzo znaczące.³²⁵ Przed wydaniem przez TSUE orzeczenia w sprawie *Hedqvist*, polskie organy podatkowe zajmowały stanowisko przeciwne. Organy twierdziły, że obrót kryptowalutami stanowi odpłatę świadczenie usług i należy go opodatkować, gdyż nie korzysta ze zwolnienia.³²⁶ Organy wskazywały, że zwolnienie jest nieuprawnione z uwagi na zasadę powszechności opodatkowania oraz na potrzebę zawężającej wykładni przepisów podatkowych dot. zwolnień. Zdaniem organów kryptowalut nie można było w żaden sposób przyrównać do tradycyjnych walut z uwagi na to, że nie stanowiły one prawnego środka płatniczego.

---

³²³ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. 1997 nr 137 poz. 926)

³²⁴ Wydane zostały przykładowo decyzje zmieniające: z dnia 1 lutego 2017 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.20.2016.WCX.63 oraz z dnia 21 grudnia 2016 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.732.2015.1215, <https://www.podatki.biz/interpretacje/0388992.txt>

³²⁵ R. Wolf, Bitcoin and EU VAT, „International Vat Monitor” 2014/10, s. 256; P. Kowalski, Taxing Bitcoin Transactions Under Polish Tax Law, „Comparative Economic Research” 2015/18, s. 145; W. Srokosz, The use of cryptocurrencies for tax evasion and tax fraud, [w:] V. Babčák, A. Románová, I. Vojníková (red.), Tax Law vs Tax Frauds and Tax Evasion, Kosice 2015, s. 255–258.

³²⁶ Interpretacja indywidualna z 29 września 2015 r. Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu, ILPP1/4512–1-517/15–2/AS, LEX nr 287637; Interpretacja indywidualna z 24 czerwca 2015 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPP2/4512–280/15–2/BH, LEX nr 273230, interpretacja indywidualna z dnia 21 października 2015 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPP3/4512–626/15–2/RD, LEX nr 284630; Interpretacja indywidualna z 1 września 2014 r. Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi, IPTPP2/443–443/14–4/AW, LEX nr 241235.

Stanowisko to zmieniło się po ukazaniu się orzeczenia Trybunału. Obecnie organy podatkowe prezentują w miarę jednolite stanowisko, że należy uznać, że pojęcie walut używanych jako prawny środek płatniczy (dla celów podatku od towarów i usług) obejmuje również walutę nazwaną przez Wnioskodawcę *x.coin* [kryptowalutę] i tym samym wpisuje się w normę art. 43 ust. 1 pkt 7 ustawy o VAT.³²⁷ Tym samym, należy uznać, że orzeczenie TSUE wywarło, opisany wcześniej szeroki skutek w postaci uznania kryptowalut na równi z walutami tradycyjnym na gruncie podatku VAT.

W odniesieniu do transakcji wymiany kryptowalut, która była przedmiotem rozważań TSUE, właściwie ugruntowane jest już stanowisko, że korzystna ona ze zwolnienia o którym mowa w art. 43 ust. 1 pkt 7 ustawy o podatku od towarów i usług, tj. zwolnienia dotyczącego wymiany walut.³²⁸ Na tle powyższego, pojawia się jednak problematyczna sytuacja szczególna. Chodzi o zasady opodatkowania VAT różnego rodzaju pośredników obrotu kryptowalutą. Modele działalności takich pośredników bywają bardzo różne. Pośrednik może udostępniać platformę wymiany kryptowalut (giełdę kryptowalutową) wraz z wirtualnymi portfelami kryptowalutowymi na których użytkownicy przechowują kryptowaluty (de facto przechowują kryptowaluty u pośrednika, a więc jest to forma depozytu nieprawidłowego). W innym modelu pośrednik może przyjmować kryptowalutę do własnego portfela, a w zamian za to realizować płatność w walucie tradycyjnej na rzecz wskazanego przez użytkownika podmiotu trzeciego. Wreszcie rola pośrednika może ograniczać się jedynie do dostarczenia oprogramowania służącego kojarzeniu użytkowników, którzy sami, poza systemem pośrednika przekazują sobie kryptowalutę. Zgodnie z art. 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy VAT państwa członkowskie zwalniają transakcje, w tym pośrednictwo, dotyczące walut. Zatem każdorazowo należy rozważyć czy działalność pośrednika wykazuje dostateczny związek z obrotem kryptowalutami czy też jest świadczeniem innego rodzaju usług. Przykładowo działalność pośrednika dostarczającego platformę umożliwiającą zakup towarów czy usług w zamian za kryptowalutę nie będzie działalnością zwolnioną na

---

³²⁷ Interpretacja indywidualna z dnia 1 lutego 2017 r. Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.730.2015.2015.WCX.1213, <https://www.epodatnik.pl/interpretacje-podatkowe>

³²⁸ Interpretacja indywidualna z 15 lutego 2016 r. Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPP3/4512-1005/15-2/RD, LEX nr 298614; interpretacja indywidualna z 19 kwietnia 2016 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPP2/4512-61/16-4/BH, www.mofnet.gov.pl; interpretacja indywidualna z 6 kwietnia 2016 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu, sygn. ILPP5/4512-1-5/16-4/IP, LEX nr 307730.

mocy wyżej wskazanego przepisu, gdyż związek z kryptowalutami będzie niewystarczający.

W orzeczeniach wydanych po sprawie *Hedqvist* powszechne uznanie znalazło stwierdzenie wyrażone przez TSUE, że wymiana walut wirtualnych na tradycyjne może być potraktowana jako transakcja finansowa objęta zakresem zwolnienia z art. 135 ust. 1 lit. e dyrektywy VAT.³²⁹ Niemniej jednak zastosowanie zwolnienia nie zmienia faktu, że transakcje powinny być wykazywane dla celów podatku VAT w deklaracjach rozliczeniowych, przy czym mogą one również wpływać na zastosowanie proporcji podatkowej w tym podatku (np. przy prowadzeniu dodatkowo innej działalności opodatkowanej VAT). Jak wskazał Naczelny Sąd Administracyjny, z wykładni art. 30 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 29 ust. 1 ustawy o VAT wynika, że w transakcjach obrotu walutami, w których żadne opłaty i prowizje nie są naliczane, podstawę opodatkowania stanowi zrealizowany wynik (zysk brutto), przy uwzględnieniu ceny nabycia walut przez podatnika od usługobiorcy w danym okresie.³³⁰ Potwierdzają to również organy podatkowe, wskazując, że obrót z tytułu świadczenia usług wymiany walut stanowi różnica pomiędzy ceną zakupu a ceną sprzedaży danej waluty obcej.³³¹

4.5. Przekazanie kryptowaluty w zamian za towar lub usługę na gruncie podatku VAT

Wcześniejsze podrozdziały służyły właściwie przedstawieniu i analizie orzeczenia TSUE w sprawie *Hedqvist*. Rozważania te były istotne z uwagi na znaczący wpływ jaki to orzeczenie wywarło na praktykę stosowania prawa w Polsce. Organy podatkowe w znaczącym stopniu uwzględniały orzeczenie w sprawie *Hedqvist*, częstokroć prostu powołując w treści własnych rozstrzygnięć sentencję tego orzeczenia lub powielając przedstawione przez TSUE tezy na potrzeby własnej argumentacji.

Transakcje inne niż wymiana walut nie zostały przez TSUE wprost przeanalizowane, niemniej jednak, co już zostało kilkakrotnie wspomniane, orzeczenie w sprawie *Hedqvist*

---

³²⁹ R. Biernat, Glosa do wyroku TSUE z dnia 22 października 2015 r., C-264/14, *Zwolnienie z VAT waluty wirtualnej Bitcoin*, Opublikowano: Glosa 2017/1/109-116, LEX.

³³⁰ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 stycznia 2010 r. sygn. akt I FSK 1847/08, LEX nr 593735.

³³¹ Interpretacja Indywidualna z dnia 8 czerwca 2012 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi, sygn. IPTPP2/443-292/12-2/JS, www.mofnet.gov.pl; Interpretacja indywidualna z dnia 2 lutego 2012 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Bydgoszczy, sygn. IPTPP2/443-1710/11/AF, www.mofnet.gov.pl

ma zasadnicze znaczenia dla wyjaśnienia pozostałych kwestii opodatkowania kryptowalut podatkiem VAT. W praktyce jedną z takich sytuacji jest zapłata kryptowalutą za towar lub usługę. Chodzi w tym przypadku o sytuację, gdy podmiot, który spełnia warunki z art. 15 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług płaci drugiemu podmiotowi za towar lub usługę kryptowalutą i przekracza w roku podatkowym próg wartości sprzedaży w kwocie 150.000 zł lub też nie przekracza tego progu, lecz rezygnuje ze zwolnienia przewidzianego w art. 113 ust. 1 ustawy o VAT.

W ogólności opodatkowaniu VAT podlega dostawa towarów i świadczenie usług. Pojęcie towaru ustawodawca zdefiniował w art. 2 pkt 6 ustawy o VAT. Zgodnie z tą definicją towarami są rzeczy ruchome, jak również wszelkie postacie energii. Zarówno TSUE jak i polskie organy podatkowe i sądy administracyjne są zgodne co do tego, że kryptowaluta nie jest towarem (nie jest rzeczą ani energią) i z tego względu zadysponowanie nią w jakikolwiek sposób nie może stanowić dostawy towaru na gruncie VAT. Zgodnie z orzeczeniem TSUE wymiana kryptowalut za wynagrodzeniem pobieranym w formie prowizji jest świadczeniem usług i z tego względu podlega podatkowi od towarów i usług. Czym innym jest jednak samo podleganie przepisom o VAT a czym innym obowiązek podatkowy na gruncie VAT, z którego wyżej wymieniona transakcja jest zwolniona.³³² TSUE był jednak w tym względzie wystarczająco precyzyjny i stwierdził, że podatkowi VAT podlega jedynie konkretny sposób zadysponowania kryptowalutą, a mianowicie jej odpłatna wymiana na inną walutę. W tym miejscu powraca problem znany już z rozważań dotyczących podatku dochodowego, a dotyczący charakteru prawnopodatkowego transakcji, w której w zamian za kryptowalutę nabywana jest usługa lub towar.

Gdyby uznać, że zapłata kryptowalutą, jako dyspozycja prawem majątkowym stanowi usługę, wówczas transakcja z jej udziałem kwalifikowana byłaby jako umowa barterowa na gruncie VAT. W odróżnieniu do regulacji dotyczących podatku dochodowego, na gruncie VAT, aby można było mówić o barterze, nie wystarczy samo przekazanie prawa majątkowego, bowiem przekazanie to musi jeszcze stanowić świadczenie usług na rzecz beneficjenta. W tym względzie już sama konstatacja, że przekazanie kryptowaluty z zamiarem zwolnienia się z zaciągniętego zobowiązania stanowi świadczenie usług jest wysoce wątpliwa na gruncie VAT. Niemniej jednak nawet

---

³³² Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 29 listopada 2016 r., sygn. I SA/Po 2393/15, LEX nr 2180593.

takie założenie nie implikuje jeszcze obowiązku rozliczenia VAT, bowiem transakcja ta mogłaby być z VAT zwolniona chociażby na podstawie art. 135 ust. 1 dyrektywny VAT, za czym przemawiałaby zasada neutralności VAT oraz względy celowościowe dotyczące uproszczenia obrotu. W innym ujęciu przekazanie kryptowaluty byłoby traktowanie jako potrącenie wierzytelności, co jednak również jest wątpliwe. W sytuacji uznania zapłaty kryptowalutą za świadczenie usług, które nie jest zwolnione, po stronie dysponenta kryptowalutą pojawiłby się obowiązek zadeklarowania i rozliczenia VAT.³³³ W konsekwencji ustalenie wysokości zobowiązania podatkowego VAT w przypadku kwalifikacji przekazania kryptowaluty jako usługi wymagałoby określenia takich czynników, jak miejsce świadczenia w rozumieniu przepisów o VAT, status nabywcy jako zarejestrowanego podatnika VAT oraz jego miejsce siedziby, a także miejsce siedziby usługodawcy. Nie są to jednak jedyne trudności bowiem kwalifikowanie płatności kryptowalutą jako opodatkowanej usługi rodzi również pewnego rodzaju asymetrię i niekonsekwencję. W podatku VAT podstawą opodatkowania jest wszystko, co stanowi zapłatę, którą dokonujący dostawy towarów lub usługodawca otrzymał lub ma otrzymać z tytułu sprzedaży. W przypadku barteru po obu stronach transakcji występuje podatek należny. W przypadku dokonania zapłaty kryptowalutą przez podmiot niebędący podatnikiem VAT, płatność kryptowalutą nie podlegałaby opodatkowaniu VAT. Taka sytuacja powodowałaby zerwanie z fundamentalną zasadą neutralności VAT po stronie podatnika VAT przyjmującego płatność w kryptowalucie. Dokonujący sprzedaży towarów lub usług – podatnik VAT – będzie zobowiązany naliczyć VAT, podczas gdy po stronie płacącego kryptowalutą – nie podatnika - VAT się nie pojawi. Podatnik VAT nie uzyska zatem faktury, z której byłby uprawniony do odliczenia VAT naliczonego. Problemów nie rozwiązuje także ewentualne zastosowanie zwolnienia przedmiotowego w stosunku do zapłaty kryptowalutą kwalifikowanej jako świadczenie usług. Zgodnie z art. 88 ust. 3a pkt 2 ustawy o VAT nie stanowią podstawy do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku lub zwrotu podatku naliczonego faktury i dokumenty celne w przypadku, gdy transakcja udokumentowana fakturą nie podlega opodatkowaniu albo jest zwolniona od podatku. Zatem kwalifikowanie przekazania kryptowaluty w zamian za towar lub usługę jako świadczenia usług rodzi wiele komplikacji zarówno teoretycznych jak i praktycznych.

---

³³³ J. Prokurat, Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami, Opublikowano: Przegląd Podatkowy 2015/3/24-37, LEX.

W praktyce obrotu kryptowalutą, w odniesieniu do niektórych transakcji, przekazanie kryptowaluty w zamian za towar lub usługę, na gruncie cywilnoprawnym traktowane jest jak świadczenie zastępcze (*datio in solutum*). Instytucja *datio in solutum*, jak było wskazywane, jest wykorzystywana w obrocie kryptowalutą w znaczącym stopniu. Zakwalifikowanie zapłaty kryptowalutą za dokonane w ramach instytucji *datio in solutum* nie rozwiązuje jednak kwestii opodatkowania VAT. Bowiem na gruncie VAT, opodatkowanie danej czynności nie będzie zależało od tego, czy jest ona dokonywana w ramach *datio in solutum*. W przypadku, gdy zgodnie z ustawą VAT, dana czynność spełnia warunki, aby uznać ją za opodatkowaną, nie ma znaczenia kontekst (powód) jej wykonania. Innymi słowy, gdy daną czynności można zakwalifikować jako przekazanie towarów kontrahentowi lub jako świadczenie usług, wówczas przyczyna tego przekazania (np. świadczenie w miejsce wypełnienia) nie będzie miała wpływu na opodatkowanie. Niemniej jednak zapłata kryptowalutą w praktyce obrotu odbywa się również w ramach „modelowej” transakcji, w której pierwotne świadczenie przewidziane jest w kryptowalucie.

Należy zwrócić uwagę, że już 8 stycznia 2014 r. (a więc jeszcze przed orzeczeniem w sprawie Hedqvist) Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu w interpretacji indywidualnej stwierdził, że czynność zapłaty bitcoinem jest odzwierciedleniem instytucji umorzenia długu opisanej w art. 508 k.c. Przy czym w omawianym przypadku uregulowanie danego zobowiązania – wymagalnego długu – odbywa się za pomocą przekazania uprawnionemu określonej wartości wirtualnej waluty, jaką jest bitcoin. W konsekwencji, zdaniem organu czynność polegająca na umorzeniu długu za pomocą bitcoina dokonywana zarówno przez wierzyciela, jak i dłużnika nie może być uznana ani za świadczenie usługi, ani za dostawę towaru w rozumieniu przepisów o VAT. W konsekwencji nie powinna podlegać opodatkowaniu VAT.³³⁴

W aktualnym stanie prawnym, przede wszystkim należy zwrócić uwagę na konsekwencje orzeczenia TSUE. Jak było podkreślane z wyroku tego wnika, iż na gruncie VAT kryptowalutę powinno traktować się tak samo jak prawny środek płatniczy. Trybunał nie powiedział przykładowo, że w drodze jakiegoś szczególnego wyjątku, wyłącznie w odniesieniu do wymiany walut, kryptowalutę powinno uznawać na równi z prawnym środkiem płatniczym. Przeciwnie TSUE (oraz rzecznik generalny) dokonał

---

³³⁴ Interpretacja indywidualna z dnia 8 stycznia 2014 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu, sygn. ILPP1/443-910/13-2/AWa, <https://interpretacje-podatkowe.org/wierzyciel/ilpp1-443-910-13-2-awa>

analizy charakteru prawnego kryptowalut całościowo i ze wszystkim konsekwencjami na gruncie VAT. TSUE stwierdził, przede wszystkim, że bezspornym jest, że jednym przeznaczeniem waluty wirtualnej bitcoin jest funkcja środka płatniczego i że jest ona w tym celu wykorzystawana przez niektórych przedsiębiorców. Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o VAT, świadczenie usług polega na wykonaniu świadczenia na rzecz usługobiorcy. Jak było w niniejszej pracy szeroko opisane, kryptowaluta jest środkiem płatniczym, który pełni funkcję środka wymiany dóbr. Zapłata kryptowalutą za towar lub usługę służy przede wszystkim umorzeniu zobowiązania, czyli osiągnięciu takiego samego skutku, jak zapłata prawnym środkiem płatniczym. Przekazanie tradycyjnego środka płatniczego w zamian za towar lub usługę nie jest ani świadczeniem usług ani dostawą towarów i jako takie nie wchodzi w zakres czynności opodatkowanych VAT i co do tego nie ma w zasadzie większych wątpliwości. Przekazanie środka płatniczego jest co do zasady jedynie świadczeniem wzajemnym za opodatkowane świadczenie, gdyż podatek VAT jest podatkiem obciążającym ostateczną konsumpcję dóbr.³³⁵ Skoro, zgodnie z wyrokiem Trybunału, kryptowaluta pełni wyłącznie funkcję płatniczą, a to co obowiązuje w stosunku do prawnych środków płatniczych powinno obowiązywać również wobec innych środków których funkcja ogranicza się do funkcji płatniczej, należy uznać, że również czynność zapłaty kryptowalutą nie wchodzi w zakres czynności opodatkowanych VAT i tym samym nie rodzi obowiązku podatkowego. Z tej perspektywy nie ma potrzeby rozstrzygnięcia w przedmiocie zastosowania zwolnień przewidzianych w art. 135 ust. 1 dyrektywy 2006/112/WE. Alternatywne stanowisko zakłada uznanie, że zapłata kryptowalutą stanowi usługę zwolnioną z VAT na podstawie ww. art. 135 ust. 1 lit. e. dyrektywy VAT.

Właściwsze jest jednak pierwsze, dalej idące stanowisko o niepodleganiu podatkowi VAT zapłaty kryptowalutą. Należy bowiem rozróżnić transakcję wymiany walut – która świadczona na rzecz beneficjenta stanowi usługę oraz zapłatę kryptowalutą, która jest w istocie zapłatą w zamian za towar bądź usługę i sama w sobie nie stanowi usługi, a co za tym idzie nie podlega VAT. Niezwykle doniosły jest również argument dotyczący zachowania prawa od odliczenia podatku naliczonego po stronie dostawy towaru lub usługodawcy, który przyjmuje płatność w kryptowalucie. Przy czym w tutaj opisanym

---

³³⁵ J. Kokott, Opinia rzecznika generalnego z dnia 16 lipca 2015 r., w sprawie C-264/14, Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi, pkt. 17, baza danych EUR-LEX, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A62014CC0264>

przypadku, zgodnie z art. 73 dyrektywy VAT podstawą opodatkowania może być zapłata wyrażona bezpośrednio w kryptowalucie.

W aktualniejszych interpretacjach indywidualnych wskazuje się, że waluta bitcoin spełniała funkcję środka płatniczego. Czynność zapłaty nie stanowi dostawy towarów, nie jest również świadczeniem usług i nie mieści się w katalogu czynności podlegających opodatkowaniu podatkiem VAT, wymienionych w przepisie art. 5 ust. 1 ustawy o VAT.³³⁶ Tym samym zapłata za faktury wystawione w USD, w ramach *datio in solutum*, w formie bitcoinów, które jak już wyżej wskazano zostały zakwalifikowane jako środek płatniczy, nie rodzi obowiązku podatkowego w podatku od towarów i usług.³³⁷ Ponadto organy podkreślają, że przy ocenie charakteru świadczenia jako usługi należy zwrócić uwagę na to, że usługą jest tylko takie świadczenie, w przypadku którego istnieje bezpośredni konsument, odbiorca świadczenia odnoszący z niego korzyść. Wskazać należy bowiem, że czynnikiem wyróżniającym określoną czynność jako czynność usługową (usługę) jest przede wszystkim to, że świadczenie tej czynności zmierza do bezpośredniego zaspokojenia określonej potrzeby zamawiającego.³³⁸

Z kolei w orzecznictwie sądów administracyjnych występuje pogląd, o tym, że w wyroku tym TSUE orzekł, że *"artykuł 2 ust. 1 lit. c dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz. U. L. 347, s. 1) należy interpretować w ten sposób, że stanowią odpłatne świadczenie usług w rozumieniu tego przepisu transakcje, polegające na wymianie waluty tradycyjnej na jednostki wirtualnej waluty bitcoin i odwrotnie, dokonywane za zapłatą kwoty odpowiadającej marży wynikającej z różnicy pomiędzy ceną, po jakiej dany przedsiębiorca nabywa waluty, a ceną, po jakiej je sprzedaje klientom."*³³⁹ Wyrok ten co prawda został podjęty w stanie faktycznym odbiegającym od stanu faktycznego rozpatrywanej sprawy, gdyż chodziło o wymianę waluty tradycyjnej na walutę bitcoin i pobieranie z tego tytułu marży, jednakże TSUE jednoznacznie wskazał, że zbywanie bitcoinów jest usługą.³⁴⁰ W konsekwencji, zgodnie z orzeczeniem TSUE, sąd stwierdził, że usługa ta jest zwolniona z podatku VAT. Wydaje się zatem, że sąd podziela tok

³³⁶ Interpretacja indywidualna z dnia 21 grudnia 2016 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.732.2015.1215, LEX nr 330278.

³³⁷ Ibidem.

³³⁸ Ibidem.

³³⁹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 29 listopada 2016 r., sygn. I SA/Po 2393/15, LEX nr 2180593.

³⁴⁰ Ibidem.

rozumowania zaprezentowany w niniejszej pracy. Stanowiąca świadczenie usług, wymiana kryptowalut może być bowiem, patrząc z punktu widzenia usługodawcy, zarówno zbyciem kryptowaluty w zamian za walutę tradycyjną (stan faktyczny z ww. orzeczenia) jak i nabyciem kryptowaluty (stan faktyczny z orzeczenia TSUE). Jednak należy podkreślić, że zwrot nabycie albo zbycie kryptowaluty nie może być rozumiany szeroko. Zgodnie ze stanowiskiem przedstawionym wcześniej, tylko zbycie lub nabycie kryptowaluty w ramach wymiany walut może być rozumiane jako świadczenie usług (które w konsekwencji jest zwolnione z podatku).

Nie będzie świadczeniem usług innego rodzaju zbycie, takie jak przykładowo zbycie kryptowaluty w zamian za towar bądź usługę, czyli w istocie zapłata kryptowalutą za towar lub usługę. Niemniej opodatkowanie VAT pojawi się po stronie przeciwnej stronie tej transakcji w związku z opodatkowaną dostawą towaru bądź usługą świadczoną w zamian za zapłatę w kryptowalucie. Za uzasadniony należy uznać postulat, aby w przypadku dokonania przez przedsiębiorcę (podatnika VAT) zakupu jednostek walut cyfrowych w celu dokonania zapłaty (umorzenia zobowiązania), przy braku dokonywania przez tego przedsiębiorcę innych czynności zwolnionych z podatku VAT i dokonaniu tej zapłaty, całość podatku naliczonego kwalifikować jako podatek naliczony związany z czynnościami, w stosunku do których podatnikowi przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego.³⁴¹ Wskazana powyżej zasada pozwoliłaby na zachowanie takich samych skutków podatkowych zapłaty dokonanej w pieniądzu tradycyjnym i zapłaty w jednostkach walut cyfrowych bitcoin. W innym wypadku zachodzi bowiem możliwość uznania przez organ podatkowy, że zapłata w jednostkach bitcoin nie jest zapłatą a usługą zwolnioną z podatku VAT, co rodziłoby konieczność zastosowania art. 90 ust 2 i n. ustawy o VAT. W konsekwencji, przedsiębiorca dokonujący zapłaty w drodze dostawy bitcoinów mógłby utracić prawo do odliczenia podatku naliczonego.

---

³⁴¹ K. Zacharzewski, K. Piech (red.), *Przegląd polskiego prawa...*, op. cit., s. 26

4.6. Kreacja kryptowaluty na gruncie VAT

Wykopenie bitcoina jako proces rodzi wiele wątpliwości na gruncie VAT. Górnicy wykopujący kryptowalutę niewątpliwie mogą jednocześnie posiadać status podatnika VAT, ponieważ przedsięwzięcie polegające na stworzeniu i utrzymywaniu infrastruktury komputerowej może nosić znamiona profesjonalnej działalności gospodarczej. Należy zwrócić uwagę, że rola górnika w systemie kryptowaluty Bitcoin jest w zasadzie podwójna. Po pierwsze wykopywanie kryptowaluty to proces, w którym moc obliczeniowa koparki wykorzystywana jest do potwierdzenia wszystkich transakcji w dokonywanych systemie Bitcoin, a po drugie górnik otrzymuje jednostki bitcoin „w zamian” za udostępnienie mocy obliczeniowej swojego komputera do autoryzowania transakcji. W konsekwencji można by uznać, że górnik świadczy usługę (w rozumieniu przepisów o VAT) na rzecz dokonujących transakcji użytkowników polegającą na autoryzowaniu transakcji w systemie kryptowaluty. Co do zasady konstrukcja podatku VAT wymaga przy tym, aby usługa taka była odpłatna. Wedle pierwszej możliwości odpłatność ta polega na otrzymaniu jednostek kryptowaluty z systemu, a więc nie od beneficjenta świadczenia, lecz od samego systemu na skutek postępowania zgodnie z algorytmem przewidzianym przez ten system. Art. 73 Dyrektywy VAT dopuszcza, aby zapłata otrzymana była również od osoby trzeciej. Pewna wątpliwość dotyczy jednak tego czy za osobę trzecią można uznać autonomiczny system kryptowaluty przydzielający jednostki kryptowaluty górnikowi. Wydaje się, że trudno uznać, aby system uiszczal zapłatę za usługę świadczoną przez górnika, zwłaszcza że beneficjenci tej usługi nie mają bezpośredniego wpływu zarówno na ten system, ani na to ile kryptowaluty wykopie górnik, a ponadto sam system nie jest podmiotem prawa i nie jest przez nikogo zarządzany. System ten jest zdecentralizowany a przydzielenie użytkownikowi kryptowaluty na skutek jej wykopania odbywa się automatycznie, za zgodnie z przewidzianym algorytmem. W konsekwencji nie można stwierdzić, aby użytkownik otrzymywał kryptowalutę od kogokolwiek. Jednakże w innym ujęciu można by stwierdzić, iż system ten przynależy do wszystkich jego użytkowników, którzy poprzez korzystanie z tej technologii wyrazili zgodę na zasady tego systemu, a tym samym i na przydzielenie górnikowi określonej ilości kryptowaluty na skutek wykopania. Jak było bowiem wskazywane w rozdziale pierwszym, korzystanie z systemu może prowadzić do złożenia oświadczenia woli. Niemniej jednak zauważyć należy, że istnieje z góry

ograniczona liczba bitcoinów które mogą być wykopane, a co za tym idzie na pewnym etapie górnicy przestaną otrzymywać nowe bitcoiny w skutek wykopywania. W drugim ujęciu za odpłatność uznane mogłyby być drobne opłaty jakie może wnieść użytkownik dokonujący transakcji w systemie kryptowaluty Bitcoin. Opłaty te służą przyspieszeniu danej transakcji, są uiszczane dobrowolnie przy dokonywaniu transakcji. Problemem w tym przypadku jest jednak to, że ta opłata jest uznaniowa, a więc bardziej stanowi dobrowolny datek a nie opłatę. Przykładowo w sprawie *Tolsma*³⁴² TSUE uznał, że działalność ulicznego muzyka, na rzecz którego przechodnie uiszczali drobne datki pieniężne nie jest odpłatnym świadczeniem usług opodatkowanym na gruncie VAT. Aktualnie, w systemie Bitcoin dokonywanie tych opłat nie jest koniecznością, lecz jest ono powszechne w praktyce, gdyż pozwala znacznie przyspieszyć transakcje. Wydaje się zatem, że obydwie opisane powyżej możliwości wiążą się z problemem niedostatecznego związku pomiędzy świadczoną usługą a odpłatnością za nią. Niemniej jednak w przyszłości, gdy w systemie Bitcoin osiągnięta będzie maksymalna liczba jednostek bitcoin, wnoszenie drobnych opłat przy transakcjach w praktyce może być koniecznością. Opłaty te stanowić będą bowiem jedyne wynagrodzenie dla niezbędnej w systemie aktywności górników. Niemniej jednak należy mieć na uwadze to, że do tego czasu założenia systemu mogą ulec zmianie.

Wydaje się przy tym, że w sytuacji, gdyby uznać, że wykopywanie bitcoinów stanowi odpłatne świadczenie usług to jest ono zwolnione na podstawie art. 135 ust. 1 lit. e), czyli na tej samej podstawie co wymiana kryptowalut. Pomijając wątpliwości dotyczące związku zapłaty z usługą, przedmiot działalności górników z pewnością dotyczy kryptowalut. Skoro na mocy art. 135 ust. 1 lit e) transakcje, łącznie z pośrednictwem, dotyczące walut są zwolnione, natomiast kryptowaluty na gruncie VAT powinny być traktowana na równi z walutami tradycyjnymi, to również świadczenie usług polegających na autoryzowaniu transakcji w systemie kryptowalut, niewątpliwie z tymi walutami związane, powinno korzystać ze zwolnienia. Podobne stanowisko prezentuje również Komitet ds. VAT działający przy Komisji Europejskiej.³⁴³

---

³⁴² Wyrok Trybunału (szósta izba) z dnia 3 marca 1994 r. R. J. Tolsma przeciwko Inspecteur der Omzetbelasting Leeuwarden, sygn. C-16/93, EUR-lex

³⁴³ Komisja Europejska, komitet ds. VAT (do art. 398 dyrektywy 2006/112/EC), working paper no 892, Bruksela, 4 lutego 2016 r., s. 13-18, <https://circabc.europa.eu/sd/a/add54a49-9991-45ae-aac5-1e260b136c9e/892%20-%20CJEU%20Case%20C-264-14%20Hedqvist%20-%20Bitcoin.pdf>

Ponadto należy zwrócić uwagę na to iż podatnik nie ma możliwości odliczenia podatku VAT w przypadku nabycia towarów bądź usług przeznaczonych do wydobywania kryptowalut (jak również możliwości takiej nie posiada w odniesieniu do zakupu towarów lub usług przeznaczonych do prowadzenia działalności związanej z wymianą walut). Zgodnie z art. 86 ust. 1 ustawy o VAT, w zakresie, w jakim towary i usługi są wykorzystywane do wykonywania czynności opodatkowanych, podatnikowi, o którym mowa w art. 15 ustawy, co do zasady, przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego. Prawo do odliczenia VAT nie przysługuje zatem, jeżeli dany zakup jest dedykowany do transakcji sprzedaży bądź świadczenia, zwolnionych z VAT. Tymczasem transakcja wymiany kryptowalut jak również, jak się wydaje, wykopywanie kryptowalut, zwolnione jest z VAT.

4.7. Kryptowaluty, a VAT – postulaty *de lege ferenda*

Na gruncie podatku od towarów i usług problematyka kryptowalut jest w pewnym zakresie wyjaśniona, głównie za przyczyną orzeczenia w sprawie *Hedqvist*. Aby zachować zgodność z prawem unijnym można jednak wprowadzić pewne zmiany do przepisów ustawy o VAT dotyczących zwolnienia z VAT wymiany walut. Zmiany te powinny mieć charakter przede wszystkim doprecyzowujący – zgodnie z orzeczeniem TSUE – jakiego rodzaju waluty podlegają zwolnieniu.

Jak pokazuje praktyka stosowania prawa, organy podatkowe i sądy administracyjne uwzględniają i stosują orzecznictwo TSUE również w zakresie opodatkowania VAT kryptowalut. Wydaje się jednak, że wskazane byłoby wydanie objaśnień podatkowych w przedmiocie opodatkowania VAT transakcji z udziałem kryptowalut, w szczególności wskazujących na możliwość odliczenia podatku naliczonego w związku z dostawą towaru bądź świadczeniem usług za które płatność przyjęta była w kryptowalucie. Istnieje bowiem potrzeba systematyzacji i rozjaśnienia tej trudnej materii wobec niepewność jaka pojawia się u podatników.

Większość potencjalnych problemów z opodatkowaniem VAT kryptowalut daje się rozwiązać w drodze wykładni, zgodnej z kierunkiem zaprezentowanym przez TSUE. Niemniej jednak, podobnie jak w podatku dochodowym istnieje problem rozliczania różnic kursowych. Przykładowe rozwiązanie tego problemu zostało zaprezentowane w rozdziale dotyczącym podatku dochodowego.

Pewnym wyzwaniem jest ewentualne uregulowanie kwestii możliwości odliczenia podatku od towarów i usług nabywanych w celu wykopywania bitcoinów.

Wiele problemów praktycznych na gruncie VAT może powstać w związku z działalnością tzw. pośredników w obrocie kryptowalutą (giełd). Z uwagi na różnorodność sposobów w jaki działają Ci pośrednicy oraz obszerności tego zagadnienia, nie jest możliwe jego przedstawienie w niniejszej opracowaniu. Niektóre problemy związane z działalnością pośredników w obrocie kryptowalutą oraz przykładowe ich rozwiązania przedstawił Komitet ds. VAT działający przy Komisji Europejskiej w tzw. *working papers*.³⁴⁴

---

³⁴⁴ Komisja Europejska, komitet ds. VAT (do art. 398 dyrektywy 2006/112/EC), working paper no 892, Bruksela, 4 lutego 2016 r., s. 13-18, <https://circabc.europa.eu/sd/a/add54a49-9991-45ae-aac5-1e260b136c9e/892%20-%20JEU%20Case%20C-264-14%20Hedqvist%20-%20Bitcoin.pdf>

5. Inne prawnopodatkowe aspekty kryptowalut – zagadnienia wybrane

5.1. Kryptowaluty a podatek od czynności cywilnoprawnych

Podatek od czynności cywilnoprawnych wraz z podatkiem od spadków i darowizn z punktu widzenia praktycznego ma istotne znaczenie w obrocie kryptowalutą. Ponadto wskazane w niniejszym rozdziale podstawowe aspekty opodatkowania tym podatkiem służą przedstawieniu w szerokim ujęciu sytuacji prawnej kryptowalut w polskim systemie podatkowym.

Podatek od czynności cywilnoprawnych jest podatkiem od niezawodowego obrotu majątkiem.³⁴⁵ Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych (dalej u.p.c.c.)³⁴⁶ zawiera zamknięty katalog czynności cywilnoprawnych podlegających opodatkowaniu. Zatem podatkowi nie podlegają umowy których przedmiotem jest świadczenie usług oraz wszelkie inne umowy nienazwane, w tym, co do zasady, również te które mają charakter umów mieszanych.³⁴⁷ Aktualnie funkcjonująca konstrukcja tego podatku powoduje wiele nierozstrzygniętych dotąd problemów w zakresie obrotu kryptowalutą. Ewentualne uznanie kryptowaluty wyłącznie za prawo majątkowe ma swoje konsekwencje na gruncie u.p.c.c. z uwagi na to, że zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt ustawy podatkowi podlegają umowy sprzedaży oraz zamiany rzeczy i praw majątkowych, natomiast znaczna część transakcji jakie są dokonywane w ramach obrotu kryptowalutami to właśnie sprzedaż lub zamiana.

Co do zasady podatkiem od czynności cywilnoprawnych nie są objęte transakcje z wykorzystaniem kryptowalut, w zakresie w jakim są opodatkowane podatkiem od towarów i usług albo jeżeli przynajmniej jedna ze stron jest zwolniona od podatku od towarów i usług z tytułu dokonania tej czynności.

Transakcja wymiany kryptowalut z udziałem przynajmniej jednego podatnika VAT korzysta z wyłączenia z opodatkowania przewidzianego w art. 2 ust. 4 ustawy o podatku od

³⁴⁵ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 584.

³⁴⁶ Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz.U. 2000 nr 86 poz. 959)

³⁴⁷ Z. Ofiarski, *Komentarz do ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych*, [w:] *Ustawy: o opłacie skarbowej, o podatku od czynności cywilnoprawnych*. Komentarz, wyd. III, Opublikowano: ABC 2009, LEX.

czynności cywilnoprawnych. Zgodnie z tym przepisem nie podlegają podatkowi czynności cywilnoprawne, inne niż umowa spółki i jej zmiany, jeżeli przynajmniej jedna ze stron jest zwolniona od podatku od towarów i usług z tytułu dokonania tej czynności. Zaznaczyć należy, że w powyżej sytuacji jedną ze stron transakcji jest przedsiębiorca-podatnik VAT oferujący usługę wymiany walut (bez znaczenia jest czy skupuje on kryptowalutę czy ją sprzedaje w zamian za walutę tradycyjną) bowiem świadczona przed przedsiębiorcą wymiana kryptowalut jest usługą, która korzysta z przedmiotowego zwolnienia z VAT – zgodnie ze stanowiskiem TSUE.

Również z uwagi na art. 2 ust. 4 u.p.c.c. nie podlega PCC transakcja, w której przedsiębiorca – podatnik VAT dostarcza towar, za który przyjmuje płatność w kryptowalucie. Należy przy tym pamiętać o wyjątkach przewidzianych w ustawie, przykładowo w przypadku umów sprzedaży i zamiany, których przedmiotem jest nieruchomość lub jej część. Ponadto znaczenie dla opodatkowania ma okoliczność czy oferowany przez przedsiębiorcę towar pochodzi z majątku przedsiębiorstwa czy też z majątku prywatnego. W tym drugim przypadku może pojawić się opodatkowanie PCC.

W przypadku, gdy podatnik VAT (lub nie podatnik VAT) świadczy usługę i przyjmuje za nią płatność w kryptowalucie, wówczas taka transakcja nie podlega PCC z uwagi na to, iż nie mieści się ona w katalogu zamkniętym podlegających opodatkowaniu czynności cywilnoprawnych, w szczególności nie stanowi ona ani umowy sprzedaży, ani umowy zamiany. Niektórzy autorzy wśród transakcji opodatkowanych PCC błędnie wymieniają świadczenie usług w zamian za kryptowalutę.³⁴⁸ Wskazać należy, że przedmiotem umowy sprzedaży jak i zamiany może być prawo majątkowe, natomiast nie może być nim świadczenie usług. Można stwierdzić, że w orzecznictwie sądowym, piśmiennictwie oraz interpretacjach urzędowych wyraźnie dominuje tendencja, według której dokonywanie czynności cywilnoprawnych polegających na zawieraniu umów nienazwanych o charakterze mieszanym nie może być poddane podatkowi od czynności cywilnoprawnych.³⁴⁹ Nie jest dopuszczalne również stosowanie analogii mającej doprowadzić do opodatkowania czynności cywilnoprawnej, która nie jest wymieniona w

---

³⁴⁸ J. Prokurat, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Opublikowano: Przegląd Podatkowy, 2015/3/24-37, LEX.

³⁴⁹ Z. Ofiarski, *Komentarz do ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych*, [w:] *Ustawy: o opłacie skarbowej, o podatku od czynności cywilnoprawnych*. Komentarz, wyd. III, Opublikowano: Lex ABC 2009, LEX.

katalogu ustawowym.³⁵⁰ Skoro katalog czynności wymienionych w art. 1 u.p.c.c. ma charakter zamknięty, to każda czynność w nim niewymieniona nie podlega opodatkowaniu, co dotyczy przykładowo umów faktoringu, leasingu, umowy o przeniesienie praw z weksła w drodze indosu, umowy o przewłaszczenie na zabezpieczenie kredytu czy umowy franszyzy.³⁵¹ W praktyce zdecydowana większość czynności prawnych opodatkowaniu nie podlega, zatem to katalog czynności nieopodatkowanych ma charakter otwarty.³⁵² W doktrynie zauważa się konieczność rygorystycznego przestrzegania zasady *numerus clausus* czynności cywilnoprawnych podlegających PCC.³⁵³ Podnosi się bowiem, że jakkolwiek nauka prawa cywilnego dopuszcza stosowanie do umów nienazwanych norm regulujących umowy nazwane, to na gruncie prawa podatkowego analogia ta byłaby nie do przyjęcia, gdyż mogłaby doprowadzić do opodatkowania czynności niewymienionych w katalogu ustawowym, a tylko wykazujących podobieństwo do czynności objętych PCC.³⁵⁴

Istotny problem stwarza sytuacja, gdy transakcja wymiany walut bądź sprzedaży lub zamiany rzeczy albo praw majątkowych jest dokonywana pomiędzy podmiotami, z których żaden nie występuje jako podatnik VAT albo gdy jedynie nabywca posiada status podatnika VAT (przykładowo przedsiębiorca nabywa za kryptowalutę towar od osoby fizycznej). W odniesieniu do tej ostatniej sytuacji, zauważyć należy, że przy zawieraniu umowy sprzedaży status podatnika podatku od towarów i usług musi posiadać sprzedający. Nie jest istotny w tym przypadku status prawopodatkowy kupującego, gdyż z tytułu zakupu towaru lub usługi nie powstaje u niego obowiązek w podatku od towarów i usług.³⁵⁵

W powyższych przykładach możliwe są dwa stanowiska co do opodatkowania PCC. Zgodnie z pierwszym kwalifikacja kryptowaluty jako prawa majątkowego implikowałaby: 1) w przypadku zapłaty wirtualną walutą za towary lub inne prawa

---

³⁵⁰ M. Aleksandrowicz, M. Grzybowski, glosa do wyroku NSA z dnia 20 maja 1994 r., III SA 1124/93, Glosa 1995, nr 3, s. 6; M. Aleksandrowicz, M. Grzybowski, glosa do uchwały NSA z dnia 9 września 1996 r., FPS 1/96, Glosa 1997, nr 3, s. 12

³⁵¹ H. Litwińczuk, *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, Warszawa 2003, s. 390.

³⁵² Ł. Matusiakiewicz, *Czynności prawne niepodlegające PCC w oparciu o zasadę numerus clausus*, Opublikowano: ABC, LEX

³⁵³ Ibidem.

³⁵⁴ A. Mariański, D. Strzelec, *Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Komentarz*, Gdańsk 2007, s. 20.

³⁵⁵ Interpretacja indywidualna z dnia 16 kwietnia 2012 r. Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPB2/436-21/12-6/AF, <http://sip.mf.gov.pl>; Interpretacja indywidualna z 6 listopada 2009 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Katowicach, sygn. IBPBII/1/436-219/09/MZ, <http://sip.mf.gov.pl>

majątkowe - powstanie umowy sprzedaży (względnie zamiany) opodatkowanej podatkiem od czynności cywilnoprawnych od wartości wyższej przedmiotów zamiany (towaru lub prawa majątkowego); 2) w przypadku wymiany kryptowaluty na walutę tradycyjną – powstanie umowy wymiany walut, a więc umowę mogącą stanowić umowę wymiany praw majątkowych (względnie umowę sprzedaży tych praw), opodatkowanej po stronie kupującego podatkiem od czynności cywilnoprawnych w wysokości 1% wartości rynkowej prawa majątkowego, jakim jest kryptowaluta.³⁵⁶ Natomiast drugie stanowisko opiera się na kwalifikowaniu kryptowalut tak samo jak prawnych środków płatniczych na gruncie u.p.c.c.. Zgodnie z tym stanowiskiem transakcje których przedmiotem jest wymiana kryptowalut, dokonywana pomiędzy nie podatnikami VAT korzystałaby ze zwolnienia przedmiotowego o którym mowa w art. 9 ust. 1 u.p.c.c., tj. zwolnienia sprzedaży walut obcych, przy czym znaczenie mają tu przepisy prawa dewizowego. Zwolniona byłaby również sprzedaż rzeczy ruchomych, jeżeli podstawa opodatkowania nie przekracza 1.000 zł. Pozostałe transakcje sprzedaży, których wartość przekracza 1.000 zł i które nie korzystają z innego rodzaju zwolnień, byłyby opodatkowane.

Jak można zauważyć, podobnie jak w przypadku podatku od towarów i usług, również dla PCC kluczowe jest rozstrzygnięcie czy kryptowaluty stanowią walutę obcą oraz czy transakcja nabycia towaru w zamian za kryptowalutę jest transakcją sprzedaży czy też zamiany (por. rozważania rozdziału I.) Wartość rynkowa przedmiotu czynności cywilnoprawnej ustalana jest na podstawie przeciętnych cen w obrocie rzeczami lub prawami tego samego rodzaju.³⁵⁷

Zgodzić należy się z prezentowanym w doktrynie stanowiskiem, że wykopywanie bitcoina albo kreacja innej kryptowaluty pozostaje w sferze czynności faktycznych, a nie prawnych, dlatego nie podlega również opodatkowaniu podatkiem od czynności cywilnoprawnych.³⁵⁸

Istotną kwestią jest również umowa pożyczki udzielonej bezpośrednio w kryptowalucie. Chodzi w tym przypadku o transakcję, w której pożyczkodawca przenosi własność określonej ilości kryptowaluty na pożyczkobiorcę, zaś pożyczkobiorca

---

³⁵⁶ J. Prokurat, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Opublikowano: Przegląd Podatkowy 2015/3/24-37, LEX.

³⁵⁷ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, C.H Beck, Warszawa 2014 s. 589

³⁵⁸ J. Prokurat, *Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami*, Opublikowano: Przegląd Podatkowy, 2015/3/24-37, LEX.

zobowiązuje się do spłacenia pożyczki w ratach. Już sama cywilnoprawna kwalifikacja takiej transakcji nastrocza wielu wątpliwości. Jak było wskazywane tego typu umowa może stanowić umowę pożyczki albo umowę nienazwaną do której stosowałyby się przepisy dotyczące pożyczki. Tym samym wydaje się, że transakcja taka powinna rodzić konsekwencje podatkowe na gruncie podatku od czynności cywilnoprawnych, natomiast stanowisko przeciwne stwarzałoby nieuzasadnione uprzywilejowanie kryptowalut. Przeciwnie stanowisko może również rozważane wyłącznie wtedy, gdy przedmiot pożyczki określony jest bezpośrednio w kryptowalucie oraz pod warunkiem uznania, że umowa taka nie stanowi pożyczki a jedynie umowę nienazwaną podobną do umowy pożyczki.³⁵⁹ W takiej sytuacji zastosowanie znajdzie zasada *numerus clausus* czynności opodatkowanych PCC. Katalog ten, jak było wskazywane, nie może być traktowany rozszerzająco.

Problemy z prawnopodatkową kwalifikacją depozytu nieprawidłowego, w którym jednostki kryptowaluty są przesłane do przechowawcy a przechowawca może nimi rozporządzać są w zasadzie analogiczna do dylematów związanych z pożyczką w kryptowalucie. Mimo iż depozyt nieprawidłowy różni się od pożyczki tym, że jest zawierany w interesie składającego, to na gruncie przepisów u.p.c.c. obydwie te umowy traktowane są, co do zasady, jednakowo. Regulacja dotycząca przedmiotu depozytu nieprawidłowego również, tak jak regulacja dotycząca przedmiotu pożyczki, posługuje się kategorią pieniędzy bądź rzeczy oznaczonych co do gatunku.

5.2. Kryptowaluty a podatek od spadków i darowizn

Jak było wcześniej wspomniane podatek ten ma praktyczne znaczenie z punktu widzenia obrotu kryptowalutą. Zgodnie z art. 1 ustawy o podatku od spadków i darowizn³⁶⁰ podatkowi od spadków i darowizn, podlega nabycie przez osoby fizyczne własności rzeczy znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub praw majątkowych wykonywanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, tytułem: m.in. dziedziczenia oraz darowizny. Przepis ten w odniesieniu do kryptowalut wydaje się być wystarczająco i nie wymaga pogłębionej interpretacji. Jak było wskazywane w

³⁵⁹ Por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 listopada 2012 r. II FSK 661/11, LEX nr 1291607.

³⁶⁰ Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz.U. 1983 nr 45 poz. 207)

najszerszym (i budzącym najmniej wątpliwości) ujęciu kryptowaluta jest zbywalnym prawem majątkowym. Co za tym idzie jest możliwe nabycie jej w drodze dziedziczenia oraz darowizny. Co za tym idzie, powyższe sposoby nabycia, co do zasady powodować będą konsekwencje podatkowe na gruncie podatku od spadków i darowizn. W odniesieniu do momentu powstania obowiązku podatkowego por. rozważania rozdziału I. dotyczące nabycia spadku w postaci kryptowaluty. Ponadto należy również zwrócić uwagę na mogące mieć zastosowanie zwolnienia podmiotowe.

5.3. Prowadzenie dokumentacji transakcji z wykorzystaniem kryptowalut

W ostatnim fragmencie niniejszej pracy przedstawione zostaną wybrane, najistotniejsze zagadnienia ogólne związane prawnopodatkowymi aspektami kryptowalut. Problematyka prowadzenia dokumentacji podatkowej transakcji kryptowalutowych łączy się z zagadnieniami części szczególnej - dotyczącej podatków analizowanych w poprzednich rozdziałach. Transakcje z wykorzystaniem kryptowalut wymagają odpowiedniego udokumentowania, zarówno dla celów podatku dochodowego, jak i podatku VAT, natomiast z uwagi na anonimowość kryptowalut prowadzenie takiej dokumentacji może rodzić praktyczne problemy. Największym praktycznym problemem jest przy tym zidentyfikowanie stron transakcji oraz ich danych.

Faktura stanowi dokument mający podstawowe znaczenie dowodowe dla transakcji ujętych w księgach rachunkowych lub w podatkowej księdze przychodów i rozchodów. Faktura powinna zawierać między innymi oznaczenie stron transakcji oraz ich dane. Ustawa o VAT wprowadza możliwość stosowania faktur uproszczonych, które co do zasady mogą być stosowane tylko w niektórych sytuacjach oraz i tak wymagają wskazania na takiej fakturze stron transakcji. Zidentyfikowania stron transakcji wymaga art. 21 ustawy o rachunkowości.³⁶¹ Pewne wymogi pojawiają się również na gruncie rozporządzenia w sprawie podatkowej księgi przychodów i rozchodów.³⁶² Z uwagi na wyżej wymienione obowiązki związane z dokumentowaniem transakcji, użytkownicy

---

³⁶¹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. 1994 nr 121 poz. 591)

³⁶² Rozporządzenie ministra finansów 1 z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów, Dz. U. 2017 poz. 728 t.j. z dnia 2017.04.06.

kryptowalut zobowiązania do prowadzenia dokumentacji mogą być narażeni na zarzut nieprawidłowego prowadzenia księgowości. Taki zarzut może skutkować dolegliwymi sankcjami na gruncie ustawy kodeks karny skarbowy oraz ustawy o rachunkowości. Ponadto nieprawidłowa dokumentacja jest przy tym często traktowana przez organy podatkowe jako podstawa do kwestionowania ujęcia wydatku jako kosztu uzyskania przychodu, mimo że przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych i ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych stwierdzają jedynie, iż mają to być wydatki poniesione.³⁶³

Wreszcie trudności ze zidentyfikowaniem kontrahenta rodzić będą problemy w obrocie transgranicznym. Na gruncie podatku VAT taka sytuacja może skutkować trudnościami z ustaleniem statusu podatnika oraz miejsca świadczenia usługi.³⁶⁴ Na gruncie podatków dochodowych używający kryptowalutę może zostać uznany za zobowiązanego do zapłaty podatku dochodowego zarówno w kraju rezydencji, w którym ma nieograniczony obowiązek podatkowy, jak i w kraju źródła przychodu (gdzie podatek zwykle jest zobowiązany potrącić dokonujący wypłaty płatnik). Anonimowość uczestników obrotu kryptowalutami może skutkować tym, że niemożliwe będzie ustalenie właściwej w danym przypadku umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania.³⁶⁵

W przypadku podatku VAT, zwolnienie transakcji wymiany walut z opodatkowania VAT rozwiązuje jedynie część problemów związanych z dokumentowaniem transakcji. Zgodnie z art. 106b ust. 2 ustawy o VAT podatnik nie jest obowiązany do wystawienia faktury w odniesieniu do sprzedaży zwolnionej od podatku na podstawie art. 43 ust. 1 ustawy o VAT. Mimo to podatnik ma obowiązek udokumentowania operacji na gruncie ustawy o rachunkowości albo rozporządzeniem w sprawie podatkowej księgi przychodów i rozchodów.³⁶⁶

Żadna z wymienionych ustaw nie wskazuje sposobu dokumentowania wydatków, stanowiąc jedynie, że podatnicy są zobowiązani do prowadzenia ewidencji rachunkowej, zgodnie z odrębnymi przepisami, w sposób zapewniający określenie wysokości dochodu

---

³⁶³ Ibidem.

³⁶⁴ Trudności takie zaistniały na gruncie sprawy z interpretacji Indywidualnej z 10 kwietnia 2017 r., Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej, sygn. 1462-IPPP1.4512.100.2017.1.AS, <http://sip.mf.gov.pl/>

³⁶⁵ J. Prokurat, Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami, Opublikowano: PP 2015/3/24-37, LEX

³⁶⁶ Ibidem.

(straty), podstawy opodatkowania i wysokości należnego podatku za rok podatkowy.³⁶⁷ Niektórzy autorzy wskazują iż podatnicy, zwłaszcza w przypadkach problematycznych, mogą prowadzić dokumentację w każdej prawem dopuszczalnej formie, w tym za pośrednictwem systemów informatycznych giełd kryptowalutowych czy innych pośredników w obrocie kryptowalutami.³⁶⁸ Jednak ten sposób dokumentowania transakcji również nie rozwiązuje wszystkich problemów. Część platform wymiany kryptowalut (giełd) gwarantuje anonimowość korzystającym z nich użytkownikom. Platformy te są wysoce zautomatyzowane, a użytkownicy składają zlecenia, określając cenę zakupu lub sprzedaży kryptowaluty nie znając przy tym danych swojego kontrahenta.

Rozwiązanie powyższych problemów wydaje się być, jak wskazuje jeden z autorów, wbudowane w same kryptowaluty.³⁶⁹ Szczegóły każdej transakcji są bowiem zapisane w rejestrze *blockchain*. Mimo iż pozornie te zapisy wydają się być całkowicie nieczytelne, to jednak z wykorzystaniem odpowiedniego oprogramowania mogłyby być wykorzystane w celach dowodowych przed organami podatkowymi.³⁷⁰ Przykładowo w USA powstało specjalne oprogramowanie, które działa w oparciu o informacji zapisane w *blockchain*, ułatwia użytkownikom kryptowalut ustalenie wysokości podatku, prowadzenie rachunkowości, odpowiednie dokumentowanie i rozliczanie się z organami podatkowymi.³⁷¹

5.4. Wykorzystywanie kryptowaluty do uchylania się od opodatkowania.

Podatnik chcący rzetelnie rozliczać się ze swoich zobowiązań podatkowych dotyczących transakcji kryptowalutowych musi liczyć się z przedstawionymi powyżej trudnościami. Trudności te, wynikające w dużej mierze z anonimowości kryptowalut oraz z ich zdecentralizowanego charakteru, mogą być jednocześnie ułatwieniem dla nieuczciwych podatników.

---

³⁶⁷ Ibidem.

³⁶⁸ Ibidem.

³⁶⁹ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 161.

³⁷⁰ Ibidem, s. 161.

³⁷¹ Serwis Libra, <http://www.libra.tech/>, 29 kwietnia 2017 r.

Działania takie jak oszczędzanie podatkowe, planowanie podatkowe, mieszczące się w szerokiej kategorii optymalizacji podatkowej są co do zasady działaniem zgodnym z prawem,³⁷² niemniej jednak należy mieć na uwadze klauzulę przeciwko unikaniu opodatkowania i jej konsekwencje dla podatnika stosującego agresywne metody optymalizacji podatkowej. Natomiast uchylanie się od opodatkowania polega zawsze na działaniu bezpośrednio sprzecznym z prawem podatkowym. Umyślne uchylanie się od opodatkowania to oszustwo podatkowe – działanie stanowiące szczególną kategorię uchylania się od opodatkowania.³⁷³ W tym miejscu zaznaczyć należy, że aktualnie zjawisko wykorzystywania kryptowalut do działań nielegalnych ma znacznie szerszy niż tylko podatkowy wymiar. Kryptowaluta może być wykorzystywana do tzw. prania brudnych pieniędzy, handlu bronią, finansowania terroryzmu, obrotu nielegalnymi towarami i treściami itd. Zaznaczyć należy, że sytuacja, w której kryptowaluta otrzymywana jest w zamian za wykonanie czynności, która nie może być przedmiotem prawnie skutecznej umowy w ogóle nie rodzi konsekwencji podatkowych. Przykładowo chodzi o sprzedaż nielegalnych substancji odurzających czy finansowanie terroryzmu. Natomiast czynności mogące być przedmiotem umowy, ale niezgodne z prawem będą rodzić konsekwencje podatkowe. Przykładem może być sprzedaż alkoholu bez wymaganych zezwoleń w zamian za kryptowalutę. Wydaje się, że jeśli chodzi o działania nielegalne z wykorzystaniem kryptowalut, to właśnie czynności z różnych względów niezgodne z prawem albo też prawem w ogóle niedopuszczalne są najpowszechniejsze. Natomiast z uwagi na to, że kryptowaluty nie są tak powszechne jak inne systemy płatności, trudno wyobrazić sobie, aby oszustwa podatkowe z ich użyciem miały duże znaczenie.³⁷⁴ W przyszłości wraz z możliwym rozwojem systemów kryptowalut ta sytuacja może się jednak diametralnie zmienić.

Cechą umożliwiającą wykorzystanie kryptowalut do działań sprzecznych z prawem jest przede wszystkim ich anonimowość przy jednoczesnej decentralizacji, a więc swoistej nieuchwytności całego systemu. Wszystkie transakcje dokonywane przy pomocy bitcoina są nieodwracalne oraz rejestrowane bez wykorzystania danych osobowych, co

---

³⁷² Podział wprowadzony przez W. Srokosza, *The Use of Cryptocurrencies for Tax Evasion and Tax Fraud*, [w:] *Tax Law vs Tax Frauds and Tax Evasions*, Non-conference Proceedings of Scientific Papers, V. Babcak, A. Romanowa, I. Vojnikowa (red.), t. 2 Kosice 2015, s. 253-263; S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 161.

³⁷³ P. Pietrasz, *Opodatkowanie dochodów nieujawnionych*, Warszawa 2007, s. 46.

³⁷⁴ O. Marian, *Are Cryptocurrencies Super Tax Havens*, „Michigan Law Review First Impressions” 38, 2013, s. 6.

przekłada się na anonimowość uczestników obrotu. Każda z transakcji jest rejestrowana w zapisie blockchain, choć w ramach kontroli skarbowej powiązanie tego zapisu z konkretnym użytkownikiem kryptowaluty może być niemożliwe z uwagi na przeszkody technologiczne. Sam użytkownik może również ukrywać się przy transakcjach korzystając z szyfrowanych bramek proxy (np. w technologii TOR). Do dysponowania kryptowalutą niezbędne jest posiadanie klucza prywatnego, który jako zapis znaków jest niezwykle łatwy do ukrycia przez użytkownika chcącego uniemożliwić dostęp do kryptowaluty.³⁷⁵ Z uwagi na szybkość i anonimowość transferu kryptowaluty może być ona ułatwieniem dla oszustów w zakresie podatku VAT, wykorzystujących transakcje karuzelowe, oszustwo nieujawnienia wewnątrzspółnotowego nabycia towaru czy oszustwo dotyczące wewnątrzspółnotowej dostawy towarów. W zakresie podatku dochodowego kryptowaluty posłużyć mogą do ukrywania przychodów, choć zaznaczyć należy, że w przypadku działalności prowadzonej na szeroką skalę, a polegającej przykładowo na dostawie towarów, fakt uzyskiwania przychodów będzie i tak trudny do ukrycia, a organy kontroli skarbowej będą dysponowały możliwością, przynajmniej potencjalnego oszacowania przychodów. W konsekwencji wskazać należy, że znaczna część sytuacji uchłania się od opodatkowania będzie miała, jak się wydaje charakter umyślny.³⁷⁶

Z uwagi na niedostosowanie obecnych regulacji podatkowych do kryptowalut, nie można mówić o umyślności w sytuacji, gdy występują wątpliwości związane z interpretacją przepisów prawa podatkowego. Samo posłużenie się kryptowalutą nie może być traktowane jako działanie w celu uniknięcia opodatkowania wyłącznie dlatego, że użytkownik wybrał płatności kryptowalutą, nawet jeżeli wybór ten wiąże się z uzyskaniem przez użytkownika korzyści podatkowej. Stanowisko przeciwne wiązało by się z naruszeniem zasady pewności prawa i sprawiedliwości podatkowej. Skoro bowiem posługiwanie się kryptowalutą jest legalne, posługiwanie się nimi nie powinna być w żaden (a więc również podatkowy) sposób sankcjonowane.

Pewne działania mające uderzać w anonimowość kryptowalut planuje wprowadzić Unia Europejska. Obecnie na szczeblu UE toczą się prace w celu poszerzenia katalogu tzw. instytucji obowiązanych, czyli podmiotów poddanych regulacjom przepisów

---

³⁷⁵ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 161.

³⁷⁶ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 161.

dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu. Komisja Europejska zaproponowała, aby do tego katalogu włączyć platformy wymiany cyfrowych walut (gieldy) oraz niektórych operatorów portfeli.³⁷⁷ Obowiązkiem giełd i operatorów portfeli ma być prowadzenie rejestru zawierającego dane o uczestnikach transakcji. 9 marca 2017 opublikowany został projekt dyrektywy, w ramach którego wskazuje się, że *wiarygodność walut wirtualnych nie wzrośnie, jeżeli będą one wykorzystywane do celów przestępczych. W tym kontekście anonimowość stanie się raczej przeszkodą, a nie pomocą w rozwoju walut wirtualnych i upowszechnianiu się korzyści wynikających z ich stosowania. Objęcie zakresem dyrektywy platform wymiany walut wirtualnych oraz dostawców kont waluty wirtualnej nie rozwiąże całkowicie problemu anonimowości transakcji z użyciem walut wirtualnych, ponieważ duża część środowiska posługującego się tymi walutami pozostanie anonimowa ze względu na fakt, że użytkownicy mogą dokonywać transakcji również bez pośrednictwa platform wymiany i dostawców kont walut wirtualnych. Aby ograniczyć ryzyko związane z anonimowością, krajowe jednostki analityki finansowej (FIU) powinny być w stanie powiązać adresy waluty wirtualnej z tożsamością jej właściciela. Należy także zbadać możliwość pozwolenia użytkownikom na dobrowolne przedkładanie wyznaczonym organom oświadczeń własnych w tej sprawie.*³⁷⁸ Jednak zaznaczyć należy, że nałożenie na pośredników w transakcjach kryptowalutami obowiązku gromadzenia danych użytkowników oraz ewentualnie zobowiązanie samych użytkowników do przedkładania swoich danych do stworzonego w tym celu rejestru z pewnością nie rozwiąże problemu wykorzystywania kryptowalut do działań sprzecznych z prawem. Użytkownicy mogą bowiem korzystać z pośredników zarejestrowanych poza UE, których obowiązki nie będą dotyczyć. Ponadto już teraz istnieją technologie umożliwiające jeszcze większą animizację transakcji w kryptowalucie, przykładowo poprzez wspomnianą wcześniej sieć TOR praktycznie uniemożliwiająca identyfikację użytkownika czy też poprzez zastosowanie tzw. mixery (serwisy umożliwiające wymianę

---

³⁷⁷ K. Zacharzewski, K. Piech (red.) Przegląd polskiego prawa w kontekście zastosowań technologii rozproszonych rejestrów oraz walut cyfrowych, wydany w ramach projektu Strumień „Blockchain i kryptowaluty”, program rządowy „od papierowej do cyfrowej Polski”, Stanowisko Strumienia w sprawie kierunków ewentualnych prac legislacyjnych oraz działań regulacyjnych instytucji publicznych, s. 18–19, https://mc.gov.pl/files/przeglad_polskiego_prawa_w_kontekscie_zastosowan_technologii_rozproszonych_rejestrow_oraz_walut_cyfrowych.pdf

³⁷⁸ Sprawozdanie z 9 marca 2017, PE 593.836v02-00 A8-0056/2017, w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu i zmieniającej dyrektywę 2009/101/WE, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2017-0056+0+DOC+XML+V0//PL>

kryptowalut w celu utrudnienia identyfikacji użytkownika po zapisie w blockchain). Wreszcie wskazać należy, że istnieją (oraz powstają nowe) systemy kryptowalut zapewniające bardziej zaawansowane metody szyfrowania.

Z drugiej strony w obecnym stanie rozwoju rynku płatności kryptowalut, w którym nie ma jeszcze możliwości nabywania w zamian za kryptowalutę każdego rodzaju towarów i usług, najkorzystniej dla oszusta jest wymienić kryptowalutę na prawny środek płatniczy. Stosunkowo najpowszechniejszym miejscem wymiany jest giełda kryptowalut. Zatem nałożenie na nią obowiązków identyfikowania klientów może być w tym przypadku w jakiejś części pomocne (pamiętać należy, że użytkownicy mogą korzystać również z giełd poza UE oraz wymieniać kryptowalutę na prawny środek płatniczy bez pośrednika).

Podsumowując ten wątek, zaznaczyć należy, że anonimowość i decentralizacja, jaką zwykle cechują się kryptowaluty stwarza potencjał do wykorzystywania jej do działań sprzecznych z prawem. Chodzi przede wszystkim o działania o charakterze kryminalnym, choć niewykluczone są również czyny wywołujące ujemne skutki również na gruncie przepisów podatkowych. Na obecnym etapie rozwoju systemu płatności kryptowalutami, ich udział w oszustwach *stricto* podatkowych nie wydaje się być zbyt znaczący. Wraz z rozwojem systemów kryptowalutowych udział ten może się jednak zwiększyć. Zgodzić należy się z twierdzeniem, że nie będzie to konsekwencją szczególnych cech kryptowalut, odróżniających je od innych środków płatniczych, lecz raczej kolejny przejaw ich podstawowej funkcji płatniczej, takiej samej jaką pełnią prawne środki płatnicze.³⁷⁹

5.5. Wygaśnięcie zobowiązania podatkowego z wykorzystaniem kryptowaluty

Należy wskazać, że jest możliwe efektywne wygasanie zobowiązań podatkowych poprzez przekazanie kryptowaluty. Zgodnie z art. 59 ordynacji podatkowej zobowiązanie podatkowe wygasa w całości lub w części wskutek m.in. zapłaty, pobrania podatku przez płatnika lub inkasenta albo przeniesienia własności rzeczy lub praw majątkowych.

---

³⁷⁹ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 161.

Zapłata realizowana jest w formie gotówkowej lub bezgotówkowej. W tym ostatnim przypadku zgodnie z zasadami rozliczeń pieniężnych unormowanych w prawie bankowym.³⁸⁰ Ponadto zapłata podatku może być dokonana w sposób specjalny, papierami wartościowymi bądź znakami akcyzy.³⁸¹ Systematyka przepisów ordynacji podatkowej wskazuje zatem na możliwość zapłaty bezgotówkowo, różnymi kategoriami tzw. „pieniądza bankowego”. Kryptowaluty nie podlegają regulacjom prawa bankowego. Jak było podkreślane, bitcoin, nie stanowi on środków pieniężnych w rozumieniu tej ustawy, a tym samym transakcja przekazania bitcoinów do odbiorcy (np. organu podatkowego) nie będzie transakcją płatniczą w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych.

Jednak w czysto praktycznym ujęciu istnieje możliwość zapłaty podatku kryptowalutą. Zgodnie z ustawą o usługach płatniczych instrument płatniczy to zindywidualizowane urządzenie lub uzgodniony przez użytkownika i dostawcę zbiór procedur, wykorzystywane przez użytkownika do złożenia zlecenia płatniczego. Jak również było wskazane, na polskim rynku istnieją podmioty oferujące możliwość przekazania pieniądza elektronicznego na dowolny rachunek bankowy w zamian za odpowiadające kursowi pieniądza elektronicznego jednostki kryptowaluty.³⁸² Zwykle podmioty te posiadają status krajowej lub zagranicznej instytucji płatniczej w rozumieniu przepisów ustawy o usługach płatniczych. W praktyce podmioty te działają w roli pośrednika, który nabywa od płatnika kryptowalutę jednocześnie przekazując PLN w postaci pieniądza elektronicznego na rachunek odbiorcy. Z uwagi na to, że odbiorca otrzymuje prawny środek płatniczy, wydaje się, że ten sposób płatności mieści się w pojęciu innego instrumentu płatniczego. Pewne problemy mogą wiązać się z określeniem momentu dokonania zapłaty. Zgodnie z art. 60 § 1 ust. 2 ordynacji podatkowej, w obrocie bezgotówkowym dniem dokonania zapłaty jest dzień obciążenia rachunku bankowego podatnika, rachunku podatnika w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej lub rachunku płatniczego podatnika w instytucji płatniczej lub instytucji pieniądza elektronicznego na podstawie polecenia przelewu lub zapłaty za pomocą innego niż polecenie przelewu instrumentu płatniczego, zwanego dalej "innym instrumentem płatniczym". Wydaje się przy tym, że dniem obciążenia rachunku płatniczego podatnika w instytucji płatniczej będzie dzień obciążenia portfela kryptowaluty (na którym

---

³⁸⁰ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 228.

³⁸¹ Ibidem, s. 228.

³⁸² <https://inpay.pl/>, 20 maj 2017 r.

użytkownik przechowuje kryptowalutę) u pośrednika, w ilości jednostek kryptowaluty wskazanej w zleceniu dokonania operacji przez podatnika.

Ponadto wskazać należy na możliwość efektywnego wygaśnięcia zobowiązania podatkowego poprzez przeniesienie prawa majątkowego jakim są jednostki kryptowaluty. W tym przypadku organ podatkowy otrzymuje bezpośrednio kryptowalutę. Następuje to na wniosek podatnika, na podstawie umowy zawartej pomiędzy organem a podatnikiem. Powyższy sposób wygasania zobowiązań podatkowych ma charakter czynności cywilnoprawnej.³⁸³ Czynności ta to umowa przenosząca określona ilość jednostek kryptowaluty w zamian za stwierdzenie wygaśnięcia zobowiązania podatkowego. W swojej istocie podobna jest zatem do zapłaty oraz do sprzedaży. Dniem wygaśnięcia zobowiązania podatkowego będzie dzień przeniesienia własności kryptowaluty, czyli dzień zadysponowania przez podatnika kluczem prywatnym skutkującego obciążeniem portfela kryptowaluty w określonej ilości jednostek kryptowaluty (w ujęciu technicznym jest to dzień, w którym dokonywana jest zmiana w rejestrze blockchain). Ponadto niezbędne jest wydanie – przez organ I instancji – decyzji stwierdzającej wygaśnięcie zobowiązania podatkowego.³⁸⁴

5.6. Wpływ rozwoju kryptowalut na system podatkowy

We wcześniejszej części opracowania, próbowano odpowiedzieć na pytania jakie są (oraz jakie powinny być) prawnopodatkowe konsekwencje używania kryptowalut oraz jak system podatkowy wypływa na rozwój kryptowalut. W niniejszym punkcie pytanie jest niejako odwrócone i brzmi: jak kryptowaluty mogą zmienić system podatkowy. Okazuje się bowiem, że kluczowy element konstrukcji kryptowalut – opisywany wcześniej blockchain ma bardzo szerokie zastosowanie. Paradoksalnie, rozwiązanie stosowane również w Bitcoinie, w którym wielu badaczy widzi zagrożenie dla bezpieczeństwa, także dla bezpieczeństwa systemu podatkowego, może okazać się remedium na oszustwa podatkowe, przewlekłość postępowań (nie tylko podatkowych) oraz ułatwić kontakty obywateli z administracją publiczną.

---

³⁸³ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 244-245.

³⁸⁴ *Ibidem*, s. 244-245.

Wzrost popularności kryptowalut przełożył się na rosnące zainteresowanie technologią w nich zastosowaną. Aktualnie najpopularniejszym sposobem zastosowanie tej technologii jest tworzenie coraz to bardziej zaawansowanych kryptowalut. Przykładowo Ethereum to już nie tylko system kryptowaluty, ale zdecentralizowana platforma wymiany i weryfikacji cyfrowych treści.³⁸⁵ W wielkim uproszczeniu platforma ta umożliwia nie tylko przekazanie kryptowaluty innemu użytkownikowi oraz wykopywanie kryptowaluty, ale przede wszystkim tworzenie (programowanie) przez użytkowników bardziej złożonych sposobów przekazywania informacji w rozproszonej bazie danych niż tylko tych służących transferowi jednostek kryptowaluty pomiędzy użytkownikami. Fakt, że zapisom cyfrowym weryfikowanym w ramach protokołu kryptowaluty przypisujemy znaczenie pieniądza, jest w pewnym sensie wyłącznie wynikiem powszechnego uznania (które wynika, jak było szeroko opisane w rozdz. I, z możliwości pełnienia funkcji pieniądza w najoptymalniejszym stopniu z punktu widzenia ekonomii). Niemniej możliwe jest, aby ten sam zapis cyfrowy pełnił inną funkcję. Idea ta nazywana jest inteligentnymi kontraktami (z *ang. smart contracts*). Koncepcja inteligentnych kontraktów sięga lat 90. ubiegłego wieku. Już wtedy zaczęto się zastanawiać nad możliwością wykorzystania sieci Internet do tworzenia zautomatyzowanych kontraktów, które miałyby formę algorytmów i byłyby automatycznie wykonywane. Realną możliwość tworzenia takich kontraktów umożliwiła technologia zastosowana w kryptowalutach – kreatywne połączenie szyfrowania z dziedziny kryptografii, rozproszonych baz danych, blockchaina oraz komunikacji *peer to peer*. Z punktu widzenia technicznego inteligentny kontrakt jest to rodzaj programu komputerowego, czyli zestawu instrukcji wyrażonych w określonym języku programowania, takim jak np. Solidity, wykonywany przez komputery w sieci *blockchaina*, np. systemu Ethereum.³⁸⁶ Istotą inteligentnych kontraktów jest stworzenie automatycznie wykonujących się, cyfrowych stosunków prawnych zapisanych w postaci komputerowych algorytmów. Raz stworzony kontrakt bez zgodnej woli stron nie może być zmieniony, a jego treść zabezpieczona jest poprzez szyfrowanie.

---

³⁸⁵ W oparciu o tą idee i platformę Ethereum, zawiązany został projekt Hyperledger zrzeszający firmy i instytucję z dziedziny informatyki i finansów. Projekt ten zakłada rozwój technologii blockchain oraz smart kontraktów.

³⁸⁶ R. Kuchta[w:] J. Zandberg-Malec, *Blockchain, inteligentne kontrakty i DAO*, s. 16, opracowanie opublikowane przez Wardyński i Wspólnicy, http://www.codozasady.pl/wp-content/uploads/2016/10/Wardynski-i-Wspolnicy_-Blockchain-inteligentne-kontrakty-i-DAO.pdf, maj 2017 r.

Przykładowo w prawie cywilnym umowa sprzedaży rzeczy oznaczonej co do tożsamości ma skutek zobowiązująco – rozporządzająco. Co do zasady zawarcie umowy nie tylko rodzi wzajemne zobowiązania stron, ale i przenosi własność rzeczy. Niemniej jednak może zdarzyć się, że nieuczciwy sprzedawca nie będzie chciał przenieść posiadania sprzedanej rzeczy na nabywcę. Inteligentne kontrakty mają rozwiązywać ten problem, przykładowo automatycznie naliczając i pobierając karę umowną z konta bankowego bądź udostępniając elektroniczny klucz dostępu np. do nieruchomości czy samochodu umożliwiając objęcie władztwa nad nabytą rzeczą. Inteligentne kontrakty wymagają przy tym swoistych łączników ze światem rzeczywistym – mechanizmu zbierającego dane ze świata rzeczywistego np. o ziszczeniu się umownego warunku oraz mechanizmu pozwalającego urzeczywistnić wykonanie kontraktu (w powyższych przypadkach samochodu lub nieruchomości byłyby to podłączone do sieci mikrokontrolery). Na obecnym etapie rozwoju technologicznego wydaje się to dosyć odległą przyszłością. Niemniej jednak rozwiązania w obszarach bardziej podatnych na cyfryzację, przykładowo w zakresie instrumentów finansowych, e-administracji, crowdfundingu, tworzenia cyfrowych praw udziałowych czy nawet cyfrowych spółek z opartym o *blockchain* systemem głosowania są już bardziej realne. Technologia ta ukazuje ponadto konieczność porzucenia schematyzmu w myśleniu o istocie prawa. Okazuje się bowiem, że w teorii nośnikiem norm prawnych może być nie tylko tekst wyrażony w języku, ale również cyfrowy algorytm wyrażony w języku programowania. Na gruncie prawa cywilnego inteligentne kontrakty rodzą wiele zasadniczych pytań. Wykorzystanie tej technologii jako sposobu komunikacji – może prowadzić do składania oraz odbierania oświadczeń woli (pod warunkiem, że odbiorca mógł zapoznać się z treścią oświadczenia), bowiem oświadczeniem woli może być każde zachowanie strony dostatecznie ujawniające jej zamiar. Niemniej twórcą albo stroną inteligentnego kontraktu może być również autonomiczny algorytm a rola człowieka w takim kontrakcie może być bardzo ograniczona. W takim przypadku, przynajmniej na gruncie obecnych regulacji, trudno byłoby uznać taki inteligentne kontrakt za umowę.

Powyżej opisane rozwiązanie może być użyteczne również dla systemu podatkowego. Jak wskazują niektórzy autorzy, technologia blockchain jest systemem, który okazał się być do tej pory odpornym na ataki hakerskie.³⁸⁷ Koszty obsługi transakcji

---

³⁸⁷ P. Rutkowski [w:] J. Zandberg-Malec, *Blockchain, inteligentne kontrakty i DAO*, s. 49, opracowanie opublikowane przez Wardyński i Wspólnicy, <http://www.codozasady.pl/wp->

są dużo niższe niż w tradycyjnym systemie bankowym.³⁸⁸ Zakres zastosowań blockchain jest szeroki i pozwala na stworzenie zarówno rozwiązań zdecentralizowanych jak i wyposażanych w funkcje scentralizowanego zarządzania.³⁸⁹ Treścią „kontraktu” może być również zobowiązanie podatkowe. W tej wizji z systemem połączone byłyby rachunki bankowe podatników, ich elektroniczne systemy bankowe, kasy fiskalne itd. W takim przypadku algorytm samodzielnie ustalałby wysokość podatku, uwzględniając przykładowo przekroczenie progów podatkowych, możliwości zwolnień podatkowy itd., a następnie automatycznie dokonywał poboru podatku. Organy podatkowego miałyby w czasie rzeczywistym dostęp do wykonywanych przez podatników transakcji, a kolejny algorytm mógłby dokonywać ich analizy i prezentacji w ujęciu globalnym. Zasada samoobliczenia podatku nabiera w tym kontekście zupełnie innego wymiaru. Zrealizowanie takich założeń, choć na razie bardzo odległe, w olbrzymim stopniu wpłynęłoby na efektywność systemu podatkowego oraz obniżyłoby koszty funkcjonowania tego systemu. Ponadto podatnicy, poprzez przykładowo aplikacje mobilne, mieliby bieżący dostęp do zestawienia wykonanych, bieżących i przyszłych zobowiązań podatkowych, co mogłoby również prowadzić do obniżenia kosztów księgowości w prowadzeniu działalności gospodarczej.

Jednym z państw, gdzie technologia *blockchain* jest najszerzej stosowana jest Estonia. Administracja publiczna tego niewielkiego kraju została w znacznej mierze zdigitalizowana. Dane obywateli dotyczące publicznej opieki medycznej zostały w tym kraju zapisane w rejestrze blockchain, który gwarantuje ich autentyczność oraz niezmienność. Ponadto wprowadzone zostały inteligentne karty PKI umożliwiające obywatelom nie tylko dostęp do spraw urzędowych, ale również udział w głosowaniach i wyborach na odległość.³⁹⁰ Z kolei innowacyjny program e-rezydent umożliwia uzyskanie wirtualnego obywatelstwa i założenie firmy bez potrzeby przyjazdu do kraju. Niektórzy badacze wskazują, że Estonia mogłaby funkcjonować nawet wtedy, gdyby jej terytorium zostało zajęte – z jednej strony rząd mając dostęp do ogromnej bazy danych kierowałby

³⁸⁸ Ibidem, s. 49.

³⁸⁹ Ibidem, s. 49.

³⁹⁰ Ibidem, s. 49-50.

dalej państwem a jego obywatele wciąż mogliby się kontaktować z nim korzystając z wirtualnych usług.³⁹¹

W Polsce Ministerstwa Rozwoju, Cyfryzacji oraz Zdrowia powołały do życia program „Od Polski papierowej do cyfrowej”, w ramach którego działa inicjatywa pod nazwą "Blockchain i kryptowaluty" - składająca się z ochotników, entuzjastów bitcoina, prawników, ekonomistów i specjalistów IT. Celem działań tej grupy roboczej, czyli tzw. strumienia jest: stworzenie warunków dla rozwoju polskich innowacyjnych projektów związanych z kryptowalutami; zapewnienie bezpieczeństwa użytkownikom, a państwu możliwości odpowiedniego nadzoru prawnego nad tymi projektami; umożliwienie wykorzystania technologii blockchain na potrzeby bezpiecznych i wiarygodnych transakcji w administracji i biznesie.³⁹²

Niewątpliwie rosnąca popularność „smart contracts” otwiera fascynującą dyskusję na temat istoty i przyszłości prawa. Nowe rozwiązania informatyczne stwarzają szansę na realizację utopijnej jak się dotychczas wydawało wizji w pełni zautomatyzowanych stosunków prawnych, w których algorytm zastępuje tekst prawny, a informatycy – notariuszy, adwokatów, sędziów i komorników.³⁹³

---

³⁹¹ Ibidem.

³⁹² Ibidem.

³⁹³ Wizję, w której prawo będzie programem komputerowym (ang. Code is law) prezentował już L. Lessig w książce Code and Other Laws of Cyberspace wydanej w 1999 r.

Podsumowanie

Zastosowanie dogmatycznoprawnej metody badawczej wraz z uwzględnieniem aspektów informatycznych oraz ekonomicznych pozwoliło zrealizować cel badawczy niniejszej pracy oraz zweryfikować stawiane na jej początku tezy.

Pierwsza stawiana w niniejszej pracy teza w aktualnym stanie prawnym jest w znacznej części prawidłowa. W praktyce stosowania prawa istnieje zgoda co do tego, aby kryptowaluty traktować w sposób zbliżony do walut tradycyjnych na gruncie podatku VAT, choć nie wszystkie problemy pojawiające się na gruncie tego podatku zostały wyjaśnione. Natomiast na gruncie podatku dochodowego, mimo iż orzeczeń i publikacji poświęconych kryptowalutom jest stosunkowo niewiele, wydaje się, że są one uznawane wyłącznie za prawo majątkowe. Wynika to głównie z faktu, że podatek VAT jest regulowany na poziomie unijnym i ma do niego bezpośrednie zastosowanie sprzyjające kryptowalutom orzeczenie TSUE. Orzeczenie TSUE wywarło bardzo znaczący wpływ na obrót kryptowalutami, bowiem nie tylko przesądziło ono o zwolnieniu z VAT transakcji wymiany kryptowalut na terenie Unii Europejskiej, ale przede wszystkim w praktyce zrównało kryptowaluty z walutami tradycyjnymi na gruncie tego podatku. Tym samym zapłata kryptowalutą za towar bądź usługę nie rodzi obowiązku podatkowego w zakresie VAT, wydaje się przy tym, że tak samo jak zapłata walutą tradycyjną nie stanowi świadczenia usług i tym samym w ogóle nie podlega regulacjom w zakresie VAT. Orzeczenie to jest uznawane i stosowane przez polską administrację podatkową oraz przez sądownictwo administracyjne.

Natomiast na gruncie podatku dochodowego, co do zasady, niezwiązane zewnętrznymi porządkami prawnymi, polskie organy podatkowe prezentują bardziej konserwatywne stanowisko. Niemniej jednak przy zastosowaniu wykładni przychyłnej kryptowalutom możliwe zbliżenie sytuacji prawopodatkowej kryptowalut do walut tradycyjnych również na gruncie podatku dochodowego oraz podatku od czynności cywilnoprawnych. Na prawo podatkowe, mimo iż w doktrynie wskazuje się, że operuje ono własnym systemem pojęciowym, znaczący wpływ wywierają inne gałęzie prawa. W praktyce stosowania prawa ten wpływ jest nawet jeszcze większy, ponieważ definicje z innych aktów prawnych często kształtują rozumienie pojęć użytych w ustawach

podatkowych. Przykładowo doktryna i orzecznictwo uznają definicję walut obcych z prawa dewizowego jako znaczącą również na gruncie prawa podatkowego. Ponadto wiele instytucji prawnych, istotnych dla opodatkowania kryptowalut wywodzi się z prawa cywilnego (np. sprzedaż, pożyczka, *datio in solutum*). Z uwagi na zasadę swobody kształtowania zobowiązań umownych i operowanie pojęciami generalnymi, należy uznać, że system prawa prywatnego jest w stanie sprostać wyzwaniu jakim są kryptowaluty i w tym kontekście nie wymagane są żadne działania legislacyjne. Prawo cywilne umożliwia bowiem swobodny, legalny obrót kryptowalutami oraz zastosowanie do kryptowalut instytucji takich jak np. dziedziczenie. Przykładowo, wyłącznie na gruncie prawa cywilnego nie ma większego praktycznego znaczenia (przynajmniej na obecnym etapie rozwoju kryptowalut) czy umowa nabycia towaru za kryptowalutę będzie umową zamiany, umową sprzedaży czy też inną umową nienazwaną mającą cechy mieszane.

Mimo iż, jak się wydaje, ugruntowane jest już stanowisko o tym, że wymiana kryptowalut stanowi przychód z praw majątkowych, nie ma większych przeszkód, aby na gruncie podatków dochodowych kwalifikować jako sprzedaż nabycie towarów za kryptowalutę i tym samym zrezygnować z powodującej liczne komplikacje, kwalifikacji takiej transakcji jako barter. Komplikacje te występują, zwłaszcza gdy transakcje te odbywają się między przedsiębiorcą a konsumentem, który nie może wystawić faktury, a tym samym rozliczenie kosztów podatkowych jest problematyczne. W prawie podatkowym pojęcia dotyczące kryptowalut należałoby, jeżeli jest to możliwe, interpretować w taki sposób, aby z punktu widzenia podatkowego zrównać skutki transakcji z wykorzystaniem kryptowalut do transakcji z wykorzystaniem walut tradycyjnych. Wydaje się, że jest wystarczająco dużo argumentów za uznawaniem kryptowalut za pieniądź w znaczeniu szerokim za czym przemawiają liczne, przedstawione w rozdziale I argumenty. Z tego powodu, pogląd przeciwny, na gruncie prawa podatkowego, wobec legalności kryptowalut oraz braku regulacji dedykowanych *stricto* kryptowalutom jest nieuzasadniony i prowadziłby do naruszenia zasady sprawiedliwości podatkowej. Ponadto takie zbliżenie kryptowalut do walut tradycyjnych na gruncie podatkowym służy wyeliminowaniu niekorzystnej asymetrii sytuacji prawnej kryptowalut na gruncie podatku VAT oraz podatku dochodowego.

Nie wszystkie problemy podatkowe związane z kryptowalutami dają się rozwiązać w drodze wykładni prawa, bowiem ta, w szczególności w odniesieniu do prawa podatkowego ma swoje ograniczenia. Jako przykład takiej sytuacji wskazać należy

rozliczanie różnic kursowych w odniesieniu do transakcji w kryptowalutach, możliwość odliczenia podatku VAT w związku z nabyciem towarów i usług przeznaczonych do wydobywania kryptowalut, ewentualne opodatkowanie wykopywania kryptowalut podatkiem dochodowym, niejasna sytuacja opodatkowania wymiany walut (także tradycyjnych) przez osobę fizyczną nie prowadzącą działalności gospodarczej oraz bardziej złożone transakcje z udziałem pośredników obrotu kryptowalutą. We wszystkich tych sytuacjach, a także w sytuacjach zastosowania bardziej złożonych metod wykładni aktualnych przepisów, odpowiednia ingerencja ustawodawcy jest pożądana.

Ingerencja ustawodawcy w zakresie regulacji prawnych dotyczących pojęcia pieniądza i walut obcych jest wysoce wskazana, niezależnie od stanowiska obranego wobec samych kryptowalut. Przede wszystkim chodzi tu o systematyzację tych pojęć, być może poprzez wprowadzenie jednolitej na gruncie wszystkich aktów prawnych definicji pieniądza *sensu largo* oraz w stosunku do walut obcych, o zmianę definicji na odpowiadającą realiom współczesnego obrotu. W kontekście tego ostatniego należy wyrazić poparcie dla postulowanego projektu zmian w definicji walut obcych poprzez objęcie tą definicją także pieniądza bezgotówkowego. Jednakże dla samych kryptowalut zmiana ta nie jest wystarczająco precyzyjna bowiem wątpliwości budzi zwrot „zapis księgowy”, który biorąc pod uwagę możliwy sens słów może obejmować również kryptowaluty. Warto podkreślić, że *de lege ferenda* samo objęcie kryptowalut definicją walut obcych z jednej strony prowadziłyby do nałożenia obowiązków na użytkowników kryptowalut w zakresie reglamentacji dewizowej, natomiast z drugiej strony przyczyniłoby się do usprawnienia legalnego obrotu kryptowalutami. Stanowiłoby zasadniczy argument ostatecznie przemawiający za kwalifikowaniem transakcji nabycia za kryptowalutę towaru jako sprzedaży. Ponadto umożliwiłoby stosowanie do kryptowalut przepisów podatkowych (zarówno w zakresie VAT jak i podatku dochodowego) dotyczących możliwości rozliczania różnic kursowych.

Tworząc nowe regulacje dotyczące samych kryptowalut należy mieć na względzie dwie zasadnicze kwestie. Pierwsza związana jest z naturą i istotą kryptowalut. Kryptowaluty w swych założeniach ma cechować niezależność od władzy publicznej i już tylko z tego powodu są trudno jest ująć je w ramy prawne. Ponadto kryptowaluty podlegają dynamicznemu rozwojowi na który to dzieje się za przyczyną ich użytkowników. Istnieje wiele systemów kryptowalut, niektóre z nich są do siebie podobne, natomiast inne cechują znaczące różnice mające wpływ również na ich

kwalfikacje prawną. Należy zatem unikać definicji zbyt precyzyjnych, które szybko mogą tracić swoją aktualność. Druga kwestia związana jest z niedoskonałością samego prawa. W polskim i unijnym porządku prawnym funkcjonuje zbyt wiele pojęć normatywnych odnoszących się do pojęcia pieniędzy. Definicje oraz pojęcia takie jak waluty obce, środki płatnie, pieniądze, pieniądze elektroniczne, waluty, instrumenty płatnicze, instrumenty pieniężne, wartości dewizowe itd. są często niejednoznaczne, niekonsekwentne, a czasami wręcz archaiczne (aktualne pojęcie walut obcych z prawa dewizowego). Brakuje także konsekwencji i spójności w relacji między tymi pojęciami. W konsekwencji pojęcia te często wywołują spory w nauce prawa nie tylko finansowego i podatkowego, ale w zasadzie wszędzie tam, gdzie te pojęcia się pojawiają. Przykładowo na gruncie prawa karnego, w odniesieniu do tzw. przestępstwa prania pieniędzy czy też chociażby w kontekście możliwości rozliczania różnic kursowych powstających w obrocie kryptowalutami. Należy więc unikać chaosu pojęciowego, a tworząc nowe definicje należy mieć na uwadze ich kontekst systemowy. Może bowiem okazać się tak, że przykładowo nowo utworzona definicja kryptowalut będzie w zasadzie tożsama z definicją pieniądza elektronicznego, a taka sytuacja jest wysoce niepożądana.

Kryptowaluty można uregulować poprzez objęcie ich definicją walut obcych w prawie dewizowym, choć to wydaje się problematyczne z uwagi na konsekwencje związane z reglamentacją dewizową i jej praktycznym stosowaniem do kryptowalut. Wydaje się, że najwłaściwszym miejscem do uregulowania problematyki kryptowalut jest ustawa o usługach płatniczych (ze względu na systematykę tej ustawy) albo wprost ustawy podatkowe. Ponadto w ustawach podatkowych powinny znaleźć się zapisy o możliwości rozliczania różnic kursowych w kryptowalutach. Kursy kryptowaluty, nie podlegają publikowaniu przez NBP, niemniej jednak w aktualnym stanie prawnym, uczestnicy obrotu powinni ustalać je zgodnie z kanonem dobrych praktyk sporządzonym w ramach programu rządowego „Od papierowej do cyfrowej Polski” strumień „Blockchain i kryptowaluty”. Natomiast nowe regulacje mogą być wzorowane na przedstawionych tam sposobach obliczania kursów.

Zagadnienie możliwości odliczenia podatku VAT w przypadku nabycia towarów bądź usług służących do kreacji kryptowaluty wymaga odrębnej regulacji, a jej wyprowadzenie zależy od stanowiska obranego przez ustawodawcę. W aktualnym stanie prawnym, z uwagi na zwolnienie z VAT wykopywania kryptowaluty, nie ma możliwości takiego odliczenia.

Wskazać należy, że prawo do odliczenia podatku VAT w sytuacji dostawy towaru bądź świadczenia usługi w zamian za kryptowalutę powinno przysługiwać, niemniej jednak wskazane jest wydanie objaśnienia podatkowego przez Ministra ds. Finansów z uwagi na potrzebę usystematyzowania tej materii i wyeliminowania stanu niepewności hamującego rozwój gospodarczy.

Bezpieczeństwo obrotu i przeciwdziałanie przestępnym działaniom, w tym oszustwom podatkowym z wykorzystaniem kryptowalut stanowi wyzwanie o znaczeniu priorytetowym. Zbieranie danych o wszystkich użytkownikach i transakcjach jest, z uwagi na naturę kryptowalut, niemożliwe, a ponadto wydaje się rozwiązaniem zbyt restrykcyjnym. Wystarczy poprzestać na planowanych regulacjach nakładających obowiązki zbierania tych danych przez pośredników obrotu kryptowalutą (giełdy). Natomiast problemy związane dokumentowaniem transakcji w kryptowalucie dają się rozwiązać za pomocą odpowiedniego oprogramowania.

Z uwagi na wysokie zainteresowanie społeczne, duży potencjał technologii (zwłaszcza jeśli chodzi o tzw. inteligentne kontrakty) oraz interes publiczny związany z rozwojem gospodarczym kraju należałoby, wzorem innych państw, utworzyć w ramach już istniejącej inicjatywy wspierania innowacyjności tzw. „*regulatory sandbox*” dedykowany przedsiębiorcom prowadzącym działalność w zakresie rozwoju technologii kryptowalut i *blockchain*. Podkreślić należy, że wiele giełd oraz innych pośredników kryptowalutowych rejestruje swoją działalność w miejscach, gdzie takie rozwiązania zostały wprowadzone (jak się wydaje, właśnie z tego powodu wiele giełd kryptowalutowych ma swoją siedzibę w Londynie, który jako pierwszy wprowadził tego typu ułatwienia). Jednym z kluczowych elementów tej inicjatywy powinno być wprowadzenie ulg i zwolnień podatkowych dla ww. prowadzących działalność innowacyjną. Krokiem w dobrym kierunku należy nazwać inicjatywę w ramach projektu programu rządowego „Od papierowej do cyfrowej Polski” strumień „Blockchain i kryptowaluty”.

Kryptowaluty to rozwiązanie znajdujące się na wczesnym etapie rozwoju i nie sposób przewidzieć czym będą w przyszłości. Niewątpliwie zarówno kryptowaluty jak i wykorzystana w nich technologia cechuje ogromny potencjał, który, pomimo zagrożeń, wart jest podjęcia ryzyka związanego prawnym wsparciem ich rozwoju. Co za tym idzie, system podatkowy (jako jeden z głównych czynników wpływających na rozwój

gospodarczy i technologiczny) nie powinien hamować ich rozwoju. Zwłaszcza, że niepożądany czynnik hamujący nie jest jednocześnie związany z interesem fiskalnym państwa, tylko z niedostosowaniem prawa do postępu technologicznego, zaś taka wadliwość powinna sama w sobie być eliminowana.

Bibliografia

Wykaz literatury:

1. Aleksandrowicz M., Grzybowski M., glosa do uchwały NSA z dnia 9 września 1996 r., FPS 1/96, Glosa 1997
2. Aleksandrowicz M., Grzybowski M., glosa do wyroku NSA z dnia 20 maja 1994 r., III SA 1124/93, Glosa 1995
3. Babčák V., Románová A., Vojníková I. (red.), Tax Law vs Tax Frauds and Tax Evasion, Kosice 2015
4. Bala S., Kopyściański T., Srokosz W., Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta. Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016
5. Bartosiewicz A., Kubacki R., PIT. Komentarz, wyd. V, LEX 2015
6. Biernat R., Glosa do wyroku TS z dnia 22 października 2015 r., C-264/14, Europejski Przegląd Sądowy numer 6/2016, LEX
7. Borcuch A., Pieniądz w ekonomii i socjologii, CeDeWu Sp. z o. o., Wydanie I, Warszawa 2010
8. Brzeziński B., Podstawy wykładni prawa podatkowego, ODDK, Gdańsk, 2008 r.
9. Ciszewski J.(red.), Kodeks cywilny, Komentarz, wyd. II, Opublikowano: LexisNexis 2014
10. Cyman D., Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo uczestników rynku finansowego, Wolters Kluwer, 2013 r.
11. Czachórski W. (red) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, Wrocław 1974
12. Drapała P., Świadczenie w miejsce wykonania (datio in solutum), Państwo i Prawo 2003
13. Dudek P. M., Glosa do wyroku TS z dnia 22 października 2015 r., C-264/14, Opublikowano: EPS 2016/6/38-43
14. European Central Bank, Virtual currency schemes – a further analysis, Frankfurt nad Menem, Niemcy, styczeń 2016 r.
15. Europejski Bank Centralny, Virtual Currency Schemes, Frankfurt nad Menem, Niemcy, październik 2012 r.
16. Friedman M., Monetary Economics, Cambridge Mass, 1990
17. Gach J. Gomułowicz A., Małecki J., Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, C.H.Beck, Warszawa 1998
18. Gruszecki T., Teoria pieniądza i polityka pieniężna. Rys historyczny i praktyka gospodarcza, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2014 r.
19. Gudowski J. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Księga trzecia. Zobowiązania, Opublikowano: LexisNexis 2013
20. Haczkowska M. (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Opublikowano: LexisNexis 2014
21. Iwin-Garzyńska J., Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 632, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, nr 33, rok 2010
22. Kidyba A. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część szczególna, wyd. II, Opublikowano: LEX 2014
23. Koperkiewicz-Mordel K., Nykiel W., Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych. Komentarz, Opublikowano: LexisNexis 2006

24. Kowalski P., Taxing Bitcoin Transactions Under Polish Tax Law, „Comparative Economic Research” 2015/18
25. Krajewska A. i in., Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz, wyd. IV Opublikowano: WK 2016
26. Lessig L., Code and Other Laws of Cyberspace, New York, Basic Books, 1999
27. Litwińczuk H., Prawo podatkowe przedsiębiorców, Warszawa 2003
28. Luty Z., Chmielowiec-Lewczuk M. (red.), Rachunkowość – polityka makroekonomiczna – globalizacja, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2015 r.
29. Łukasz M., Czynności prawne niepodlegające PCC w oparciu o zasadę numerus clausus, Opublikowano: ABC, LEX
30. Marciniak J. (red.), Podatek dochodowy od osób fizycznych, Komentarz, C.H. Beck 2015
31. Marciniuk J., Komentarz do art. 11 u.p.d.o.f., Podatek dochodowy od osób fizycznych. Komentarz, Warszawa 2015.
32. Marian O., Are Cryptocurrencies Super Tax Havens, „Michigan Law Review First Impressions” 38, 2013 r.
33. Mariański A., Strzelec D., Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Komentarz, Gdańsk 2007,
34. Mastalski R., Prawo podatkowe, C.H Beck, Warszawa 2014 r.
35. Mises L., Ludzkie działanie. Traktat o ekonomii, Instytut Ludwiga von Misesa, Warszawa 2007 r
36. Mises L., Teoria pieniądza i kredytu, Fijorr Publishing, Warszawa 2012 Teoria pieniądza i kredytu, Fijorr Publishing, Warszawa 2012
37. Mishkin F.S., Ekonomia pieniądza, bankowości i rynku finansowych, PWN, Warszawa 2002.
38. Morawski W., Zarys powszechnej historii pieniądza i bankowości, Wydawnictwo TRIO, Warszawa, 2002
39. Mrowiec M., Koncepcja pieniądza i kredytu Ludwiga von Misesa – pieniądz fiducjarny jako forma interwencji w mechanizm wolnego rynku, Zeszyty Naukowe, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, ISSN 1898-6447
40. Nykiel W. i Mariański A. (red.) Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, Gdańsk 2015 r.
41. Ofiarski Z., Komentarz do ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych, [w:] Ustawy: o opłacie skarbowej, o podatku od czynności cywilnoprawnych. Komentarz, wyd. III
42. Ofiarski Z., Prawo dewizowe, Zakamczycze, Kraków 2003 r.
43. Olechowski M., Normatywne podstawy przymusowego umarzania zobowiązań pieniężnych, Państwo i Prawo 2004
44. Panowicz – Lipska J.(red.), Pyziół W., Prawo zobowiązań – część szczegółowa. System Prawa Prywatnego. Tom 8, C.H. Beck, Warszawa 2011
45. Piech K., Olszański M. (red.), E-biznes – innowacje w usługach. Teoria, praktyka, przykłady, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012
46. Pietrasz P., Opodatkowanie dochodów nieujawnionychm Warszawa 2007
47. Pietrzak B., Polański Z., W. Woźniak, System finansowy w Polsce, Warszawa 2008
48. Pietrzykowski K., Kodeks Cywilny, Tom I, C.H. Beck, Warszawa 2015
49. Piotrowska A., Bitcoin a definicja i funkcje pieniądza, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, czasopismo Annales H – Oeconomia, s. 279, <http://oeconomia.annales.umcs.pl>, 2 kwietnia 2017 r.

50. Piotrowska A., Bitcoin a definicja i funkcje pieniądza, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, czasopismo Annales H – Oeconomia, <http://oeconomia.annales.umcs.pl>, 2017 r.
51. Piotrowska-Piątek A., Ruczkowski P.(red.), Wyzwania w systemie bankowym w XXI wieku, Kielce 2009
52. Pływaczewski W. (red.) Mariański W., Przeciwdziałanie patologiom na rynkach finansowych, opublikowano: LEX 2015
53. Prokurat J., Podatkowe aspekty obrotu wirtualnymi walutami, Opublikowano: Przegląd Podatkowy 2015/3/24-37, LEX
54. Prusak F., Prawo Dewizowe, Komentarz, Polskie Wydawnictwo Prawnicze Juris, Poznań 2001
55. Radwański Z. (red.), System prawa cywilnego, Prawo zobowiązań – część ogólna, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk-Łódź, 1981 r.
56. Radwański Z., Zobowiązania. Część ogólna, Warszawa 1995
57. Ryfa J., waluty wirtualne – problem zdefiniowania i klasyfikacji nowego środka płatniczego, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2014, nauki o finansach, ISSN 2080-5993
58. Skorupka J., Jeszcze o pojęciu pieniądza w przestępstwie z art. 310 k.k., Prokuratura i Prawo 2, 2009 r.
59. Socha A., Bankowe rozliczenia pieniężne a świadczenie pieniężne, „Radca Prawny” 2000
60. Stec P. (red.), Załucki M. (red.), 50 lat kodeksu cywilnego, Opublikowano: LEX 2015
61. Targosz T., Podrecki P.(red.), Prawo Internetu, Opublikowano: LexisNexis 2007,
62. Wiszniowski E., Waluty wirtualne w rachunkowości, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 390, 2015 r., DOI: 10.15611/pn.2015.390.27
63. Wolf R., Bitcoin and EU VAT, „International Vat Monitor” 2014/10
64. Wolter A., Prawo Cywilne. Zarys części ogólnej, Warszawa 1982
65. Wyrozumska A., Barcz J., Górka M., Instytucje i prawo Unii Europejskiej, LexisNexis, Warszawa 2012.
66. K. Zacharzewski, *Bitcoin jako przedmiot stosunków prawa prywatnego*, Monitor prawniczy 4/2015, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2867/48.pdf?sequence=1>, 10 lutego 2017 r
67. Zacharzewski K., *Praktyczne znaczenie bitcoina na wybranych obszarach prawa prywatnego*, Monitor prawniczy 4/2015, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2867/48.pdf?sequence=1>, 1 stycznia 2017 r.
68. Zandora H., Zieliński T., Pieniądz współczesny a kryzysy finansowe, Difin, Warszawa 2012,
69. Zawadzka P. (red.), Ustawa o Narodowym Banku Polskim, Komentarz, Opublikowano: LexisNexis 2013
70. M. Friedman, *Intrygujący pieniądz. Z historii systemów monetarnych*, wyd. 2, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1994.

Akty prawne:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483)

2. Dyrektywa 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz. U. UE. L 347/1 z dnia 2006.12.11. z późn. zm.)
3. Dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r., w sprawie usług płatniczych (Dz. U. UE. L 319/1 z dnia 2007.12.05. z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. 2011 nr 199 poz. 1175)
5. Ustawa z dnia 27 lipca 2002 prawo dewizowe (Dz.U. 2002 nr 141 poz. 1178)
6. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 nr 173 poz. 1807)
7. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. 1992 nr 21 poz. 86)
8. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93)
9. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 1991 nr 80 poz. 350)
10. Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz.U. 1983 nr 45 poz. 207)
11. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. 2005 nr 183 poz. 1538)
12. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. 1997 nr 137 poz. 926)
13. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. 1997 nr 140 poz. 939)
14. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r., o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. 1997 nr 140 poz. 938)
15. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. 2004 nr 54 poz. 535)
16. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. 1994 nr 121 poz. 591)
17. Ustawa z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług (tekst jedn. Dz. U. z 1993 r. Nr 11, poz. 50 z późn. zm.)
18. Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz.U. 2000 nr 86 poz. 959)
19. Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. 1998 nr 144 poz. 930)
20. Rozporządzenie ministra finansów 1 z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów (Dz.U. 2003 nr 152 poz. 1475)
21. Projekt ustawy o Centralnej Bazie Rachunków, w wersji z dnia 14 grudnia 2016 r., strona Rządowego Centrum Legislacyjnego, data utworzenia 22-12-2016, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12293403/katalog/12400913>, 1 grudnia 2017 r.
22. Projekt zmiany ustawy prawo dewizowe, 23-06-2015 skierowany do opinii BL; 23-06-2015 skierowany do opinii BAS- zgodność z prawem UE; 14-07-2015 zwrócono się do przedstawiciela wnioskodawców o uzupełnienie uzasadnienia (art. 34 ust. 2 pkt 6 regulaminu Sejmu); 14-07-2015 w celu przeprowadzenia procedury notyfikacyjnej; 14-07-2015 skierowany do opinii (Europejski Bank Centralny); 14-07-2015 skierowany do konsultacji, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/Projekty/7-020-1382-2015/\\$file/7-020-1382-2015.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/Projekty/7-020-1382-2015/$file/7-020-1382-2015.pdf), 2017 r.

Orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej:

1. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 lipca 2013 r., C-210/11 i C-211/11, EUR-lex

2. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wcześniej ETS) w sprawie First National Bank of Chicago, sygn. C-172/96, EU:C:1998:354, opublikowany w bazie danych EUR-Lex
3. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r., sygn. C-264/14 w sprawie Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi, pkt 24, EUR-Lex
4. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wcześniej ETS) z dnia 3 marca 1994 r. R. J. Tolsma przeciwko Inspecteur der Omzetbelasting Leeuwarden, sygn. C-16/93, EUR-lex
5. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wcześniej ETS) z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie Velvet & Steel Immobilien, C-455/05, EU:C:2007:232, EUR-Lex
6. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wcześniej ETS) z dnia 26 września 2013 r. Komisja/Hiszpania, C-189/11, EU:C:2013:587, EUR-Lex
7. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wcześniej ETS) z dnia 3 marca 1994 r. R. J. Tolsma przeciwko Inspecteur der Omzetbelasting Leeuwarden, sygn. C-16/93, EUR-lex

Orzeczenia sądów polskich:

1. Uchwała Sądu Najwyższego z 14 lutego 2002 r., III CZP 81/01, LexPolonica nr 354014, OSNC 2002, nr 11, poz. 131, LexisNexis nr 354014
2. Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2015 r. sygn. I SA/Gd 1551/15, LEX nr 1940749
3. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 listopada 2012 r. II FSK 661/11, LEX nr 1291607
4. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 3 listopada 2016 r., II FSK 3131/14, LEX nr 2190523
5. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 20 czerwca 2006 r., II FSK 839/2005, LexPolonica nr 2211667
6. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 1 marca 2002 r., sygn. III SA 14/01, LEX nr 71826
7. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 grudnia 2008 r., sygn. II FSK 1361/07, ONSAiWSA 2010/3/51, LEX
8. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 kwietnia 1997 r., SA/Gd 2258/95, Legalis
9. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 listopada 2010 r., II FSK 1301/09, LEX nr POP 2011/2/190-191
10. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 stycznia 2010 r. sygn. akt I FSK 1847/08, LEX nr 593735
11. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 28 lutego 1994 r., SA/Po 3055/93, LEX nr POP 1996, z. 2
12. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 28 maja 1997 r., sygn. I SA/Ka 102/96, LEX nr 29829
13. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 sierpnia 1995 r., sygn. III SA 71/95, LEX nr 26905
14. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 grudnia 1994 roku, sygn.akt III SA 518/94, LEX nr 1688056
15. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 lutego 2012 r., II FSK 1384/10, LEX nr 1104752

16. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 lipca 2013 r., II FSK 2312/11, LEX nr 1374770.
17. Wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 1995 r., III ARN 22/95, OSNP 1995/24/297, LEX
18. Wyrok Sądu Najwyższego z 26 sierpnia 2004 r., sygn. akt I CK 210/04, Biul. SN 2005/2/13.
19. Wyrok Sądu Najwyższego z 8 stycznia 1993 r., III ARN 84/92, <http://prawo.legeo.pl/prawo/iii-arn-84-92/>
20. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., sygn. III CSK 273/11, <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/Orzeczenia2/III%20CSK%20273-11-1.pdf>
21. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 1998 r., sygn. III CKN 49/98, LEX
22. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z 16 grudnia 2015 r., sygn. I SA/Gd 1551/15, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
23. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2015 r., sygn. I SA/Gd 1551/15, LEX nr 1940749
24. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z 10 września 2013 r., sygn. akt I SA/Kr 936/13, LEX nr 1369981
25. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 16 października 2009 r., sygn. I SA/Lu 404/09, LEX nr 550456
26. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 25 lutego 2009 r., sygn. I SA/Lu 675/08, LEX nr 503172
27. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 2 lutego 2016 r., sygn. I SA/Po 812/15, LEX nr 1998654
28. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 29 listopada 2016 r., sygn. I SA/Po 2393/15, LEX nr 2180593.
29. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 24 października 2011 r., III SA/Wa 555/2011, LexisNexis nr 3846905
30. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 września 2015 r., LEX nr 1940733
31. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 września 2015 r., sygn. III SA/Wa 3374/14, LEX nr 1940733

Orzeczenia sądów obcych:

1. Wyrok w sprawie nr. 4:13-CV-416: Security and Exchange Commission versus Trendon T. Shavers and Bitcoin Saving and Trust, <https://www.sec.gov/litigation/litreleases/2014/lr23090.htm>
2. Wyrok w sprawie 10 F14-2923: The State of Florida versus Michell Abner Espinoza, [http://www.miamiherald.com/latest-news/article91701087.ece/BINARY/Read%20the%20ruling%20\(.PDF\)](http://www.miamiherald.com/latest-news/article91701087.ece/BINARY/Read%20the%20ruling%20(.PDF))

Interpretacje podatkowe i pisma administracji podatkowej:

1. Decyzja zmieniająca z dnia 1 lutego 2017 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.20.2016.WCX.63, <https://www.podatki.biz/interpretacje/0388992.txt>
2. Decyzja zmieniająca z dnia 21 grudnia 2016 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.732.2015.1215, <https://www.podatki.biz/interpretacje/0388992.txt>

3. Interpretacja indywidualna z 1 września 2014 r. Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi, IPTPP2/443-443/14-4/AW, LEX nr 241235
4. Interpretacja indywidualna z 15 lutego 2016 r. Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPP3/4512-1005/15-2/RD, LEX nr 298614
5. Interpretacja indywidualna z 19 grudnia 2013 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi, sygn. nr IPTPB3/423-370/13-2/IR, www.mofnet.gov.pl
6. Interpretacja indywidualna z 19 kwietnia 2016 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPP2/4512-61/16-4/BH, www.mofnet.gov.pl
7. Interpretacja indywidualna z 24 czerwca 2015 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPP2/4512-280/15-2/BH, LEX nr 273230
8. Interpretacja indywidualna z 29 września 2015 r. Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu, ILPP1/4512-1-517/15-2/AS, LEX nr 287637
9. Interpretacja indywidualna z 6 kwietnia 2016 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu, sygn. ILPP5/4512-1-5/16-4/IP, LEX nr 307730
10. Interpretacja indywidualna z 6 listopada 2009 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Katowicach, sygn. IBPBII/1/436-219/09/MZ, <http://sip.mf.gov.pl>
11. Interpretacja indywidualna z dnia 1 lutego 2017 r. Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.730.2015.2015.WCX.1213, <https://www.epodatnik.pl/interpretacje-podatkowe>
12. Interpretacja indywidualna z dnia 1 lutego 2017 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.20.2016.WCX.63, <https://www.podatki.biz/interpretacje/0388992.txt>
13. Interpretacja indywidualna z dnia 10 maja 2017 r., Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej, sygn. 1462-IPPB1.4511.103.2017.2.IF, <https://interpretacje-podatkowe.org/koszty-uzyskania-przychodow>
14. Interpretacja indywidualna z dnia 16 kwietnia 2012 r. Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPB2/436-21/12-6/AF, <http://sip.mf.gov.pl>
15. Interpretacja indywidualna z dnia 18 lipca 2014 r., Dyrektor Izby skarbowej w Łodzi, sygn. IPTPB1/415-220/14-5/KSU, www.mofnet.gov.pl
16. Interpretacja indywidualna z dnia 19 kwietnia 2010 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPB2/415-54/10-2/MG, <https://interpretacje-podatkowe.org/>
17. Interpretacja indywidualna z dnia 2 lutego 2012 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Bydgoszczy, sygn. ITPP2/443-1710/11/AF, www.mofnet.gov.pl
18. Interpretacja indywidualna z dnia 20 czerwca 2006 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Sopocie, sygn. PDOP/423-7/06, <https://www.podatki.biz/interpretacje/0106452.txt>
19. Interpretacja indywidualna z dnia 21 grudnia 2009 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Bydgoszczy, sygn. ITPB1/415-801/09/TK, <https://interpretacje-podatkowe.org/>
20. Interpretacja indywidualna z dnia 21 grudnia 2016 r., Ministerstwo Finansów, sygn. PT8.8101.732.2015.1215, LEX nr 330278.
21. Interpretacja indywidualna z dnia 21 października 2015 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie, sygn. IPPP3/4512-626/15-2/RD, LEX nr 284630;
22. Interpretacja indywidualna z dnia 29 września 2015 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu, sygn. ILPP1/4512-1-517/15-2/AS, <http://ipodatkowe.pl/interpretacja-40782-ilpp14512-1-51715-2as-podatek-od-towarow-i-uslug-w-zakresie-opodatkowania-transakcji-zbycia-alternatywnych-srodkow-platniczych-bitcoin.html>
23. Interpretacja indywidualna z dnia 30 listopada 2008 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Bydgoszczy, sygn. ITPB1/415-482/08/WM, <https://interpretacje-podatkowe.org/>

24. Interpretacja indywidualna z dnia 6 kwietnia 2017r., Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej, sygn. 0461-ITPB3.4510.35.2017.1.MK, <https://interpretacje-podatkowe.org/koszty-uzyskania-przychodow>
25. Interpretacja Indywidualna z dnia 8 czerwca 2012 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi, sygn. IPTPP2/443-292/12-2/JS, www.mofnet.gov.pl
26. Interpretacja indywidualna z dnia 8 stycznia 2014 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu, sygn. ILPP1/443-910/13-2/AWa, <https://interpretacje-podatkowe.org/wierzyciel/ilpp1-443-910-13-2-awa>
27. Interpretacja indywidualna, z dnia 21 grudnia 2015 r., Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi, sygn. IPTPB1/4511-583/15-4/MD, <https://interpretacje-podatkowe.org/przychod/iptpb1-4511-583-15-4-md>
28. Interpretacja z dnia 21 grudnia 2016 r., Minister Finansów, sygn. PT8.8101.732.2015.1215, www.mofnet.gov.pl
29. Interpretacja Indywidualna z 10 kwietnia 2017 r., Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej, sygn. 1462-IPPP1.4512.100.2017.1.AS, <http://sip.mf.gov.pl/>
30. Odpowiedź Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 2 listopada 2016 r., syng. FN7.701.53.2016, na interpelację poselską.
31. Odpowiedź na wystąpienie Wicemarszałka Senatu z dnia 16 lutego 2010 r., Minister Finansów, sygn. DD2/0602/5/KBF/10/BMI9-807, <http://ww2.senat.pl/k7/dok/sten/oswiad/ludwiczuk/4702o.pdf>
32. Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Finansów - z upoważnienia ministra - na interpelację nr 17542 w sprawie opodatkowania tzw. znaleźnego z dnia 6 czerwca 2013 r.
33. Wyjaśnienie Ministra Finansów z dnia 28 marca 1996 r., Ministerstwo Finansów, PO 2/4-8010-01407/94, Biul. Skarb. 1996, nr 6, s. 8.

Inne źródła:

1. Arvidsson N., The route towards a cashless society – the case of Sweden, March 17, 2016, <http://www.ingos.pl/public/userfiles/pdf/The%20route%20towards%20a%20cashless%20Osociety%20the%20case%20of%20Sweden%20N%20Arvidsson%20March%2017%202016%20final%20version.pdf>, 2017 r.
2. Chen L., Wu H., The Influence of Virtual Money to Real Currency: A Case-based Study, Beijing University of Posts and Telecommunications, 2009 International Symposium on Information Engineering and Electronic Commerce.
3. Consultation paper no. 2 of 201610 may 2016 policy consultation on a regulatory framework to support participants deploying innovative technology within the financial services sector, https://www.adgm.com/media/70182/adgm-consult-paper-no-2-of-2016_reg-framework-for-fintech-final.pdf
4. EBA Opinion on 'virtualcurrencies', Europejski Urząd Nadzoru Bankowego, 4 lipca 2014, dostępny pod adresem: <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/657547/EBA-Op-2014-08+Opinion+on+Virtual+Currencies.pdf>.
5. Hayek F.A., Denationalisation of Money, the institute of economic affairs, 1990 r., https://mises.org/sites/default/files/Denationalisation%20of%20Money%20The%20Argument%20Refined_5.ppd, 10 stycznia 2017 r.
6. <http://fortune.com/2016/05/09/zug-bitcoin-services>, 29 maja 2017 r.
7. <http://poznaj.nbp.pl/ile-pieniedzy-krazy-w-gospodarce.html#view>, 5 maja 2017 r.

8. <http://www.coindesk.com/blockchain-perfect-government-services-heres-blueprint/>, 6 maja 2017 r.
9. <http://www.coindesk.com/circles-uk-license-blockchain-impact/>, 25 kwietnia 2017 r.
10. <http://www.coindesk.com/japan-bitcoin-law-effect-tomorrow/>, 29 maja 2017 r.
11. http://www.dfs.ny.gov/legal/regulations/revised_vc_regulation.pdf, 10 kwietnia 2017 r.
12. <http://www.jsbarefoot.com/podcasts/2016/1/16/the-regulatory-sandbox-bmos-nitish-pandey>, 10 kwietnia 2017 r.
13. Serwis Libra, <http://www.libra.tech/>, 29 kwietnia 2017 r.
14. <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/t-mobile-pozwala-na-platnosc-w-bitcoinach-to,218,0,1715930.html>, 29 kwietnia 2017 r.
15. <http://www.tuwroclaw.com/wiadomosci,we-wroclawiu-stanal-pierwszy-bankomat-bitcoin-zlotowki-wymienisz-w-nim-na-wirtualna-walute,wia5-3273-21623.html>, 29 kwietnia 2017 r.
16. <https://bitcoinmagazine.com/articles/regulation-bitcoins-germany-first-comprehensive-statement-bitcoins-german-federal-financial-supervisory-authority-bafin-1391637959/>
17. <https://cex.io/>, 6 maja 2017 r.
18. <https://inpay.pl/>, 20 maj 2017 r.
19. <https://news.bitcoin.com/japan-passes-law-regulation-bitcoin/>, 29 maja 2017 r.
20. <https://www.bitbay.net/>, 10 maj 2017 r.
21. <https://www.hyperledger.org/>, 10 maj 2017 r.
22. Internal Revenue Bulletin: 2014-16, April 14, 2014 Notice 2014–21 IRS Virtual Currency Guidance, https://www.irs.gov/irb/2014-16_IRB/ar12.html
23. Kokott J., Opinia rzecznika generalnego z dnia 16 lipca 2015 r., w sprawie C-264/14, Skatteverket przeciwko Davidowi Hedqvistowi, pkt. 15, baza danych EUR-LEX, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:62012CC0461&from=PL>
24. Komunikat na stronie Głównego urzędu statystycznego, <http://stat.gov.pl/metainformacje/interpretacje-klasyfikacji/interpretacje-informacje-o-zmianach/>
25. Nakamoto S., 2009, Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, <http://www.bitcoin.org>, 18.01.2015.
26. Kokott J., Opinia Rzecznika Generalnego z dnia 24 October 2013 w sprawie Granton Advertising BV v Inspecteur van de Belasting-dienst Haaglanden/kantoor Den Haag (C-461/12)
27. Rosik P., artykuł pt. Nowy Święty Graal rynku walut wirtualnych, www.obserwatorfinansowy.pl, 20 marca 2017 r.
28. Piech K.(red.) Leksykon pojęć na temat technologii blockchain i kryptowalut – dokument wydany przez Strumień „Blockcain i Kryptowaluty” w ramach projektu rządowego „Od papierowej do cyfrowej Polski”
29. PricewaterhouseCoopers (PwC), Virtual Currencies: Out of the deep web, into the light, marzec 2014,
30. The Financial Action Task Force (FATF), *Report: Virtual Currencies: Key Definitions and Potential AML/CFT Risks*, FATF/OECD, czerwiec 2014, dostępny pod adresem <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>.
31. Regulatory Innovation - Fintech Law Report May/June 2016, https://issuu.com/katherinefoote/docs/fintech_law_report_may_june_2016
32. Słownik Języka Polskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/wirtualny.html>, hasło: „Wirualny”, 3 grudnia 2016 r.

33. Sprawozdanie z 9 marca 2017, PE 593.836v02-00 A8-0056/2017, w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu i zmieniającej dyrektywę 2009/101/WE, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2017-0056+0+DOC+XML+V0//PL>
34. Srokosz W., Artykuł na blogu z 28 sierpnia 2015 r., http://www.witoldsrokosz.pl/?page_id=2, 2017 r.
35. W. Srokosz, artykuł na blogu z dnia 26 sierpnia 2016 r., <http://prawo-finansowe.home.pl/autoinstalator/wordpress2/?p=774>, 3 stycznia 2017 r.
36. Yasuyuki Hirota M., Practices of social and complementary currencies in Europe and the world - with regard to the promotion of social enterprises, Universitat de València, The 3rd International Conference on Social Enterprise in Asia, July 4th-6th, 2014 Yonsei University Wonju Campus
37. K. Zacharzewski, K. Piech (red.) Przegląd polskiego prawa w kontekście zastosowań technologii rozproszonych rejestrów oraz walut cyfrowych, wydany w ramach projektu Strumień „Blockchain i kryptowaluty”, program rządowy „od papierowej do cyfrowej Polski”, Stanowisko Strumienia w sprawie kierunków ewentualnych prac legislacyjnych oraz działań regulacyjnych instytucji publicznych, s. 18–19, https://mc.gov.pl/files/przegląd_polskiego_prawa_w_kontekście_zastosowan_technologii_rozproszonych_rejestrow_oraz_walut_cyfrowych.pdf
38. Zandberg-Malec J., Blockchain, inteligentne kontrakty i DAO, opracowanie opublikowane przez Wardyński i Wspólnicy, http://www.codozasady.pl/wp-content/uploads/2016/10/Wardynski-i-Wspolnicy_-Blockchain-inteligentne-kontrakty-i-DAO.pdf, maj 2017 r.
39. http://pwc.blogs.com/health_matters/2017/03/estonia-prescribes-blockchain-for-healthcare-data-security.html, 15 maja 2017 r.
40. Komisja Europejska, komitet ds. VAT (do art. 398 dyrektywy 2006/112/EC), working paper no 892, Bruksela, 4 lutego 2016 r., s. 13-18, <https://circabc.europa.eu/sd/a/add54a49-9991-45ae-aac5-1e260b136c9e/892%20-%20CJEU%20Case%20C-264-14%20Hedqvist%20-%20Bitcoin.pdf>

Spis tabel i schematów:

1. Proces przekształcania środków płatniczych w pieniądź wirtualny, s. 9.
2. Kategorie walut wirtualnych, s. 14.
3. Schemat funkcjonowania kryptowaluty na przykładzie Bitcoin, s. 28.